

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

Τριμηνιαίο περιοδικό
ΕΤΟΥΡΝΑΡΗ 57 104.32 ΑΘΗΝΑΙ

Μυθολογία - Φιλοσοφία

Τεύχος Σεπτεμβρίου (7) ΔΡΧ. 1.200

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ ΙΚΗΛΕΙΑ 1999

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Σ. ΝΑΓΟΥ

ΤΟ ΤΡΑΓΙΚΟ ΒΙΩΜΑ
ΚΑΙ Ο ΠΟΝΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ
ΕΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

Ν. ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΜΙΑΝΤΙΜΗ

ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ
ΠΑΡΜΕΝΙΔΗ

ΑΠΟΔΟΧΗ Α. ΚΕΛΕΞΙΔΟΥ

ΑΝΗΡ - ΓΥΝΗ = ΖΩΗ

Ι. ΜΑΡΗ

Η ΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Η. Π. ΜΙΚΟΛΟΥΔΗ

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΑ

Ι. ΣΥΛΛΕΓΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΟΝΟΜΑΤΑ

Δ. ΜΙΑΝΤΙΜΗ

ΘΑΛΗΣ
ΑΝΔΕΙΜΑΝΔΡΟΣ
ΑΝΔΕΙΜΕΝΗΣ

Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ

ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ

ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ι. ΒΑΣΙΛΗ

Ο ΑΓΙΟΣ ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

"Έτος Β" 'Αρ. Φύλλου 7 - Σεπτέμβριος 1999
Τριμηνιαία Έκδοσις * Στουρνάρη 57 104.32 'Αθήναι
Τηλ: 52.37.543 Τηλεομοίωτον - Φάξ 52.26.694

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΙΕΡΗΜΕΡΙΑ " 99

Έκδοσις - Διεύθυνσις: Ραδάμανθος 'Αντ. 'Αναστασάκης
Επιχειρησάτις: Θέριος Μαρτύνης - Στοιχειοθεσία: Δημ. Μαντακάν
Διορθώσεις: Δημήτρη 'Αθανασοπούλου
Εκδόσεις: Γ. Γ. Χ. Ζαχαρόπουλου - Δ. Σπυρίδης Λευκάδος 9 Μουσάνου

Τά κείμενα, όπως και η γλώσσα καθέ δημοσιεύματος
ἀπαιχθόν τῆς ἀπόψεως τοῦ ἐκαστοῦ γράφοντος.

ΕΑΝ ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΓΙΝΕΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ

ἀποστέλλετε γιὰ ἑτησίαν συνδρομή ταχ. ἐπιταγή 5.000 δρχ.
στὸ ὄνομα: Ἰδεο-θεάτρον Ρ. 'Α. 'Αναστασάκη.
Στουρνάρη 57 104.32 'Αθήναι ἢ τηλεφωνοῦντε στὸ 52.37.543
Συνδρομὴς ἀξιοσημειώτ.: 10.000 δρχ.

**Δωρίσατε
μία συνδρομή στους φίλους σας!**

Παρακαλεῖσθε ὅσοι δὲν ἔχετε ἀνανεώσει
τὴν συνδρομή σας ὅπως ἀποστείλετε ταχ. ἐπιταγή 5.000
δρχ. στὴν διεύθυνση τοῦ Ἰδεο-θεάτρου μὲ τὴν ἐνδειξη
"ἀνανέωση συνδρομῆς"

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ξ. ΝΑΓΟΥ	ΞΕΛ.: 3
ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ - Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ	
Η. Π. ΜΙΚΟΛΟΥΔΗΣ	ΞΕΛ.: 9
Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ	
ΙΑΣΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ	ΞΕΛ.: 10
Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΑ	
Δ. ΛΙΑΝΤΙΜΗΣ	ΞΕΛ.: 13
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΟΝΟΜΑΤΑ	
ΑΝΝΑ ΚΕΛΕΙΔΟΥ	ΞΕΛ.: 14
ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΡΜΕΝΙΔΟΥ	
ΙΩΑΝΝΑ ΜΑΡΗ	ΞΕΛ.: 16
ΑΝΗΡ-ΓΥΝΗ ΠΑΤΗΡ-ΜΗΤΗΡ=ΖΩΗ	
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΑΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	ΞΕΛ.: 23
ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ-ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ	
ΜΙΚΟΛΙΤΣΑ ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ	ΞΕΛ.: 25
ΤΟ ΤΡΑΓΙΚΟ ΒΙΩΜΑ	
ΚΑΙ Ο ΠΟΝΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑ	
ΠΑΝΑΓΗ ΛΕΚΑΤΕΑ	ΞΕΛ.: 31
ΨΥΧΗ	
ΜΑΡΗ ΜΑΚΡΑ	ΞΕΛ.: 35
ΓΝΩΡΙΞΕ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΣΟΥ	
ΜΕ ΟΔΗΓΟ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΡΧΕΤΥΠΑ	
Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ	ΞΕΛ.: 36
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ	
Ξ. ΝΑΓΟΥ	ΞΕΛ.: 42
ΕΟΡΤΑΙ ΤΩΝ ΟΡΦΙΚΩΝ	
ΙΩΑΝΝΗ ΒΑΣΙΛΗ	ΞΕΛ.: 44
ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ	
ΚΑΙ ΑΙ ΦΥΣΙΟΚΡΑΤΙΚΑΙ ΤΩΝ ΒΑΕΙΣ	
Γ. ΡΙΣΟΥ	ΞΕΛ.: 56
ΓΟΝΕΩΝ ΑΓΩΓΗ	

ΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ

ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Η ΑΡΧΑΙΟΕΛΛΗΜΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ
ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΣΤΗΝ ΣΥΧΡΟΝΗ ΖΩΗ

Η ΔΙΑΓΚΗ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΞΕΩΣ ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΔΙΔΑσκονται:

ΑΝΑΠΝΟΗ - ΟΡΘΟΦΩΜΙΑ ΥΠΟΚΡΙΤΙΚΗ - ΚΑΛΙΕΡΓΙΑ ΜΝΗΜΗΣ

κείμενα εργασίας

Ρητορικοί Λόγοι
(ἀρχαιοελληνικῆς γραμματείας)

ΟΡΦΙΚΟΙ ΥΜΝΟΙ - ΤΡΑΓΩΔΙΕΣ ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ

Τέλος πιά στό βράχνιασμα!
Προστατέψατε τίς φωνητικές σας κορδές
'Ελευθερώσατε τὴν σκέψη σας!
ΑΡΘΡΩΣΑΤΕ ΤΕΛΕΙΑ
ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ,
ἐκφράστε τὰ συναισθήματά σας
καὶ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΗΣΑΤΕ!

Τά Μαθήματα εἶναι κατάλληλα γιὰ ὀμιλητές,
νηπιαγωγούς, δασκάλους, καθηγητές, στελέχη
ἐπιχειρήσεων, καλλιτέχνες, δημοσιογράφους,
καὶ γιὰ ὅσους θέλουν νά βελτιώσουν τὸν λόγο
τους.

ΜΕ ΤΟΝ ΡΑΔΑΜΑΝΘΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗ

(Ἡθοποιός - σκηνοθέτης - Διευτὴς Ἰδεο-θεάτρου)

Πληροφορίες: Ἰδεο-θεάτρον Τηλ.: 52.37.543

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Ξ. ΝΑΓΟΥ

Λαμβάνω τὸν λόγον νά ὀμιλήσω σήμερον περὶ τοῦ
Θείου τῆς Φύσεως μύστου Πυθαγόρου, διότι ἡ ἡμέ-
ρα αὕτῃ ἐνέχει σπουδαιότητα σημασίαν καὶ τὸ καλῆ-
κον μου πρὸς τὸν ὑπερτάτον μύστην διττῶς ἐκπληροῦται.
Αὐτός, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν θαυρῶς γνώστης τῆς Φύσεως,
ὁ ὁποῖος ἐπεσκόπησε τὰς θείας λειτουργίας τοῦ Σύμ-
παντος, δυσμενῶς ἤθελε μὲ ἀκούσει περὶ αὐτοῦ ὀμι-
λοῦντα εἰς ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν θά ἐτελείτο
μυσταγωγία Θεῶν οἱ ὅποιοι κυριαρχοῦν εἰς τὴν Γῆν ὡς
Βασιλεῖς, τῶν ὁποίων αἱ ἐπιρροαὶ κανονίζουν τὰς μορ-
φάς τῆς. Δυσμενῶς ἤθελε μὲ ἀκούσει ἐάν ὀμιλῶν εἰς ἡμέ-
ραν κατὰ τὴν ὁποία ἡ ἐπιρροή τῆς δὲν θά εἶχεν διπλὴν
σημασίαν καὶ διττὴν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπιρροήν καὶ δὲν
θά μὲ ἀνεγνώριζεν ὡς ἀκολουθοῦντα τὰ θεῖα τοῦ Ἰδεώδη
καὶ τὰς ἀληθείας του, αἱ ὁποῖαι ὅταν ἐπικρατήσουν εἰς τὸν
κόσμον θά βασιλεύσῃ πλήρης γαλήνη καὶ αἱ ψυχαὶ τῆς
Γῆς θά φέρουν διάδημα πλασιούμενον ἀπὸ αἴγλην καὶ
καταυγάζον φῶς.

Διὰ τοῦτο ὀμιλῶ κατὰ τὴν ἡμέραν αὕτην, κατὰ τὴν
ὁποίαν τὸ θεῖον τοῦ ἀπείρου Κάλλος παραδίδει τὰς
θείας του ἐπιρροὰς πρὸς τὸ θεῖον Φῶς, τὸ ὁποῖον ὑπαγο-
ρεῖται ὅχι μόνον τὰς ἁρμονίας τοῦ Κόσμου ἀλλὰ καὶ πρω-
τεύει εἰς τὴν συντέλεσιν τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς, κληρο-
δοτοῦν εἰς τὰς ψυχὰς τὸ μέσον τῆς ἐκ τοῦ σκότους σωτη-
ρίας των.

Ὁ Οὐρανός ἐνέχει ἐν αὐτῷ ὡς ἰδύοντορας τῶν δυνά-
μεων τοῦ δώδεκα Βασιλεῖς. Οἱ Βασιλεῖς αὗτοί
εἶναι οἱ διευθετοῦντες τὰς ἐπιρροὰς του πρὸς τὴν Γῆν ἐκ
τῶν ὁποίων ἡ μορφή τῆς λαμβάνει τὴν ταύτην αἴγλην
καὶ ἀναπτύσσει τὴν ἐξέχουσαν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν
ψυχὴν τῆς κατὰ μέζονα Λόγον τῶν ψυχῶν τῶν ἄλλων
μορφῶν τῆς. Εἰς τοὺς θείους αὐτοὺς Βασιλεῖς κατανέ-
μονται αἱ ἐπιρροαὶ τοῦ Οὐρανοῦ, δηλαδή ὁ Οὐρανός
παραδίδει τὰς δυνάμεις του καὶ ἕκαστος ἐξ αὐτῶν κυ-
ριαρχεῖ ἐπὶ τῆς Γῆς τὸ δωδέκατον τοῦ ἔτους. Κατὰ τὴν
ἡμέραν λοιπὸν αὕτην τεματίζεται ἡ κυριαρχία τῆς Βασι-
λίδος τοῦ Κάλλους καὶ διαδέχεται Αὕτην ὁ Βασιλεὺς τοῦ
Φωτός. Κατὰ τὴν ἡμέραν αὕτην υπογράφεται ἡ συνθήκη
τῆς παραδόσεως καὶ παραλαβῆς τῶν ἐπὶ τῆς Γῆς ἐπιρροῶν
παρισταμένων καὶ κυριαρχούντων σήμερον ἀμφοτέρων.

Ἡ παραβίβουσα τὴν ἐπιρροήν τοῦ Κάλλους ἐκ τοῦ ὁ-
ποίου ἐξεπερεύνη ἐν τῇ Γῇ τὸ θεῖον Ἄρωμα, τὸ ὁποῖον
ἐφάπτεται ὅλων μας τὰς αἰσθήσεις, εἶναι ἡ μεγάλη Θεὰ
Ἀφροδίτη. Εἶναι ἡ μεταδόσασα τὸ μέσον τῆς διαωρίσεως
τοῦ ἐσωτερικοῦ Λόγου τῆς Φύσεως εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μορ-
φήν, εἰς τὴν ὁποίαν τελεῖται ἱεροτελεστία τῆς ψυχῆς τῆς
ἀνθρωπότητος πρὸς τὴν μορφήν τῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἡ
ψυχὴ λαμβάνει τὴν δύναμιν τῆς νοήσεως γευσμένη τῶν
ἡδὺν καρπῶν τῶν ὁποίων παρεσκεύασε ἡ μεγάλη Θεὰ καὶ
αὕτω πῶζεται ἡ ψυχὴ ἐρχομένη εἰς τὸ Φῶς ἐγκα-
ταλείπουσα τὸ ἔρεθος.

Ωθεία μυσταγωγία πάντων τῶν μυστηρίων. Ἐπίτρεψον εἰς ἐμέ νά εἶπω πρὸς τὴν θνητὴν ἀνθρωπότητα εἰς ἐνδείξιν λατρείας μου πρὸς τὸ Κάλλος δύο λέξεις, ὅπως ἐνωτισθῇ τοῦ θείου νάματος καὶ σωθῇ ἐκ τῆς φθορᾶς, τὴν ὁποίαν αὐτὴ δι' ἑαυτὴν παρασκευάζει, ἀκολουθοῦσα τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ σκοτούς.

Παραλαμβάνει λοιπὸν ὁ Θεὸς Ἀπόλλων, ὃχι ὁ Θεὸς τοῦ ἐσωτάτου τοῦ Ἥλιου φωτός, ἀλλὰ τοῦ θείου τοῦ ἐσωτάτου τοῦ Ἥλιου Λόγου, ὁ ὁποῖος μεταδοθεὶς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν διὰ τοῦ ἀνθρωπίνου κάλλους τὸ ὁποῖον παρεσκεύασε ἡ Θεὰ Ἀφροδίτη, τὴν μετέβαλε εἰς θείαν Μοῦσαν ἐκ τῆς ὁποίας ἀντλοῦμεν ὅτι μεταδίδομεν πρὸς σᾶς. **Πᾶσα τῆς Φύσεως ψυχὴ ὅταν λατρεύῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ ἐνασμενίζεται πρὸς τὰς θείας ἐπιρροὰς καὶ ἐκδηλοῦται εἰς αὐτὴν ἡ θεία λατρεία, καθίσταται Μοῦσα, δηλαδή αἰωνία ἐμπνευσμένη Γαλήνη.** Ἐνωτίσου εἰς τὸ Φῶς αὐτὸ ἀνθρωπίνην ψυχὴν, ἐάν θέλῃς νά καταστῇς θεία Γαλήνη.

Ποῖος λοιπὸν εἶναι ὁ θεὸς σοφός περὶ τοῦ ὁποίου θέλομεν νά ὁμιλήσωμεν σήμερον συνδυάζοντες τὴν ὑπαρξίν του εἰς τὴν Γῆν πρὸς τὰς θείας τοῦ Οὐρανοῦ ἐπιρροάς; Εἶναι ὁ γεννηθεὶς κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν, τὸν ὁποῖον περιέβαλαν ἀμφότεραι αἱ θεαὶ ἐπιρροαί, τὰς ὁποίας ἐλάτρευσε, τὸ δὲ Φῶς των στέφανον παρεσκεύασεν καὶ περιέβαλεν τὴν θείαν του μορφήν, χρυσαῖ δὲ ἀκτῖνες τοῦ Ἥλιου καὶ εὐώδης χυμὸς τοῦ θείου Κάλλους ψαύσας ὁλόκληρον τὴν ὑπόστασίν του τῆς μετέδωσε θείον Φῶς καὶ θείον Κάλλος. Ἐκαλλύνθη ἡ μορφή τοῦ θείου σοφοῦ, ἐφωτίσθη τὸ πνεῦμα του καὶ διείδεν τὰς λειτουργίας καὶ μυσταγωγίας τῆς Φύσεως καὶ εἶπεν:

Ω θεία ἁρμονία! Τὸ πᾶν εἰς Σέ ἀποτελεῖ μορφήν καὶ πᾶσα μορφή τὸ κάλλος σου περιεβλημένη αἰνεῖ τὴν θείαν ὑπόστασίν σου! θεία ἁρμονία, ὁ ὑπαγορεύσας εἰς σέ τὸ Κάλλος, εἶναι ὁ κατέχων τὰ σκήπτρα τοῦ θείου Ἀείρου Μέγας Ζεὺς, τοῦ ὁποίου ὁ γόνος ἐξεδηλώθη εἰς ἐστίαν ἀπείρου φωτός ἐν τῇ Φύσει εἰς τὸν ὁποῖον ὑπολανθάνει τὸ σπέρμα τῆς Θεοποιήσεως πασῶν τῶν ὑπὸ Σοῦ συντελουμένων μορφῶν. Τὸ Πᾶν, θείαν

ἁρμονίαν ἐκρέει ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς συστάσεως τῶν μορφῶν τῆς Φύσεως, τὴν ὁποίαν κατέχει ὁ μέγας Ζεὺς καὶ παράγει τὰς θείας προσωπικότητας, αἱ ὁποῖαι καταλαμβάνουσαι τὰς δυνάμεις καθίστανται Βασιλεῖς αὐτῶν καὶ ἡ πτωχή μας Γῆ δεχομένη τὰς θείας ἐπιρροὰς των μεταβάλλεται εἰς μορφὰς καὶ συνειδήσεις. Θεῖον Ἀπειρον, ὑπῆρξες Μονάς εἰς τὴν ὁποίαν τὸ Πᾶν συνεσπειροῦτο, ἀλλὰ παραγωγὸς Μονάς. Παρήγαγες πάσας τὰς ἄλλας Μονάδας καὶ οἱ ἄπειροι ἐκ Μονάδων ἀριθμοὶ σου ἀποτελοῦν τὴν ἁρμονίαν σου.

Δέν εἶσαι θεῖον Ἀπειρον ἢ ἀριθμὸς, διότι οὕτω καθίσταται νοητὸν εἰς πᾶσαν εἰς τὴν Φύσιν Μονάδα ἡ ὁποία διακρίνεται τῶν ἄλλων ὡς ἔχουσα ἰδίαν μορφήν. Σκοπὸς σου θεῖον Ἀπειρον εἶναι ἡ ὑπαρξὶς σου κατὰ μονάδας. Τούτων ἀπώτερος σκοπὸς ἡ θεία γαλήνη καὶ ἡ συγκέντρωσις εἰς ἐκάστην τῆς αἰσθητικῆς ἀντιλήψεως πασῶν τῶν θείων σου ἐνεργειῶν. Θεῖον Ἀπειρον, Σέ αἰσθάνομαι, διότι ἐντός μου Σέ φέρω. Εἶμαι ὡς ἦτο ἀρχικῶς Μονάς. Εἶμαι καὶ ἐγὼ ὡς Σύ, Ἀπειρον καὶ ὅταν εἰς ἐμέ συντελεσθῇ ὡς εἰς Σέ συνετελέσθῃ ἁρμονία, τότε, ὦ θεία τοῦ Ἀπείρου ἐκφράσις, ἡ ὑπόστασίς μου θά καταστῇ δεσπόζουσα θέλησις ὡς τοῦ Μεγάλου Διὸς καὶ θά ἀναδέσῃς εἰς τὴν θέλησίν μου τὴν ἐπιβλεψὶν τῆς θείας Σου ἁρμονίας, θά μέ δεχθῇς ὡς δεσπόζουσαν καὶ κυριαρχοῦσαν δύναμιν ἐπὶ τῆς θείας ἐν θείᾳ Φύσει ἐκφράσεώς Σου.

Ω ἀδύνατοι τὴν ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν ἀνθρώποι! Σεῖς, οἱ ὁποῖοι νομίζετε ἑαυτοὺς θεοὺς τὴν γνῶσιν, περιγράψατε δι' ὀλίγων τὴν ὑπαρξίν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ Ἀπείρου, ὡς περιέγραψεν αὐτόν ὁ θεὸς σοφός διὰ νά ἐννοήσετε τίνες εἰσθε. **Ω** ἀνθρώποι θνητοὶ! Ἀκροασθῆτε τὸν θεῖον σοφόν εἰς ὅτι κατωτέρω θά εἶπω καὶ ἂν εἰσθε ἀληθῶς ὡς προεῖπον καὶ σεῖς Μονάδες ἐνέχουσαι ἐντός των τὸ θεῖον Ἀπειρον καὶ αἰσθανόμεναι αὐτό, ἀκολουθήσατε τὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος ἐχάραξε.

Εργον μου, ἔλεγεν, εἶναι ὃχι νά βαδίσω ἐπὶ ἐκείνων τῶν γραμμῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ θεοὶ μύσται ἐχάραξαν εἰς τὰ τελούμενα Μεγάλαι Μυστήρια. Εἰς αὐτὰ τελοῦνται θεαὶ τελεταί, αἱ ὁποῖαι γεραίρουν τὰς ἐνεργείας τῆς Φύσεως καὶ ἀποκαθιστοῦν τοὺς μωυμένους εἰς τὴν θείαν γνῶσιν. Βεβαίως αὐτὸ εἶναι Θεῖον ἔργον. **Ε**ργον μου εἶναι νά συντρέξω εἰς τὴν παραγωγὴν ἁρμονίας εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, διότι ὅταν δέν ἐπικρατῇ ἁρμονία ἡ ἀνθρωπότης εὐρίσκεται ἐκτός σκοποῦ. Τὸ Ἀπειρον ἀποτελεῖται ἀπὸ πληθύν ἀτομικότητων. Τὰ ἅτομα αὐτὰ εἶναι αἱ μορφαὶ τοῦ Ἀπείρου αἱ συντελοῦσαι εἰς τὴν ἁρμονίαν του.

Η συντέλεσις τῆς ἁρμονίας εἶναι καθολικὸς σκοπὸς ὅσων ἀτομικότητων. Ὁ σκοπὸς αὐτὸς εἶναι ἡ ἐπίτευξις εἰς ἐκάστην ἀτομικότητα ἰδίας μορφῆς. Μὴ δὲ τῆς ἁρμονίας ἐπιτυγχανομένης, τὸ Ἀπειρον δέν ἐπιτυγχάνει τὸν σκοπὸν του. Αἱ μορφαὶ του ἀπόλλυνται. Ἀπολλυμένων δὲ τῶν μορφῶν τοῦ Ἀπείρου, τοῦτο ἐπανερχεται εἰς τὰ ἴδια. Ἡ εἰς τὰ ἴδια ἐπαναφορὰ τοῦ Ἀπείρου θά ἦτο συντέλεσις τῆς καταστροφῆς του, ἀλλὰ αὐτὸ δέν συντελεῖται εἰς τὸ Ἀπειρον. Δέν συντελεῖται, διότι ἐκάστη μορφή αὐτοῦ βαίνει κατὰ προδιαγραφέντα νόμον καὶ ἡ ἐπαναφορὰ τῆς εἰς τὰ ἴδια οὐδέποτε συντελεῖται. Τὸ Ἀπειρον ἐν τῇ συνόλῳ του διευθετεῖται ὑπὸ ἐπαστάτου πινός νόμου ὁ ὁποῖος ἀφοῦ πρότερον συντελέσῃ τὴν ἁρμονίαν καὶ μεταβάλλῃ τὴν ἀποτελοῦσαν αὐτὸ οὐσίαν εἰς εἰδικὰς μορφάς, τὰς ἐξαναγκάζει νά ἀκολουθοῦν ὠρισμένην κυκλικὴν τροχίαν. Ὁ ὅθεν τὸ πᾶν βαίνει κατὰ κύκλον, ἀλλὰ τὸ πέρας τοῦ κύκλου οὐδέποτε καταλήγει εἰς τὴν ἀφετηρίαν του. Ἡ κατάληξις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου τῆς ἀφετηρίας θά ἐσήμαινε διάσπασιν τῆς ἁρμονίας καὶ καταστροφὴν τοῦ Ἀπείρου. Ἡ ἐν αὐτῷ κίνησις θά ἔχανε τὴν τροχίαν τῆς καὶ αἱ μορφαὶ θά περιπλανῶντο ἐπὶ τῶν μορφῶν καὶ συγκρούσεις καὶ καταστροφαὶ θά ἐτελοῦντο.

Πᾶσα μορφή τοῦ Ἀπείρου βαίνει πρὸς τὸ ἄπειρον αὐτῆς, ἡ δὲ ταχύτης τῆς καθίσταται αἰσθητὴ εἰς τὰς ἀντιλήψεις τῶν ἀνθρώπων μετὰ πάροδον αἰώνων. Αἱ μορφαὶ αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸ σύστημα, τὸ ὁποῖον διευθετεῖ ἡ ἐστία τοῦ ἡλιακοῦ φωτός διὰ τῆς ἐπ' αὐτῶν ἐπιρροῆς του, ποιοῦν τὴν τροχίαν τους κατὰ κύκλον ἀνάλογον ἐκάστη καὶ ὅλαι ὁμοῦ συντρέχουν νά βαῖνῃ ὁλόκληρον τὸ Ἠλιακὸν σύστημα ἐκφεύγον τῆς αἰσθητικῆς εἰς ἡμᾶς τροχίας εἰσσερχόμενον εἰς ἐτέραν, τὴν ὁποίαν θά διακρίνωμεν παρατηροῦντες ἐπισταμένως μετὰ πάροδον αἰώνων πινῶν. Αἱ εἰς τὸ Ἀπειρον κινήσεις τῶν μορφῶν τοῦ Ἠλιακοῦ μας συστήματος τὸ σώζουν τῆς καταστροφῆς καὶ αἱ μορφαὶ μεταβάλλονται ἀποτελοῦσαι τελειότερας τοιαύτας. Οὐδεμία μεταβολὴ ἐπὶ τῶν μορφῶν θά ἐπετυγχάνετο ἄνευ αὐτῆς τῆς κινήσεως. Τὸ φῶς θά ἔχανε τὸν λόγον τῆς υπάρξεώς του καὶ πληρὲς σκότος θά περιέβαλλε ὅτι βλέπομε σήμερα ὑπὸ μορφήν ἀπείρου κάλλους. Ἀλλὰ ἐνῷ τὸ Ἀπειρον δέν διαφεύγει τῆς διευθετήσεως τοῦ ἐσωτάτου αὐτοῦ νόμου καὶ αἱ μορφαὶ του ἐπιτελοῦν τοὺς ἀναμορφωτικούς των κύκλους, διαφεύγει τὴν ἐπιρροήν του ἡ συνειδήσις, ἡ ὑπὸ μορφήν πνεύματος ἐκδηλωθεῖσα.

Ο θεὸς νόμος καταμερίζεται εἰς τὰς συνειδήσεις καὶ ἐκάστη αὐτῶν ἀφ' ἑαυτῆς ὁρμωμένη, ποιεῖται κινήσεις, λαμβάνουσα Λόγον υπάρξεως ἀφ' ἑαυτῆς καὶ δύναμιν συντηρήσεως ἀπὸ τὴν ἄπειρον πηγὴν τοῦ καθολικοῦ νόμου διὰ συστήματος ὁργανικοῦ, εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ ὁποίου συντρέχει. Αἱ οὕτω συντελούμεναι πνευματικαὶ μορφαὶ ἀποτελοῦν ἴδιον σκοπὸν, τὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον ἀνεφέραμε. Ἡ ἐπίτευξις αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ ἐπιτυγχάνεται δι' ἁρμονίας τῶν πνευματικῶν σκοπῶν καὶ δι' ἁρμονίας αὐτῶν πρὸς πάσας τὰς μορφάς τῆς ἐχούσης ἀνεκδήλωτον πνευματικὴν μορφήν Φύσεως. **Σ**τενωτάτη ἀλληλεγγύη τῶν πνευματικῶν πρὸς τὰς φυσικὰς μορφάς πρέπει νά τελεῖται. Αἱ φυσικαὶ μορφαὶ μεταδίδουν τὴν δύναμίν τους εἰς τὰς πνευματικὰς μορφάς καὶ συντρέχουν τὰς τε-

Ὁ Θεὸς Ἀπόλλων καὶ ἡ Θεὰ Ἀφροδίτη σὲ σύνθεσι. Ἔργα τοῦ Πραξιτέλους

Κατὰ τὴν ἡμέραν λοιπὸν αὐτὴν (τὴν 21ην Μαΐου) τερματίζεται ἡ κυριαρχία τῆς Βασιλίδος τοῦ Κάλλους καὶ διαδέχεται Αὐτὴν ὁ Βασιλεὺς τοῦ Φωτός. Κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ὑπογράφεται ἡ συνθήκη τῆς παραδόσεως καὶ παραλαβῆς τῶν ἐπὶ τῆς Γῆς ἐπιρροῶν παρισταμένων καὶ κυριαρχούντων ἀμφοτέρων.

Ο θεὸς μύστης λοιπὸν δέν ἠρκέσθη νά καταδείξῃ, ὡς πρὸς τὰ ἄλλα Μυστήρια, τὰς τελουμένας λειτουργίας τῆς Φύσεως, ἀλλὰ ἐπεζήτησε νά ἐπαναφέρῃ τὴν ἐκτροχιασθεῖσαν ἀνθρωπότητα εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς τροχίαν, ὑποδείξας διὰ σοφοῦ συστήματος τὰ μέσα τῆς ἐπαναφορᾶς. Ὑπαγόρευσε τὸν τρόπον τῆς διαίτης, τὸν τρόπον τῆς κοινωνικῆς ὁργανώσεως, τοὺς νόμους οἱ ὁποῖοι ἔπρεπε νά εἶναι ὁδηγοὶ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων καὶ βουλήσεων. Ὡς ἄλλος Προμηθεὺς μετέδωσε τὸ Φῶς, ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νά κανονίσῃ τὰς σχέσεις τῶν πνευματικῶν μορφῶν καὶ ἐδίδαξε νά ἐγκαταλείβουν τὸν τότε κρατοῦντα τρόπον τῆς κοινωνικῆς ὁργανώσεως. **Ο**τι θά ἐπιζητήσῃ ἡ ἀνθρωπότης τοῦ μέλλοντος, ἡ ὁποία θά συναισθανθῇ τὴν ὑπαρξίν της, τοῦτο τότε ὑπαγόρευσε καὶ ἐδημιούργησε μυσταγωγικὸν σύστημα εἰς τὸ ὁποῖον κατέδειξε εἰς ὅσους ἐμυήθησαν κατὰ τρόπον ἀντιληπτικώτατον, τὸν

λευταίας νά ἐκδηλώνουν ὅτι ἀκόμη δέν ἔχουν ἐκδηλώσει.

Τὰ ὑπὸ τῶν πνευματικῶν μορφῶν ἐκδηλούμενα διὰ τῆς ἐπιρροῆς των φυσικῶν μορφῶν εἶναι νόησις καὶ αἰσθησις τῶν τελουμένων λειτουργιῶν τῆς Φύσεως, ἡ δὲ μεταξύ των πνευματικῶν μορφῶν ἐπατελουμένη ἀλληλεγγύη καὶ ἁρμονία συντρέχει εἰς τὸ νά διαχέεται ἡ παρασκευαζομένη ἔνεκα τῆς ἐπαφῆς αὐτῶν (πνευματικῶν μορφῶν) πρὸς τὰς φυσικὰς μορφάς ζωὴ εἰς ὁλόκληρον τὸ πνευματικὸν σῶμα. Ἡ διάχυσις τῆς Ζωῆς εἶναι ὁ ἔτι μείζων ἐπαδρῶν νόμος τῶν ψυχῶν τῆς ἀνθρωπότητος, διὰ νά ἐκδηλοῦν τὰς δυνάμεις των πρὸς συντέλεσιν μείζονος πνευματικῆς μορφῆς, ἐκ τῆς ὁποίας συντελεῖται ἡ θεοποίησις τῆς συνειδήσεως τοῦ Ἀπείρου. Οὐδέν συντελεῖται μὴ ἐπικρατούσης ἁρμονίας ἐπὶ τῶν πνευματικῶν μορφῶν, ἐπανερχομένων καὶ ποιουσῶν τὴν κυκλικὴν των περιφορὰν ἐπὶ τὰ αὐτὰ σημεῖα καὶ ἐντεῦθεν συγκρούσεις, γενεσις παθῶν, θλίψις, ὀδύνη, περιπλάνησις. Αἱ πνευματικαὶ μορφαὶ ἐκφυγοῦσαι τῆς ἀληθοῦς αὐτῶν τροχίας παρήγαγον τὴν σύγχυσιν πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπὸ αἰώνων ἡ ἀνθρωπότης παλαίει.

ὁποῖον καὶ αὐτός ὁ Ἰησοῦς ἐζήλωσε, τὴν δημιουργίαν καὶ λειτουργίαν τοῦ ἀπείρου τῆς συνειδήσεως καὶ τὸν σκοπὸν τῆς, πρὸς τὸν σκοπὸν οἱ μυούμενοι νὰ διακρίνουν ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ ὀργάνωσις τῶν πνευματικῶν μορφῶν καὶ ὅτι μέγιστον πάντων τῶν καθηκόντων τοῦ σοφοῦ εἶναι, νὰ συντρέξῃ εἰς τὴν παραγωγὴν κοινωνίας, ἐν ἁρμονίᾳ τῆς Φύσεως βιούσης.

Εδίδαξεν ὅτι, αἱ ψυχαὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἀκολουθοῦσαι τὸν τρόπον, τὸν ὁποῖον ἀκολουθοῦν τοῦ νοεῖν, θὰ περιπλανῶνται φερόμεναι ἀπὸ ὀργανισμοῦ εἰς ὀργανικὸν σῶμα καὶ ἀπὸ ὀδύνης εἰς ὀδύνην. Ὑπέδειξεν τὴν καταπαυσιν τῶν παιδῶν καὶ τῆς ἐκτρόπου ζωῆς διὰ τῆς ἀποχῆς ἀπὸ ὀρισμένης τροφᾶς καὶ ἐδίδαξε τὸ δικαίωμα ἐκάστης προσωπικότητος τὸ ὁποῖον ἔχει, ὡς ἀποτελοῦσα ἐκαστὴν ἰδίαν μορφήν τῆς Φύσεως. Πρὸ πάντων δὲ κατέδειξε, τὴν ἀνάγκην τῆς ἀρτίας ὀργανικῆς διαπλάσεως τῆς ἀνθρωπότητος διότι ὡς ἔλεγεν, «ὅταν τὸ ὄργανον τῆς ψυχῆς δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ δέχεται τὰς ἐπιρροὰς τῆς Φύσεως, ἡ ψυχὴ πάσχει καὶ οὐδὲν δύναται νὰ νοῇ ἐξ ὧν πρὸς αὐτὴν γίνονται. Ἡ ὀργανικὴ διαμόρφωσις τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἡ ἐπίτευξις ἁρμονίας μεταξὺ τῶν ὑποστάσεων αἱ ὁποῖαι τὴν ἀποτελοῦν θὰ ἐπιφέρῃ εἰς αὐτὴν τὴν γαλήνην, ἡ ὁποία καὶ θὰ τῆς χρησιμεύσῃ ὡς μέσον νὰ διοχετευθοῦν πρὸς αὐτὴν αἱ ὁδηγίαι τῶν Θεῶν. Οἱ Θεοὶ εἶναι συνειδήσεις αἱ ὁποῖαι ἐπετέλεσαν ἀναμορφωτικὸν κύκλον, διὰ τοῦ ὁποίου ἠδυνήθησαν νὰ ἀντλήσουν αἰώνιον ὀργανικὸν μέσον καὶ ἐντεῦθεν ἐκυριάρχησαν ὡς συνειδήσεις τοῦ Ἀπείρου, ἔχουσαι θέλῃσιν Θεϊαν».

Ο Πυθαγόρας ἦτο ἰατρός καὶ μύστης τῶν ἀποκρύφων τῆς Φύσεως Μυστηρίων. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σάμον τὸ ἔτος 595 π.Χ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἐσώζετο ἀκόμη τὸ ἀπολεσθὲν κάλλος τῆς ἀνθρωπότητος, τὸ ἔλκον τὴν φύσιν τῶν Θεῶν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην. Ἡ μήτηρ τοῦ Πυθαῖ, ἀγνή τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸν Θεόν Ἀπόλλωνα καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸς ἐπέδρασεν τὸν καρπὸν τῆς κοιλίας τῆς καὶ οὕτω ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Φωτὸς ἐγεννήθη ὁ Πυθαγόρας. Νέος ἔτι ὁ Πυθαγόρας ἔδειξε σημεῖα ὀργανικοῦ κάλλους καὶ πνεύματος ἰσχύος. Ἡ μητέρα τοῦ τὸν ὠδήγησε καὶ τὸν παρέδωσε εἰς τοὺς Διδασκάλους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ ὁποῖοι ἐκαλοῦντο σοφοί. Φερεκύδης καὶ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος τὸ πρῶτον ἐδίδαξαν τὸν Πυθαγόρα. Ἀλλὰ ὁ Πυθαγόρας νεώτατος ἀκόμη ἐγκατέλιπε τὴν Σάμον καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐμυήθη εἰς τὰ ἐκεῖ μυστήρια.

Εκείθεν, εὐνοούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Ἀπόλλωνος προσέφυγε εἰς τὰς διαφόρους Ἀσιατικὰς χώρας εἰς τὰς ὁποίας ἐξέμαθε τὴν ἱεράν τοῦ ἱατροῦ τέχνην, διδασκόμενος αὐτὴν ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν, οἱ ὁποῖοι τὴν εἶχαν μεταδώσει εἰς τὰς χώρας αὐτάς μετὰ τῶν ὁποίων ἐπεκοινωνοῦν. Ὅχι βεβαίως αὐτὴν, τὴν ὁποίαν ἐπαγγέλλονται οἱ ἱατροὶ τῆς σήμερον, ἀλλὰ ἐκείνην, ἡ ὁποία ἔλκει τὴν γνῶσιν ἀπὸ τὴν ἱεράν, ὡς τὴν καλοῦν οἱ μύσται τῆς Φύσεως, Ἀστρολογίαν.

Ο Πυθαγόρας παραμείνας ἐπὶ μακρὸν χρόνον μετὰ τῶν Ἰνδῶν, ἐξέμαθε πάσας τὰς ἀποκρύφους ἐπιστήμας τῶν ἱερῶν τοῦ Βούδα καὶ ἐκείθεν ἀναχωρήσας κατήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔνθα καὶ ἐμυήθη εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἑλευσίνος καὶ εἰς τὰς εἰς Θήβας Καβεῖρια. Οἱ Ἱεροφάνται τῆς Ἑλευσίνος ἐκάλουν αὐτὸν νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν

τῶν, διότι ἐξετίμησαν αὐτὸν καὶ εἰς τὸ πρόσωπόν του εἶδον θεῖον ἄνδρα, πλὴν ὅμως ὁ Πυθαγόρας δὲν ἐδέχθη. Ὁ Πυθαγόρας παραμένων εἰς τὰς Θήβας ἤλεγξεν δημοσίᾳ τὴν πολιτείαν τῶν Καβερίων ὡς μὴ συνάδουσιν πρὸς τὰ θεῖα Μυστήρια τῶν. Τοῦτο ἐκίνησε τὴν ὀργὴν τῶν καὶ ἐβουλήθησαν νὰ τὸν φονεύσουν, ὁ Πυθαγόρας ὅμως γνώστης τῶν ἀνθρωπίνων διανοημάτων διέφυγε τὸν κίνδυνον.

Απελθὼν ἐκ τῶν Θηβῶν διήλθεν πάσας τὰς Ἑλληνικὰς χώρας εἰς τὰς ὁποίας ἐθαυμάσθη ὡς θεῖος ἄνθρωπος. Πρὸ παντός ἐξετίμηθη εἰς τοὺς Δελφούς, ὅπου καὶ παρέσχεν μεγίστην συμβολὴν εἰς τοὺς ἱερεῖς τοῦ ἐκεῖ χρηστηρίου ὡς καὶ εἰς μίαν τῶν Ἱερειῶν του, τὴν ὁποίαν προπαρεσκεύασε νὰ ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ Ἀπόλλωνος. Παντοῦ ἐξέπληττε, διότι καὶ τὸ κάλλος τῆς μορφῆς του καὶ ἡ ἰσχύς τοῦ πνεύματός του ἐπεβάλλοντο εἰς πάντας. Ἐδίδασκεν παντοῦ τὸν τρόπον τοῦ ζῆν καὶ ἐθεράπευεν πάσχοντας. Τοῦτο ἀρκοῦσε νὰ νομίζουν οἱ ἄνθρωποι αὐτὸν Θεόν. Διὰ ὀρισμένων ἐκπληκτικῶν ἱκανοτήτων του ἐξέπληττε τὰ πνεύματα ὅχι μόνον τῶν κοινῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τῶν σοφῶν. Ἐδίδασκε εἰς αὐτοὺς ἀπὸ ὅπου διήρχετο, τὴν μουσικὴν καὶ τὴν μαθηματικὴν. Ἐδίδε μαθηματικούς ὀρισμούς καὶ ἔλκε μέγιστα προβλήματα μόνον μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ἀριθμῶν.

Ο ἰ γνωρίζαντες τὰ Ὀρφικά Μυστήρια διέκριναν εἰς τὸ πρόσωπόν του τὸν θεῖον Ὀρφέα. Ἡλεγε τὴν ἀγωγὴν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπορεύοντο ὡς ἡ Φύσις ὑπαγορεύει καὶ ὑπεδείκνυε τὸν τρόπον τοῦ βασιλεῦν καὶ πολιτεύεσθαι εἰς τοὺς ἄρχοντας τῶν πόλεων. Ἐδίδε στοιχεῖα πρὸς σύνθεσιν ἁρμονικῆς κοινωνίας καὶ ὑπαγόρευε τὴν ἐκμάθησιν τῆς μουσικῆς, ὡς μέσου καταδεικνύοντος διὰ τῆς ἁρμονίας τῆς τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως τῆς κοινωνίας. Ἐπεδείκνυε τὰ φυτὰ καὶ ἐδίδασκε τὴν ἐπιρροὴν ἐκάστου ἐπὶ τῶν εἰς τὰ ἀνθρώπινα σώματα ἀναφομένων νόσων. Ἦτο περιβεβλημένος τὴν ἱεράν τῶν φιλοσόφων λευκὴν τήβεννον καὶ στεφανωμένος μὲ στέφανον κατεσκευασμένον ἐκ χρυσοῦ καὶ ποικιλμένον ὑπὸ ἱερῶν λίθων. Ἡ ὄψις τοῦ ἦτο μεγαλοπρεπὴς, ἐπιβάλλουσα, θεῖα. Οὐδεὶς ἀντετάσσετο εἰς τὸ βλέμμα του ἀλλὰ πάντες ἐφώνουν «Αὐτὸς ἔφα». Εἰς τὴν διάβασίν του ἐκάμπτοντο πάντες οἱ Τύραννοι καὶ κρυφῶς τὸν ἐμίσουν διὰ τὴν ὑπεροχὴν του. Οὗτος ἐννοῶν τὰς σκέψεις τῶν ἔλεγεν: «Οἱ ἐμέ βλέποντες ἅς ἴδουν ἑαυτοὺς καὶ ἅς κρίνουν τὰς πράξεις τῶν παραβάλλοντες αὐτάς πρὸς τὰς ἡμετέρας».

Ο θεὸς σοφὸς μέχρι τῆς ἐν Ἀθήναις καὶ Θήβαις διαμονῆς του ἐδεικνύετο ἄσχημος. Μόνον οἱ Ἱεροφάνται βαθείως εἶχον γνωρίσει αὐτόν. Ὅταν δὲ ἔλαβε τὴν πρὸς τὴν τότε Μεγάλην Ἑλλάδα ἀγούσαν, ἤρξατο νὰ ἐκδηλοῖ τὰς δυνάμεις του καὶ τοῦτο, διότι πρὸς τὰ ἐκεῖ ἔβλεπε ὡς κατάλληλον τόπον καὶ περισσότερο ἀναγκαῖον νὰ διδάξῃ τὰς ἱεράς αὐτοῦ ιδέας. Κατὰ τὴν ἐκ Θηβῶν ἀναχώρησίν του ἡ φήμη τοῦ προέτρεχε τῶν πόλεων, τὰς ὁποίας ἐπεσκέπτετο καὶ τοῦ προπαρεσκεύαζε ὑποδοχὴν. Μέχρι τῆς εἰς Κρότωνα ἀφίξεώς του δὲν ἐδίδασκε δημοσίᾳ, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν μόνον εἰς τοὺς συναναστρεφόμενους δὲ μὲ αὐτόν ὑπεδείκνυε τὰς θεῖας του δυνάμεις. Εἰς πολλοὺς προέλεγε τὰ μέλλοντα εἰς αὐτοὺς νὰ συμβοῦν καὶ τοὺς ὑπεδείκνυε ποῖοι ἦσαν εἰς προγενεστέραν ζωὴν τῶν. Ἐδίδασκεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐχὶ ἀπαξ ἐμφανίζεται ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ μορφῇ

καὶ ὅτι ὁ ἴδιος 440 φορές εἶχεν ἀλλάξει μορφήν ἐν τῇ Φύσει. Ἐδίδασκεν εἰς πάντας τὸ ἀντιπεπονηδὸς καὶ λαμβάνων ὡς ἀρχὴν αὐτὸ ὑπεδείκνυε ποῖα ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ δικαιοσύνη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἀπεκάλει τοὺς Θεοὺς δικαίους καὶ ὡς οὐδέποτε καταχρωμένους τὰς δυνάμεις τῶν, εὐνοοῦντες οὕτω τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον. Ἐλεγεν: «τόσον ἡ κακία ἐσκοτίσεν τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, ὥστε μόνον ὁ θάνατος δύναται νὰ εὐεργετήσῃ τὴν ψυχὴν του». Ἀπεκάλει τὴν ἱατρικὴν Ἱεράν Τέχνην διδασκομένην ὑπὸ τῶν Θεῶν μόνον εἰς τοὺς σοφοὺς, διότι αὐτοὶ δὲν καταχρῶνται τῆς γνώσεως.

Ο Πυθαγόρας μετεχειρίζετο ὡς τροφήν σπέρματα καὶ καρπούς καὶ ὀρισμένα εἶδη εἰς ἐκαστὴν ἐποχὴν. Συνεβούλευεν νὰ προσφέρουν θυσίας πρὸς τοὺς Θεοὺς καὶ μόνον τῶν θυμάτων νὰ ἀπτῶνται τῆς σαρκικῆς τροφῆς. «Χωρίζει, ἔλεγεν, τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸν νοῦν καὶ ὁλόκληρον τὴν ὑπόστασιν ἀπὸ τὴν Φύσιν ἢ βρώσις σαρκῶν ζῶων». Ἐδίδασκεν νὰ περιβάλλωνται μὲ λινὰ ἐνδύματα οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ ἀφίνουν τοὺς ὀργανισμούς τῶν γυμνούς, ὥστε νὰ περιβάλλουν αὐτοὺς αἱ ἐπιρροαὶ τῆς Φύσεως. Τὸ μάλλινον ἐνδύμα εἶναι ἀρνητικὸς ἀγωγὸς τῶν ἐπιρροῶν καὶ συντρέχει εἰς τὸ νὰ μὴ συναντᾶται ἡ θερμότης τοῦ ὀργανισμοῦ μὲ τὴν θερμότητα τῆς Φύσεως. Ἐδίδασκε τὴν λατρείαν πρὸς τὸν Ἥλιον, ὡς μόνος πηγῆς ἐκ τῆς ὁποίας ἡ ψυχὴ ἀντλεῖ δυνάμεις διὰ τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς, τὰ δὲ ὑπὸ τῆς θεῖας τοῦ Ἥλιου ἐπιρροῆς γινόμενα φυτὰ εἶναι τὰ καταλλήλοτερα πρὸς ἴασιν τῶν ἀσθενῶν. Ἀφικθέντα τὸν Πυθαγόρα εἰς Κρότωνα τὸν ὑπεδέχθησαν καὶ τοῦ παρήξαν πάντα τὰ μέσα νὰ ιδρύσῃ σχολήν. Κατὰ πρῶτον συνέστησεν Σύλλογον ἢ Φιλοσόφων Ἐνδιαίτημα, ὡς ὁ ἴδιος ἀπεκάλει τὴν σχολὴν του, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφοίτουν νέοι καὶ νέοι. Ἡ εἰς τὴν σχολὴν αὐτὴν διδασκαλία τοῦ ὑπῆρξεν γονιμοτάτη καὶ ἡ φήμη τοῦ διεσπάρη εἰς πάσας τὰς Ἑλληνίδας πόλεις.

Εδίδασκεν τὴν κοινωνικὴν ἀγωγὴν, τὸν τρόπον τῆς ἐρευνῆς τῶν φυσικῶν λειτουργιῶν, τὴν μουσικὴν, τὴν ἀριθμητικὴν καὶ πρὸ παντός τὴν συγκρότησιν κοινωνίας ἐν ἁρμονίᾳ βιούσης. Ἡκροῶντο αὐτοῦ ὡς ἐάν ἦτο Θεός. Τὸ ἐπιβάλλον τοῦ ὕφους του καὶ ὁ ἔξοχος χαρακτήρ του ἐμάγευε πάντα ἀκροατὴν του. Ἡ διδασκαλία τοῦ ἦτο σύντομος, σαφής, εὐπρόσδεκτος εἰς πάντας. Ὁμιλῶν περὶ τοῦ βίου τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ διάγουν οἱ ἄνθρωποι, παρέβαλεν αὐτόν πρὸς τὴν συνεργασίαν τοῦ Οὐρανοῦ διὰ τῶν ἐπιρροῶν τοῦ πρὸς τὴν Γῆν, τῆς ὁποίας ἀποτελεσμα εἶναι ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς μορφῆς, ἡ ἔχουσα κάλλος Νύμφης, τὴν ὁποίαν ἐρῶσι οἱ Θεοί. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς συνεργασίας εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, ἔλεγεν, «πρέπει νὰ εἶναι φῶτισις διανοητική, σωματικὴ διάπλασις καὶ ψυχικὴ ἐκπαίδευσις, ἡ

ὁποία πρὸ παντός πρέπει νὰ τὴν προσηλῶνῃ πρὸς τὰ ἔργα τῶν Θεῶν». Ἡ ἐκπαίδευσις εἰς τὴν μουσικὴν, τῆς ὁποίας εἰσήγαγε τὰ στοιχεῖα καὶ εἰς τὴν ἀριθμητικὴν, εἶναι ἐφόδιον τῆς ψυχῆς, τὸ ὁποῖον καλλύνει τὴν μορφήν τῆς καὶ προλαίπειν τὴν ὁδὸν τῆς εἰς τὸ Φῶς, τὸ ὁποῖον ἔλεγε «οἱ Θεοὶ δωροῦν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅπως καταστοῦν ἡμεροὶ, γενναῖοι, εὐπροσηγόροι, λάτρες τοῦ Ἥλιου καὶ τῆς Φύσεως καὶ γνώσται τῶν λειτουργιῶν τῶν Οὐρανίων σωμάτων» περὶ τῶν ὁποίων ὡσαύτως ἐδίδασκεν καταδεικνύων τὸν δρόμον τὸν ὁποῖον ἕκαστος ἔχει εἰς τὸ Ἀπείρον.

Διὰ τῶν ἀριθμητικῶν πράξεων, πλείστοι τῶν ὁποίων ὑπῆρξαν ἰδικοί του κατασκευαί, κατεδείκνυε τὰς λύσεις προβλημάτων τῆς κινήσεως τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς παραγωγῆς τῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα ἦτο ἀδύνατον ἄλλως νὰ κατανοήσῃ ὁ νοῦς τῶν ἀκροατῶν του. Αἱ προλήψεις, διότι καὶ τότε ὑπῆρχαν προλήψεις, πρὸ τῶν ἐξηγήσεων, τὰς ὁποίας ἐδίδεν ὁ μέγας Σοφὸς ὑπεχώρουν καὶ ὁ νοῦς προσηλούτο εἰς τὴν γνῶσιν. Ἐδίδασκεν τὸν σεβασμὸν πρὸς τὰς βουλὰς τῶν Θεῶν, αἱ ὁποῖαι ἐξωτερικεύοντο διὰ τῶν Μαντείων καὶ ἀπεκάλει τὰ Μαντεῖα ὡς τὰ μόνα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς μέρη εἰς τὰ ὁποῖα διαιτῶντο οἱ Θεοί. Πρὸ τῆς ιδρύσεως τῶν μεγάλων αὐτοῦ Μυστηρίων εἰς τὸν Κρότωνα, περιώδευσε καὶ πάλιν ἐπισκε-

φθεῖς τὰ διάφορα Μαντεῖα τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν, πρὸς τὰς ὁποίας ἐδώρυσεν συγγραφὰς τελετῶν καὶ ἐπικλησιῶν διὰ τὰ ἱερά τῶν. Αἱ Ἱερεῖαι, ὅταν ἔφθανε, τὸν προσεφώνουν διὰ τῶν λέξεων, «Ὡς εὖ παρέρστης, υἱὲ τοῦ Ἀπόλλωνος».

Επιστρέψας εἰς Κρότωνα ἐνυμφεύθη τὴν παρθένον καὶ ἐξαισίαν τὸ κάλλος Θεανῶ. Ἡ Νύμφη Θεανῶ ἠράσθη τοῦ Πυθαγόρου, τὸ δὲ ψυχικὸν τῆς κάλλος ἐπείσε τὸν θεῖον ἄνδρα νὰ τὴν λάβῃ σύζυγον, τῶν Θεῶν ἐπιτρεψάντων νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον.

Μετὰ τὸν γάμον τοῦ κατέστη θειότατος. Ὁ ἔρως τῆς Θεανῶς ἀνύψωσε τὸν Πυθαγόρα καὶ κατόπιν τῶν συμβουλῶν, τὰς ὁποίας ἔλαβε ἐκ

τῶν Μαντείων, τὰ ὁποῖα ἐπεσκέφθη, ἱδρυσεν τὰ

Πυθαγόρεια Μυστήρια. Ταῦτα ἀπετελοῦντο ἐξ ἐννέα βαθμῶν, εἰς ἐνδείξιν τοῦ μεγάλου σεβασμοῦ, τὸν ὁποῖον εἶχεν πρὸς τὰς ἐννέα (9) ἀριθμητικὰς Μονάδας, αἱ ὁποῖαι ἔλεγεν ὅτι ἐξεπροσώπων ἐννέα (9) βάσεις ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐθεμελιώθη τὸ Σύμπαν.

Ηκλίσας τοῦ πρὸς τὰς ἀριθμητικὰς καὶ ἐν γένει μαθηματικὰς πράξεις τὸν ἤγαγε εἰς τὸ νὰ εὕρῃ ὅτι τὸ Σύμπαν εἶναι συγκροτημένον ἀπὸ ἀριθμούς, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἐξεπροσώπει εἰς αὐτὸ τὰς ποιότητας τῶν μορφῶν του. Οἱ ἀριθμοί, ἔλεγεν: «δὲν εἶναι πράξεις δεικνύουσας τὴν ποσότητα τῶν μορφῶν τοῦ Σύμπαντος, ἀλλὰ τὴν ποιότητα ἢ δὲ ποιότητος ἐνδείκνυνται ἐκ τῆς ποιότητος τῶν μορφῶν, αἱ ποιότητες δὲ καταδεικνύουν τὴν βαθμιαίαν αὐτοῦ διαμόρφωσιν».

8

Τά μυστήριά του διηρουντο εις τρεις κατηγορίας. Είς τὰ ἀφορώντα εις τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ καταδεικνύοντα τὴν προέλευσιν αὐτοῦ, εἰς τὰ διδάσκοντα τὰς δυνάμεις αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὰς μορφὰς τῆς Φύσεως καὶ τὰς ποικιλίας τῶν ὀργάνων τῶν διαφόρων μορφῶν καὶ εἰς τὰ μεγάλα καὶ ἱερά, τὰ ὁποῖα οὐδέ λέξις ἐπέτρεπον εἰς τοὺς μύστας αὐτῶν νὰ εἶπουν καὶν περὶ τῆς ὑπάρξεώς των.

Εἰς τὴν πρώτην τριάδα ἐμμοῦντο ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ ὑπεβάλλοντο εἰς πενταετὴ σιγὴν. Εἰς τὴν δευτέραν μόνον ἐξαγινισμένοι τὸ σῶμα καὶ τὸν νοῦ καὶ καθάριοι ἀνομημάτων τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὴν τρίτην φωτισμένοι καὶ ὑπὸ τῶν Θεῶν ἐμπνευσμένοι νέοι ὡς καὶ ἄγναι παρθένοι ἔχουσιν ψυχικόν κάλλος ὅμοιον μετὰ τὴν Θεανύ.

Οἱ τέλει μεμυημένοι ἦσαν ἥρεμοι τὴν ὄψιν, γενναῖοι τὸ ἦθος, ἀπαστρέπτοντες τὸ κάλλος, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐξέπεμπαν αἴγλην φωτεινὴν, ἱκανὴν νὰ διεισδύῃ καὶ εἰς τὰ ἔγκατα τῶν σκέψεων τῶν ἀνθρώπων. Ὁ βίος τῶν Πυθαγορείων μυστῶν εἶναι μοναδικὸν παράδειγμα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀπετέλουν ἰδίαν κοινωνίαν καὶ ἐπαρουσιάζοντο ὡς μία ψυχὴ ἥρεμος, γαληνιαία καὶ γενναῖος εἰς αἰσθήματα. Δέν εἶχαν ἢ μίαν θέλησιν. Ἡ ἀδελφότης, τὴν ὁποῖαν ἐννοοῦν οἱ σοφοὶ τῆς ἐποχῆς μας, δέν εἶναι παρά κοινὴ τῆς λέξεως ἐναντι τοῦ συνδέσμου τῶν ψυχῶν τῶν Πυθαγορείων.

Ἡ πρὸς τὴν κοινωνίαν ἐπίδρασις των κατέρριπτε πάντα ἑγωισμόν καὶ παρίστανε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὡς στερημένους αἰσθήσεων καὶ αἰσθημάτων. Ἦσαν ἄκακοι, ἄνευ ὑποκρισίας, ἄνευ συμφέροντος. Συμφέρον των ἦτο τὸ συμφέρον πάσης τῆς κοινωνίας. Εἰς τὴν διάβασιν των πάντες ὑπεχώρουν καὶ ἀνεγνώριζαν αὐτοὺς ὡς ψυχικῶς ἀνωτέρους. Ἐνδεδυμένοι ἀπλᾶ, εὐγραμμοὶ τὸ σῶμα καὶ ἐξαισίοι τὴν μορφήν, λιτότατοι τὴν διαίτα καὶ πάντες ἐργατικώτατοι, ἐκαλλιεργοῦν τὴν Γῆν καὶ ἀφιερῶντο εἰς τὸν πλουτισμὸν τῆς μορφῆς αὐτῆς. Ἡ Μουσικὴ ἦτο ἐπίσης ἔργον των καὶ μέλποντες ἐπλήρουν χαρὰς καὶ τὴν Φύσιν καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Νέοι καὶ νέοι περιπατῶντες ὁμοῦ μετὰ γλυκύτατο μελῶμα εἰς τὰ χεῖλη των, ἐξέπληκτον πάντα ἐρχόμενον ἐκ ξένης εἰς τὸν Κρότωνα πόλεως. Ἀποτελοῦσαν μίαν οἰκογένειαν καὶ ἐσιτῶντο ὁμοῦ ἀναλόγως τῶν βαθμῶν εἰς τοὺς ὁποίους ἀνήκον, ὁ δὲ Πυθαγόρας πρὸ τῆς τοιαύτης χορείας παρίστατο ὡς ἄλλος Ζεὺς ἐν Ὀλύμπῳ. Ἡ κακία ὅμως τῶν μικρῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν ἐφθόνησε αὐτούς. Γενομένης στάσεως εἰς τὸν Κρότωνα, κατ' αὐτὴν οἱ Πυθαγόρειοι Νεοὶ ἐνεπρήσθησαν καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν μαθητῶν των ἔπεσαν φονευθέντες ὑπὸ τῆς ἀγρίας ὁρμῆς τῶν στασιαστῶν.

Ὁ Θεὸς Πυθαγόρας γνωρίζων τὸ τέλος τοῦ ἀνέμενε αὐτό

ἀπαθῶς καὶ ἐδέχθη τὸν θάνατον μετὰ μελῶμα, συγχωρῶν τοὺς φονεῖς του, ὅταν ἐδέχθη τὴν θανατηφόρον ἐπίθεσιν καὶ ἔπεσεν πληγείς ὑπὸ δηλητηριώδους βέλους. Ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου του ἐνεφανίσθη εἰς τὸ Μεταπόντιον ἀποχαρετήσας ἐκεῖ προσφίλεις του μαθητάς. Τὸ γεγονός αὐτὸ συνετέλεσε εἰς τὸ νὰ νομίζουσιν αὐτὸν ζῶντα ἐπὶ μακρόν χρόνον οἱ διασκορπισθέντες κατόπιν τῆς εἰς τὸν Κρότωνα γενομένης στάσεως μαθηταὶ του.

Ὁ Πυθαγόρας ἐγκατέλιπε οὐχὶ ὀλίγας συγγραφάς, ἀλλὰ τῶν μαθητῶν του διασκορπισθέντων πλείστοι ἐξ αὐτῶν κατεστράφησαν εἰς Κρότωνα, ἄλλαι δὲ παρεφθάρησαν, συντελέσαντος εἰς αὐτὸ καὶ τοῦ χρόνου. Μετὰ τὸν θάνατόν του οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἴδρυσαν Πυθαγορείους σχολὰς εἰς διαφόρους πόλεις. Εἰς τὸν Τάραντα μία τοιαύτη σχολὴ ἐπὶ μακρόν λειτουργήσασα ἐπέφερε καὶ πάλιν ἐπίδρασιν τῶν Πυθαγορείων ἐπὶ τῆς κοινωνίας. Αἱ εἰς τὸν Κρότωνα ὅμως καταστραφεῖσαι συγγραφαὶ περὶ τῶν τελετῶν τοῦ Πυθαγόρου, δέν κατέστη δυνατόν νὰ ἀναπληρωθῶν ὑπὸ τῶν μαθητῶν του.

Ἐντεῦθεν βαθμιαῶς ἐπῆλθεν ἐξαφάνισις τῶν μεγάλων ἰδεῶν, παρ' ὅλον ὅτι ἐπὶ πολὺν χρόνον αἱ ἀρχαὶ τῶν Πυθαγορείων ἦσαν τὸ ὑπόδειγμα τῆς κοινωνικῆς ἀρετῆς. Πάντες καὶ αὐτῶν τῶν Στωικῶν μὴ ἐξαιρουμένων, ὁμῶς περὶ τοῦ Πυθαγορείου συστήματος ὡς περὶ θείου κοινωνικοῦ συστήματος, δυναμένου νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐνάρετον, διεφώνουν ὅμως ὡς πρὸς τὰς βαθυτέρας ἐννοίας τῶν Πυθαγορείων καὶ ἐντεῦθεν ἡ σύγχυσις περὶ τῶν πραγματικῶν τοῦ Πυθαγόρου ἰδεῶν. Βραδύτερον, συγγραφαὶ τινὲς αὐτοῦ, περιελθοῦσαι εἰς γνῶσιν ἄλλων μικρῶν Μυστηρίων, ἀνεγέννησαν καὶ πάλιν τὸν πόθον τῆς ἐκ νέου συστάσεως Πυθαγορείων σχολῶν, ἀλλὰ ἐπειδὴ αἱ συγγραφαὶ αὐταὶ δέν ἦσαν πλήρεις, οἱ πειραθέντες δέν κατάρθωσαν νὰ φέρουν εἰς πέρας τὸ ἔργον των. Μεταξὺ τῶν Πυθαγορείων διεκρίθησαν πλείστοι, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ ὁ θυγάτηρ αὐτοῦ Δαμῶ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Τηλαύγης.

Ἐάν ὅμως οἱ Πυθαγόρειοι δέν κατάρθωσαν λόγῳ τῆς μεγάλης εἰς Κρότωνα καταστροφῆς νὰ σώσουν τὰς μεγάλας ἰδέας, δέν περιῦρσαν ὅμως τὸν Διδάσκαλόν τους, ὡς τοῦτο βραδύτερον ἔπραξαν οἱ Χριστιανοὶ ὁλοσχερῶς καταστρέφοντες τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου των καὶ δημιουργήσαντες χάος εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Περαιῶν, ὁμολογῶ ὅτι, ὅ,τι ἀνέφερα περὶ τοῦ θείου σοφοῦ εἶναι ἐλάχιστον ἐναντι τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἰδεῶν καὶ ἔργων καὶ δι' αὐτὸ θὰ ἤθελα νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ τύχω τῆς δεούσης συγγνώμης μὴ δυνάμενος ἄλλως νὰ πληρῶσω τὸν πόθον ὁ ὁποῖος ἐξεδηλώθη εἰς σᾶς ὅπως γνωρίσετε περὶ τοῦ θείου αὐτοῦ σοφοῦ.

Θεοφάνους Κρητῆς: Ὁ Ἅγιος Πυθαγόρας - ταχυγραφία. Μονὴ Μ. Λαύρας, Ἀθῶς

Η ΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

Η. Π. ΜΙΚΟΛΟΥΔΗΣ

Ὁ πολιτισμὸς τῆς Ἰλιάδος εἶναι ἐπὶ πλέον πολιτισμὸς ἀνθρώπινος. Μέσα ἀπὸ τὸ ὀρθολογικὸ ἄτομο καὶ τὸν πολίτη προβάλλει τόσο ὁ καθημερινὸς ὅσο καὶ ὁ οἰκουμενικὸς ἀνθρώπος. Τὸ ὁμηρικὸ διαλέγεσθαι, τὸ ὁποῖο προϋποθέτει ὄχι μόνον ἀντιθετικὴ σύσταση τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ ἀμοιβαία ἀναγνώριση τῶν ὄρων τῆς ἀντίθεσης, ἀμοιβαία ἀναγνώριση τῶν συνδιαλεγόμενων καὶ τελικῶς τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, ὅρου ἀναγκαίου γιὰ τὴν παρουσία τοῦ ἀνθρώπου, σηματοδοτεῖ μίαν τριπλὴ ἀπελευθέρωση, μετὰ τὸ τελικὸ προορισμὸ τὴν ἐνότητα καὶ αὐτονομίαν τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἱστορίας. Ἀπελευθέρωση, συγκριμένα, βιολογική, ἀνθρωπολογικὴ καὶ κοινωνιολογική: ὁ ἄνθρωπος διακρίνεται ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ κυρίως ἀπὸ τὰ λοιπὰ ἔμβια ὄντα, ἀποσπᾶται ἀπὸ τὸ θεοκρατικὸ καὶ ἥρωικό πρότυπο καὶ, τέλος, χειραφετεῖται ἀπὸ τοὺς ἀπόλυτους κοινωνικοὺς καταναγκασμοὺς τῆς ἐξουσιαστικῆς ὀργανωμένης συλλογικῆς ζωῆς. Ἡ τριπλὴ αὕτη ἀπελευθέρωση ἀποτελεῖ καθοριστικὴ προϋπόθεση προαγωγῆς ἐνός ποιητικοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ὁλοκληρωμένου ἀνθρώπου.

Ὁ Ὅμηρος ἔφερε στὸν κόσμον -ἐκεῖ ὅπου ὑπῆρχαν μόνον θεοὶ, ἥρωες, ἱερεῖς καὶ μάντιες- τὸν ἄνθρωπο, προσθέτοντας μίαν νέα λειτουργίαν, ἐγκαινιάζοντας τὸ ψυχολογικὸ βασίλειον καὶ ἐγκαθιδρύοντας τὴν ἀνθρώπινον νομιμότητα. Ἀναιρῶντας τὴν ἱεραρχικὴ δομὴ τοῦ κόσμου, συνεχίζει, σ' ἓνα ἄλλο ἐπίπεδο, τὴν «νομολογίαν» ποὺ δημιούργησε ἡ ἀπόφασις τοῦ Προμηθέως, τοῦ ἔργῳ αὐτοῦ ἀρνητῆ τῆς ἐξουσίας, περὶ ἐκπονήσεως τῶν ἀρχιτεκτονικῶν σχεδίων τῆς νέας κατοικίας τῆς ἐλληνικῆς ἀνθρωπότητος, τῆς νέας, ἐπαναστατικῆς ἀνθρώπινος νομιμότητος, καὶ περὶ δωρεᾶς στοὺς ἀνθρώπους τοῦ λόγου -τοῦ ὑπερβαίνοντος τὸν μῦθον καὶ τὸν θεμελιώδη νόμον, τὸ σύνταγμα, τοῦ μυθολογικοῦ κόσμου καὶ τοῦ μυθικοῦ συστήματος. Ἡ ἀπελευθέρωση τοῦ λόγου ἀπὸ τὸν μῦθον, εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπόσπαση ἀπὸ τὸ μυθολογικὸ τοῦ λογικοῦ καὶ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ σέ ἀνεξάρτητον, αὐτόνομον κόσμον. Ὁ Ὅμηρος, ἱστορικός ὁμολογός τοῦ Προμηθέως, ἐργοδηγός τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ, χρησιμοποίησε τὸ προμηθεϊκὸ ὄργανον τοῦ λόγου γιὰ νὰ ὑπερκεράσῃ τὸν θεμελιώδη νόμον τοῦ ψυχολογικοῦ καὶ ἱστορικοῦ κόσμου τῆς ἐποχῆς του: τὴν ἱεραρχίαν. Τὸ ὁμηρικὸ διαλέγεσθαι εἶναι ἡ νέα ἐκδοχὴ τῆς φωτιᾶς τοῦ Προμηθέως: τὸ φυσικὸ στοιχεῖον προσλαμβάνει ἐδῶ μορφὴν πολιτισμικοῦ στοιχείου. Ὁ Ὅμηρος ὅμως δέν ἀνέσυρε τὴν ἐπιφάνειαν τὸν ἀπλὸ μόνον, τὸν καθημερινὸν ἄνθρωπον ποὺ κρυβόταν μέσα στὸν ἀνεξίτηστο ἥρωα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνθρωπον τοῦ λαοῦ ποὺ κατακρατεῖτο στὰ βάθη τῆς ἱστορίας, αἰχμάλωτος τῆς φυσικῆς ἱστορίας, ἀπολωλὸς τῆς προ-πολιτικῆς «ἀνθρωπότητος». Στὴν τριαδικὴ ἱεραρχικὴ λειτουργικὴ ὀργάνωση τοῦ κόσμου ὑποκαθίσταται ἀπὸ τὸν 8ο αἰῶνα τοῦ Ὁμήρου ἡ δυαδικὴ λογικὴ ὀργάνωση: στὴν θέσιν τῆς ἱεραρχίας, ἡ διαλεκτικὴ στὸν φυσικὸ καταναγκασμὸ, ἡ πολιτικὴ.

Ἡ Ἰλιάδα, ἀφήγησις σέ δύο ἐπίπεδα -ἐπική (ἥρωικὴ ἀφήγησις, ἀφήγησις δράσεως ἡρώων) καὶ δραματικὴ ἀφήγησις (τοῦ πάθους ψυχολογικῶν ἀτόμων)-, εἶναι τελικῶς, στὸ βάθος, περισσότερο ἀνθρώπινο δράμα ἀπ' ὅ,τι ἥρωικό

ἔπος. Δράμα ἀνθρωπίνων σχέσεων καὶ χειραφετήσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν θεόν. Τὸ τελευταῖον αὐτὸ καταδελώνεται ἀμέσως, ρητὰ: Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή, ἐξ οὗ δὴ τὰ πρῶτα διαστήτην ἐρίσαντε Ἀτρεΐδης τε ἄναξ ἀνδρῶν καὶ Διὸς Ἀχιλλεύς (Α 5-7). Ἡ ἐρις μεταξὺ ἀνθρώπων καὶ ἡ θεϊκὴ ἐπι-βουλή τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων δεσποζοῦν στὰ ὁμηρικὰ ἔπη. Ἡ Ἰλιάδα φαίνεται νὰ ἀποτελῇ στοὺς συνολοὺς τῆς προσπάθειας ἀπαλλαγῆς τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὸ «Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή», προσπάθεια ἄρσεως κάθε ἐτε-ραρχίας σέ βάρος τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπάρχει ὅμως καὶ τὸ ἐσωτερικὸ ἐπίπεδο, ὅπου ἡ προσπάθεια ἐγκτεῖται στὴν ἀπολύτρωση ἀπὸ τὸ πάθος, στὴν ἀναίρεση τῆς μήνης καὶ, σέ πολιτικούς ὅρους, στὴν ὑποκατάστασιν στὸν ἰδιωτικὸ λόγο ἐνός δημοσίου λόγου, στὸν ἰδιώτη τοῦ πολίτη. Ἐγκτεῖται, ἐπὶ πλέον, στὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀνθρώπινος ψυχῆς, ὥστε αὐτὸ τὸ ὁποῖο ζητεῖ ἡ Θέτις ἀπὸ τὸν Ἀχιλλεῖα (ἐξ αὐδα, μὴ κεῖθε νόω, ἵνα εἰδωμεν ἄμφω) νὰ ἐφαρμοσθῇ στὸ σύνολο τῶν ἀνθρώπων.

Μετὰ τοὺς πρώτους στίχους τῆς Α ραψωδίας διακηρύσσεται ἡ κυριαρχία τοῦ ψυχολογικοῦ ἀνθρώπου: μήνιν Ἀχιλλέως (1), χόλος Ἀπόλλωνος (9), θυμὸς Ἀγαμέμνονος (24). Ἡ συμπεριφορὰ ὑπαγορεύεται ἀπὸ τὴν ψυχικὴ κατάστασιν, ἡ ἀπόφασις λαμβάνεται ἀπὸ τὸ θυμικὸ ζητούμενον εἶναι ἡ θεραπεία μὴς ψυχικῆς διαταραχῆς, ἡ κατάσβεσις τοῦ θυμοῦ. Ὁ τρωικός πόλεμος ἔχει αἰτία τὴν ὀργὴν ποὺ προκάλεσε ἡ ἄρπαγὴ τῆς Ἑλένης, ἡ συμφορὰ ποὺ πλήττει τὸν στρατὸ τῶν Ἀχαιῶν τὴν ἄρπαγὴ τῆς Χρυσῆδος καὶ ὁ θυμὸς τοῦ Ἀχιλλέως τὴν ἄρπαγὴ τῆς Βρισηίδος.

Δέν εἴμαστε ἀκόμα στὸ ἱστορικὸ ἐπίπεδο. Τὰ κίνητρα τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων δέν εἶναι πολιτικά, οἰκονομικά, θρησκευτικά ἢ νομικά ἀλλὰ πρωτίστως ψυχολογικά καὶ ἠθικά. Ἡ προσωπικὴ τιμὴ, ἡ φιλοτιμία, εἶναι ὁ θεμελιώδης νόμος ποὺ διέπει τὸν ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος ἀναδύεται ἀπὸ τὰ ὁμηρικὰ ἔπη. Ὁ Ἀχιλλεῦς τὸ διακηρύττει ἐπιγραμματικὰ ὅσο καὶ δραματικὰ: μήτε, ἐπεὶ μ' ἐτεκές γε μινυνθάδιον περ ἐόντα, τιμὴν πέρ μοι ὀφελλιν Ὀλύμπιος ἐγγυαλίξει Ζεὺς ὑψιβρεμέτης νῦν δ' οὐδέ με τυτθὸν εἵσειεν ἢ γάρ μ' Ἀτρεΐδης εὐρύ κρείων Ἀγαμέμνων ἡτίμησε· ἐλὼν γάρ ἔχει γέρας, αὐτὸς ἀπούρας (Α 352-56).

Τὸ πολυτιμότερον ἀγαθὸ εἶναι ἡ τιμὴ. Ὁ Ἀχιλλεῦς δέν ἐξανίσταται καὶ δέν διαμαρτύρεται ἐπειδὴ καλεῖται νὰ ἀποθάνῃ στὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του, ἀλλὰ ἐπειδὴ δέν τὸν τιμᾷ ἡ Ἀρχὴ Θεῶν καὶ ἀνθρώπων, ἐπειδὴ τὸν ἀτίμασε ἡ Ἀρχὴ τῶν Ἀχαιῶν πολεμιστῶν. Ἡ προσωπικὴ τιμὴ, τὸ κατ' ἐξοχὴν αἶτημα τῆς ὁμηρικῆς ἐποχῆς, δέν εἶναι ποτέ ὥστό-σο αὐθαίρετον, ἄδικη διεκδίκηση ὡς σφοδρὴ ἀτομικὴ ἐπιθυμία, ἐπιθυμία τοῦ τιμᾶσθαι ἀπὸ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, εἶναι ἡ ψυχοπνευματικὴ κατάστασις ἀπ' ὅπου ἀνέλυσε τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπον καὶ ὁ ἀνθρώπινος ἀνθρώπος, ὁ ἄνθρωπος μετὰ σάρκα καὶ ὅσταν καὶ ἦθος καὶ πνεῦμα. Ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος θέλει νὰ τιμᾶται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, τιμᾷ τὸν ἄνθρωπον: ἡ τιμὴ ἀνθρώπου ἀπὸ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ληξιαρχικὴ πράξις γεννήσεως τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ὁ πολιτισμὸς τῆς Ἰλιάδος, ὡς πολιτισμὸς τῆς ἀνθρώπινος τιμῆς, εἶναι πολιτισμὸς τοῦ ἀνθρώπου τῆς τιμῆς, πολιτισμὸς τῆς φιλοτιμίας.

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΑ

ΙΑΣΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ

Τό καλαισθητικό αίσθητήριο

Ο Έλληνας υπήρξε πάντα φιλότεχνος και φιλόμουσος. Η καλλιτεχνική ευαισθησία του Έλληνα, από την αρχαιότητα έως σήμερα είναι ιστορικά καταξιωμένη. Η καλλιτεχνική δημιουργία ήταν για τους αρχαίους Έλληνες «θεϊον δῶρον» και χάρισμα των Μουσών. Γι' αυτό και ο καλλιτέχνης είχε την δύναμη να ανυψώνει με τό έργο του τους ανθρώπους σε ανώτερες σφαίρες πνευματικής απόλαυσης. Νά τους ψυχαγωγεί, νά τους εύφραίνει, νά τους εξημερώνει και νά επιδρά επάνω τους ήθοπλαστικά, αφού ή ζωή και ή ψυχή του ανθρώπου «εύρυθμίας και εύαρμοστίας δέϊται» κατά τόν Πλάτωνα (Πρωταγόρας 326 b).

Ο χαρακτήρας του Έλληνα είναι ευεπίφορος προς όλες τις καλές τέχνες και επιδιώκει νά κατακτήσει ως δημιουργός ή ως φιλότεχνος όσο μπορεί πιά πολλές απ' αυτές. Από την αρχαιότητα έως σήμερα ή δημιουργία της Όμορφιας, και ή φιλοσοφία του Όραιο (δηλαδή ή αισθητική κρίση), του έχουν έκλεπτύνει τό καλλιτεχνικό αίσθητήριο και του έχουν αναπτύξει μία αξιόλογη αισθητική συνείδηση. Ο ψυχαγωγικός, διδακτικός και ήθοπλαστικός χαρακτήρας της αρχαίας τραγωδίας πού προσφέρει την «κάθαρση» μέσα από τόν «ήδυσμένο λόγο», αλλά και της κωμωδίας πού στηλιτεύει τις ανοησίες των ανθρώπων, συνεχίζει νά συγκινή τους Νεοέλληνες, πού κατακλύζουν τά αρχαία θέατρα. Τό ίδιο συμβαίνει και μέ όλες τις καλλιτεχνικές εκδηλώσεις θεατρικές ή μουσικές, ποιητικές ή εικαστικές, όρχηστρικές ή κινηματογραφικές.

Από την αρχαία έλληνική λαϊκή τέχνη της άγγειοπλαστικής και άγγειογραφίας μέχρι τις σημερινές επιδόσεις του στά άριστουργήματα του λαϊκού πολιτισμού (ύφαντά, κεραμικά, μεταλλοτεχνήματα, ξυλόγλυπτα κ.ά.) ή καλλιτεχνική ευαισθησία του συνεχίζεται άμείωτη. Ακόμα και στίς σκοτεινές περιόδους της υποδούλωσής του δέν σταμάτησε. Η σύγχρονη άγγειοπλαστική και άγγειογραφία έρχεται πρώτη στόν κόσμο. Οι επιδόσεις του Νεοέλληνα στην Ποίηση (ιδιαίτερα) και στην Πεζογραφία έχουν διεθνή αναγνώριση -όσο και άν τό φράγμα της γλώσσας τις έμποδίζει. Τό ίδιο συμβαίνει και στούς χώρους της Μουσικής, του Θεάτρου, της Αρχιτεκτονικής, της Ζωγραφικής, της Γλυπτικής, του χορού και πρόσφατα του Κινηματογράφου. Γενικά ό Νεοέλληνας έχει βαθύτατη συνείδηση ότι ή Τέχνη είναι ή αισθητική αξία της ζωής. Είναι ή εύλογία πού όμορφαίνει την ζωή και κάνει «βιωτό» «τόν άβίωτο βίο». Γι' αυτό και δέν άδιαφορεί για την αισθητική άγωγή της νεολαίας. Χωρίς την αισθητική καλλιέργεια δέν κατακτάται ή «ποιότητα ζωής» και δέν οικοδομείται σωστά ή κοινωνική συνείδηση. Οι λόγοι πού την επιβάλλουν είναι ψυχολογικοί, πνευματικοί, ύπαρξιακοί, παιδαγωγικοί, κοινωνικοί, άκόμα και θεραπευτικοί. Η αισθητική άγωγή διευρύνει τόν συναισθηματικό όρίζοντα, έκλεπτύνει την αίσθηση και την συμπεριφορά, αναπτύσσει την συνείδηση των ανθρωπιστικών αξιών, χαρίζει την αύτογνωσία και την χαρά της δημιουργίας, ένισχύει τους

Η ΘΕΑ ΗΡΑ - Η ΜΕΓΑΛΗ ΜΗΤΕΡΑ

ΣΕΥΣ - Ο ΠΑΤΗΡ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

κοινωνικούς δεσμούς συνενώνοντας τους ανθρώπους πού έχουν κοινά αισθητικά αγαπήματα, πολλαπλασιάζει τους τρόπους έκφρασης και επικοινωνίας των ανθρώπων, δίνει διέξοδο σε άγχωτικές και ψυχοπαθολογικές καταστάσεις, άντικρύζει και έρμηνεύει από μίαν άλλη σκοπιά -ύψηλότερη- τόν κόσμο και την ανθρώπινη συμπεριφορά.

Έχει άποδειχθή πώς ή ήθοπλαστική δύναμη των καλών τεχνών και ιδίως της μουσικής επιδρά στην κοινωνική προσαρμογή του ατόμου και αύξάνει την κοινωνικότητα. Τά κοινά ενδιαφέροντα των ατόμων πού μετέχουν στην έμπειρία του Όραιο συντελούν σ' αυτό. Η ευαισθησία στην όμορφία, πού συγκινεί τόν ψυχισμό, ευαισθητοποιεί τό άτομο και στίς άλλες αξίες της ζωής, αλλά και στίς πιά λεπτές αποχρώσεις των διαπροσωπικών σχέσεων, γιατί επηρεάζει θετικά τόν χαρακτήρα του. Τό Όραιο επιδρά θετικά στην φαντασία, στην κρίση, στό συναίσθημα και στην συμπεριφορά. Έκλεπτύνει τό ήθος και την ανθρωπιά. Ο δρόμος του Ούμανισμού περνάει μέσα από τις Καλές Τέχνες. Ο φιλότεχνος γίνεται ό ευαισθητοποιημένος δέκτης και πομπός αυτών των μηνυμάτων, μέ τό νά καλλιεργή την φαντασία του, νά έκλεπτύνει την παρατηρητικότητα και αισθαντικότητά του, και νά βαθύνη τόν ανθρωπισμό του. Όλα αυτά τά γνωρίζει ό Νεοέλληνας.

Ο Κ. Τσάτσος στό βιβλίο του «Θεωρία της Τέχνης» γράφει: «Η αισθητική παιδεία είναι και για τους πολλούς και για τους διαλεκτούς. Στούς πολλούς δίνει ό,τι σηκώνουν οι ώμοι τους -και σηκώνουν οι ώμοι τους έδώ στόν τόπο μας πολύ περισσότερα απ' όσα φανταζόμαστε. Στούς διαλεκτούς -διαλεγμένους όμως μέσα απ' όλο τόν λαό (χωρίς ν' αφήνουμε την διαλογή στην εύνοια του πλούτου και των περιστάσεων)- θά τους δώσει όλες τις δυνατότητες ν' άνέβουν στούς ύψηλότερους άναβαθμούς για νά γίνουν οι δημιουργοί μιας νέας έλληνικής ώραιότητας. Η αισθητική ζωή δέν γνώρισε στην οικουμένη ένα έδαφος πιά πρόσφορο από την Ελλάδα, και γι' αυτό πρέπει νά πάρη ή αισθητική παιδεία, όπως άλλοτε, έτσι και σήμερα μία θέση περίβλεπτη και βασική».

Η σωστή αισθητική παιδεία είναι άπαραίτητη στην σημερινή εποχή της έσκεμμένης παραπληροφόρησης. Κυκλώματα από κριτικούς της λογοτεχνίας και της τέχνης, από επιδέξιους διαφημιστές των Μέσων Μαζικής Ένημέρωσης και από τεχνοκράτες, παριστάνουν τις αυθεντίες στόν αισθητικό χώρο, αλλά και τους συμβούλους και διαχειριστές των καλλιτεχνικών και λογοτεχνικών ύποθέσεων. Αυτοί ήγεμονεύουν τό χρηματιστήριο αξιών παντός είδους έργου τέχνης και προωθούν πρόσωπα πού ή αξία τους είναι άντιστρόφως άνάλογη προς την φήμη και την οικονομική τους επιτυχία. Αλλά ή γνήσια τέχνη και ή σωστή αισθητική παιδεία βρίσκονται πολύ πιά ψηλά απ' τό όπτικό βεληνεκές αυτών των ανθρώπων, στόν χώρο των μεγάλων ιδανικών, πού όμως είναι προσιτά στούς ανθρώπους, όταν συνειδητά άγωνίζονται για έναν άληθινό πολιτισμό ψυχικής καλλιέργειας.

Θά πρέπει, όμως, νά σημειώσουμε ότι ή ξενομανία των Έλλήνων και ή διαφθορά του γούστου από τις νοσηρές τάσεις στην Τέχνη τραυματίσανε θανάσιμα τό παραδοσιακό κάλλος. Η «μή παραστατική» ή «άφηρημένη» ή «άνεικονική τέχνη» στέρησε τις τέχνες αυτές πού από προϋπόθεση ήταν «εικαστικές και έποπτικές» από τό άντικείμενό τους. Έτσι, σε τέχνες από προϋπόθεση

«καλές» απουσιάζει τό «κάλλος»! Η παραμόρφωση (μέχρι τήν αμορφία) και η επιτήδευση (πού κάνει τήν τέχνη τέχνασμα) ευτέλισαν τήν ζωγραφική και τήν γλυπτική. Οί εξαιρέσεις είναι ελάχιστες μπροστά στόν γενικό κανόνα. Βασικά, οί ατάλαντες μετριότητες αποδύθηκαν σέ μία εύκολη παραγωγή απ' τήν όποία λείπει ή εμπνευση, ή πνευματικότητα και ή εργατικότητα. Η κατάλυση τής όμορφιάς προπαγανδίστηκε ως οικοδόμηση του μοντερνισμού, και στηρίχτηκε (χρηματικά) από μωρούς φιλότεχνους. Η άσυνδοσία και ή τερατογραφία εθριάμβευσαν. Οί σύγχρονοι εικαστικοί «καλλιτέχνες» άδιαφορούν άν τερατόμορφα και άκρωτηριασμένα σώματα μέ κατακρεουργημένες σάρκες (στήν γλυπτική και τήν ζωγραφική) μέ παραμορφωμένα πρόσωπα και στρεβλωμένα άκρα δέν είναι αισθητικά αποδεκτές. Νά υπενθυμίσουμε μερικά έργα του Πικάσσο; ή καλύτερα μερικά αγάλματα πού δέν αγάλλουν τόν θεατή, και πού έχουν γεμίσει τό κέντρο τής πρωτεύουσας; Ακέφαλα ή παραμορφωμένα σώματα, άσεβουν στους δημοσίους χώρους και προσβάλλουν τήν αισθητική του μέσου πολίτη, τρομάζοντας τά παιδιά πού τά παρατηρούν.

Δυστυχώς δέν είναι λίγα τά περιστατικά, πού ή μόδα των καιρών, προπαγανδίζει γιά «Ωραία» δημιουργήματα νοσηρής φαντασίας έκκεντρικών καλλιτεχνών, πού όχι μόνο δέν είναι βιώσιμα, αλλά και προκαλούν φθορά στο ύγιές γούστο των φιλοτέχνων, όπως και στήν ίδια τήν Τέχνη.

Απόσπασμα από τό βιβλίο «Ο Χαρακτήρας του Έλληνα»
Εγχειρίδιο Αυτόγνωσίας του Ιάσονος Ευαγγέλου
«Τό καλαισθητικό αίσθητήριο»

ΓΙΑΤΙ Η

Jacqueline de Romilly

Στό ξεκίνημα τής ελληνικής λογοτεχνίας αναδύονται, μέ τό όμηρικό έπος, ήρωες πού όλοι γνωρίζουμε: ό Άχιλλεύς, ή Ανδρομάχη, ό Έκτορας, ό γέρο Πρίαμος ή ώραία Έλένη, ό Όδυσσεύς, ή Πηνελόπη... προβάλλουν γεμάτοι λάμψη, είναι εύκολα αναγνωρίσιμοι, οικείοι και άφθαρτοι. Γιατί;

Μέ αρχή τόν Όμηρο, αναπαράγονται άδιάκοπα. Εμπνέουν τήν ελληνική τραγωδία, ύστερα τόν Βιργίλιο και τόν Σενέκα και στήν συνέχεια όλους τούς συγγραφείς τής δυτικής λογοτεχνίας, στήν Γαλλία και στήν Γερμανία, στήν Ιταλία, στήν Άγγλία, στις ΗΠΑ... Από τίς ιστορίες τους άντλήθηκαν δράματα και ποιήματα, πραγματείες περί ήθικης και όπερέτες - χωρίς ν' αναφερθούμε στις όπερες, στήν ζωγραφική ή στόν κινηματογράφο. Γιατί;

Επί πλέον, όσάκις ανατρέχουμε από τά διάφορα αυτά έργα στο άρχικό κείμενο και ξαναβρίσκουμε τίς εικόνες τους στόν Όμηρο, μένουμε κατάπληκτοι: Ξαφνικά ή παρουσία τους είναι ακόμα πιο ζωντανή και πιο κοντά μας. Πέρα από τά ποικίλα προσώπια πού ό καθένας θέλησε νά τούς προσδώσει (και τά όποια σέ γενικές γραμμές μένουν πιστά στο πρωτότυπο, έπειδή ή υπόσταση αυτών των δραματικών προσώπων διατηρεί τά ουσιαστικά χαρακτηριστικά πού τούς έδωσε ό Όμηρος), τά ανακαλύπτουμε και πάλι σέ όλη τους τήν απλότητα και στο πρωταρχικό τους μεγαλείο. Γιατί;

Εδώ ακριβώς τίθεται τό πρώτο έρώτημα: οί ήρωες πού μάς έρχονται από τό ελληνικό έπος μάς καλούν νά διεισδύσουμε μέσα στο ποίημα γιά νά τούς ξαναβρούμε εκεί και νά επιχειρήσουμε νά κατανοήσουμε τό θαυμαστό τους πεπρωμένο. Μέ τήν έννοια αυτήν, άντλαμβανόμαστε ότι ή τέχνη του Όμήρου άσκήθηκε μέ πολλούς τρόπους πού όλοι τους συνέβαλαν νά εξασφαλίσουν στους ήρωες μία άσύγκριτη ανθρωπινή αξία.

ΕΥΒΟΥΛΙΑ

Σωστή σκέψη και απόφαση (από τό εύ και βούλομαι). Οί αρχαίοι Έλληνες μιλούν συχνά γιά εύβουλία και φρόνηση, γιά όρθή σκέψη, πού πρέπει νά κατευθύνει τήν πράξη. Οί πράξεις και οί ενέργειες του ανθρώπου είναι σωστές, όταν δέν συγκρούονται μέ τήν αντικειμενική τάξη, πού είναι ταυτόχρονα φυσική, ήθική και θεϊκή. Κριτήριο των ανθρωπίνων πράξεων δέν είναι ό ίδιος ό άνθρωπος, όπως ήθελε ό Πρωταγόρας, αλλά ή κοσμική τάξη. Ο άνθρωπος δέν είναι ένα όν καθαυτό ή απόλυτο πού μπορεί νά κάνει ό,τι θέλει, νά προβάλλει τίς τάσεις του και τίς απαιτήσεις του πέρα από κάθε όριο και χωρίς νά ύπολογίζει τίποτε. Τό πρόβλημα δέν είναι πώς θά πραγματοποιή ό άνθρωπος τόν ανώτερο βαθμό τής ελευθερίας του, συγκρουόμενος μέ όλους και όλα, αλλά πώς θά ζή άρμονικά και συμφιλιωμένος μέ τήν γύρω του πραγματικότητα και τούς νόμους της. Ο άνθρωπος πρέπει νά καταλάβει ότι ή ανθρωπινή φύση έχει όρισμένα όρια. Άν ό άνθρωπος εκδιάζει τά όρια αυτά και συμπεριφέρεται σαν υπέρ-άνθρωπος και ισόθεος, είναι σίγουρο ότι θά συντριβή, από τήν άφροσύνη και τήν άβουλία του. Τήν έννοια τής εύβουλίας (και τής φρονήσεως) τονίζουν ιδιαίτερα οί τραγικοί.

Ο Πρωταγόρας μιλούσε γιά πολιτική εύβουλίαν πού έγκαιται στήν άριστη διοίκηση του οίκου και τής πόλης. Η αξία τής εύβουλίας βρίσκεται στα άποτελέσματά της, στήν ικανοποιητική λύση των προβλημάτων του οίκου ή τής πόλης. Η όρθή σκέψη και απόφαση (βουλή) κρίνεται από τά ικανοποιητικά της άποτελέσματα. Τό κριτήριο του Πρωταγόρα είναι όφελμιστικό, όχι ήθικό ή θρησκευτικό, παρά τό γεγονός ότι αναγνωρίζει τήν αναγκαιότητα των ήθικών συνασθημάτων, τής αιδούς και τής δίκης. Ο άνθρωπος περιορίζεται, κατά τόν Πρωταγόρα, μόνο μέσα στα πλαίσια τής συμβίωσης, τής κοινότητας. Μέσα στήν κοινότητα, στήν πόλη, ό άνθρωπος δέν μπορεί νά κάνει ό,τι θέλει, οί πράξεις του πρέπει νά κατευθύνονται από τήν αιδώ και τήν δική.

Ο Πρωταγόρας δέν μίλησε γιά αυτοπεριορισμό του ανθρώπου και των τάσεών του απέναντι σέ μία κοσμική ή θεϊκή τάξη. Άντίθετα, ήθελε τόν άνθρωπο κριτήριο όλων των πραγμάτων, ύποστήριζε μία καθαρά ανθρωποκεντρική άποψη, ένώ από τό άλλο μέρος εξέφραζε τήν άμφιβολία του γιά τήν ύπαρξη θεών και θεϊκών δυνάμεων. Σημαίνει όμως τό ανθρωποκεντρικό κριτήριο του Πρωταγόρα αναγνώριση τής ανθρωπίνης αυθαρεσίας και άρνηση των όρίων τής ανθρωπίνης δράσης; Η μήπως ό άνθρωπος είναι μόνο γνωσιολογικό κριτήριο των όσων υπάρχουν ή δέν υπάρχουν, απόλυτο και μοναδικό κριτήριο; Σάν τέτοιο όμως κριτήριο ό άνθρωπος μπορεί νά μηδενίσει ό,τι θέλει και νά προετοιμάζει τό έδαφος γιά αυθαίρετες πράξεις και γιά υπέρβασία των όρίων τής δράσης του, μέ άλλα λόγια γιά πράξεις άβουλίας. Ωστόσο ή αιδώς και ή δική είναι φυσικό νά στέκονται ανυπόβλητο εμπόδιο σέ τέτοιες πράξεις. Τελικά, κατά τόν Πρωταγόρα, τά όρια στήν ανθρωπινή δράση δέτε ή κοινωνία, όχι κάποιος θεός ή κάποιος παγκόσμιος ή αιώνας ήθικός νόμος. Άλλωστε τόσο οί θεοί όσο και οί νόμοι είναι κι αυτοί δημιουργήματα τής κοινότητας.

Από τό Λεξικό ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΓΝΩΣΙΑΣ, έκδόσεις Έπικαιρότητα.

ΛΛΗΝΙΚΑ

ΝΟΜΑΤΑ

Τό ονομαστικό του Έμπεδοκλή τόν διατάζει, λοιπόν, έναν στήν λίστα των ονομάτων τής δόξας.

Σ' έναν κώδικα προσφωνήσεων έκτακτα θαλερό στήν κλασική Ελλάδα. Γιατί είναι τόσα τά ονόματα τά σημαντικά τής δόξας, όσα περίπου και τά ονόματα των άστερισμών στόν ουρανό. Τό δεδομένο τουτο ύποδηλώνει τήν προαίρεση των Έλλήνων, αντί γιά τήν άθανασία τής ψυχής, ή τήν ζωή μετά θάνατο στους ουρανούς και τήν δόλια δειλία πού τά γέννησε, νά ψηφίσουν τήν δόξα των προσώπων στήν γή και στήν μνήμη των ανθρώπων. Αυτό πού άπλά τό λέμε ένδοκοσμική άθανασία. Δίνω, λοιπόν, πρώτη τήν καταδήλωση τής δόξας πού όφείλεται στήν τιμότητα και στήν ύπεροχή. Άγνοκλής, Άγαθοκλής, Άμεινοκλής, Άριστοκλής, Λαμπροκλής, Τιμοκλής, Κρατησιελής, Ίεροκλής.

Ύστερα φέρνω τήν δόξα πού χάριζε στους Έλληνες ό δύσκολος και γνήσιος δεσμός τους μέ τήν πόλη. Η άνταύγεια, άς πούμε, πού άφηναν στα πρόσωπα οί δυνατές και καθαυτήριες άστραπές τής Άγοράς και του Δήμου. Άγορακλής, Δαμοκλής, Δημοκλής, Δικαιοκλής, Ηγρησιελής, Στασιελής, Στρατοκλής, Άνδροκλής, Ξενοκλής, Νικοκλής, Φιλοκλής.

Μετά συμποτέμπω τήν δόξα πού κατάγεται από τήν χωρητικότητα, από τήν καπατσούνη, από τήν ελεύθερη και πλατειά άναπνοή των Έλλήνων, πού τήν έκαμνε τέτοια ή άψευδής σχέση τους μέ τήν άπειρη φύση. Βαθυκλής, Εύρυκλής, Μεγακλής, Εύθυκλής, Παντακλής, Τηλεκλής, Φανοκλής, Μενεκλής, Έχεκλής, Φερεκλής, Νεοκλής.

Άκολουθεί ή δόξα πού στεφάνωνε τόν τίμο όρίζοντα των επαγγελμάτων. Η έργασία στους Έλληνες, πού δέν έγνωρίζαν από άεριτζήδες και παρασιτοδίατους. Ούτε από κομπίνες και μηχανές, και φοροδιαφυγάδες. Ίπποκλής, Ίατροκλής, Ναυσικλής, Ίεροκλής, Πυθοκλής, Ναυκλής, Θηριακλής, Έργοκλής, Λυσικλής, Άλεξικλής, Κτησιελής.

Στό πλάγι της στέκει ή δόξα πού έστελνε άπόηχο στα πρόσωπα ή ρωμαλέα γλώσσα των Έλλήνων, όταν τό σύστοιχο του ρωμαλέου βίου τους. Έδώ τό δείγμα άνεβαίνει μέσα από τίς προθέσεις τής γραμματικής τέχνης. Άμφικλής, Προκλής, Άντικλής, Έπικλής. Άκόμη εύρίσκουμε τήν δόξα των προσώπων πού αντιδονούσε σαν ευάρεσκεια και εύγνωμοσύνη στους τόπους και στους θεούς. Άθηνοκλής, Λεσβοκλής, Διοκλής, Θεοκλής, Μοιρακλής.

Από κοντά αποκρατά ή δόξα πού κατασημαίνει τήν ποικιλία αιτίων και αιτιατών μιας κοινωνίας ελεύθερης. Πατροκλής, Μητροκλής, Όνομακλής, Αυτοκλής, Τερψικλής, Θουκλής, Θυμοκλής, Χαρικλής, Όϊκλής.

Και τελευταία περπατεί ή δόξα του θηλυκού γένους, πού δέν άπουσίασε ποτέ από τίς καθημερινές και τίς σκόλες τής ζωής μας. Η Άμφίκλεια του θηλυκού δυσπόστατου, ή Κρατησίκλεια τής έπαβολής, ή Χαρίκλεια τής αγαλίαςης, ή Πολύκλεια τής άφθονίας, ή Ίερόκλεια τής ευτέβειας, ή Πρόκλεια τής τάξης, ή Ροδόκλεια τής ευωδίας, οί Εύρύκλεια και Άμφίκλεια τροφός και μάνα του μεγάλου Όδυσσέα. Αυτά είναι τά ονόματα τής δόξας πού τιμούν άκόμη και τήν άωνυμία ενός λαού, πού ήτανε δήμος και σπάνια έκαταστάθηκε όχλος. Πού ήτανε έκκλησία και δέν έκατάντησε ποτέ έκκλησιά.

Εάν έρευνήσεις τήν άτομικότητα στο καθένα από τά ονόματα αυτά, θά ανακαλύψεις μία άρτια δράση ανδρώπου μέσα στο κοινωνικό έορτολόγιο των Έλλήνων. Γιατί τό καθένα τους ονομάζει κι ένα λειτουργό. Ονομάζει τόν γλύπτη, τόν ολυμπιονίκη, τόν ιατρό, τόν μαθηματικό, τόν ποιητή, τόν ρήτορα, τόν στρατηγό, τόν αίρετό άρχοντα, τόν πολιτικό αναμορφωτή, τόν ζωγράφο, τόν πολεμιστή, τόν έφευρέτη, τόν ιδρυτή άποικίας, τόν μηχανικό, τόν άστρονόμο, τόν έναρετο πολίτη.

Πέρα όμως από τουτο τό ονομαστικό προσκλητήριο πεσόντων, ύπάρχει και ή έπωνυμία των περιλαμπρων ήρώων. Έτούτοι είναι μετρημένοι, είναι όλοι τους άκέραιοι, και προσωπικοί άκουστοί.

Δ. Λιαντίνης

ΤΟ ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ, ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΚΘΟΥΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ, ΕΔΕ ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ ΝΑ ΥΙΟΘΕΤΗΣΕΤΕ ΕΝΑ ΑΡΧΑΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΟΝΟΜΑ ΤΙ Μ Ω Ν Τ Δ Σ Τ Ο ΚΑΙ ΜΕ ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΟΠΩΣ ΔΙΑΔΩΣΕΤΕ ΑΥΤΟ ΣΤΟΥΣ ΑΠΟΓΟΝΟΥΣ ΕΔΕ ΚΑΘΕ ΗΛΙΟΣΤΑΞΙΟ ΚΑΙ ΙΕΗΜΕΡΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟ ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ ΟΙ ΟΝΟΜΑΤΟΔΟΞΙΕΣ ΟΙ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΟΙ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΤΗΛΕΦΩΝΗΣΟΥΝ ΣΤΟ 52.37.543

ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΡΜΕΝΙΔΟΥ

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΝΝΑΣ ΚΕΛΕΣΙΔΟΥ (ΔΙΚΥΟΥΝΤΡΙΑ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ)

1. Τάλογα πού μέ φέρουνε όσο μακριά ή όρμή μέ φθάνει τής ψυχής, μέ κατευθύνανε, καθώς στήν περιλάλητη όδό όδηγήτριες οί θεές μέ βάλαν, σ' αὐτήν πού μέσα από τίς πόλεις όλες περνᾶ όποιον γιά γνώση εἶν' ίκανός. Ἐκεῖ φερόμουν, ἐκεῖ μέ όκοῦσαν σ' ἄρμα ζευγμένα ἄλογα πανέξυπνα κι οί Κόρες μ' όδηγούσαν.
Πυρακτωμένος ό ἄξονας στους τόρμους ἔβγαζε τριγμούς αὐλοῦ (τί ἀπ' τήν κάθε μιᾶ πλευρά οί δίνες τῶν δύο κύκλων τόν βιάζανε), καθώς γοργά μέ προβοδούσανε οί Κόρες τοῦ Ἥλιου ποῦχαν ἀφήσει πιά τά δώματα τής Νύχτας, πρὸς τό φῶς, καί μέ τά χέρια ἀπ' τό κεφάλι τίς καλύπτρες ἀπωθοῦσαν.
Ἐκεῖ ἔναι οί πύλες τῶν όδῶν τής Μέρας καί τής Νύχτας, μέ υπέρθυρο καί πέτρινο κατώφλι ἀνάμεσό τους. Κι αὐτές μέσ στον αἰθέρα μέ πελώριες θύρες κλείνουν. Αὐτῶν ή Δίκη - τιμωρός πολὺποινη- κρατᾶ κλειδιά διπλῆς κατεύθυνσης. Οί κόρες μιῶντας τῆς γλυκά τήν πείσαν ἐπιδέξια τόν σύρτη μέ τή βάλανο γοργά από τίς πύλες νά τραβήξει. Κι οί πύλες, διάπλατα ἀνοίγοντας, ἀπ' τά θυρόφυλλα χάσμα ἀχανές ἀφῆσαν, ἐναλλάξ τούς πολυκάλλκους ἄξονες γυρνώντας μέσ στους σωλῆνες, μέ ξυλοκάρφια καί περόνες ταιριασμένους.
Ἄπ' ἐκεῖ, μέσ' ἀπό αὐτές, οί Κόρες ἄρμα καί ἵππους όδηγούσαν ἴσια στό δρόμο γιά τ' ἀμάξια. Καί μέ ή θεά καλοσυνάτη ἐδέχθη, μέ τό δεξί τῆς πῆρε τό δεξί μου, καί μέ προσφώνησε μ' αὐτά τά λόγια:
Ὡ νέε, συνοδέ ἀθανάτων Ἡνιόκων, πού ἔφθασες στό παλάτι μας μέ τ' ἄλογα, καίρε! Μοῖρα κακή δέν σ' ἔστειλε νάρθεις στό δρόμο αὐτό πού εἶν' ἔξω ἀπ' τῶν θνητῶν τά χνάρια, μά ή Θέμις καί ή Δίκη. Κι ἀνάγκη ἐσύ νά μάθεις ὅλα, καί τήν ἀτάραχη καρδιά τῆς ὀλοστρόγγυλης ἀλήθειας καί τῶν θνητῶν τίς γνώμες πού δέν ἔχουν πίστη ἀληθινή. Παρ' ὅλα αὐτά θά μάθεις καί πῶς, ὅσα νομίζονται, δοκιμασμένα πρέπει νᾶναι περνώντας μέσα ἀπό τούς τρόπους ὅλους ὅλα.
2. Ἔλα λοιπόν, ἐγώ θά πῶ, κράτησε ἐσύ τόν λόγο ἀφοῦ ἀκούσεις: ποιοί μόνοι δρόμοι ἔρευνας υπάρχουν νά συλλάβεις μέ τόν νοῦ σου. Ὁ ἕνας: καί ὅτι εἶναι κι ὅτι ἀδύνατο εἶναι νά μήν εἶναι, ό δρόμος εἶναι τῆς Πειθοῦς (τί αὐτή μέ τήν Ἀλήθεια ὀδεύει)- ό ἄλλος: ὅτι δέν εἶναι ὅτι εἶναι μονοπάτι μή γνωρίσιμο, ὀλωσιόλου. Τί τό μή ὄν οὔτε νά γνωρίσεις θά μπορούσες (αὐτό ἐφικτό δέν εἶναι) οὔτε θά ἦταν δυνατό νά ἐκφράσεις.
3. Τί τό ἴδιο εἶναι τό νοεῖν καί τό εἶναι.
4. Κοίτα ὅμως πῶς εἶναι γιά τό νοῦ σου τά ἀπόντα μέ

5. Τό ἴδιο μοῦ εἶναι ποῦθε θάρξισω, ἀφοῦ ἐκεῖ πάλι θά γυρίσω.
6. Πρέπει νά λές καί νά νοεῖς πῶς τό ὄν εἶναι τί τό εἶναι ὑπάρχει, τό μηδέν δέν εἶναι, ἐτοῦτα νά λογίζεσαι προστάζω. Κι ἀπό ἕνα πρῶτο δρόμο ἔρευνας σ' ἀποτρέπω. Ἐπειτα πάλι ἀπ' αὐτόν ὅπου οί θνητοί περιπλανιοῦνται, δίκως καθόλου γνώση, δικέφαλοι, τί μέσ στό στήθος τους ή ἀμνηκνία κατευθύνει ἕνα μυαλό πού παραδέρνει. Καί περιφέρονται κουφοί, τυφλοί καί θαμπωμένοι, πλῆθος δίκως κρίση πού ἴδιο νομίζει τό εἶναι καί τό μή εἶναι κι ὅχι ἴδιο- κι ὄλων παλίντροπος ό δρόμος.
7. Τί αὐτό δέν θά ἐπιβληθεῖ ποτέ μέ βία: ὅτι εἶναι τό μή εἶναι. Σὺ ἀπ' τόν δρόμο αὐτῆς τῆς ἔρευνας κράτα μακριά τόν στοχασμό σου, μήτε πολὺπειρη συνήθεια νά σέ σπρώξει βία σ' αὐτόν, ὅπου ἐξουσία νᾶχουν μάτια χωρίς ματιά, ἡκνρά αὐτιά καί γλῶσσα, μά κρίνε μέ τόν λογισμό τόν ἔλεγχο πού δίνει ἀφορμή
8. σέ πολλαπλή διαμάχη, καί πού ἐγώ σοῦ ἔχω ἐκθέσει.
Μόνος πιά μένει τώρα ό λόγος γιά τόν δρόμο: ὅτι εἶναι.
Σ' αὐτόν σημάδια ὑπάρχουνε πολλὰ πού δείχνουν: πῶς τό ὄν ἀγέννητο ὄντας καί ἀνώλεθρο εἶναι, γιατί καί ἀκέραιο εἶναι, ἀκλόνητο καί αἰδίο. Καί οὔτε ἦταν κάποτε οὔτε θά ἔναι, μονάχα εἶναι τώρα ὅλο μαζί, ἕνα καί συνεχές. Ποιά γέννα τάχα θά ζητοῦσες γι' αὐτό; πῶς κι ἀπό ποῦ ν' αὐξήθηκε; δέν θά σ' ἀφήσω ἀπ' τό μή ὄν οὔτε νά πεις οὔτε νά βάλεις μέ τόν νοῦ σου, γιατί οὔτε εἶναι δυνατό νά ἐκφράσεις οὔτε νά νοήσεις πῶς δέν εἶναι. Ποιά χρεῖα θά τῶσπρωχνε νά ξεφυτρώσει ὕστερα ή πρῖν, ἂν τό μηδέν εἶχε γιά ἀρχή του; Ἐτσι πρέπει, ή ὀλότελα νά εἶναι ή νά μήν εἶναι.
Οὔτε ποτέ δύναμη τῆς πειθοῦς θά ἐπιτρέψει ἀπ' τό νά χαλαρώσει τά δεσμά του, μά τό κρατᾶ σφιχτά. Ἡ κρίση αὐτῶν εἶν' ἀκριβῶς σέ τοῦτο: εἶναι ή δέν εἶναι- κι ἔχει κριθεῖ, καθώς προστάζει ή ἀνάγκη, τόν ἕνα δρόμο μή νοητό, ἀνώνυμο ν' ἀφήσεις (γιατί δέν εἶναι ἀληθινός)- τόν ἄλλο ὅτι ὑπάρχει καί γνήσιος εἶναι.
Τί, πῶς, ἀφοῦ εἶναι, θά μπορούσε ἔπειτα νά χαθεῖ; πῶς νά γενεῖ; γιατί, ἂν ἔγινε, δέν εἶναι οὔτε ποτέ μέλλει νά ὑπάρξει. Ἐτσι ἔχει σθήσει ή γένεση κι ό ἀ-

νήκουστος χαμός του. Οὔτε μπορεῖ νά διαιρεθεῖ, γιατί εἶναι ὀλάκερο ὅμοιο, οὔτ' ἔχει ἐδῶ ή ἐκεῖ πιότερο κάτι στήν συνοχή του ἐμπόδιο οὔτε πό λίγο, ἀλλά ὅλο γεμᾶτο εἶναι ἀπό τό ὄν, εἶναι ὅλο συνεχόμενο, γιατί τό ὄν τό ὄν ζυγώνει.
Ἄκόμα, ἀκίνητο, μέσ σέ ὄρια δεσμῶν μεγάλων εἶναι, χωρίς ἀρχή καί λήξη, τί ή γένεση, ό χαμός πολὺ μακριά ἔξω ἀπ' αὐτό ρίχτηκαν- τ' ἀπόδιωξε ή ἀληθινή πειθῶ.
Ἰδιο μέσ στό ἴδιο παραμένοντας στόν ἑαυτό του κεῖται καί στέρεο ἐκεῖ μένει. Τί κρατερή Ἀνάγκη τό κρατᾶ μέσ στά δεσμά τοῦ πέρατος πού ὀλόγυρα τό ζώνει. Γι' αὐτό δέν εἶναι θεμιτό τό ὄν ἀτελές νά ἔναι. Γιατί ἔναι δίκως ἔλλειψη, ἀλλήως ἀπ' ὅλα ἀνάγκη θάχε. Εἶναι τό ἴδιο τό νοεῖν κι ή αἰτία τοῦ στοχασμοῦ μας. Τί χωρίς τό ὄν, χάρη στό ὅποιο εἶναι ἐκφρασμένο, δέ θά ἔβρεις τό νοεῖν, γιατί ἄλλο τίποτε οὔτε εἶναι οὔτε θά εἶναι πάρεξ τό ὄν, ἀφοῦ ή Μοῖρα τό ἔδεσε ὀλάκερο καί ἀκίνητο νά εἶναι.
Ἐτσι, μονάχα ὄνομα εἶναι ὅσα οί θνητοί θεσπίσαν, θαρρῶντας τα γι' ἀληθινά: ὅτι γεννιέται, φθείρεται, ὅτι εἶναι καί δέν εἶναι, τόπο ἀλλάζει, φωτερή χροιά ἐναλλάσσει. Μά ἀφοῦ ἔχει ὄριο ἔσχατο, ἀπό παντοῦ εἶναι ὀλοκληρωμένο, ὅμοιο μέ μᾶζα σφαίρας ὀλοστρόγγυλης, ἀπό τό κέντρο ἰσόρροπο πρὸς ὅλα, τί μήτε μεγαλύτερο, ή μικρότερο ἐδῶ ή ἐκεῖ πρέπει νά εἶναι. Γιατί οὔτε μή ὄν ὑπάρχει -ἐμπόδιο νά φθάνει στό ὀμοιόμορφο, οὔτε ὄν πού νά μπορούσε νά κάνει τό ὄν πιότερο ἐδῶ, πό λίγο ἐκεῖ, ἀφοῦ ὅλο ἀπαρβίαστο εἶναι. Τί μέ τόν ἑαυτό του ἴσο εἶναι παντοῦ καί στά ὄριά του ὅμοια φθάνει.
Ἐδῶ γιά σένα παύω τήν ἀξιόπιστη ἔκθεση, τόν στοχασμό γιά τήν ἀλήθεια. Μετά ἀπ' αὐτά σύ μάθαινε τίς γνώμες τῶν ἀνθρώπων σύνθεση ἀκούοντας πλανερή δικῶν μου λόγων. Μέ γνώμες κάποιοι ὄρισαν νά ὀνομάζουν δύο μορφές πραγμάτων, ἀνάγκη νά ἐνώσουν τίς δύο σέ μιᾶ δέν εἶναι -ἐδῶ λαθεύουν- ἀντίθετα ξεχώρισαν τό σῶμα, χῶρια σημάδια θέσαν ἀπό τή μιᾶ τό αἰθέριο πῦρ τῆς φλόγας, ἥπιο, πανάλαφρο, ἀπό παντοῦ μ' αὐτό ἴδιο, ὅχι μέ τ' ἄλλο- τ' ἄλλο καί μέ τόν ἑαυτό του ἴδιο, ἀπό τήν ἄλλη, κι ἀντίθετα ἀφωτη νύχτα, πυκνό σῶμα καί βαρύ. Τοῦ κόσμου ὄλη τή διάταξη, σέ προφανῆ ἀληθοφάνεια,

9. Ἀκόμη, μιᾶς κι ὅλα φῶς καί νύχτα ὀνομασθῆκαν, καί κατά τίς δυνάμεις τους σέ τοῦτα καί σέ κείνα ὡς ὄνομα μοιράσθηκαν, τό πᾶν γεμᾶτο εἶναι μαζί ἀπό φῶς καί νύχτα ἀθέατη, ἴσα τά δύο, τί μήτε στό ἕνα μήτε στ' ἄλλο ν' ἀνήκει δέν ὑπάρχει κάτι.
10. Τή φύση θά γνωρίσεις τοῦ αἰθέρα καί τούς ἀστερισμούς ἐντός τοῦ αἰθέρα, καί τά ἔργα τῆς καθάριας λαμπάδας τοῦ λαμπροῦ ἡλίου πού ἀφανίζουν, καί ποῦθε γεννηθῆκαν, καί θά μάθεις καί τά γυρόστροφα ἔργα τῆς κυκλόματης σελήνης καί τή φύση. Θά γνωρίσεις τόν περιβάλλοντα οὐρανό, ποῦθ' ἔγινε, πῶς ή Ἀνάγκη ὀδηγώντας τον τοῦ ἐπέβαλε τά ὄρια τῶν ἄστρων νά κρατάει.
11. Καί πῶς ή γῆ, ό ἥλιος, ή σελήνη, ό ὄλων κοινός αἰθέρας, ό γαλαξίας, ό Ὀλυμπος ό πό ὀψηλός, τῶν ἀστεριῶν τό θερμό μένος νά ὑπάρξουν ὀρμηθῆκαν.
12. Τί οί πό στενοί (δακτύλιοι) εἶναι γεμᾶτοι ἀμυγῆ φωτιά, οί ἄλλοι, οί ἐπόμενοι, μέ νύχτα, κι ἀνάμεσα ξεκύνεται μερίδιο φλόγας. Καταμεσίς εἶν' ή θεά πού κυβερνᾶ τά πάντα. Κι ἄρχει παντοῦ, στή γέννα τήν ἐπώδυνη, στό σμίξιμο, τό θηλυκό νά ζευγαρώσει στέλνοντας στό ἀρσενικό, κι ἀντίστροφα τ' ἀρσενικό στό θῆλυ.
13. Πρώτιστα ἀπ' ὄλους τούς θεούς τόν Ἐρωτα ἔστοχάστη.
14. Νυχτοφέγγο, γύρω ἀπ' τή γῆ περιπλανώμενο φῶς ξένο.
15. Πάντα ἀτενίζοντας μέ προσοχή τοῦ ἡλίου τίς ἀκτίνες (...).
- 15a. (Ἡ γῆ) μέσ στό νερό τίς ρίζες τῆς βυθίζει (...)
16. Ὅπως τή σύμμιξη ἔχει τῶν πολυκίνητων μελῶν του ό καθένας, τέτοιος κι ό νοῦς ὑπάρχει στους ἀνθρώπους. Γιατί ἴδιο εἶναι στους ἀνθρώπους, σ' ὅλους καί στόν καθένα ὅ,τι φρονεῖ καί ή οὐσία τῶν μελῶν τους- τό πλῆρες νόηση εἶναι.
17. Στά δεξιά τ' ἀγόρια, ἀριστερά (τῆς μήτρας) τά κορίτσια.
19. Ἐτσι λοιπόν αὐτά, κατά τή δοξασία, ἦρθαν στό φῶς καί εἶναι τώρα, καί μετέπειτα ἀπό τώρα, ἀφοῦ αὐξηθοῦνε, θά καθοῦνε. Σ' αὐτά ὄνομα οί ἀνθρωποὶ θεσπίσαν δηλωτικό γιά τό καθένα.

ΑΝΗΡ-ΓΥΝΗ ΠΑΤΗΡ-ΜΗΤΗΡ = ΖΩΗ

ΙΩΑΝΝΑ ΜΑΡΗ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με την ελληνική γλώσσα και την γραφική της άπει-
κόνιση, τό ελληνικό αλφάβητο, ή ανθρωπότητα μίλησε κι
έγραψε τις έννοιες όχι πιά μιμούμενή της, απλά, ήχητικά
ή απεικονίζοντάς της - ζωγραφίζοντας τις εικόνες τους,
ώς έχουν, ή μέ ελαφριά παραλλαγή, αλλά μέ **χαρακτήρες**
συμβολικούς, γεωμετρικούς, λιπούς και συγχρόνως, μιάς
βαθείας νοηματικής έρμηνείας. Τόσο βαθείας ώστε μπο-
ρούμε νά πούμε, όπως ο Πλάτων (στόν «Κρατύλο»), ότι ή
έπιλογή τους «**δέν είναι τυχαία άλλ' είναι ή μόνη όρθή**».
Μ' άλλες λέξεις:

Οί **χαρακτήρες** (τά «**γράμματα**») τής ελληνικής γλώσ-
σης αποτελούν συγχρόνως και τούς **χαρακτήρες: χαρακτη-**
ριστικά των έκφραζομένων έννοιών!

Τά χρησιμοποιούμενα σύμβολα είναι λίγα: τά
γεωμετρικά σχήματα τής εϋθείας κάθετης γραμμής **Ι**, τής
οριζόντιας γραμμής **—**, τής διαγώνιας **** του κύκλου **Ο**, τής
τελείας **.**, τής καμπύλης **С, 3, 0**, του τριγώνου, ανοι-
κτου ή κλειστου, μέ κατεύθυνση προς τά άνω **Δ** ή προς τά
κάτω, **∇**. Μέ τόν μεταξύ τους συνδυασμό σχηματίζονται
τά 24 γράμματα πού διαπλεκόμενα σχηματίζουν τις λέ-
ξεις και φράσεις μέ πολυπλοκώτερα νοήματα.

Ο συμβολικός χαρακτήρας του ελληνικού αλφαβήτου
καθιστά έξ αρχής αναγκαία **τήν αποκρυπτογράφησή του,**
τόν αποσυμβολισμό και την έρμηνεία του. Αύτός ο απο-
συμβολισμός, καίτοι εύχερης, απλός και κατανοητός, χρειά-
ζεται πάντως μία βαθειά ανάλυση και προπαντός οικειό-
τητα μέ τόν χώρο των **συμβόλων.** Δέν είναι τής παρού-
σης μελέτης ή καθ' ολοκληρίαν έρμηνεία τής ελληνικής
γραφής και γλώσσας. Ωστόσο, γιά τήν διευκόλυνση τής
συλλήψεως από τόν αναγνώστη, του ύψηλου νοήματος
των συμβόλων και του μεγάλου βαθμού τής απλου-
στεύσεως και συνόψεως αλλά και τής πνευματικότητας
των εικονιζομένων έννοιων και γιά τήν μελέτη του θέ-
ματός μας, άς αναφέρω συνοπτικά ότι: ή εϋθεία κάθετος
γραμμή **Ι** συμβολίζει τήν **άνωθεν κατερχόμενη πνευματική**
άκτινα, ο κύκλος Ο τό Συμβάν, την Δημιουργία και ή τελεία
μέσα σ' αυτόν **Θ, τόν Θεό, Κέντρο του Σύμπαντος.** Τό τρί-
γωνο **Δ** συμβολίζει τήν τριάδα, και συγχρόνως τις τρεις
άρετές **Σοφία, Αγάπη, Δύναμη.** Η καμπύλη **С** ή **3** ή **0**
τήν **καμπύλη Θηλυκή Δύναμη τής απαλότητας,** πού άλλοτε
δρα δεξιά: μέ τήν Σοφία, άλλοτε άριστερά μέ τήν Αγάπη
κι άλλοτε προς τά άνω ως **Υδρία, Κύπελλο** γιά τήν εισ-
δοχή των θείων ενεργειών. Η οριζόντια γραμμή **—** υπο-
δηλώνει τήν **οριζόντια έκδήλωση και εργασία στην Γη.** Και
τό όμοιο πάνω και κάτω **В, Ε** υποδηλώνει τήν επανάληψη-
μίμηση του Ουρανίου **έδω στην Γη, ενώ** τό όμοιο ορι-
ζοντίως δηλώνει τήν τελειότητα τής γήινης δράσεως ω.

Με τις λίγες αυτές γνώσεις και προπαντός μέ τις
υπάρχουσες αναπτύξεις στά σπουδαία έργα των: Ση-

μαιοφόρου Θεολόγου «Τό ελληνικό Αλφάβητο απο-
καλύπτεται» Αθήνα 1995, Ηλία Τσατσόμοιρου «Ιστορία
Γενέσεως τής Έλληνικής Γλώσσας» Δαυλός 1991, και
Δαμιανού Στρουμπούλη «Ετυμολογία Έλληνική. Οι ρί-
ζες», Πειραιάς 1998 και σε πάμπολλα άλλα, άς προσπα-
θήσουμε νά αισθανθούμε τό βαθύ Νόημα των λέξεων - έν-
νοιών: **Ανδρας-Γυναίκα, Πατέρας-Μητέρα-ΖΩΗ.**

Γιά νά μπορέση ο αναγνώστης νά παρακολουθήση τό
συναρπαστικό ταξίδι στο Μεγαλειό των Δύο Φύλων, άς έ-
χρη βοηθό του τήν Έμπνευση, τήν Διαίσθηση και τήν Φαν-
τασία του!

Α-ΑΝΗΡ

Τό γράμμα **Α,** αρχικό τής λέξεως **Ανήρ-άνδρας**
υποδηλώνει μέ τό σχήμα του τις πρωταρχικές ούράνιες
Δυνάμεις τής Τριάδος, του ιερού Δ τριγώνου, όπου τό μάτι
του Θεού, οι όποιες κατέρχονται και έκδηλώνονται στην
Γη, προβαλλόμενες από τις δύο προεκτάσεις των πλευρών
του τριγώνου: Α (Σημαιοφόρου Θεολόγου «Τό ελληνικό
αλφάβητο αποκαλύπτεται» Αθήνα 1995). **Τό Α δηλώνει**
τήν κλεισμένη Δύναμη, ή οποία ρέει από τόν Ουρανό στην
Γη, τό Πνεύμα!

Ός ήχος, τό φωνήεν **Α** αποτελεί τήν πρώτη φωνή του
νηπίου Ανθρώπου.

Μέ τό Α αρχίζει ο Ανθρωπος νά φθέγγεται.

Σ' όλες τις γλώσσες τό Α έχει τήν **πρώτη θέση στην**
αλφαβητική σειρά των γραμμάτων, και ως αριθμός,
δηλώνει τό ΕΝΑ.

Τά βασικά στοιχεία τής δομής του σύμπαντος έχουν
ονόματα πού αρχίζουν μέ τό **Α:** **άλς, άήρ, άρουρα (χθών), άέ-**
λιος (ήλιος), άνθραξ, αϊθήρ. Τό **Α είναι λοιπόν στην Αρχή**
τής Δημιουργίας.

Και ο Ανθρωπος έχει τό Α ως αρχικό.

ΑΝ. ΘΡΩΠΟΣ σημαίνει κατά Πλάτωνα: «ο αναθρών ά
όπωπε», δηλαδή αυτός πού θεάται, στοχάζεται και παρα-
τηρεί αυτά πού βλέπει! ο **άνω θρώσκων:** αυτός πού προς
τά άνω βλέπει:

Α=Ανω, Ν=Νοῦ, Θ=Θεάται, Ρ=τή Ροή.

Η ίδια ρίζα **Α** έκφράζει τόν **Ανδρα.**

ΑΝΗΡ: ή προς τά άνω ροή (Θεολόγου σελ. 117).

Τό Α ήταν στην αρχή καθαρή αποτύπωση του Αν-
θρώπου και μάλιστα του Ανδρα, μέ κεφαλή, ανοικτά χέ-
ρια και πόδια, πού στην συνέχεια απλοποιήθηκε (έφυγε τό
κεφάλι και κατέβηκαν τά χέρια).

Κάθε Ανδρας ονομαζόταν Α!

Α-Ανήρ-Αναξ-Αρχή-Ανθρωπος-Απειρος-Αιώνιος-Αεί-Απτω (ανάπτω)-Αίρω-Αρπάζω-Αετός.

Τό Α έκφράζει κατ' έξοχήν τό Πνεύμα, τό Ανω, τό πνευ-
ματικό στοιχείο τής Δημιουργίας, και ο ΑΝΗΡ, τήν Πρώτη
Αρχή, τόν Πρώτο Νοήμονα Πόλο τής Δημιουργίας.

Γ-ΓΥΝΗ

Η ΓΥΝΗ έχει ως αρχικό σύμφωνο τό Γ, μέ τό όποιο
έπίσης έκφράζονται οι λέξεις: **Γαία-Γη, Γόος (γοερός)-**
Γεννώ-Γάμος-Γόνος-Γαῖμα (αἷμα).

Τό Γ έκφράζει τήν **Στερεά Δομημένη Υλη.**

Τό σχήμα Γ έκφράζει τήν **άκτινα Ι** πού κατέρχεται και
δρα οριζοντίως **—, έδω στην Γη: Γ. Μ'** άλλες λέξεις τό Γ
έκφράζει τήν **παχυλή μάζα των δομικών στοιχείων του Σύ-**
μπαντος (έργα ένθ' άνωτέρω), αναγκαία ώστε τό Πνεύμα,
ή Πνοή, τό Α αιθέριο στοιχείο, νά μήν απέλθη, αλλά νά έγ-
κλωβισθί και νά έκφρασθί.

Έτσι, ή **Γαία-Γη** και ή ανθρώπινη εκπρόσωπός της ή
Γυνή, μέ τό πρώτο της γράμμα έκδηλώνει τήν **συμπυκνω-**
μένη Υλη (Υλη: επίσης προέρχεται από τό ΓΥΛΗ, όπου
τό Γ έγινε δασεία), ενώ τό δεύτερο γράμμα, τό φωνήεν **Υ**
ύψιλον έκφράζει τό Δοχείο, τόν Χώρο, τό Ίερό Κύπελλο,
τήν Κύλικά, τήν Θηλυκή Καμπύλη Δύναμη, πού δέχεται, χω-
ράει, συλλαμβάνει τό πνευματικό άνδρικό στοιχείο.

Υλη, ΚΥπελλο, ΚΥλιξ, Υδρία, ΣΥλληψη, ΜΥτρα (στήν
αρχική της γραφή) έκφράζουν μέ τό **Υ** τό δοχείο, τήν Κύ-
λικά, έτοιμη νά δεχθί ένα στοιχείο πιό αιθέριο. Τό **Ν.** ση-
μαίνει τήν μήτρα (νηδύς) έκ τής όποιας πηγάζει ή αρχή
τής δημιουργίας του ανθρώπου. Τό **θῆλυ γένος** ως **γενι-**
κώτερη έκφραση τής άένανης γεννήσεως του ανθρώπινου
γένους ώνομάσθη ΓΥΝΑ-ΓΥΝΗ.

Παρατηρώντας τόν κύριο ρόλο του κάθε φύλου στην
γενετήσια λειτουργία του αναγνωρίζουμε πώς τό κάθε
φύλο έκδηλώνει τά κατά τό όνομά του χαρακτηριστικά:

Ο ρόλος του **Ανδρα-Αρρενος** κατά τήν γενετήσια
λειτουργία είναι Ένας: ή Αρχή, τό Αόρατο!

Νά προσφέρη, κατά τήν έρωτική ένωση και νά έναπο-
θέση στην Γυναικεία Μήτρα ένα στοιχείο πού περιλαμβάνει
τις ιδιότητες -άόρατες άκόμη- του μελλοντικού Ανθρώ-
που. Στο Ανδρικό Σπέρμα: τό Σπερματοζώαριο, ένούμενο
μέ τό θηλυκό στοιχείο, περιέχονται άοράτως οι ιδιότητες:
φυσικές, ψυχικές και πνευματικές του μελλοντικού Αν-
θρώπου. Εκεί έξαντλείται ο ρόλος του Ανδρός, σπου-
δαίος, μεγαλειώδης!

Ο ρόλος τής Γυναίκας, του Θήλεος, τώρα μόλις
αρχίζει:

Εκείνη έχει πρώτα νά **συλλάβη τό πολύτιμο πνευματι-**
κό άνδρικό στοιχείο και νά τό έγκλωβίση στο στρογγυλό
θολωτό ώαριο, στην μικρή αυτήν πρώτη Έστία, μέσα στην
Μήτρα της (μιά δεύτερη Έστία), κι εκεί προσθέτοντας τό
δικό της πνευματικό γενετικό στοιχείο, έχει νά εργασθί
έπί πολύν χρόνο, προσφέροντας συνεχώς ένα υλικό από
τό είναι της: Υλικό σωματικό (τό αίμα της, μέ τά αναγκαία
φυσικά στοιχεία γιά τήν δόμηση του οργανισμού του παι-
διού), αισθητηριακά στοιχεία: τά ακούσματά της, τις ό-
πτικές της εικόνες, τούς ήχους, τις εύωδίες, υλικό ψυχικό:
τά συναισθήματά της, τις σκέψεις της, πνευματικά στοι-
χεία: τά όράματά της, τά ιδανικά της, τόν προσανατολι-
σμό της. Όλο τό φυσικό και ψυχοπνευματικό ενεργειακό
υλικό, πού προέρχεται από τήν Μητέρα-Έγκυο, μετέχει
στην δόμηση τής Υλης: του Σώματος αλλά και των
Ψυχικών και Πνευματικών Ιδιοτήτων του διαπλασσομένου
παιδιού. Σ' αυτό συνίσταται ή σπουδαία γυναικεία ιδιαίτε-
ρότητα και ή συμβολή τής Γυναίκας στην δημιουργία τής
Ζωής, ιδιαιτερότητα πού έκφράζεται στην Λέξη ΓΥΝΗ και

στό αρχικό γράμμα Γ πού τήν έκφράζει.

Οι πνευματικές άόρατες ιδιότητες φυσικές, ψυχικές
και πνευματικές τής διαπλασσομένης Νέας Ζωής, κρυμμέ-
νες στο γενετικό υλικό και έκφρασμένες στις βασικές
γραμμές του DNA, τις όποιες ο Ανδρας απέθεσε στην
Γυναικεία Μήτρα, στις όποιες προσετέθησαν οι γυναικείες
ιδιότητες, αυτό τό άόρατο Πρόγραμμα-Σχέδιο, **μόνον μέ**
τήν συμβολή τής Γυναίκας θά γίνη όρατό, και ο άνθρω-
πος, από τήν άόρατη κατάσταση, στην όποία βρισκόταν
κατά τήν αρχική διαμόρφωση του DNA, στην Ένωση του
Ζεύγους, θά μετατραπή σε Άνθρωπο μέ σάρκα και όστά,
μέ χαρακτήρα και ιδιοφυίες, μέ χαρίσματα και άρετές (ή
έλαττώματα), ώστε οι άόρατες ιδιότητες νά έκφραστούν
και έκδηλωθούν.

Έτσι και ή **Γα-Γαία-Γη,** ή πρώτη γήινη Μητέρα, δεχό-
μενη στά σπλάχνα της τό άρσενικό στοιχείο, τόν σπόρο,
μέ κρυμμένες άλλ' άνεκδήλωτες ιδιότητες ενός όρισμέ-
νου δένδρου, προσφέρει σ' αυτόν τόν σπόρο τό αναγκαίο
υλικό, ώστε οι κρυμμένες ιδιότητες του δένδρου νά έκδη-
λωθούν και τό Δένδρο νά ύπάρξη μέ τόν κορμό, κλάδους,
άνθη, καρπούς και νά μετατραπή από τήν κατάσταση τής
αυλης, άόρατης πραγματικότητας στην κατάσταση τής
έκδηλωμένης, υλικής γήινης πραγματικότητας.

Η Γυναίκα είναι ή Έστία, ο Θόλος (Θῆλυ), ή Καμπύλη
και μέσα σ' αυτήν εργάζεται γιά νά δώση **Υλη και Μορφή,**
ώστε οι άόρατες ιδιότητες, τό «σχέδιο», ή έντυπωμένη
σε κάθε ανθρώπινο πλάσμα **είκόνα του Θεού** νά έκφρα-
σθί, ώστε τό σχέδιο, πού περιλαμβάνεται στο DNA νά
γίνη πραγματικότητα.

Η Γυναίκα είναι **Μορφοποιός! Έστιάς!**

Γι' αυτό και στην Αρχαία Ελλάδα ήταν ή προστάτις
τής Έστίας... επειδή, μέ τήν κύρια λειτουργία της **συμ-**
βολίζει τήν Έστία!

Βέβαια γά νά κατανοήσουμε βαθειά τούς δύο διαφο-
ρετικούς ρόλους, πρέπει καλά νά γνωρίζουμε ότι συνδέον-
τας τόν **άνδρικό ρόλο μέ τήν προσφορά του Πνευματικού**
Στοιχείου και τόν γυναικείο ρόλο μέ τήν προσφορά, διά-
πλαση και έπεξεργασία τής Υλης, ώστε νά λάβη μορφή
κατάλληλη νά έπιτρέψη τήν έκδήλωση πνευματικών ιδιο-
τήτων, αναφερόμαστε στο κύριο έργο κάθε φύλου, και δέν
είμαστε καθόλου άπόλυτοι.

Τό ότι ο Ανδρας δίνει μέ τό Σπέρμα τό Πνευματικό
Στοιχείο, δέν σημαίνει ότι ή Γυναίκα δέν δίνει επίσης πνευ-
ματικά στοιχεία... Είναι γνωστόν ότι, σύμφωνα μέ τούς
νόμους τής κληρονομικότητας, ή σύσταση του DNA του
Νέου Πλάσματος δημιουργείται από τις ιδιότητες πού
προσφέρουν έξ ίσου άνδρας και Γυναίκα!

Όπως είναι γνωστόν ότι ή προσφορά του Ανδρα
κατά τήν σύλληψη δέν είναι ξένη προς τήν ύλη, άφου τό
σπερματοζώαριο είναι ένα στοιχείο υλικό...

Έτσι είναι φανερό ότι ή **διάκριση Πνεύματος-Ανδρα,**
Υλης-Γυναίκας, δέν είναι καθόλου άπόλυτη!

Ανδρας και Γυναίκα, ως Ανθρωποι, κατ' εικόνα Θεού,
μετέχουν του Πνεύματος και τής Υλης, ως προς όλες τις
λειτουργίες τους, και οι Δύο...

Ναί, αλλά ο Ανδρας αρχίζει τήν Πνευματική Προσφορά,
ανάβει τόν σπινθήρα τής Ζωής και σ' αυτό συνίσταται ή
μεγάλη του συμμετοχή στο έργο τής Δημιουργίας, στην
Δημιουργούμενη Νέα Ζωή και ή Γυναίκα, προσθέτει βέ-

βαια τήν δική της πνευματικότητα, προπαντός όμως, **μέσ από τήν δική της πνευματικότητα προσφέρει στην δημιουργούμενη Νέα Ζωή τήν Ύλική Δομή**, όλο τόν οργανισμό του παιδιού, ώστε να υπάρξει με μορφή Ἀνθρώπου, μιά μορφή που θά επιτρέψει στην πνευματική μοναδικότητα κάθε ἀνθρώπινου πλάσματος να ἐκδηλωθῇ. Γι' αὐτήν τήν ἐκδήλωση πρέπει ἡ Μορφή νά εἶναι Ὑπερπύλη, Ἀρμονική, Ὡραία!

Ἡ Γυναίκα ολοκληρώνει τήν Δημιουργία πού ὁ Ἄνδρας ἄρχισε!

Ὁ Ἄνδρας προσφέρει τήν Ἀρχή τῆς Ζωῆς: αὐτό ἡ Γυναίκα δέν μπορεῖ νά τό προσφέρει, διότι εἶναι ἔξω ἀπό τήν Φύση της!

Ἡ Γυναίκα, διαπλάθοντας σῶμα, ὄργανα, ἐγκέφαλο, νευρικό σύστημα κ.λπ. ἀποτελεῖ τόν ἔργο: αὐτό ὁ Ἄνδρας δέν μπορεῖ νά τό προσφέρει, διότι εἶναι ἔξω ἀπό τήν Φύση του!

Βέβαια, εἶπαμε, καί εἶναι ἐνδιαφέρον νά τό ἰδοῦμε καθαρώτερα, ὁ Ἄνδρας προσφέρει ἐπίσης ὑλικά στοιχεῖα κατά τήν δομή τοῦ παιδιοῦ! Ὅχι μόνον διότι τό σπέρμα ἔχει ὑλική ὑπόσταση, ἀλλά ἐπίσης ἐπειδή, κατά τήν ἐγκυμοσύνη τῆς Γυναίκας, μιλώντας, ἐπικοινωνώντας μέ τήν Γυναίκα καί τό Παιδί-Ἐμβρυο ἐπηρεάζει βαθειά τήν φυσική καί ψυχοπνευματική του ἀνάπτυξη, **μετέχει λοιπόν στην διάπλασή του!**

Καί ἡ Γυναίκα προσφέρει ἐπίσης πνευματικά στοιχεῖα στην διαπλασόμενη Νέα Ὑπαρξη!

Πρῶτα, διότι, ὅπως εἶπαμε, κι ἐκεῖνη προσφέρει κατά τήν σύνθεση τοῦ DNA -κατά τήν σύλληψη- κληρονομικές ιδιότητες. Καί δεύτερον, διότι, ὅπως ἐπίσης εἶπαμε, **κατά τήν διαπλαστική περίοδο τῆς ἐγκυμοσύνης της, σκέψεις καί συναισθήματα, ἦχος, εἰκόνες καί ὁράματα, πού προέρχονται ἀπό ἐκείνην, προσδίδουν στην Νέα Ὑπαρξη τόσο φυσικές ὅσο καί ψυχοπνευματικές ιδιότητες!** Καί μάλιστα πολύ σημαντικές, ἐπειδή ἐκεῖνη, ὡς δεύτερη στή δημιουργία, **μπορεῖ νά διορθώσει ἐλλείψεις καί ἐλαττώματα καί αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ DNA τοῦ πρώτου σταδίου!** (Ὅποτε οἱ γενετιστές ἐξηγοῦν ὅτι ὁρισμένες ιδιότητες δέν ἤσαν ἐκφραση!).

Αὐτές οἱ διασταυρώσεις στίς λειτουργίες τοῦ φύλου δέν πρέπει ὥστόσο νά μᾶς ἀποκρύβουν τήν κύρια λειτουργία τοῦ καθενός, τήν λειτουργία δηλαδή ἐκείνην, πού τό ἄλλο φύλο δέν μπορεῖ νά ἐπιτελέσῃ (ἀκόμη καί ἂν συμμετέχῃ σ' αὐτήν λειτουργούμενη ἀπό τό ἄλλο φύλο!).

Σ' αὐτήν τήν μοναδικότητα τῆς λειτουργίας συνίσταται ἡ διαφορετικότητα καί συμπληρωματικότητα τῶν δύο φύλων, ἡ Ἀξία καί τό Μεγαλεῖο τους!

Ὅρῃστε λοιπόν οἱ δύο ρόλοι ἀνάγλυφοι:

Ὁ Ἄνδρας δίνει προπαντός τό Πνευματικό στοιχεῖο. Ἡ Γυναίκα προπαντός δίνει τήν Ὑλη, ὥστε νά ἐγκλωβίσῃ τό Πνεῦμα καί στην συνέχεια νά τοῦ δώσῃ πλήρη τά ἀναγκαῖα ὑλικά στοιχεῖα, ὥστε ἡ Ζωή νά ἐκδηλωθῇ!

Καί ἡ λέξη Ζωή μέ τό ἀρχικό της γράμμα Ζ πού ἐπαναλαμβάνει τήν σπειροειδή κίνηση τοῦ φωτός, ἐκφράζει τήν Ζεύξη-Ἑνωση τοῦ ἄνω καί τοῦ κάτω, τοῦ Ἄνδρα καί τῆς Γυναίκας, τῶν δύο σέ Ἕνα.

Θά δοῦμε ὁμως τόν Ἀνδρικό καί Γυναικεῖο ρόλο σέ πληρότητα, ὅταν ἀναλύσουμε τίς λέξεις: ΠΑΤΗΡ-ΜΗΤΗΡ-ΖΩΗ.

Π-ΠΑΤΗΡ

Ἡ ρίζα **ΠΑ** τοῦ Πατέρα ἐκφράζει τίς δύο ἀκτίνες τοῦ φωτός, κατερχόμενες καί ἐννούμενες σέ ὀριζόντια γήινη δρᾶση. **Ἐκφράζει τήν ἐκ τῶν ἄνω οὐσία πού ρέει καί δομεῖ** (Σημαιοφόρος Θεολόγος ἐνθ' ἄνω).

Ἡ ρίζα **ΠΑ** εὐρίσκεται κοινή στίς λέξεις: Πατήρ-Πῦρ-Πᾶς-Πνεῦμα-Πνοή-Πέτομαι-Πηγνύω-Πιέζω.

Συνδέεται πρό παντός μέ τήν Πνοή-Πνεῦμα-Πῦρ (Ἡλίας Τσατσόμοιρος ἐνθ' ἄνω). Καί κατά τόν Δαμιανό Στρομπούλη ἡ ρίζα **ΠΑ** τοῦ ΠΑΤΕΡΑ ἀναφέρεται στην πρώτη ἔννοια τῆς Πίσεως: Πηγνύω-Πετάω-Πέτομαι-Πιέζω-Πατάω.

Ὅλες οἱ ἐρμηνεῖες φωτίζουν διάφορες πλευρές τοῦ ἀνδρικοῦ Πατρικοῦ Ρόλου, τόσο στην πνευματική του διάσταση, ἀφοῦ ὁ Ἀνθρώπος-Πατήρ ἀποτελεῖ ἀναμφίβολα τόν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκπρόσωπο, ὡς πλασμένο κατ' εἰκόνα του, τοῦ Οὐράνιου Πατέρα, τοῦ Πνεύματος-Θείου Πυρός («Πνεῦμα ὁ Θεός» «Πῦρ ἀδηφάγον») ὅσον καί στην γήινη πατρική φυσική δρᾶση του... ἀφοῦ ὁ Ἀρρην, στην ἐρωτική του λειτουργία λειτουργεῖ μέ τήν **Προβολή-Πίση**. Ὁ Ποσειδῶν μέ τήν τρίαινα ἐκφράζει τίς ιδιότητες τοῦ Π Πατέρα πού ἀναταράσσει τόν Ὠκεανό, Παγκόσμιο Σύμβολο τῆς Μητέρας-Μήτρας.

ΦΩΣ (γενική: Φωτός) σημαίνει στην Σοφόκλειο Γλῶσσα Ἄνδρας. («Ἀντιγόνη» α' χορικό: «ἀκτίς ἀελίου...»).

ΑΝΗΡ-ΠΑΤΗΡ-ΠΝΕΥΜΑ-ΦΩΣ: ὁ Πρῶτος Πόλος, ἡ Πρώτη Δημιουργική Ἀρχή, ἡ Ἀρχή τῆς δημιουργίας.

ΓΥΝΗ-ΜΗΤΗΡ: ὁ Δεύτερος Πόλος, ἡ Δεύτερη Δημιουργική Ἀρχή, ἡ Τελείωση τῆς δημιουργίας.

Μ-ΜΗΤΗΡ

Τό γράμμα **Μ**, ἀρχικό τοῦ ὀνόματος Μήτηρ ἀποτελεῖ τό πιό Μαγικό γράμμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου. Δηλώνει, πρῶτα (κατά Σημ. Θεολόγο), «**τήν δπλῆ ἄνωθεν ροή πού παράγει στέρεα ἐκφραση**».

Ἡ συλλαβή **ΜΑ**, ἀρχική τοῦ ὀνόματος Ματήρ (ἀρχική ὀνομασία τῆς Μητρός) δηλώνει τήν ὁρατὴ φύση.

Ἡ ρίζα **ΜΑ**, **Μ**, ἀνευρίσκεται σ' ὅλες τίς λέξεις πού ἀναφέρονται στά χαρακτηριστικά καί στίς ιδιότητες τῆς ΜΗΤΕΡΑΣ. Ἀνευρίσκεται στίς λέξεις Μά-ω (σφοδρά ἐπιθυμῶ)-Μήτηρ-Μαστός-Μογέω (πονῶ)-Μόγος(πόνος)-Μορφή-Μέγεθος-Μάθηση-Μνήμη-Μοῦσα-Μουσική-Μαγνητισμός-Μαγεία-Μαινάς-Μήδομαι (σκέπτομαι)-Μῆτις (Σκέψις)-Μά (μά τόν Θεόν).

Ἡ ρίζα Μα εἶναι ἡ ρίζα τοῦς σφοδρῆς ἐπιθυμίας (Μόγος-ΟιΜωγή), πού στό ἀπόγειό του ἐκφράζει τόν μέγιστο πόνο τοῦ τοκετοῦ (Ἡλ. Τσατσόμοιρος, ἐνθ' ἄνω).

ὉΜ ἦχος εἶναι, ἐπίσης, ὁ ἦχος τοῦ τραγουδιοῦ, τῆς Μουσικῆς ΜΜΜ, τοῦ Λόγου πού ὑλοποιεῖ, ὥστε, τραγουδώντας, ΜοῦρΜοῦρίζοντας, τό Πνεῦμα συμπυκνώνεται σέ Ὑλη καί ἡ Ὑλη Μεταλλάσσεται σέ Μορφή.

Τό Μ γράμμα τῆς Μητέρας, μορφικά, ἐκφράζει τήν δπλῆ ὑπαρξη, τήν Γυναίκα πού κρατεῖ στά χέρια τό παιδί.

Τό Μ ἐκφράζει, ἐπίσης, μέ τήν τριγωνική μορφή του, τήν προσανατολισμένη πρός τά ἄνω Γυναίκα, τήν στάση τῆς Γυναίκας ἐστραμμένης πρός τόν Θεό, τόν Οὐρανό, τά Ἰδα-νικά, ὥστε στόν ἴδιο δρόμο νά ὁδηγήσῃ τό παιδί της, στόν

«ὀρθό δρόμο τῶν Χαρίτων» (Ἡλία Τσατσόμοιρος, ἐνθ' ἄνω). Ἐχει γιά τόν σκοπό αὐτόν Παντοδύναμη μέσα, διότι ἐκεῖνη εἶναι Πλασμένη Διδασκάλισσα! Μαθαίνει στό παιδί, ἤδη ἀπό τήν ζωή του στην Μήτηρ, τήν Μητρική Γλῶσσα, ἀλλά καί τήν Μουσική καί τίς Τέχνες ὅλων τῶν Μουσῶν, καί τοῦ προσφέρει Μνήμες Ζωῆς, καθώς ἐγγράφει στην μνήμη τῶν κυττάρων του μέ τήν Σκέψη καί τό Συναισθημα καί τά Βιώματά της, τά Μηνύματα τοῦ Ὁρθοῦ Βίου, τῆς Ἀρετῆς, τοῦς Ὁρθοῦς Κανόνες Ζωῆς.

Ἐκεῖνη εἶναι ἡ Μεγάλη ΜΥΗΤΡΙΑ. Ἡ Μύησή της πρός τό παιδί γίνεται μετά ἀπό τόν δικό της τρόπο Ζωῆς (μέ τό ὅμοιο: αὐτό εἶναι τό νόημα τοῦ διπλοῦ στό Μ). Μέσα ἀπό τήν δική της ζωή πού ἐμπνέει καί ἐμποτίζει τό παιδί στην Μήτηρ της, θά τό μυήσει στόν δρόμο τῶν Μουσῶν, τῆς Ἀρετῆς καί τῆς Τελειώσεως.

Μέσα ἀπό τήν Μήτηρ, ἡ **Μ** Μητέρα Μορφοποιεῖ τό ἀόρατο-πνευματικό γενετικό ὑλικό, διαπλάθοντας ὅλα τά ὄργανα τοῦ μελλογένητου παιδιοῦ. Τοῦ διαπλάθει ΜΟΡΦΗ ἀνάλογη μέ τό γενετικό ὑλικό πού ἐδέχθη σέ συγκερασμό μέ τό φυσικό, ψυχικό καί πνευματικό ἐνεργειακό ὑλικό πού ἐκεῖνη τοῦ προσφέρει. ΕΥ-ΜΟΡΦΙΑ (Ὁμορφιά) διαπλάθεται στό παιδί ἐάν ΑΡ-ΜΟΝΙΑ ὑπάρχῃ στην ζωή τῆς Μητέρας καί ΑΣΧΗΜΙΑ (ἐλλειψη σχήματος), ἐάν ἡ ζωή της καί τά προσφερόμενα φυσικά καί ψυχοπνευματικά ὑλικά εἶναι ἄσχημα, δυσαρμονικά.

Εάν στην Μήτηρ ἡ Μάθηση, Μύηση, Μουσική, Μητρική Γλῶσσα ὁλοκληρωθοῦν ἀπό τήν Μητέρα, ἈρΜονικά, τότε τό τυχόν θετικό γενετικό ὑλικό τοῦ Πατέρα μπορεῖ νά βρῇ ἐκφραση καί ἡ Μορφή-σωματική καί ψυχική τοῦ παιδιοῦ πλάθεται ὡραία καί Ἀρμονική. Εάν ἀντιθέτως, στην Μητέρα, δοθῇ στό παιδί κακό, φυσικό καί ψυχοπνευματικό ὑλικό, ἡ Μάθηση δέν προχωρεῖ ἁρμονικά καί οἱ καλές ἀκόμη γενετικές ιδιότητες τοῦ παιδιοῦ δέν θά μπορέσουν νά ἐκφρασθοῦν.

Ἡ ΜΗΤΕΡΑ εἶναι ἡ Μεγάλη Ἱέρεια τῆς ΜΟΡΦΗΣ, τῆς ΜΟΡΦΟΓΕΝΕΣΕΩΣ, εἶναι ἡ Μεγάλη Μορφοποιός Δύναμη, ἡ Ἀναγεννήτρια τῆς Ἀνθρωπότητας!

Ἡ Μορφή πού διαπλάθει στό παιδί περνάει μέσα ἀπό τόν ἑαυτό της.

Διαπλάθει αὐτό πού ἡ ἴδια αἰσθάνεται καί ζῇ! Αὐτή ἡ ἰδιαίτερη φυσική ιδιότητα τῆς Μητέρας ἐκφράζεται στό γράμμα **Μ**, ὅπου δύο ταυτόσημα τρίγωνα-ὄρη δείχνουν τόν ρόλο της καί τόν προορισμό της: νά φθάσῃ τό Τέλειο καί νά Πλάσῃ τό Ὅμοιο!

Ἡ Μητέρα, μέσα ἀπό τόν Μόγο (πόνος), ΟιΜωγή τοῦ τοκετοῦ, ὁδηγεῖ τό παιδί σέ γέννηση. Ἐχοντας διαπλάσει γι' αὐτό Σῶμα καί ἔχοντάς του προσφέρει Μάθηση Ζωῆς, τό ἔχει ἤδη προετοιμάσει γιά τόν Κόσμο τῆς Γῆς. Ἐκεῖ ὅπου θά συνεχίσῃ νά τό Μυῖ καί νά τοῦ Μαθαίνει τίς τέχνες τῶν Μουσῶν μέσα ἀπό τόν Μαστό, καί τόν Μητρικό Θηλασμό καί τήν Θηλή, ἀπαλό Θόλο τοῦ Θήλεος.

Ἐξ ἄλλου ἡ **Μα-Μήτηρ** ἔχει ἀπό τήν φύση της ἐντονη διαίσθηση καί συναισθήματα, μεγάλη εὐαισθησία στην Ὁμορφιά καί ἐντονο Μαγνητισμό.

Μέ τήν διαίσθησή της ἔχει τήν ἰκανότητα *συλλήψεως* τῶν ἀοράτων μηνυμάτων καί εἶναι, ἐπομένως, ἰκανή στόν χώρο τῆς Μαντικῆς.

Καθώς αἰσθάνεται (ἀφοῦ ἐκεῖνη τήν δημιουργεῖ) τήν εὐμορφία καί τίς Τέχνες, ἐμπνέει τόν Ἀνθρώπο καί τόν

Ἄνδρα, εἶναι ἀπό τήν φύση της ἡ ἐμπνεύστρια, Μοῦσα καί Διδασκάλισσα στίς Τέχνες τῶν Μουσῶν.

Ἄν ἀντιθέτως τό ἐντονο συναισθημα της, ἀντί νά εἶναι προσανατολισμένο πρός τά ἰδανικά καί τήν ὑπηρεσία πρός τόν Θεό, ὅπως δηλώνει τό τρίγωνο **Λ** τοῦ **Μ**, στραφῇ πρός σκοτεινοῦς σκοπούς, παρεκκλίνοντας τοῦ ὀρθοῦ, τότε γίνεται Μαινάς.

Ἡ Παναγία Μεγάλη Μητέρα εἶναι ΜΑΡΙΑ, συνδεδεμένη μέ τήν ἱερότητα τοῦ Μ.

Ὅλος ὁ γυναικεῖος ρόλος τῆς Μητρότητος ἐκφράζεται στό γράμμα **Μ** καί στίς λέξεις τῆς Μητέρας καί τῶν **Μ** ἰδιοτήτων της. Εἶναι ἄραγε σύμπτωση ὅτι σέ ὅλες τίς γλώσσες τοῦ κόσμου, ἡ λέξη τῆς Μητέρας ἀρχίζει ἀπό τό γράμμα **Μ**;

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ ΣΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Ἄς δοῦμε τώρα, πόσο σύμφωνοι μέ τίς λέξεις πού τοὺς ἐκφράζουν, εἶναι οἱ ἀμοιβαῖοι ρόλοι καί χαρακτηριστικά τοῦ Ἄνδρα-πατέρα καί τῆς Γυναίκας-Μητέρας, ὡς Δημιουργῶν τῆς Ζωῆς.

Ὁ Ἄνδρας Α, ἡ πρώτη Φωνή, εἶπαμε, ἐκπροσωπεῖ τό Πνεῦμα, τό Φῶς, τό Πῦρ, τό Ἀόρατο: ἡ πύρινη ἰδιοσυκрасία τοῦ Ἄνδρα, ὁ Δυναμισμός, ἡ Λεβεντιά του ἐκφράζουν αὐτά τά στοιχεῖα!

Στήν Δημιουργία τῆς Ζωῆς, ἐκεῖνος προσφέρει τό ἀόρατο πνευματικό στοιχεῖο, τήν Ἀρχή!

Στήν ἔνωσή του μέ τήν Γυναίκα, ἐκεῖνος προσφέρει τό ἱερό Πῦρ τῆς Ζωῆς, καί γίνεται Πατήρ. Ὁ ρόλος του εἶναι ἀστραπιαῖος, σέ μιά στιγμή τόσης ἔντασης, ὥστε ἐνέχει τήν Αἰωνότητα... διότι ἡ ἐρή Φωτιά πού ἀνάβει τόν σπινθῆρα τῆς Ζωῆς λειτουργεῖ ἀστραπιαῖα, ὅπως τό Πνεῦμα πού ἐκπροσωπεῖ, ὅπως ἡ Ἀστραπή, τό Φῶς, σέ μιά στιγμή αἰώνια.

Ὁ ἔρωτάς του εἶναι πύρινος καί τό ἐνεργειακό του δυναμικό εἶναι Φῶς κατερχόμενο ἀπό τόν ἐγκέφαλο, τόν οὐρανό του, οὐσία πνευματική: ἰκανή, ὅπως ἐλέχθη, νά ἀνάψῃ τήν Φλόγα τῆς Ζωῆς.

Ὅλος ὁ ἀνδρικός οργανισμός χρόνια ὁλόκληρα ἐταιμάζεται γι' αὐτό τό ἱερό ἔργο. Τό ἀνδρικό γεννητικό σύστημα εἶναι ἓνα θαυμαστό ἐργαστήριο μετασχηματισμοῦ τῆς ἱερῆς Ἐρωτικῆς Φλόγας, πνευματικῆς ἐγκεφαλικῆς φύσεως, σέ μιά οὐσία ὑδάτινη πιό συμπυκνωμένη πού θά ἐναποθέσῃ στόν ἱερό Γυναικεῖο Κύλικα, τήν Γυναικεῖα Μήτηρ. Ἐκεῖ, μέ ἀσφάλεια, τό Σπέρμα-Πνεῦμα θά συλληφθῇ καί θά τοῦ δοθῇ Ὑλὴ καί Μορφή, ὥστε νά ἐνδυθῇ σέ Σῶμα-Χαρακτήρα-Ψυχικές καί Πνευματικές ιδιότητες: συγκεκρίμενα χαρίσματα καί χαρακτηριστικά τοῦ Νέου Ἀνθρώπου.

Στίς λατινογενεῖς γλώσσες, παράγωγες τῆς Ἑλληνικῆς, ἡ λέξη ΜΑΤΕΡ=ΜΗΤΗΡ ἔχει ἴδια ρίζα μέ τήν λέξη ΜΑΤΕΡΙΑ=ΥΛΗ.

Ἡ Μητέρα ἐργάζεται μέσα στόν χρόνο. Ἡ ὕλη τήν ὁποία προσφέρει στό παιδί της γιά τήν ὑγιή καί ὡραία μορφή του χρειάζεται πολλή ἐργασία Ἀγάπης-Γλυκύτητας-Νηφαλιότητας-Ἀφοσιώσεως.

Ὁ δικός της ἔρωτας καί τό ἐνεργειακό δυναμικό της δέν περιορίζεται στην σχέση μέ τόν Ἄνδρα, συνεχίζεται

στήν κύηση, στήν γέννηση, στήν γαλουχία κι έχει χαρακτῆρα Νηφαλιότητας, Γλυκύτητας, Σοφίας, Ἀγάπης. Ἡ ἐργασία μέ τήν ὕλη εἶναι μακροχρόνια... **Ὅλος ὁ ὀργανισμός της ἐτοιμάζεται γιά ν' ἀντεπεξέλθῃ σ' αὐτήν.** Ἀπό τήν ποιότητα τῆς Ὑλης πού θά προσφέρῃ ἐξαρτᾶται ἡ φυσική, ψυχική καί πνευματική ὠριμότητα τοῦ Νέου Ἀνθρώπου: ἡ εὐμορφία τοῦ Σώματος καί τῆς Ψυχῆς.

Ὁ Ἀνὴρ προβάλλει στήν Γυναῖκα τό Φῶς (εἶναι τό Φῶς: ὁ Φῆς). Ἡ Γυνή-Μήτηρ δέχεται τό Φῶς καί τό μεταπλάθει σέ ΖΩΗ.

Αὐτός πού προβάλλει πρέπει νά ἀνέβῃ πολύ ψηλά, στήν τελειότητα τῆς ἀναπτύξεώς του, ὥστε νά *προβάλλῃ ἀληθινά τό Φῶς: νά γίνῃ Ἀετός!*

Αὐτή πού δέχεται καί δίνει τήν Ὑλῃ καί Μορφοποιεῖ πρέπει νά εἶναι πάναγνη, ὥστε νά προσφέρῃ ὑλικό κρυστάλλινο, πεντακάθαρο, ὥστε τό Φῶς, μέσ' ἀπό τό ἀγνό, κρυστάλλινο ὑλικό της νά ἐκφρασθῇ ὡς Ζωή Λαμπρή, μ' ὅλα τά Χρώματα, ὅλες τίς Ἀρετές:

Ἡ πρώτη σημαντική ιδιότητα τῆς Ὑλης εἶναι ἡ καθαρότητά της.

Γι' αὐτό καί ἀνέκαθεν στόν Ἑλληνικό Πολιτισμό, σ' ὅλες τίς ἐποχές ἡ *πρώτη Ἀρετὴ τῆς Γυναίκας, αὐριανῆς Μητέρας, ἐθεωρήθη ἡ Ἀγνότητά της, νοουμένη εὐρύτατα, ὡς ἀγνότητα τοῦ σώματος καί τῆς ψυχῆς!* Στήν Ἑλληνική παράδοση ὁ Ἄνδρας παρομοιάζεται μέ Ἀετό καί ἡ Γυναῖκα μέ Περιστερά (γιά τήν Ἀγνότητα τοῦ λευκοῦ).

Ἄν στ' ἀλήθεια ἡ ὕλη πού ἐκείνη θά προσφέρῃ στό διαπλασσύμενο παιδί της (αἷμα, γάλα, σκέψη, συναίσθημα) εἶναι σκοτεινή καί ρυπαρή, ποτέ δέν θά καταστῇ δυνατόν νά ἐκφραστοῦν καί οἱ πιό σπουδαῖες κληρονομικές ιδιότητες, ἐγκλεισμένες στό πνευματικό γενετικό ὑλικό.

Ὁ ρόλος τοῦ Ἄνδρα εἶναι **ἐξωτερικός...** Στόν γενετήσιο καί ἰδιοσυγκρασιακό ρόλο του ἐνεργεῖ **προβάλλοντας** πρὸς τά ἔξω... Ὁ ρόλος τῆς Γυναίκας εἶναι **ἐσωτερικός...** Ἐκείνη δέχεται ἐσωτερικά καί ἐν κρυπτῷ μεταπλάθει...

Αὐτή ἡ βαθύτερη μεταξύ τῶν φύλων διαφορά πού περιλαμβάνει τό σύνολον τῆς ἀνδρικῆς καί γυναικείας ψυχοπνευματικῆς ὀντότητας, καθόρισε, φαίνεται, στό παρελθόν τήν διαφορά στούς ρόλους τῶν φύλων.

Ὁ Ἄνδρας προσέφερε τό δυναμικό του πρὸς τά ἔξω, πρὸς τήν Πόλῃ, πρὸς τά Κοινά, πρὸς τά Ἐπαγγέλματα... Ἡ Γυναῖκα προσέφερε τό δυναμικό της πρὸς τά ἔσω... πρὸς τόν Οἶκο -μέ τήν Οἰκονομία- πρὸς τήν Οἰκογένεια, μέ τήν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν, πρὸς τήν Ἑστία καί τήν λατρεία τῶν Θεῶν -ἦταν Ἑστιάς ἐπιφορτισμένη μέ ἱερά καθήκοντα. Ἐκείνη ἦταν ἀφιερωμένη πρὸς τίς Τέχνες, τόν Χορό, τήν Μουσική.

Ἐπιτόλαια, νομίζουμε, ὑπεστηρίχθη ἀπό ὀρισμένους ὅτι ἡ γυναῖκα ἦταν κατά τήν ἀρχαία ἐποχή ὑποτιμημένη καί ἐθεωρεῖτο κατώτερη τοῦ ἀνδρός.

Οἱ γυναῖκες Θεές, Ἱέρειες καί ἀργότερα Ἡρώιδες, Ἄγιοι, Οἰκοδόμοι μέ πρώτη τήν λατρευτὴ Παναγία, ὁλόρθεοι, χαρίεσσοι, υπερήφανοι, ὅπως εἰκονίζονται στ' ἀγάλματα, στήν Ἀρχαία Ἑλλάδα, κι ἀργότερα στίς εἰκόνες, δέν φέρουν κανένα χαρακτηριστικό ὑποτιμήσεως, ὑποβιβασμοῦ, κατωτερότητας...

Ἀληθές εἶναι μᾶλλον ὅτι τό κάθε φύλο στούς Ἑλ-

ληνες ἐθεωρεῖτο πανάξιο καί σπουδαῖο **στόν τομέα του...**

Δέν θά ὑποστηρίξουμε βέβαια, στήν χαραυγὴ τοῦ 21οῦ αἰῶνα, τήν ἐπάνοδο στούς προηγούμενους, ἀπόλυτα διαχωρισμένους ρόλους τοῦ ζευγαριοῦ! Τό θεϊκό σχέδιο εἶναι, φαίνεται, γιά τήν ἐποχή μας, τό κάθε φύλο νά ἀναπτύξῃ ὅλα τά χαρίσματα καί ἀρετές, ἀνδρικές καί γυναικεῖες, ὥστε **Ἄνδρες καί Γυναῖκες νά ἀναπτύξουμε εὐρύτερα τήν ὁλοκλήρωση, μέ τήν ἀσκηση σέ ἀρετές ὅπου, κατ' ἀρχήν, τό ἀντίθετο φύλο ἔχει μεγαλύτερες ικανότητες!**

Ἡ ἀσκηση, ἐξ ἄλλου, στίς ἀρετές τοῦ ἄλλου φύλου δέν εἶναι μόνον σύγχρονη προσέγγιση. Ἦδη ἀπό τά ἀρχαῖα χρόνια ἐγένετο λόγος γιά **«Ἀνδρόγυνον» Θεόν Διόνυσον**, μέ τήν ἔννοια τῆς ὁλοκληρώσεώς του καί τῆς ἀποκτήσεως ἀρετῶν καί τῶν δύο φύλων. (Ὁ Διόνυσος ἀπεκαλεῖτο «γυναικίας», Βούλας Λαμπροπούλου «Φιλοσοφία τῶν φύλων» Ἀθήνα 1986).

Εἶναι ὅμως ἀναγκαῖο, γιά νά κατανοοῦμε τίς καθημερινές ἀλήθειες, νά γνωρίζουμε τήν βαθύτερη φύση καί βαθεῖα διαφορετικότητα τῶν φύλων.

Πῶς νά συστήσουμε στήν Γυναῖκα τήν ἄνευ περιορισμῶν ἐρωτική ἐλευθερία, ὅταν γνωρίζουμε ὅτι ἐκείνη, εἴτε τό γνωρίζει εἴτε ὄχι, εἶναι **Δεκτική, Κύλικας** καί δέχεται, ὄχι μόνον τά καλά, ἀλλά καί τίς τυχόν ρυπαρότητες πού ὁ Ἄνδρας κατ' ἀνάγκη τῆς προβάλλει, ὅταν μέ ἐλαφρότητα καί χωρίς βαθεῖα ἀγάπη τήν προσεγγίζει;

Πῶς νά μὴν συστήσουμε στόν Ἄνδρα σεβασμό πρὸς τήν Γυναῖκα, αὐριανὴ Μητέρα, καί προσοχή καί ἐπαγρύπνηση γιά τό τί τῆς προβάλλει, ἐάν τά συναισθήματά του πρὸς αὐτήν εἶναι ἐλαφριά καί ἐπιπόλαια ἢ, ἀκόμη χειρότερα, ἀρνητικά;

Πῶς μπορεῖ, ἀφ' ἐτέρου, ἡ Κοινωνία νά δημιουργήσῃ καί νά μεγαλουργήσῃ ὅταν ὁ Ἄνδρας δαπανᾷ ἀσύστολα τό ἱερὸ Πῦρ τῆς Ζωῆς σέ ἐπιπόλαιες ἐρωτικές συναλλαγές καί ἡ Γυναῖκα, Ἀγία Μητέρα, ἱερὴ Μορφοποιὸς Δύναμη τῆς Ἀνθρωπότητας -ἐκείνη εἶναι ἰκανὴ σέ μιά-δύο γεννεές νά μεταμορφώσῃ τόν Κόσμο, ἐπαγρυπνῶντας στήν ὀρθὴ διαμόρφωση τῶν Νέων Γενεῶν, τῆς Μορφοποιήσεως σπουδαίων Ἀνθρώπων, τῆς Ἀναγεννήτριας τῆς Ἀνθρωπότητας;

Πῶς μέσα σ' αὐτήν τήν ἀτμόσφαιρα ἀληθινῆς ἀλληλοὑποτιμήσεως τῶν φύλων καί ὑποτιμήσεως τῆς Γυναίκας, ἐκείνη θά μπορέσῃ νά ἀσκήσῃ τό Μεγάλο Ἔργο της, τῆς Διδασκάλισσας, τῆς Προετοιμασίας τῶν Νέων Γενεῶν, τῆς Μορφοποιήσεως σπουδαίων Ἀνθρώπων, τῆς Ἀναγεννήτριας τῆς Ἀνθρωπότητας;

Ἀληθές εἶναι ὅτι μόνον ὁ Ἐρωτας, στήν πληρότητά του: ὡς ἔλξη, ἀγάπη ἀνιδιοτελῆς, ἐκτίμηση καί θαυμασμός, πού θά ἐνώσῃ Ἄνδρα καί Γυναῖκα, προσανατολισμένους πρὸς τά ἱδανικά καί τήν Τελειοποίηση, εἶναι δυνατόν νά **μεταλλάξῃ τήν Ἀνδρική Προβολὴ σέ Προβολὴ Φωτός καί τήν Γυναῖκα Μορφοποιὸ Δύναμη σέ εὐγενές ἐργαστήριο, ἄξιο νά δημιουργήσῃ μιά εὐγενῆ Νέα Ζωή!**

Καθόλου δέν πρέπει νά ἐννοηθῇ ὅτι τό Γυναικεῖο ἐργο τῆς προσφορᾶς τῆς Ὑλης καί τῆς Μορφῆς στήν δημιουργία τῆς Νέας Ζωῆς στερεῖται πνευματικότητας... Ἡ ὅτι εἶναι δευτέρης ἀξίας...

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι μέσα στό γυναικεῖο ἐργαστήριον Μορφοποιήσεως, μέσα στήν γυναικεῖα Μήτηρα, *γίνεται Με-*

γάλη Πνευματικὴ Διεργασία! Καί ὅτι χάρις σ' αὐτήν τήν πνευματικὴ διεργασία, ὀφειλομένη στήν βαθεῖα πνευματικότητα τῆς Γυναίκας, γεννιῶνται ἄνθρωποι Σπουδαῖοι ἀπὸ αἰῶνες!

Ἄν ἀρνιούμαστε τήν πνευματικότητα τῆς Γυναίκας πού διαπλάθει τήν Ὑλῃ, πρέπει νά ἀρνηθοῦμε τήν πνευματικότητα τοῦ ἐργου τοῦ Θεοῦ, πού ἐπλάσε τόν Κόσμο, προσφέροντας τήν Ὑλῃ τῆς Δημιουργίας!

Ὁ Ἄνδρας πρέπει νά ἔχῃ γίνεи τριάδα: Σοφίας, Ἀγάπης, Δυνάμεως ὥστε νά **προβάλλῃ ἀληθινὸ Φῶς στήν Γυναῖκα!** Ἔτσι θά τήν προετοιμάσῃ στό ἐργο της, φωτίζοντας τήν ἴδια καί προσφέροντας Φωτεινὸ γενετικό Ὑλικό στήν Νέα Ὑπαρξη!

Καί ἡ Γυναῖκα-Μητέρα πρέπει, ἀκολουθώντας ἡ ἴδια τόν δρόμο τῆς Ἀρετῆς, νά ἐμπνεύσῃ ὡς πρὸς αὐτόν τόν δρόμο τόν Ἄνδρα καί βιωματικά ὡς Μεγάλῃ Διδασκάλισσα νά τόν ἐγχαράξῃ στήν μνήμη τοῦ διαπλασσομένου παιδιοῦ.

Ἔτσι καί οἱ Δύο θά δημιουργήσουν μίαν Ἀξία τοῦ Ἀνθρώπου Νέα ΖΩΗ.

Ἡ λέξη **ΖΩΗ**, ἀναλυομένη ἐκφράζει:

Ζ: τήν Ζεῦξῃ Ἄνδρα καί Γυναίκας, Οὐρανοῦ καί Γῆς, Πνεύματος καί Ὑλης.

Ω: στό ἀπὸγειο τῆς δημιουργικῆς τους ὠριμότητας.

Η: μέ τήν διπλὴν κάθοδο τῶν ἐνωμένων ἀκτίνων.

Ἐνωση Ἀρρενος καί Θήλεος μέ σκοπὸ τήν Δημιουργία δέν περιορίζεται μόνον στήν Δημιουργία τῆς Ζωῆς. Εἶναι ἀναγκαῖα, ὡς παρούσα σέ κάθε εἶδους Δημιουργήματα (ἐπιστημονικά ἢ καλλιτεχνικά).

Ἡ κάθε **ΙΔΕΑ** (**Ἀρσενικὴ Ἀρχή-Πνεῦμα**) ἔχει ἀνάγκη γιά νά ἐκδηλωθῇ ἀπὸ μίαν ὑπέροχη **ΜΟΡΦΗ** (θηλυκὴ **Ἀρχή-Ὑλῃ-Μορφή**). Μόνον ἔτσι δημιουργεῖται ἡ **ΑΡΜΟΝΙΑ**: ἐνωση τοῦ φωτισμένου Ἀρρενος: ΑΡ μέ τήν Ἀγνήν Μητέρα-MONIA, τήν Θήλεια Ἀρχή.

Ἔτσι, σ' ἓνα ἐργο Τέχνης, ἓναν ζωγραφικὸ πίνακα, ἓνα μουσικὸ ἐργο, ἓνα ἀρχιτεκτόνημα, ἔχουμε πρῶτα μιά ΙΔΕΑ, μιά σκέψη, ἓνα μῆνυμα πού ὁ καλλιτέχνης θέλει νά ἐκφράσῃ: ὅπως π.χ. τό σχέδιο ἑνὸς σπιτιοῦ, μῆς πόλεως ἢ τήν μελωδία τοῦ μουσικοῦ ἐργου: (τό πνευματικὸ στοιχεῖο).

Καί πάντοτε μιά ὙΛΗ-ΜΟΡΦΗ εἶναι ἀναγκαῖα γιά τήν *ἐφραση* τῆς ΙΔΕΑΣ. Ἄν δέν κτισθῇ τό σπιτί, ἡ γέφυρα, ἡ πόλῃ, ἂν δέν ἐκφρασθῇ σέ νότες καί δέν παιχθῇ, τραγουδηθῇ ἡ μελωδία ποῖο εἶναι τό ὄφελος ἀπὸ τόν σχεδιασμό του; Ἄν ἡ Μορφὴ εἶναι δυσαρμονικὴ καί ἀσχημὴ καί ἡ πιό ὑψηλὴ, φωτεινὴ, πνευματικὴ ἰδέα δέν θά μπορέσῃ νά ἐμφανισθῇ. Τό Φῶς τῆς ἰδέας δέν θά ἐκδηλωθῇ καί τό δημιούργημα θά εἶναι ἀσχημο, δυσαρμονικό. Χωρὶς τήν Καταλληλότητα, Καθαρότητα, Ὁμορφία τῆς Μορφῆς, Ὁραία Δημιουργία δέν μπορεῖ νά ὑπάρξῃ, εὐμορφία=ὠραία μορφή!

ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΕΩΣ

Στήν παρούσα φάση ἀναπτύξεως τῆς Ἀνθρωπότητας, ὅπου οἱ ἀνδρικές ἐπινοήσεις τῆς Ὑψηλῆς Τεχνολογίας δέν ἔφεραν στόν Κόσμο τήν Εὐτυχία καί τήν Εἰρήνην, εἶναι φανερό ὅτι ἡ βελτίωση δέν θά προέλθῃ ἀπὸ τίς ἐφευρέσεις...

ἀλλ' ἀπὸ τήν Ὑλοποίηση ἰδεῶν πού πρὸ 2000 ἐτῶν ἔχουν ἤδη προσφερθῇ στόν Κόσμο, μέ τήν ἐνσάρκωση τοῦ Χριστοῦ πού προσέφερε στόν Κόσμο τήν ἰδέα τῆς Ἀγάπης, τῆς Εἰρήνης, τῆς Ἀδελφικῆς Συμβιώσεως τῶν λαῶν!

Ἐχει λεχθῇ ὅτι πίσω ἀπὸ κάθε μεγάλο ἐργο ἑνὸς Ἀνδρα ὑπάρχει πάντα μιά Γυναῖκα!

Στήν βάση αὐτῆς τῆς ρήσεως ὑπάρχει μιά μεγάλη Ἀλήθεια: ὅτι γιά τήν Ὑλοποίηση τῶν ἰδεῶν ἡ Γυναικεῖα συμβολὴ εἶναι ἀναγκαῖα! Ἐκείνη εἶναι ἡ Μεγάλῃ Μορφοποιὸς Δύναμη ὄχι μόνον στόν γενετήσιο ρόλο της, ἀλλὰ γενικά σέ κάθε ρόλο της! (Παύλου Εὐδοκίμωφ: «Ἡ Γυναῖκα καί ἡ Σωτηρία τοῦ Κόσμου»).

Ἡ Γυναῖκα εἶναι πολὺ δυνατὴ στό πεδίο τῆς Ὑλοποιήσεως, χάρις στήν Δύναμη τοῦ ὁραματισμοῦ της καί στό πλούσιο Συναισθημά της!

Ἄν ἀκόμη δέν ἔχουμε, ὡς Ἀνθρωπότητα, ὑλοποιήσῃ τήν Ἀγάπῃ, Εἰρήνῃ καί Ἀλληλεγγύῃ, *μήπως αὐτὸ σημαίνει ὅτι οἱ Γυναῖκες, περὶ διάφορα ἀνωφελῆ ἀσχολούμενες, δέν ἔχουμε ἀκόμη ἐστιάσει τόν Ὁραματισμό, τήν Ἀγάπῃ καί τήν Προσευχὴ μας στίς ἰδέες αὐτές;*

Ὅριστε ἓνα ἐργο μεγαλειώδες γιά τήν Ἑλληνίδα... Κι ἀφοῦ στήν ἐποχὴ μας Ἄνδρες καί Γυναῖκες, ἐξ ἴσου ἀσκοῦμεθα σ' ὅλες τίς Ἀρετές, ὀρίστε ἓνα ἐργο κοινὸ γιά τά δύο φύλα, ὥστε μαζί νά δημιουργήσουμε ἓναν Καλύτερο Κόσμο!

ΠΕΡΙ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΤΑΙΣ ΔΕ ΜΟΥΣΑΙΣ ΔΟΘΗΝΑΙ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ (ΔΙΟΣ) ΤΗΝ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΥΡΕΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΩΝ ΕΠΩΝ ΣΥΝΘΕΙΝ ΤΗΝ ΠΡΟΞΑΓΟΡΕΥΟΜΕΝΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗΝ

ΠΡΟΣ ΔΕ ΤΟΥΣ ΛΕΓΟΝΤΑΣ, ΟΤΙ ΕΥΡΟΙ ΜΕΝ (ΠΡΩΤΟΙ) ΕΥΡΕΤΑΙ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΙΣΙ, ΦΑΣΙ (ΑΠΑΝΤΟΥΜΕ ΟΤΙ:) ΤΟΥΣ ΦΟΙΜΙΚΑΣ ΟΥΚ ΕΞ ΑΡΧΗΣ (ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ) ΕΥΡΕΙΝ, ΑΛΛΑ ΤΟΥΣ ΤΥΠΟΥΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΜΕΤΑΘΕΙΝΑΙ ΜΟΝΟΝ

ΤΟΝ ΔΕ ΛΙΜΟΝ ΦΑΣΙ ΤΟΙΣ ΠΕΛΛΑΓΙΚΟΙΣ ΓΡΑΜΜΑΞΙ ΣΥΝΤΑΣΣΑΜΕΝΟΝ ΤΑΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΛΛΑΣ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑΣ ΑΠΟΛΙΠΕΙΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΥΠΟΜΗΜΜΑΞΙΝ ΟΜΟΙΩΣ ΔΕ ΤΟΥΤΟΙΣ ΧΡΗΣΑΘΑΙ ΤΟΙΣ ΠΕΛΛΑΓΙΚΟΙΣ ΓΡΑΜΜΑΞΙ ΤΟΝ ΟΡΦΕΑ ΚΑΙ ΠΡΟΝΑΠΙΔΗΝ ΤΟΝ ΟΜΗΡΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΝ ΤΩΝ ΠΕΛΛΑΓΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΧΡΗΣΑΜΕΝΩΝ ΤΟΙΣ ΜΕΤΑΤΕΘΕΙΣΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΙ ΠΕΛΛΑΓΙΚΑ ΠΡΟΞΑΓΟΡΕΥΘΗΝΑΙ

ΔΙΟΔΩΡΟΣ ΕΙΚΕΛΙΩΤΗΣ ΒΙΒΛΙΑ 3-67 ΚΑΙ 5-74

«Ω ΠΑΙΔΕΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΕ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΤΕ
ΠΑΤΡΙΔΑ, ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΤΕ ΔΕ ΠΑΙΔΑΣ
ΓΥΝΑΙΚΑΣ, ΘΕΩΝ ΤΕ ΠΑΤΡΩΩΝ ΕΔΗ ΘΗΚΑΣ
ΤΕ ΠΡΟΓΟΝΩΝ, ΝΥΝ ΥΠΕΡ ΠΑΝΤΩΝ ΔΓΩΝ»

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ - ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΑΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΑΛΑΜΙΝΑ

ΑΙΑΣ Ο ΤΕΛΑΜΩΝΙΟΣ

Η Σαλαμίνα τό πανένδοξο νησάκι τοῦ Σαρωνικοῦ μέ τίς ὁμορφίες του, τοὺς θρύλους, τήν δόξα του, τόν μυστικισμό καί τήν παράδοσή του μᾶς κεντᾶ τήν περηφάνεια, πού τώρα ξαποσταίνει μέσα σέ ἀτέρμονη γαλήνη. Κάθε κομμάτι της στερεό ἢ ὑγρό, νανουρίζεται μ' ἀνάλαφρα τραγούδια τόσο μακρυνῆς ἱστορίας, πού ὁ χρόνος ζηλόφθονα τᾶκλισε μέσα του. Ἡ ἱστορία τῆς Σαλαμῖνος χάνεται στά βάθη τῶν αἰώνων. Ἡ Μυθολογία μᾶς λέει τά ἑξῆς:

Ὁ ποτάμιος θεός Ἀσωπός μέ τήν ποτάμια θεά Μετώπη, κόρη τοῦ θεοῦ Λάδωνος, ἀπέκτησαν δύο γιούς, τοὺς Πελαγόντα καί Ἰσμήνο, καί 50 κόρες. Δύο ἀπό τίς κόρες ἦσαν ἡ Αἰγίνα καί ἡ Σαλαμίνα.

Ὁ Ποσειδῶν μέ τήν Σαλαμίνα ἀπέκτησαν τόν ἡμίθεο Κυχρέα πού λέγεται ὅτι ἦταν μισός ἀνθρωπος-μισός ψάρι (συμβολισμός τῆς ἐνώσεως στεριᾶς μέ θάλασσα) καί ὁ Κυχρεὺς ἀπέκτησε μία κόρη τήν Γλαυκή.

Ὁ Δίας μέ τήν Αἰγίνα ἀπέκτησαν τόν Αἰακό, ὁ ὁποῖος νυμφεύθηκε τήν Ἐνδηΐδα, κόρη τοῦ κενταύρου Χείρωνος καί ἀπέκτησε δύο γιούς, τόν Πηλέα καί τόν Τελαμῶνα.

Ἡ Ἥρα γιά νά ἐκδικηθῇ τόν Δία ἔφερε λιμό στό νησί καί πέθαναν ὅλοι οἱ κάτοικοι ἐκτός τοῦ Αἰακοῦ πού ἀπουσίαζε.

Αὐτός παρακάλεσε τόν Δία νά τόν βοηθήσῃ καί ὁ Δίας ἔκανε τά μυρμήγκια ἀνθρώπους, τοὺς γνωστοὺς Μυρμιδόνες.

Ὁ Αἰακός νυμφεύθηκε καί τήν Ψαμάθη, κόρη τοῦ θεοῦ Πρωτέως καί ἀπέκτησε τόν Φῶκο, ὁ ὁποῖος φονεύθηκε κατὰ λάθος ἀπό τά ἀδελφία του τόν Πηλέα καί τόν Τελαμῶνα.

Ὁ Αἰακός δέν συγχώρησε τοὺς γιούς του γιά τήν πράξη τους καί τοὺς ἐκδίωξε ἀπό τήν Αἰγίνα. Κι ἔτσι καθῶς ἔμεινε χωρίς ἀπογόνους, πέθανε ἀπό τήν λύπη του.

Ὁ Πηλεὺς πῆγε στήν Θεσσαλία καί μέ τήν Θέτιδα, θεά τῆς θάλασσας, ἀπέκτησαν τόν Ἀχιλλέα τόν γνωστό ἥρωα τοῦ Τρωικοῦ πολέμου.

Ὁ Τελαμῶν πῆγε στήν Σαλαμίνα, νυμφεύθηκε τήν κόρη τοῦ Κυχρέως τήν Γλαυκή καί ἐγινε βασιλιάς στήν Σαλαμίνα καθότι ὁ Κυχρεὺς δέν εἶχε ἄρρενες ἀπογόνους.

Ἡ Γλαυκή πέθανε χωρίς νά κάνῃ παιδιά καί ὁ Τελαμῶν νυμφεύθηκε τήν Περίβοια, κόρη τοῦ βασιλέως τῶν Μεγάρων Ἀλκάθου πού ἦταν ἀπόγονος τοῦ Πέλοπος βασιλιά τῆς Πελοποννήσου καί ἀπέκτησαν τόν γνωστό ἥρωα τοῦ Τρωικοῦ πολέμου, Αἴαντα.

Ὁ Τελαμῶν μέ τήν Ἡσιόνη, κόρη τοῦ Πριάμου βασιλέως τῆς Τροίας, ἀπέκτησε τόν Τεῦκρο πού πῆγε μαζί μέ τόν Αἴαντα στήν Τροία.

Γιά τήν γέννηση τοῦ Αἴαντος ὁ Ἀπολλόδωρος μᾶς λέει ὅτι τήν βραδυά τῆς γεννήσεώς του, βρισκόταν στό σπίτι τοῦ Τελαμῶνος ὁ Ἡρακλῆς, πού τύλιξε τό βρέφος μέ τήν λεοντῇ του καί προσευχήθηκε στόν Δία νά τον κάνῃ ἄτρωτο.

Ὁ θεός ἀκουσε τήν προσευχή του καί γιά νά βεβαιώσῃ τήν ὑπόσχεσή του ἔστειλε ἕναν ἀετό νά πετάξῃ πάνω ἀπό τό παλάτι τοῦ Τελαμῶνος. Αὐτό θεωρήθηκε αἴσιος οἰωνός γιά τό παιδί καί τό ὀνόμασαν Αἴαντα ἀπό τήν λέξη Αἰετός που σημαίνει ἀετός.

Ὁ Αἴας συμμετεῖχε στήν ἐκστρατεία τῆς Τροίας ὡς ἀρχηγός τῶν Σαλαμινίων με 12 πλοῖα. Ὁ Ὅμηρος γράφει: «Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγει δύο καί δώδεκα νῆας» (ΙΛΙΑΣ, Β, 557). Ἦταν ὑπαρχηγός τῶν ναυτικῶν δυνάμεων μέ ἀρχηγό τόν ἐξάδελφό του Ἀχιλλέα.

Ὡς ἀνθρωπος εἶναι σωστός, δίκαιος, ὑπηρετεῖ τήν ἀλήθεια καί περιφρονεῖ τό ψέμα. Ἡ ἀσπίδα του ἦταν ἀσήκωτη γιά κάθε ἄλλο Ἀχαιοό. Τήν εἶχε κατασκευάσει ὁ Τυχίος ἀπό τήν ὕλη ἀπό ἐπτὰ στρώματα δερμάτων ταύρων καί στερεώνοντας ἀπό πάνω χάλκινη ἐπικάλυψη.

Διακρίθηκε σέ ὅλες τίς μάχες γιά τό μεγάλο θάρρος του καί σέ κάθε δύσκολη στιγμή σώζει τοὺς Ἀχαιοὺς μέ τόν ἥρωισμό του. «Αἴας, ὅς περὶ μέ εἶδος, περὶ δ' ἔργα τέτυκτο τῶν ἄλλων Δαναῶν...». (Ὁ Μέγας Αἴας πού ξεχώριζε σ' ἀντρεία καί κάλλη ἀπ' ὅλους τοὺς Δαναοὺς) γράφει ὁ Ὅμηρος (ΙΛΙΑΣ, Ρ 280). Ὅσον ἀφορᾷ στό ἀνάστημά του τό παρουσιάζουν ὡς ὑπερφυσικό. Ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει: «...τοῖος ἀρ' Αἴας ὥρτο πελώριος, ἔρκος Ἀχαιῶν...» (Ὁ Αἴας εἶναι ὁ πελώριος τῶν Ἀχαιῶν ὁ πύργος) (ΙΛΙΑΣ, Η 211).

Ὅταν κληρώθηκε νά μονομαχήσῃ μέ τόν Ἴκτορα εἶπε: «ὦ φίλοι, ἦτοι κληρὸς ἐμός, χαίρω δέ καί αὐτός θυμῷ, ἐπεὶ δοκέω νικησέμεν Ἴκτορα δῖον» (Εἶναι δικός μου ὁ κληρὸς σύντροφοι καί χαίρομαι γι' αὐτό, βαθεία, λέω τόν θεῖο Ἴκτορα πῶς θά τόν ρίξω κάτω) (ΙΛΙΑΣ, Η 191). Ἡ μονομαχία κράτησε ὅλη τήν ἡμέρα καί οἱ δύο ἀντίπαλοι ἀνεδείχθησαν ἰσόπαλοι.

Ὅταν σκοτώθηκε ὁ Πάτροκλος, ὁ Αἴας ἔσωσε τό σῶμα του καί τό ἔφερε στό στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν. Στήν Ἰλιάδα διαβάζουμε: «ὥς υἱὸς Τελαμῶνος ἀγαυοῦ, φαίδιμος Αἴας, ρεῖα μετεισάμενος Τρώων ἐκέδασσε φάλαγγας, οἱ περὶ Πατρόκλῳ βέβασαν, φρόνεον δέ μάλιστα ἄστῃ πότι σφέτερον ἐρύειν καί κῦδος ἀρέσθαι». (Ὁ Αἴας ὁ γιός ὁ ἀντρόκαρδος τοῦ ἥρωα Τελαμῶνα, τῶν Τρώων τίς φάλαγγες διασκόρπισε χιμῶντας

Ὁ Αἴας παίξει μαζί μέ τόν Ἀχιλλέα πεσούς (ζάρια)

δίχως κόπο, πού τριγυρίζανε τόν Πάτροκλο καί λαχταρούσαν πάντα, νά τόν τραβήξουν μέσ τό κάστρο τους νά δοξαστούν περίσσια), (ΙΛΙΑΣ, Ρ 285).

Καί όταν σκοτώθηκε ό 'Αχιλλεύς πάλι ό Αίας πήρε τό σώμα του έξαδέλφου του μέσα από τά χέρια τών έχθρών του. 'Αλλά όταν οί 'Ελληνες ψήφισαν τόν 'Οδυσσεά ως τόν καλλίτερο τών 'Ελλήνων καί του έδωσαν ως βραβείο τά όπλα του 'Αχιλλέως, ό Αίας στενοχωρήθηκε τόσο πολύ πού δέν πήρε αυτός τό βραβείο καί... αυτοκτόνησε.

Λέγεται δέ ότι μετά τόν θάνατό του, στήν Σαλαμίνα φύτρωσε ένα λευκό λουλούδι μέ κόκκινες κηλίδες σάν από αίμα, καί ξεχώριζαν τά γράμματα ΑΙ. δηλαδή τά αρχικά του όνόματός του. Τό άνθος αυτό πρέπει νά είναι ό ύάκινθος όπως έλεγαν οί αρχαίοι συγγραφείς.

Οί κάτοικοι τής Σαλαμίνας τόν λάτρευαν σάν θεό, του έκτισαν περίλαμπρο ναό καί έόρταζαν γυμνικούς αγώνες, τά Αϊάντεια.

Ό αδελφός του, ό Τεϋκρος, όταν γύρισε στήν Σαλαμίνα, ό πατέρας του ό Τελαμών τόν ξεεδίωξε, έπειδή δέν βοήθησε όσο έπρεπε τόν Αϊαντα καί δέν μερίμνησε νά φέρη τό σώμα του στήν Σαλαμίνα. Ό Τεϋκρος πήγε στήν Κύπρο καί ίδρυσε μία πόλη πού τήν όνόμασε Σαλαμίνα πού ύπάρχει μέχρι σήμερα (1997) αλλά είναι στά χέρια τών Τούρκων.

Οί 'Αθηναίοι τίμησαν τόν Αϊαντα ως έναν από τούς έπίσημους ήρωές τους καί ύπήρχε φυλή μέ τό όνομά του, ή Αϊαντίς. Ό Σοφοκλής, ό Θεοδέκτης (μαθητής του 'Ισοκράτους), ό Καρκίνος καί ό 'Αστυδάμας (άπόγονος του Αίσχύλου) έγραψαν τραγωδίες μέ τό όνομα του Αϊάντος.

Οί σημερινοί κάτοικοι τής Σαλαμίνας τόν τίμησαν τοποθετώντας τόν άνδριάντα του στήν πόλη τής Σαλαμίνας.

ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ, 480 π.Χ.

Η Σαλαμίνα έγινε όνομαστή κατά τούς Περσικούς πολέμους γιά τήν περίφημη ναυμαχία πού διεξήχθη στά νερά της το 480 π.Χ.

Έδω έγινε ή αποφασιστική σύγκρουση μεταξύ 'Ελλήνων καί βαρβάρων, μεταξύ έλευθέρων καί δούλων. Έδω κρίθηκε τό μέλλον τής 'Ελλάδος καί τής Εύρώπης.

Ό 'Ελληνικός κόσμος τόν 5ο αιώνα πρό Χριστού δέχθηκε μία συνδυασμένη επίθεση από ανατολάς τήν Περσική καί από νότον τών Καρχηδονίων πού είχαν συμμαχήσει μέ τούς Πέρσες.

Οί Καρχηδόνιοι έκαναν απόβαση στήν Σικελία καί έτσι ή Μεγάλη 'Ελλάδα δέν μπόρεσε νά βοηθήσει τήν κυρίως 'Ελλάδα, μόνον οί Κροτωνιάτες έστειλαν συμβολικά 1 (μία) τριήρη.

Έκατομμύρια Περσών είχαν πλημμυρίσει τήν 'Ελλάδα. Ό βασιλιάς τής Σπάρτης Λεωνίδας είχε θυσιάσει στίς Θερμοπύλες καί ή 'Αθήνα είχε καταστραφή.

Οί 'Ελληνες ένωσαν τίς τελευταίες δυνάμεις τους. Στόν στενό θαλάσσιο χώρο μεταξύ Σαλαμίνας καί Περάματος συγκρούστηκαν οί 310 'Ελληνικές τριήρεις μέ τίς 800 περίπου Περσικές σέ έναν άνισο αγώνα ζωής καί θανάτου.

Τό πρωί τής 22ας του αρχαίου μηνός Βοηδρομιώνος (23 ή 29 Σεπτεμβρίου) ήχησε ό παιάν τών Σαλαμινομάχων:

**Ω ΠΑΙΔΕΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΙΤΕ
ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΤΕ ΠΑΤΡΙΔΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΤΕ ΔΕ
ΠΑΙΔΑΣ, ΓΥΝΑΙΚΑΣ, ΘΕΩΝ ΤΕ ΠΑΤΡΩΝ ΕΔΗ
ΘΗΚΑΣ ΤΕ ΠΡΟΓΟΝΩΝ, ΝΥΝ ΥΠΕΡ ΠΑΝΤΩΝ ΑΓΩΝ**

Ό ήρωισμός τών 'Ελλήνων καί ή εύφυία του Θεμιστοκλέους τούς έδωσαν μία περίλαμπρη νίκη. «Ούθ' 'Ελληνιν ούτε βαρβάροις ένάλιον έργον είργασται λαμπρότερον», μάς λέει ό Πλούταρχος. Στόν βυθό τής θάλασσας εύρίσκονται οί βυθισμένες τριήρεις, οί μάρτυρες αυτής τής τρομερής ναυμαχίας περιμένοντας τούς αρχαιολόγους νά τούς διηγηθούν τήν ιστορία τους. Έτσι ή Σαλαμίνα έγινε τό αιώνιο σύμβολο σωτηρίας τής Εύρώπης καί ό τόπος όπου θάφτηκε γιά πάντα ή 'Αγρια 'Ασιατική δύναμη. Γι' αυτό όλοι οί πολιτισμένοι λαοί, τής όφείλουν αιώνια εύγνωμοσύνη. Μνημείο τών πεσόντων έστησαν τότε οί 'Ελληνες στήν μικρή χερσόνησο του όρμου τών 'Αμπελακίων μέ τό όνομα Τροπαία 'Ακρα. Υπολείμματα του μνημείου ύπάρχουν άκόμα, είναι ό τύμβος τών Σαλαμινομάχων αλλά κινδυνεύουν νά εξαφανιστούν από τήν άχαριστία τών νεοελλήνων.

ΤΟ ΤΡΑΓΙΚΟ ΒΙΩΜΑ

ΚΑΙ Ο ΠΟΝΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

ΝΙΚΟΛΙΤΣΑ ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Εάν παρέλθουμε το πρόβλημα τής γέννησης τής τραγωδίας από τήν επί σκηνής μίμηση τών παθών του θεού Διονύσου, ό όποίος περαιτέρω καί βαθύτερα συμβολίζει τό δραματικό παιγνίδι του κόσμου, καί έλθουμε στήν ούσία του φαινομένου, στό πώς δηλαδή συνδέεται ό τραγικός λόγος του θεάτρου μέ τά καθημερινά προβλήματα του ανθρώπου, θά διαπιστώσουμε ότι τό έλληνικό δράμα είναι μία μελέτη τής ανθρώπινης μοίρας στήν αντιπαράθεση καί στήν σύγκρουση της πρός τόν θεό. Καί από τό σημείο αυτό αναβρύζει ό ζείδωρος ποταμός όλων τών θρησκευτικών, τών ήθικών καί τών φιλοσοφικών ναμάτων της.

Η παρατήρηση ότι, στόν τρόπο πού τό θέατρο τής σύγχρονης έποχής περιγράφει τήν σύγκρουση του ανθρώπου μέ τόν έαυτό του καί τό θέατρο του Σαίξπηρ περιγράφει τήν σύγκρουση του ανθρώπου μέ τόν άνθρωπο, τό άττικό δράμα περιγράφει τήν σύγκρουση του ανθρώπου μέ τόν Θεό, δείχνει πόσο αρχέγονο καί καθολικό είναι τό πνεύμα του αρχαίου θεάτρου.

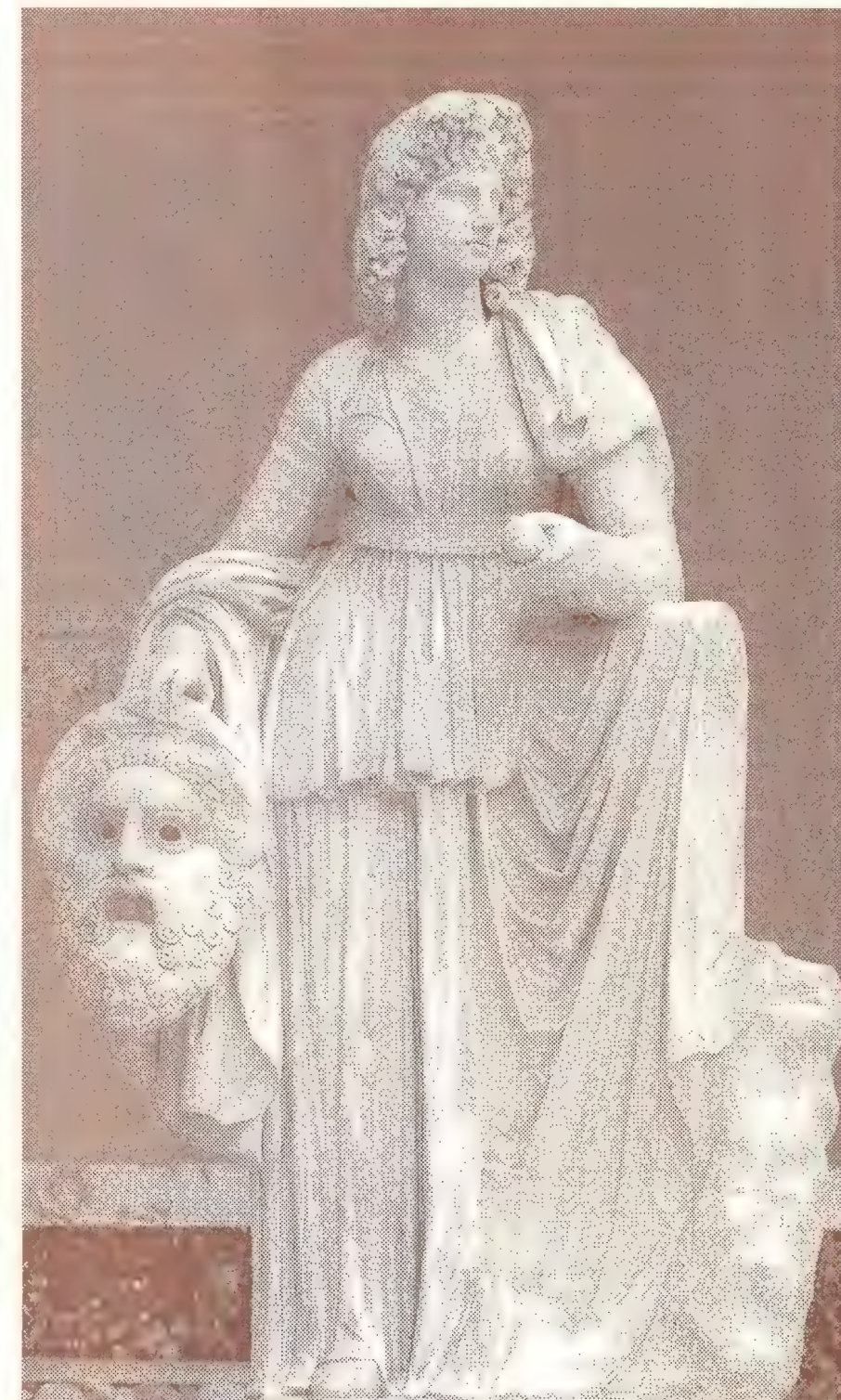
Βεβαίως όταν ή έλληνική τραγωδία θά προαχθή στίς ανώτερες ποιητικές της μορφοποιήσεις - όταν από τήν γεώδη, τήν δύσκαμπτη, καί τήν αρχαϊκή μορφή ενός κούρου θά φθάσει στήν λεπτή, τήν καταδιάφανη, καί τήν κινητική έκφραστικότητα τών μορφών του Πολύκλειτου, του Νησιώτη καί του Φειδία, γιά νά χρησιμοποιήσουμε ένα σύστοιχο παράδειγμα από τόν χώρο τής πλαστικής - τό πρόβλημα τής σύγκρουσης του ανθρώπου μέ τήν μοίρα του θά λάβη πιο αναλυτική καί συγκεκριμένη όψη, καί θά προβληθί σάν κύριο μοτίβο ή παράθεση τής ανθρώπινης ευθύνης απέναντι στήν ανθρώπινη πράξη.

Όσότοσο στό αρχικό της ξεκίνημα ή τραγωδία είναι ή ανάπτυξη ενός ώ. Ένός βαθειά ανθρώπινου καί πολυστέναχτου ώ, πού τό γεννά ή άπόγνωση καί ή άπορία του ανθρώπου μπροστά στό σκοτεινό καί άξεδιάλυτο πλέγμα τής ύπαρκτικής του πραγματικότητας.

Αυτό τό ώ του σχετλιασμού, τής απελπισίας, τής άμήχανης κατάπληξης, τής συντριβής καί τής όρ-

γής, αλλά καί τής θαμβωτικής έκστασης από τό άλλο μέρος, όπως στό «αίλινον αίλινον» του χορού του 'Αγαμέμνονα, δέν είναι καθόλου τυχαίο ότι άπαντά μέ τόση συχνότητα καί σέ τόση ποικιλία έκφάνσεων στόν Αίσχύλο, πού είναι ό πρώτος στήν τάξη τών τριών, αλλά καί στους άλλους δύο τραγικούς.

Τά έπιφωνήματα ιώ, ιώ, έ έ παπαί παπαί, ιού ιού, πόπαξ, ώμοι, ιώ γά γά, ώπολλον ώπολλον, έ έ ότοτοτοί, καί κυ-

ρίως ο ύποχθόνιος «μυγμός καί ὠγμός» τοῦ χοροῦ στήν ἀρχή τῶν Εὐμενίδων, πού ἀπαντοῦν στίς τραγωδίες τοῦ Αἰσχύλου εἶναι ἓνα εἶδος ἀνθρώπινου μουγκρίσματος. Εἶναι ὁ ἀναρθρος ἤχος τοῦ ζώου, προτοῦ ἀκόμη τό ὑπομονετικό λάξεμα τοῦ χρόνου μεταμορφώση τήν κραυγή σέ ἀνθρώπινη φωνή. Οἱ ἀναφωνήσεις αὐτές συμβολίζουν τήν εἰσοδο τῆς ἀλλαλιασμένης ὑπαρξης στό ζοφερό φῶς τῆς κατανόησης καί εἶναι δυνατό νά ἀναλυθοῦν σέ ἓνα πλῆθος δραστηκῶν ἐρωτημάτων:

Γιατί αὐτός ὁ πόνος; Γιατί ἡ τόση δυστυχία; Ἀπό πού πηγάζει σάν θεϊκή κατάρα αὐτή ἡ ἀνεξιχνίαστη βούληση καί τάξη πού ρίχνει ἀνίδεο καί ἀνίσχυρο τόν ἀνθρωπο ἀπό λύπη σέ λύπη, ἀπό τήν συμφορά στήν συμφορά, ἀπό τό κακό στό χειρότερο, ἀπό τό ὄνειδος στήν καταισχύνη; Καί τό πῶς φοβερό, γιατί τά τελευταῖα βήματα τοῦ δρόμου χάνονται στήν αἰώνια σιωπή τῆς πῶς ἀδικαίωτης καταστροφῆς καί κρίσης;

Αὐτά τά σχετλιαστικά ἐπιφωνήματα ὑποβάλλουν ὁλοκάθαρη τήν εἰκόνα ἐνός ἀνθρώπινου ὄντος πού ἔχει

ἀναρριχηθῇ στήν ἄκρη ἐνός ἄ-
ξενου βράχου - κάτι σάν τό ὁ-
ρος τοῦ Καυκάσου - καί βρυχᾶ-
ται πρὸς ὅλες τίς κατευθύνσεις
καί τίς βουβές ἐκτάσεις τοῦ σύμ-
παντος. Εἶναι οἱ τόνοι μιᾶς μαι-
νόμενης θρηνωδίας, πού τήν
καταπίνει καί τήν χωνεύει ἡ ἀη-
χη μουσική τῆς κοσμικῆς ἀδια-
φορίας.

Οἱ Ἕλληνες ποιητές προχω-
ρῶντας στήν διανοητική κάθαρ-
ση αὐτοῦ τοῦ τραγικοῦ βιώματος
δέν θά παραλείψουν νά μεταφέ-
ρουν σέ μία γλῶσσα χάλκινου
ῥυθμοῦ καί λιτότητας δωρικῆς
τόν ἐνδιάθετο ὀρυμαγδό πού
περιέχεται στά ἀκατανόητα αὐ-
τά ἐπιφωνήματα.

Καί ἀπό ἐδῶ θά γεννηθοῦν οἱ
τραγικές προτάσεις καί τά κα-
θαρά νοήματα μιᾶς τόσο συγ-
κλονιστικῆς θεοδικίας, πού ἔ-
κτοτε θά παραμείνῃ ἀνυπέρ-
βλητη στήν ἱστορία τοῦ ἀνθρώ-
πινου πνεύματος. Στόν Σοφοκλῆ
ξανακούγεται σάν νέος ὁ ἀρ-
χαῖος λόγος, πού μέ τό στόμα
τοῦ Ὀμήρου κιόλας εἶχε πλέξει
τό ἐγκώμιο τῆς ἀνυπαρξίας σέ
σχέση μέ τήν ὑπαρξη, καί εἶχε
συστήσῃ ἀδίσταχτα τόν θάνατο
στήν θέση τῆς ζωῆς:

«Μὴ φῦναι τόν ἀπαντα νικᾷ
λόγον· τό δ', ἐπεὶ φανῇ
βῆναι κείσ' ὁπόθεν περ' ἦκει
πολύ δεύτερον ὡς τάχιστα».

(Νά μή γεννηθῇ κανεῖς εἶναι τό
πρῶτο ἀπ' ὅλα. Καί τό δεύτερο,
μιᾶς κι ἀνέβηκε στό φῶς, εἶναι νά
ξαναγυρίσῃ ἀμέσως ἐκεῖθε πού

ἦρθε - Σοφοκλέους, *Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῶ*, 1225).

Αὐτό τό μοτίβο πού περιέχεται στόν «*Οἰδίποδα ἐπὶ Κο-
λωνῶ*» στήν τραγωδία τῆς λύτρωσης, εἶναι ἐπανάληψη ἐνός
ἄλλου πού περιέχεται στόν «*Οἰδίποδα τύραννον*» στήν τρα-
γωδία τῆς τιμωρίας:

«*ἰὼ γενεαὶ βροτῶν,
ὡς ὑμᾶς ἴσα καί τό μηδέν
ζώσας ἐναριθμῶ*».

(Ἀλλοίμονο γεννεές τῶν ἀνθρώπων! Πόσο σᾶς λογα-
ριάζω ὅμοιες μέ κείνους πού δέν ζοῦν - Σοφοκλέους, *Οἰδί-
πους τύραννος*, 1186).

Ἐπάνω στό ξερὸ δέντρο τῆς ἴδιας ἀλήθειας ὁ Εὐριπίδης
θά περιπλέξῃ τόν κισσό τοῦ ἴδιου θρήνου, χρησιμοποιώντας μιᾶ
ἀναλυτικότερη διατύπωση καί περισσότερα σημεῖα στήριξης:

«*Πᾶς δ' ὀδυνηρὸς βίος ἀνθρώπων,
κούκ ἔστι πόνων ἀνάπαισις*.

Ἄλλ' ὅ,τι τοῦ ζῆν φίλτερον ἄλλο.

Σκότος ἀμπίσχων κρύπτει νεφέλαις.

τοῦ δ' ὅ,τι τοῦτο στίλβει κατὰ γῆν

*δυσέρωτες δὲ φανόμεθ' ὄντες,
δι' ἀπειροσύνην ἄλλου βίτου
κούκ ἀπόδειξιν τῶν ὑπὸ γαίης
μύθοις δ' ἄλλως φερόμεσθα*».

(Ὀλόκληρη ἡ ζωὴ τοῦ ἀν-
θρώπου εἶναι γεμάτη ὀδύνες, καί
οὔτε πού ὑπάρχει στούς πόνους
μας τέλος. Κι ὅ,τι θά ὑπῆρχε πῶς
ἀγαπητό ἀπὸ τήν ζωὴ κρύβεται
στό σκοτάδι μέ σύννεφα. Ἔτσι
μᾶς ἀπογοητεύουν ὅλα ὅσα λά-
μπουν στήν γῆ, γιατί δέν ἔχουμε
γνώση τῆς ἄλλης ζωῆς, οὔτε ἀπό-
δειξη γιὰ τὰ μετὰ τόν θάνατο. Τὰ
παραμύθια μονάχα μᾶς κυβερνοῦν
- Εὐριπίδου, *Ἰππόλυτος*, 189 - 197).

Μέ τέτοια χωρία βλοσυρῆς καί
κατὰ πρόσωπο διαμαρτυρίας τοῦ
ἀνθρώπου πρὸς τό θεῖο, πού ὅμως
παρ' ὅλη τήν νύσσο φραστική
τους ὀξύτητα δέν φθάνουν ποτέ
σὴν βλασφημία καί τήν ὕβρι, γιατί
οἱ Ἕλληνες ἔχουν συνείδηση τοῦ
μέτρου τῆς ἀνθρώπινης φύσης -
καί ἀπὸ δῶ μπορεῖ νά κατανοηθῇ
καλύτερα ἡ σημασία τῆς ἐπιγρα-
φῆς τοῦ «γνώθι σαυτόν» πού ἦταν
χαραγμένη στόν ναό τοῦ Ἀπόλ-
λωνα στοὺς Δελφούς - εἶναι κα-
τάσπαρτα τὰ σωζόμενα δράματα
τῶν Ἑλλήνων τραγικῶν.

Ἡ αἰτία αὐτῆς τῆς διαμαρτυ-
ρίας γεννᾷ τό λεγόμενο τραγικό
βίωμα, πού εἶναι ἡ πεμπουσία τοῦ
ἀρχαίου θεάτρου. Τό τραγικό βίω-
μα, ὅπως ἐκφράσθηκε στήν τρα-
γωδία, ἐδημιούργησε ὄχι μόνο τό
ἀρχαῖο θέατρο ἀλλὰ καί ὁλόκληρο
τόν κλασσικὸ κόσμο. Καί ἐδῶ κρύ-
βεται τό μυστικὸ τοῦ συνεχοῦς
ἐπίκαιρου καί τῆς αἰώνιας νεότη-

τας τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος. Γιατί τό τραγικὸ βίωμα εἶναι ἡ
μονη ἀπόδειξη γιὰ τόν χαρακτήρα τῆς ζωῆς καί τῆς πράξης
τοῦ δικαίου καί τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Νίτσε συστηματοποιώντας καί γενικεύοντας αὐτὴν
τήν ἐλληνικὴ ἀποκάλυψη ἔγραψε ὅτι ἡ μόνη ἐλπίδα καί ἡ
μόνη ἐγγύηση γιὰ τό μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας ἔχει ἓνα-
ποτεθῇ στό νά μὴν πεθάνῃ τό τραγικὸ βίωμα (die tragische
Gesinnung).

Ἄν θέλουμε νά ἀναζητήσουμε πού βρίσκεται τό σημεῖο
πού ἐμπλουτίζει μέ τόση ἀλήθεια καί μέ τόση δύναμη τό
τραγικὸ βίωμα, θά ἐπισημαίναμε, τόν ζωντανὸ δεσμό του μέ
τήν φυσικὴ πραγματικότητα. Τό τραγικὸ βίωμα εἶναι ἡ ἀπήχη-
ση καί ἡ ἀντανάκλαση μέσα στήν κοινωνικὴ σφαῖρα καί τήν
ἱστορικὴ διάσταση τοῦ πόνου τοῦ κόσμου καί τῶν πραγ-
μάτων.

Αὐτός ὁ πόνος τοῦ κόσμου πηγάζει ἀπὸ τό φυσικὸ κακὸ
(malum physicum), πού ἡ παρουσία του μέσα στήν φύση
εἶναι ἀξιωματικὴ καί αὐταπόδεικτη. Ἐπομένως μέσα στό
τραγικὸ βίωμα ἐνυπάρχει ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀναγκαιότητα καί τό
κῦρος πού ἀναγνωρίζουμε στό φυσικὸ πεδίο. Κατὰ τοῦτο ἡ
ρίζα τῆς ἐλληνικῆς τραγωδίας διεισδύει ὡς τήν περιοχὴ τῶν
Μαθηματικῶν καί τῆς Φυσικῆς ἐπιστήμης, ἀπὸ τίς ὁποῖες
πηγάζει καί τρέφεται.

Σέ τελευταία ἀνάλυση δέν εἶναι ὑπερβολὴ νά ὑπο-
στηρίξῃ κανεῖς ὅτι οἱ τρεῖς μεγάλοι μας τραγικοὶ εἶναι φυσι-
κοὶ ἐπιστήμονες πού ἐργάσθηκαν χρησιμοποιώντας εἰκόνες,
αἰσθήματα καί βουλητικὰ στοιχεῖα. Μετάφεραν δηλαδὴ καί
προσάρμοσαν τούς φυσικοὺς κανόνες στόν χῶρο τῆς ἀν-
θρώπινης ὁργάνωσης.

Ὁ κύκλος αὐτὸς τυπικὰ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν
φύση τῆς τραγωδίας, πού εἶναι μίμηση ἐπὶ σκηνῆς τῶν πα-
θῶν τοῦ θεοῦ Διονύσου. Καί τά πάθη τοῦ Διονύσου πάλι εἶναι
μέ τὴν σειρά τους μίμηση τῶν συμβαινόντων στήν φύση.

Ἡ ἀττική τραγωδία ὁλόκληρη αὐτὴν τὴν διαδικασία δέν
τήν ἀνάπτυξε θεωρητικά, ὅπως λ.χ. ἔκαναν οἱ προσωκρατι-
κοὶ φιλόσοφοι, ἀλλὰ τὴν ἐπεξεργάσθηκε καλλιτεχνικά. Αὐτό
σημαίνει ὅτι τό τραγικὸ βίωμα τό πέρασε μέσα στήν πράξη
συγκεκριμένων ἀτόμων, τῶν ἡρώων τῆς τραγωδίας. Ἡ δρᾶ-
ση αὐτῶν τῶν ἡρώων, πού συνιστᾷ καί σχηματίζει τὴν πλοκὴ
τῶν μύθων, μᾶς δίνει ἀνάγλυψη τὴν εἰκόνα τοῦ τραγικοῦ
ἀνθρώπου.

Ἀλλὰ τί εἶναι ὡς πρὸς τὴν οὐσία του ὁ τραγικὸς ἄνθρω-
πος; Τί σημαίνουν ὡς πρὸς τὴν μοῖρα τους καί τὴν τραγικό-
τητα τὰ ὀνόματα Οἰδίπους, Προμηθεΐας, Ἑλένη, Ἡλέκτρα,
Κασσάνδρα, Αἴας, Ἀνδρομάχη, Ἀντιγόνη, Ἰππόλυτος, Μή-
δεια, Ἑκάβη, Ἀλκίσιπς καί Ἡρακλῆς; Γιὰ νά προσεγγίσουμε
τὴν οὐσιαστικὴ σύσταση τοῦ τραγικοῦ τύπου, τό πῶς δη-
λαδὴ συνυφαίνεται ἡ ζωὴ του μέ τό κακὸ τῆς φύσης, μέ τὰ
ἀντινομικά δεδομένα, μέ τὴν ἀγνοία, τὰ παθήματα, τὴν
διαμαρτυρία πρὸς τόν θεὸ καί μέ τὴν ἀδικη μοῖρα του γενικά
πού συγκρούεται πρὸς τὴν θεῖα βούληση, θά σταθοῦμε καί θά
περιγράψουμε ἓναν τραγικὸ τύπο πού ἀποτελεῖ καί ἀρχέ-
τυπο: Τὸν αἰσχυρικὸ Ὁρέστη.

Ὁ Ὁρέστης εἶναι τραγικὸς ἄνθρωπος, κατὰ τὴν ἔννοια
ὅτι γεννιέται σημαδεμένος ἀπὸ τὴν ἀνάγκη μιᾶς πρακτικῆς
ἀδυνατότητας, πού σέ κάθε περίπτωσιν εἶναι ἀνάγκη. Αὐτό
σημαίνει ὅτι εἶναι ὑποχρεωμένος νά πράξῃ κάτι πού δέν
μπορεῖ νά τό πράξῃ. Γιατί καί στήν περίπτωσιν πού θά τό ἐπι-
χειρήσῃ εἶναι χαμένος, καί στήν περίπτωσιν πού θά τό ἀπο-
φύγῃ εἶναι πάλι χαμένος.

Ὁ Ὁρέστης κατὰ τοῦτο γεννιέται καί κινεῖται μέσα σέ
μιὰ πρακτικὴ ἀναγκαιότητα, πού τὴν ὀρίζουν δύο Συμπλη-
γάδες. Ἡ ἀμηχανία, ἡ ἀπορία, ἡ οὐτοπία, ἡ ἀδυνατότητα
εἶναι τό ὑπαρκτικὸ ἔδαφος καί ἡ ἀνθρώπινη μοῖρα του. Καί
ὅλα αὐτὰ γίνονται χωρὶς τὴν δική του συμμετοχὴ. Χωρὶς τὴν
προσωπικὴ του ἀπόφαση. Χωρὶς τὴν προαίρεση καί τὴν εὐ-
θύνη στήν διαπλοκὴ καί στήν διάταξη αὐτῆς τῆς φοβερῆς θέ-
σης. Ὁ Ὁρέστης - ὅπως γίνεται καί συμβαίνει μέ ὅλους μας
πιά - δέν εἶχε οὔτε τὴν ἐκλογὴ τῆς μὴ γέννησής του, προ-
κειμένου νά ἀποφύγῃ αὐτὴν τὴν τραγικὴ θέση.

Ποιοὶ ὅμως εἶναι οἱ ἐξ ἀρχῆς καί δεδομένοι ὅροι τῆς
τραγικῆς σύστασης τοῦ Ὁρέστη; Εἶναι ἡ ἀσπονδία καί ἀδυ-
σώπητη πραγματικότητα ὅτι ἀπὸ τό ἓνα μέρος ὀφείλει νά
ἐξαγνίσῃ τόν ἀδικο φόνο τοῦ πατέρα του σκοτώνοντας τὴν
συζυγοκτόνο μητέρα του. Καί ἀπὸ τό ἄλλο ὅτι ὀφείλει νά μὴ
γίνῃ μητροκτόνος, ἀφήνοντας ὅμως ἀτιμασμένη καί ἀνεξι-
λέωτη τὴν μνήμη τοῦ πατέρα του.

Στό δίλημμα αὐτό δέν ὑπάρχει οὔτε ἐκλογὴ οὔτε δυνα-
τότητα. Ὁ σύγχρονος ποιητὴς περιγράφει σέ δύο λακωνι-
κοὺς στίχους τὴν δεινὴ θέση τοῦ πρίγκιπα τῶν Μυκηνῶν:

«*Ἔτσι κι ἀλλιῶς θά παίρνῃ σε ἀπὸ πίσου
γιὰ τό αἷμα τῆς μητρός σου γιὰ ἡ ντροπὴ σου*».

(Κ. Βάρναλης, *Ὁρέστης, Παιητικά*, 1960 (Κέδρος), σ. 173).

Αὐτοὶ οἱ στίχοι τοῦ Βάρναλη εἶναι μιὰ τίμια μίμηση τῆς
περιγραφῆς τοῦ τραγικοῦ βιώματος, πού μᾶς δίνει ὁ ἴδιος ὁ
Αἰσχύλος. «Πρόσεχε! καί φυλάξου τίς λυσσασμένες σκύλες
τῆς μητρός!», λέγει στόν γιό της ἀπειλητικὰ καί ἰκετεύοντας
ἡ Κλυταιμνήστρα. Ἀλλὰ «ἐάν σ' ἀφῆκω πῶς θά ξεφύγω τίς
σκύλες τοῦ πατρός», ἀποκρίνεται ἐρωτώντας τὴν μητέρα
του ὁ τραγικὸς Ὁρέστης:

«*Ὁρα, φύλαξαι μητρός ἐγκότους κύνας*.

τάς τοῦ πατρός δέ πῶς φύγω, παρείς τάδε;».

(Αἰσχύλος, *Χοηφόροι* 924-5).

Αὐτὴ ἡ χωρὶς δυνατότητα ἀπάντησης ἀναγκαιότητα τῆς
ἐρώτησης τοῦ Ὁρέστη, πού κρέμεται σάν σπαθὶ ἑτοίμο νά πέ-
σῃ στό κεφάλι του, σημαδεύει τὴν μοῖρα τοῦ τραγικοῦ
ἀνθρώπου. Καί ἐδῶ ἡ ὑπαρκτικὴ ἐπεξεργασία τῆς ἐρώτησης
συνιστᾷ αὐτό πού λέγομε τραγικὸ βίωμα.

Γιὰ νά καταλάβουμε πῶς ἡ τραγικὴ διάταξη, ὅπως ἐμφα-
νίζεται στήν ὑποδειγματικὴ περίπτωση τοῦ Ὁρέστη, σκορπί-
ζεται στό πλῆθος τῶν δραματικῶν ἐπεισοδίων πού σχηματί-
ζουν τὴν μεγάλη βίβλο τῆς τραγωδίας, πρέπει νά φαντα-
σθοῦμε τό τραγικὸ βίωμα τῶν Ἑλλήνων σάν ἓνα εἶδος ἡλίου,
πού μέ τό φῶς καί τὴν φωτιά του ζωοποιεῖ ὁλόκληρο τό ἡ-
λιακὸ του σύστημα.

Ἔτσι στήν περίπτωση τοῦ αἰσχυλικοῦ Προμηθεΐα μπο-
ροῦμε νά παρακολουθήσουμε σέ ὅλη τὴν ποικιλία τῆς τὴν
τραγικῆς κατανομῆς. Ὁ δέσμιος πτᾶνας ἐνσαρκώνει τὴν πάλη
τῆς ἀνθρώπινης βούλησης πρὸς τὴν ἀναπόφευκτη μοῖρα.
Τὴν σύγκρουση τῆς ἐπαναστατικῆς ὁρμῆς πρὸς τὴν πατρο-
παράδοτη τάξη. Τὴν ἀναμέτρηση τῆς φωτισμένης γνώσης
πρὸς τὴν δεισιδαιμονία. Τὴν ἐκκωφαντικὴ σύρραξη μεγαλο-
φυΐας καί δόγματος.

Ἀκόμη ὁ Προμηθεΐας σημαίνει ὅτι γιὰ τόν ὁραματιστὴ πού
βλέπει τό μέλλον, ἡ ὁρασιὴ του γίνεται τό ὄργανο (ὁ γύπας)
πού τοῦ κατασπαράζει τὰ σωθικά. Ὅτι ὁ ἐλευθερωτὴς πάν-
τοτε σταυρώνεται. Καί ὁ φιλόανθρωπος εὐεργέτης καταδι-
κάζεται νά γεύεται τόν ἄρτο τῆς ἀγνωμοσύνης, ἐπειδὴ
ἐτόλμησε τὴν πράξη τῆς εὐεργεσίας.

Ὡστόσο ἡ ἀττική τραγωδία δέν θά ἀγγίξε τό ὅλο, ἐάν

έξαντλούσε την θεματική της στην σύγκρουση της ανθρώπινης μοίρας προς το Θείο. Γιατί όσο άπειρη και νά είναι η θεία διάσταση, η τραγωδία θά περιοριζόταν σέ μία περιοχή μερική, κατά την έννοια ότι θά άφηνε έξω από την προβληματική της την έλευθερία και την βούληση της ανθρώπινης φύσης.

Στήν περίπτωση αυτήν θά έπαιρνε καθαρά τόν χαρακτήρα μιās μέ άντρωτική όπτική θεολογικής πραγματείας, πού όμως θά έμφανίζονταν άποκομμένη από τό γήινο στοιχείο. Θά έμφανίζονταν δηλαδή σάν νά παραγνωρίζη ή και νά άγνοή ακόμη όλα τά φυσικά και τά νόμιμα της άνθρωπολογικής κατάστασης. Άλλά χωρίς τόν άνθρωπο μπορεί κανείς εύλογα νά άναρωτηθῇ, πού βρίσκεται τό νόημα του ίδιου του θεοῦ.

Οί διαπιστώσεις αυτές μās οδηγούν άναγκαία στό σημείο, από τό όποιο άνοίγονται οί καινούργιες περιοχές στήν εξέλιξη του άττικού δράματος. Ή άνθρωπολογική προοπτική πυροδοτεί τό βέλος της προβληματικής, γιά νά τό προωθήση από την θεολογική στήν ήθική σφαίρα. Στήν όπτική όθόνη της τραγωδίας έχει ήδη έμφανισθῇ τό πρόβλημα της άνθρώπινης ευθύνης. Πράγμα πού ιστορικογενετικά σημαίνει

τήν μετάβαση της τραγωδίας από τόν Αίσχύλο προς τόν Σοφοκλή και τόν Εύριπίδη.

Ή "Ατη, ή Νέμεσις, ή "Υβρις, ό Κόρος, οί Έρινύες, ό Φόβος, ή Ποινή, τό Μέτρον, ή Δίκη είναι οί νέοι όροι πού συνδυάζοντας τίς άμοιβαίες έπιρροές και την έσωτερική τους διαλεκτική σχηματίζουν τόν σκελετό του μύθου ή πλέκουν τό τραγικό δίχτυ.

Ή άνάμειξη της άνθρώπινης ευθύνης στήν πλοκή του τραγικού μύθου έμφανίζεται ήδη στόν Αίσχύλο, ό όποιος κατά τά άλλα είναι ό κατ' έξοχήν εκπρόσωπος της σύγκρουσης άνάμεσα στήν άνθρώπινη μοίρα και τό θείο. Έτσι στήν "Ορέστεια ένώ προκειμένου γιά τόν "Ορέστη δέν είναι ή προσωπική ευθύνη πού τόν περιάγει στήν άμήχανη άνάγκη νά επιλέξη είτε τό χρέος προς τόν πατέρα είτε τό χρέος προς την μητέρα -γι' αυτό και ή άπόφαση πού τελικά παίρνει δέν είναι δική του αλλά ύπαγορεύεται από τόν "Απόλλωνα, ό όποιος και θά αναλάβη νά λύση τόν γόρδιο δεσμό της τραγικότητας στόν "Αρειο Πάγο- προκειμένου γιά τά άλλα πρόσωπα ύπάρχει και ευθύνη άτομική.

Ο "Αγαμέμνων λ.χ. θά κατασφαχθῇ στά λουτρά, γιατί

έχει άμαρτήσσει ως προς την μητέρα και ως προς την σύζυγο γυναίκα του. Ο "Αγαμέμνων έστερξε στήν θυσία της κόρης του στήν Αυλίδα και κατά τουτο είναι άνεξάγόραστα ένοχος άπέναντι στό μητρικό φίλτρο.

Και από την άλλη μεριά κουβάλησε από την Τροία στά βασιλικά δώματα του "Αργους την Κασσάνδρα, έπίσημη παλακίδα του. Παρόμοια προσωπική ευθύνη υπέχουν ή Κλυταιμνήστρα και ό Αίγισθος. Ή φιλαρχία, ή μοιχεία και ή δολοφονία, πού πλέκουν τόν ιστό της ένοχής των δευτεραγωνιστών, δέν καταλέγονται στίς έλάσσονες άνθρώπινες πράξεις.

Στόν ίδιο βαθμό προσωπική ευθύνη έπισημαίνεται στους άισχυλικούς «Επτά επί Θήβας». Οί δύο άρσενικοί βλαστοί του Οιδίποδα μπορεί ως ένα σημείο νά διακομίζουν την πατρογονική κατάρα των Λαβδακιδών, πού την γέννησε ή ασέβεια του Λαΐου, και την έθρεψε ή πατροκτονία και ή αίμομεία του Οιδίποδα, έν τούτοις και οί δύο είναι μιαιοί δράστες της ζωής. Ο έγωισμός και ή φιλαρχία τους τούς οδηγεί ως τόν έμφύλιο πόλεμο και την σφαγή των στρατών μπροστά στίς έπτά πύλες των Θηβών. Και τό χειρότερο είναι πού, έλαυνόμενοι από την έγωπάθεια και την τύφλωση, δέν διστάζουν νά μεταχειρισθούν άπάνθρωπα τόν τυφλό πατέρα τους, πού έχει περιαχθῇ στήν έσχατη δυστυχία.

Άλλά την άποκορύφωση της άνθρώπινης ευθύνης στήν τραγική έμπλοκή του άνθρώπου ό μεγαλοπρεπής Αίσχύλος την φιλοτέχνησε στους «Πέρσες». Σ' αυτήν την έπίκαιρη και μέ ιστορικό θέμα τραγωδία, όπου ό ίδιος ό Αίσχύλος πρωταγωνίστησε μέ τό συνεπέςτερο και τόν τιμώτερο τρόπο, τό κυριώτερο δέν είναι ή εξεϊκόνιση της ευθύνης, αλλά ή διερεύνηση της αιτίας πού γεννά την ευθύνη.

Μέ τούς Πέρσες ό Αίσχύλος έδίδαξε τό άνθρώπινο γένος ότι ή ήθική τάξη διαταράζεται, όταν ό άνθρωπος φτάση στήν ύβρι. Και ή ύβρις γεννιέται όσάκις υπερβαίνουμε τό μέτρο πού δόθηκε από τόν θεό στήν φύση μας. Ή υπέρβαση αυτή έμφανίζεται στήν άλαζονεία άπέναντι όχι μόνο στους άλλους άνθρώπους αλλά και στόν ίδιο τόν θεό, του οποίου ή ουσία και ή βούληση εκφράζεται τέλεια ένεργητική -πού θά πῇ άπέραντα φιάνθρωπη αλλά και ά-

δυσώπητα σκληρή- μέσα στους νόμους της φύσης. Ή βαθύτερη σύσταση αυτής της ήθικής διαδικασίας είναι ότι ή άφθονία και ό πλούτος οδηγούν τόν άνθρωπο στήν ύβρι, πού εκφράζεται μέ τόν κομπασμό και την τύ-

φλωση. «Ατη» είναι ό περίφημος όρος της έλληνικής τραγωδίας.

Ή άτη γεννά την υπερβολή και την άμετρία. Την άκοση δηλαδή και την άλογάριαστη συμπεριφορά της άδικίας, πού πάντοτε θά πληρώνεται μέ τόν πιό παραδειγματικό κολασμό:

«Υβρις γάρ έξανθοῦς' έκάρπωσεν στάχυν άτης, όθεν πάγκλαυτον εξαμᾶ θέρος».

(Γιατί ή ύβρις πού περισσεψε έθρεψε τό στάχυ της άτης, απ' όπου θά θερισθούν οί θημωνιές του μεγάλου θρήνου - Αίσχύλος, Πέρσαι 821-22).

Σ' αυτήν την πρωτόγονα άπλη αλλά και την άξεδιάλυτα περίπλοκη διαδικασία της ήθικής άγρυπνεί, έπopeύει και ένσκύπτει καιρία ό θεός σάν καταλύτης διαιτητής, πού κάθε φορά ισιώνει σκληρά τό στραβό: «εύθυνος βαρύς».

«Ζεύς τοι κολαστής των υπερχόμενων άγαν φρονιμάτων έπεστιν, εύθυνος βαρύς».

(Και πιά έπεμβαίνει ό Δίας, τιμωρός στους υπερίαλους συλλογισμούς των άνθρώπων, ό σκληρός διευθέτης - Αίσχύλος, Πέρσαι 827-28).

Μετά τούς Πέρσες τόσο ό Αίσχύλος όσο και οί δύο άκόλουθοί του τό υπερβατικό θέμα της σύγκρουσης της άνθρώπινης μοίρας προς τό θείο θά βρουν τρόπο νά το μετριάσουν, κατά την έννοια ότι θά τό άναμείξουν πλέον -όπως περίπου οί Έλληνες άναμείγνυναν τόν άκρατο οίνο μέ νερό- μέ τό μερίδιο της ευθύνης του άνθρώπου στά συντελούμενα. Έτσι οί μύθοι των τραγωδιών θά γίνουν περισσότερο άνθρώπινοι και ή έρμηνευτική τους έπεξεργασία θά στραφῇ προς την περιοχή της ήθικής μέ περισσότερο ξεκαθαρισμένο τρόπο.

Αυτήν την καινοτομία οί σύγχρονοι έρευνητές της διατυπώνουν ως έξης: Ο Αίσχύλος, χωρίς νά τό πετύχει, προσπάθησε νά λύση τό πρόβλημα της σύγκρουσης του άνθρώπου προς τόν θεό και της άτης. Ο Σοφοκλής έγκαταλείπει τό πρόβλημα, γιατί την άτη την θεωρεί δεδομένη. Και ό Εύριπίδης, περισσότερο αναλυτικός και ψυχογράφος, άντικρύζει τά πράγματα κάτω από την προβληματική και τό πνεύμα της εποχής του.

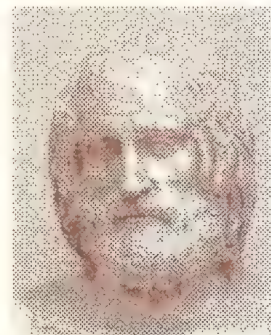
Όστόσο οί Έλληνες τραγικοί έδωσαν τόσο βάθος και τέτοια στερεότητα στήν ιδέα της Δίκης, ώστε δέν είναι υπερβολή νά ειπωθῇ ότι όλόκληρος ό μεταγενέστερος άνθρώπινος λόγος, ή σωρεία των φιλοσοφικών και ήθικών συγγραφών, όλες οί περί δικαιοσύνης και άρετής πραγματείες, οί νομοθεσίες, τά συντάγματα και οί αδιάκοπες πολιτειακές εισηγήσεις δέν είναι, παρά άπλᾶ σχόλια στήν ιδέα της Δίκης, όπως την έλάξεψε και την έστησε στά άρχαία θέατρα ή άττική τραγωδία.

Έδω κρίνουμε άρκετό νά παρατηρήσουμε μόνο ότι οί τραγωδίες στήν ιδέα της Δίκης, πού έρχεται πάντα νά κολάση την ύβρι και νά άποκαταστήση την διαταραγμένη ίσορροπία, είδαν την αιώνια θεσμουργό αλλά και την αιώνια σώτεια τόσο της άνθρώπινης όσο και της κοσμικής τάξης. Ή Δίκη είναι τό έσχατο γνώρισμα της ουσίας του θεοῦ, και ή έγγύηση της αιώνιότητας του σύμπαντος.

Καθώς αναπότρεπτα θά επέμβη κάποτε, χωρίς νά λογαριάζεται τό άργά ή τό γρήγορα, και μέ την τιμωρία άήττητη θά επαναταξιθετήση την άρμονία στά πράγματα, ή παρουσία της παίρνει ένα νόημα κατανυκτικά διαφωτιστικό γιά την άνθρώπινη γνώση. Τό νόημα αυτό

ΑΙΣΧΥΛΟΣ

ΣΟΦΟΚΛΗΣ

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ

συνίσταται στὸν φρονιματισμὸ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ παθήματά του.

Τὸ σημαντικώτερο στὴν ιδέα τῆς Δίκης εἶναι ἡ ὄντολογικὴ τῆς διάστασι, πού συνέλαβε ἄρτια, ἐξήρε καὶ ἀξιοποίησε ἡ τραγωδία. Ἐκεῖνο πού στό τέλος μένει ἀπὸ τίς ἐμπλοκές, τίς διεργασίες καὶ τίς λύσεις τῶν τραγικῶν ὑποθέσεων εἶναι τὸ μεγαλὺνυμο συναίσθημα τῆς νίκης τῶν δυνάμεων τῆς κατάφασης. Εἶναι τὸ θριαμβικὸ ξεδίπλωμα τοῦ κράτους τῆς εὐκοσμίας καὶ τῶν δυνάμεων τοῦ κάλλους. Τὸ ναὶ καὶ τὸ ἀμὴν τοῦ κόσμου, ὅπως θὰ ἔλεγε κανεῖς στὴν γλῶσσα τοῦ Νίτσε.

Καὶ ἀκριβῶς τὸ σημεῖο αὐτὸ συνιστᾷ τὸν καταφατικὸ ἀπόλογο, τὴν ἐσχατὴ κρίση καταξίωσης, στὴν ἀττικὴ τραγωδία. Ἡ ἀστραφτερὴ χαρὰ τῶν πραγμάτων μέσα στὴν κυριαρχημένη πλησμονή της, ὁ ἐνθουσιασμός τῆς ζωῆς ὁ ἔλλογος, ἡ μέθη τῶν ὄντων καθὼς φέρονται πάνω στὴν ἀέννηα τροχιά τῆς ἐλπίδας πού σταθερὰ γνωρίζει νὰ μεταστοιχειώνεται σὲ πράξη, εἶναι τὸ καταληκτικὸ καὶ βαθυνόητο μήνυμα τοῦ τραγικοῦ λόγου. Ὁ λόγος αὐτὸς κλεισμένος στὴν συμπεριληπτικὴ καὶ πρώτη του πρότασι θὰ εἶχε στρογγυλωθῇ ὡς ἐξῆς: Ἐν ἀρχῇ ἦν τὸ φῶς.

Εἶναι φανερό ὅτι μέ τὴν ἀναλυτικὴ αὐτὴν βρσικόμαστε στὸ κέντρο ἐκείνου τοῦ δύσβατου διανοήματος, πού μέσα ἀπὸ τὴν τραγικότητα, τὴν ἀπαισιοδοξία, τὴν συμφορὰ, τὸ κακὸ καὶ τὸ πάθος κηρύσσει «ἐν μολπαῖς καὶ κρότῳ» τὸν ὀπτιμιστικὸ χαρακτήρα τῆς ἀρχαίας τραγωδίας καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος καθόλου.

Ποιοὶ ἀπὸ τοὺς ἥρωες τῆς ἀρχαίας τραγωδίας κατῆλθαν στοὺς βαθύτερους κύκλους καὶ γνώρισαν τὰ

Ὁ Ραδάμανθς Ἀναστασάκης
στὸν ρόλο τοῦ Οἰδίποδα ὀδεύοντας στὸν Ἄδη, ἀπὸ τὴν θεατρικὴ
παράστασι τοῦ Ἰδιοθεάτρου ΟἰΔΙΠΟΥΣ ΕΠΙ ΜΑΘΗΤΕΙΑ ἐπάνω στό
φιλοσοφικὸ δοκίμιό τοῦ Ἀ. Ἀσημακόπουλου

Μὴ μέ πιάνετε, ἀφήστε με μόνο μου τὸν τάφο νὰ βρῶ στὰ
ιερά αὐτὰ μέρη. Ἀπὸ δῶ ναὶ ἀπὸ δῶ, ὁ Ἑρμῆς μέ ὀδηγεῖ.
Ὡ φῶς γιὰ μένα ἀφεγγο, πρὶν ἦσουν δικό μου ἀκόμα, τώρα
γιὰ στερνὴ φορὰ σ' ἀγγίζει τὸ κορμὶ μου. Τώρα σέρνομαι
στὸν Ἄδη νὰ κρύψω τὴν ζωὴ μου πού τελειώνει.

(Οἱ ἀόρατες πλάκες τὸν ἄρπαξαν, καὶ τὸν ὀδηγοῦν σὲ
ἀνέγνωρη μοῖρα - Σοφοκλέους, *Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῶ*,
1681-82).

Ὁ ἐκθαμβὸς θεατὴς παρακρουσμένος καὶ ἄλαλος,
φαντάζεται πὼς στέκεται μπροστὰ σὲ μιά ἄρρητη πράξη
παγανιστικῆς Ἀνάληψης. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ τελευταῖο νεῦ-
μα τῆς γηθοσύνης καὶ τῆς αἰσιοδοξίας, πού ἀναπέμπει ἡ
ἀττικὴ τραγωδία.

φρικτότερα σύνεργα
τῆς Κόλασης; Χωρὶς νὰ
κάνουμε συγκρίσεις,
ἐκεῖ πού οὔτε χωροῦν
οὔτε πρέπουν, θὰ κα-
ταλέγαμε στὴν πλειά-
δα αὐτὴν καὶ τὸν
Οἰδίποδα. Τὸν θεομί-
σητο καὶ ἀκούσια γεν-
νημένο, τὸν ὑπερόπτη,
τὸν πατραλοῖα, τὸν αἰ-
μομίκτη, τὸν σύζυγο
τῆς μητέρας καὶ ἀδελ-
φὸ τῶν παιδιῶν του,
Οἰδίποδα.

Καὶ ὅμως αὐτὸς ὁ
θεοκατάρατος καὶ θεο-
στυγὴς θὰ γίνῃ τὸ ἀτί-
μητο σκεῦος τῆς θείας
ἐκλογῆς. Τελειώνοντας
ὁ μαρτυρικός κύκλος
τοῦ ἐπίγειου βίου του οἱ
θεοὶ θὰ τὸν σώσουν -
Sie ist gerichtet! Ist
gerettet! θὰ πῇ ὁ Γκαϊ-
τε γιὰ τὴν Μαργαρίτα
(Γκαϊτε, Φάουστ 4611-
1)- μέσα σὲ μιά πάμ-
φωτη νεφέλη εὐλο-
γίας καὶ αἰώνων. Στὸν
«Οἰδίποδα ἐπὶ Κολω-
νῶ» θὰ ἀκούσουμε τὴν
ἀθωωτικὴ ἐτυμηγορία:

«Νῦν γάρ θεοὶ σ'
ὀρθοῦσι, πρόσθε
δ' ὥλλυσαν».

(Οἱ θεοὶ πού σέ κα-
τάσ:ρεψαν πρῶτα, τώ-
ρα σέ σώζουν - Σοφο-
κλέους, *Οἰδίπους ἐπὶ
Κολωνῶ*, 394).

Ὁ Οἰδίπους ἀπέρ-
χεται ἀπὸ τὴν ζωὴ μέ
ἐναν τρόπο λογικά ἀ-
σύλληπτο, καὶ ἀγνά
μυστικὸ:

«Ἀσκοποι δέ πλάκες
ἐμαρψαν
ἐν ἀφανεῖ τι νι μόρῳ
φερόμενον».

Παναγὴ Λεκατσᾶ

Ψυχὴ

Μέρος 4ον

Η ΙΔΕΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ, ΤΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΘΙΜΑ

ΑΝΘΡΩΠΟΜΟΡΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΖΩΤΙΚΗΣ ΨΥΧΗΣ - Η ΨΥΧΗ ΕΙΔΩΛΟΝ

Η ΨΥΧΗ ΑΙΘΕΡΙΟ ΟΜΟΙΩΜΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

εἰδῶλα ἐκμάττοντα τὸν τύπον τοῦ σώματος

Δίπλα στὶς ἄμορφες ὀργανοψυχές καὶ τίς ὁμοιες ἄμορ-
φες ψυχές τοῦ αἵματος καὶ τῆς ἀναπνοῆς, πού ταυτί-
ζονται μέ τὴν Ζωή, ἔχουμε καὶ τὴν ἀνθρωπομορφικὴ πα-
ράστασι τῆς Ζωτικῆς Ψυχῆς, πού ξεχωρίζει ἀπὸ τὴν Ζωή,
πού ἀξιώνει νὰ εἶναι αὐτόνομη αἰτία καὶ φορέας τῆς Ζωῆς
καὶ πού θεωρεῖται ἓνα αὐλο ἢ αἰθέριο ὁμοίωμα τοῦ ἀνθρώ-
που. Ἡ ψυχὴ (αἰαί) γιὰ τοὺς Μελανήσιους εἶναι ἓνας ἀό-
ρατος δεῦτερος ἑαυτὸς τους. Οἱ Μαορί σημαίνουν τὴν
ψυχὴ μέ δύο ὀνόματα, hau (=παρ, 14) καὶ waivua, πού τὸ
δεῦτερο σημαίνει «σκιανὴ μορφή» ἢ αὐλὴ εἰκόνα. Στά
νησιὰ Χέρβεῦ ἡ ψυχὴ θεωρεῖται ἀέρινο, μὰ ὁρατὸ ἀντί-
γραφο τοῦ κορμοῦ μας. Στὴν Ταϊτὴ ἡ ψυχὴ εἶναι ὀλόδιδα
μέ τὸ κορμὶ καὶ τὸ κάθε τι στὸν κόσμο ζωντανὸ ἢ ὄχι, ἔχει
τὴν ὁμοιοσώματὴ ψυχὴ του. Οἱ ντόπιοι τῆς Γιάπ, μιᾶς ἀπὸ
τίς Καρολίνες, πιστεύουν πὼς ἡ ψυχὴ εἶναι ἓνα ἀόρατο
σῶμα πού βρίσκεται μέσα στὸ ὁρατὸ, μοιάζοντάς του σὲ
ὄλα. Οἱ Κάρο-Μπάττακ τῆς Σουμάτρας ἔχουν τὴν ψυχὴ
γι' «ἀντίγραφο τοῦ κατόχου της, μιᾶς λογῆς ἄλλον ἑαυτό
του». Γιὰ τοὺς ντόπιους τῶν νησιῶν Ἄνταμαν, ἡ ψυχὴ ἔ-
χει τὴν μορφή ἐκείνου πού τοῦ ἀνήκει. Στά νησιὰ τῶν ἀ-
νατολικῶν Ἰνδιῶν ἡ ψυχὴ μοιάζει σ' ὄλα τοῦ φορέα της, ἔ-
χει ὄλα του τὰ χαρίσματα καὶ τὰ ἐλαττώματα καὶ εἶναι
ἓνα ὑλικὸ τοῦ ἀντίγραφο, μὰ ἀπὸ πῶ αἰθέρια ὕλη. Ἔτσι
στὴν Ἰάβα τὸ ὄνομα τῆς ψυχῆς «ἐκλεπτυσμένο κορμὶ»,
στὴν Κελέβη «εἰκόνα», στὸ Τουμπουλού «ταῖρι» καὶ στὸ
Σανγκίρ «διπλό» ἢ «δευτερό» του.

Γιὰ τοὺς Σιαμαίους ἡ ψυχὴ εἶναι καμωμένη ἀπὸ ὕλη
λεπτὴ, πού δὲν τὴν πιάνει τὸ μάτι καὶ ἡ ἀφή, ἢ εἶναι ἐνωμέ-
νῃ μέ ἓνα ἀέρινο σῶμα. Γιὰ τοὺς Κινέζους ἡ ψυχὴ μπορεῖ
νὰ ὑπάρχει καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ κορμὶ, σάν ἓνα «διπλό» του ἢ
«δεῦτερο», πού ἔχει τὴν μορφή μὰ καὶ τὴν στέρεη συγ-
κρότησή του. Οἱ ὄροι τῶν Ντάιακ τῆς Βόρνεο γιὰ τὴν ψυ-
χὴ amirua, hambaruan καὶ bruwa, καὶ τῶν Μα-
λαγάσσων ambiroa, σχετίζονται μέ μιά λέξη πού σημαί-
νει «δυό», σημαίνοντας ἔτσι τὸ «διπλό» ἢ alter ego τοῦ
ἀνθρώπου. Οἱ ἀφρικανικὲς φυλές στὰ νότια τῆς λίμνης
Νυάσα πιστεύουν πὼς ἡ ψυχὴ πού τὴν λένε mzimu (= παρ.
2), ἔχει τὴν μορφή τοῦ φορέα της, μὰ εἶναι αὐλὴ καὶ δὲν
ἀγγίζεται, μπορεῖ ὥστόσο νὰ μιλῇ καὶ νὰ ἐνεργῇ σάν ὁ
ἄνθρωπος ὁ ἴδιος· βλέπεται μονάχα μέσα στὰ ὄνειρα καὶ
ἓνα μέρος της λέγεται νὰ εἶναι καὶ ὁ ἴσκιος. Οἱ Ἰνδιάνοι
Κάριμπ δὲν πιστεύουν πὼς ἡ ψυχὴ εἶναι ἀρχετὰ αὐλὴ γιὰ
νὰ εἶναι ἀόρατη, μὰ λένε πὼς εἶναι ἀνάλαφρη καὶ λεπτὴ,
σάν ἓνα αὐλωμένο σῶμα. Οἱ Ἰροκέζοι πιστεύουν πὼς ἡ
ψυχὴ εἶναι μιά «ἐξαιρετικὰ λεπτὴ καὶ καλοκαθαρισμένη

εἰκόνα» ὑλικὴ ὥστόσο· «ἔχει τὴν μορφή τοῦ κορμοῦ, μέ
κεφάλι, δόντια, χέρια καὶ πόδια». Οἱ Ντελαουέρ μεταχει-
ρίζονται γιὰ τὴν ψυχὴ μιά λέξη πού σημαίνει «ἐπανάλη-
ψη» καὶ ἔτσι τὸ «διπλό», «ἀντίστοιχο», «ταῖρι». Οἱ Νούτ-
κα λένε πὼς ἡ ψυχὴ εἶναι ἓνα πλάσμα σὲ ἀνθρώπινο σχέ-
διο καὶ μέ ἀνθρώπινο τρόπο στὶς ἐνέργειές της. Ἡ ψυχὴ
τῶν Ντενέ περιγράφεται σάν «διπλό» τοῦ ἀνθρώπου ἢ
«ταῖρι». Οἱ Ἑσκιμῶι ξέρουν πὼς ἡ ψυχὴ παρουσιάζει τὸ
ἴδιο σχέδιο μέ τὸ κορμὶ, μὰ εἶναι ἀπὸ μιά αἰθέρια οὐσία. Οἱ
Γροιλανδοὶ περιγράφουν τὴν ψυχὴ σάν ὠχρή, μαλακία, μὰ
ὀλότελα ἄπιαστη, γιατί δὲν ἔχει οὔτε κρέας οὔτε κόκκα-
λα οὔτε νεῦρα.

Τὰ παραδείγματα μποροῦν νὰ πολλαπλασιάζονται μὰ
οἱ πηγές, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιρροή τῆς νεώτερης ιδέας τῆς
ψυχῆς καὶ ὕστερα τοῦ Ἀνιμισμοῦ, δὲν εἶναι πάντα καὶ
σίγουρες, γιατί, μὴ ξεχωρίζοντας τὴν Ζωτικὴ Ψυχὴ, ἀπὸ
τὴν Νεκροψυχὴ, πού εἶναι σταθερὰ ὁμοίωμα τοῦ νεκροῦ,
δὲν μᾶς ἀφήνουν πάντα νὰ ξεχωρίζουμε γιὰ ποιὰν ἀπὸ
τίς δυὸ ψυχές μιλοῦν. Ἡ παράστασι τούτῃ τῆς ψυχῆς-Εἰ-
δῶλου ἢ αὐλῆς εἰκόνας τοῦ ἀνθρώπου, πού μορφώνει καὶ
κάνει ἀνεξάρτητὴ τὴν Ζωτικὴ Ψυχὴ, πρωτοξεκινᾷ ἀπὸ
τὴν μνημονικὴ εἰκόνα, πού φορέας της εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ
προσώπου. Ἀποφασιστικὰ στὴν διαμόρφωσι τῆς παρὰ-
στασης συνεργοῦν, ἀπὸ τὴν ἄλλη, οἱ παραστάσεις τῶν
Ὀνείρων, τὸ Καθρέφτισμα, ὁ Ἰσκιος καὶ τὸ μικρὸ εἰδωλό
(μας) πού βλέπουμε μέσα στὸ μάτι τοῦ ἄλλου.

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΨΥΧΗ

καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες
ἐπτά

Ἀποκάλυψις Ἰωάνν. 11, 13

Ἡ παράστασι πὼς κάθε πλάσμα ἢ πρᾶγμα ἔχει στὴν
ἀόρατὴ σφαῖρα ἓνα αὐλο πανομοιότυπο, ἢ τόσο
γνώριμη ἀπὸ τὴν πλατωνικὴ θεωρία τῶν Ἰδεῶν (Μορφῶν),
γυρογυρίζει τὴν σφαῖρα τοῦ κόσμου. Στά νησιὰ Χέρβεῦ
κρατεῖ ἡ ιδέα πὼς «ὁ ὁρατὸς κόσμος δὲν εἶναι παρὰ χον-
τροκομμένο ἀντίγραφο τοῦ κόσμου πού βρίσκεται στὴν
χώρα τῶν πνευμάτων». Στὴν Ταϊτὴ πιστεύεται πὼς, ὅπως
ὁ ἄνθρωπος, ἔτσι καὶ κάθε τι ἔχει μιά ψυχὴ, πού εἶναι τ'
αὐλο ὁμοίωμά του. Ἀνάμεσα στοὺς Βιρμανοὺς Κάρεν κά-
θε ἔμψυχο ἢ ἄψυχο ἔχει τὸ δικό του la ἢ Kelah, πού εἶναι
μιά αἰθέρια εἰκόνα ἢ ψυχὴ του. Γιὰ τίς ἄγριες φυλές τῆς
Βραζιλίας «κάθε δημιούργημα ἔχει τὸ αἰώνιο παράδειγμά
του», πού, σάν πρωτότυπο του, λέγεται καὶ «Μάνα». Τὴν
ἴδια ιδέα σημειώνουν ἀνάμεσα στοὺς Ἰνδιάνους Κάριμπ
τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν οἱ πρῶτοι ἱεραπόστολοι, παρατηρῶν -

τας πώς ή σύλληψη «σιμώνει κάπως τίς πλατωνικές ιδέες». Όμοια παρατηρούν άλλοι ιεραπόστολοι μπροστά στις δοξασίες των βορειοαμερικανών Ινδιάνων: «Πιστεύουν πώς κάθε είδος έχει στον ούρανό ή στην χώρα των πνευμάτων τό πρότυπο όλων των ατόμων του, πού είναι έτσι τό αντίστοιχο της πλατωνικής ιδέας». Τό πρότυπο τουτο ανάμεσα στους Ιροκέζους λέγεται οίαοη, και περιγράφεται σάν ιδανικό πρωτότυπο όλων των ατόμων ή πραγμάτων του είδους, σάν τό όντως όν, πύ άρχαίο, πύ μεγάλο και πύ τέλειο από τ' αντίγραφά του. Η ίδια παράσταση συναντιέται ανάμεσα στους Έσκιμούς, στην βορειοδυτική Εύρώπη, στην βόρεια Άσία, στους Άϊνου της Ιαπωνίας, στην Όκεανία και σέ διάφορες μεριές της ανατολικής Άσίας.

Σε ένα φιλοσοφικό-θεολογικό σύστημα των αρχαίων Ινδών, τό άτομο κάθε είδους είναι φθαρτό, μά ή «φόρμα» του (kriti, είδος, ιδέα) είναι αιώνια. Για τούς Πέρσες όλα τά πράγματα και τά πλάσματα υπάρχουν στον ούρανό σέ μιάν ύπόσταση ιδεατή, πρίν και από την δημιουργία του κόσμου. Όλα τά πράγματα, φυσικά και τεχνητά, και οι άνθρωποι και οι θεοί, έχουν, για τούς Αιγύπτιους, μιάν αιθέρια εικόνα τους, τόσο ψιλή και ντελικάτη, πού δέν την πιάνει τό μάτι. Για τόν Ηράκλειτο όλα τά πράγματα και τά πλάσματα έχουν τά αιώνια αντίστοιχά τους, τούς λόγους τους, και ένας «Λόγος» καθολικός είναι και ή Είμαρμένη πού διαπερνά την ουσία των πάντων, όντας «τό αιθέριο σώμα, τό σπέρμα της δημιουργίας του παντός και μέτρο των ταγμένων περιόδων». Κατά την γνώριμη πλατωνική θεωρία των Ίδεών, τό κάθε τι του κόσμου τούτου (χοντροκομμένου αντιγράφου ενός πνευματικού κόσμου πού βρίσκεται έξω από τόν χρόνο, την αλλοίωση και την φθορά) έχει τό καθολικό πνευματικό του αντίστοιχο, την ιδέα ή τό είδος, πού θά πη «Μορφή», στον υπεραίσθητό πνευματικό κόσμο. Η θεωρία, έτσι, των Ίδεών είναι μιá καθολική σύλληψη, και αυτή ή σύλληψη είναι πού κατεργάζεται, στις δοξασίες και στους θρησκευτικούς μύθους των λαών, την προβολή των γήινων στοιχείων (ναών, πολιτειών, ποταμών, χωρών, ιστοριών, τοποκόσμου) στον ούρανό κόσμο.

Οικουμενική σύλληψη των πρωτόγονων λαών, οι Ίδέες αυτές ή «Μορφές» είναι, κατ' ανάγκη, προβολή κάποιου κοινοῦ τους στοιχείου. Τό στοιχείο τουτο πού προβάλλεται στις αιθέριες εικόνες των όντων και των πραγμάτων, δέν είναι όνομα είδους ή γένους ή κατηγορίας ατόμων· έχει την γενική (σάν όνομα είδους) ή την μερικώτερη (σάν όνομα γένους, κατηγορίας ή προσώπου) μορφή του όνομαζόμενου, γιατί ανακαλεί την παράσταση της μορφής (και έχουμε παραδείγματα πού λέγεται πώς τό Όνομα είναι ή Μορφή)· είναι άυλο ή «πνευματικό», μιá και δέν πιάνεται ούτε βλέπεται, μά υπολογίζεται μονάχα, και έτσι αιθέρια ή «πνευματική» εικόνα του είδους, του γένους, της κατηγορίας ή του ατόμου. Από την άλλη, για την υποκειμενική γνώση (την μόνη για τά χαμηλότερα στάδια), τό Όνομα υπάρχει πρίν από τό πράγμα ή τό πλάσμα, και

μόνο από την στιγμή πού (σάν φορέας της πνευματικής εικόνας) ενεργήση τό Όνομα, αρχίζει και τό πράγμα ή τό πλάσμα νά υπάρχει. («Ό,τι δέν έχει όνομα» για τούς Βαβυλώνιους «δέν υπάρχει και μόνο αφού πάρη τό όνομα αρχίζει». Ό πρώτος στίχος του Έπους της Δημιουργίας τους «Όταν τ' άψήλου οι Ούρανοι δέν είχαν άκόμη όνομαστή» σημαίνει τόν καιρό πού οι Ούρανοι δέν είχαν «δημιουργηθή» άκόμη. Έδώθε και ή συχνή ιδέα των λαών, πώς ό Θεός δημιούργησε τόν κόσμο προφέροντας τό όνομά του). Μία, πάλι, και τό πράγμα ή πλάσμα αρχίζει νά υπάρχει μέ τό όνομα, τό Όνομα ενεργεί, για τό πλάσμα, σάν μιáς λογής ψυχή πού τό ζωοποιεί, και, από την άλλη, είναι, και για τά δυό, και για τό πράγμα και τό πλάσμα, ή μόνη αληθινή τους ουσία και πραγματικότητα, τό όντως όν της πλατωνικής όρολογίας. Τό Όνομα, τέλος, είναι αναλλοίωτο και άθάνατο, μιá και τό όνομα μένει και ζή, ενώ τό πράγμα ή τό πλάσμα καταστρέφεται και πεθαίνει. Κοντολογίς, σάν φορέας της έννοιακής παράστασης, τό όνομα είναι, για την πρωτόγονη νοοτροπία, αύθυπόστατη όντότητα-Μορφή, πρωτότυπο, αιώνιο πνευματικό αντίστοιχο, και μιáς λογής ουσία του πράγματος ή ψυχής του πλάσματος πού όνομάζει.

Έτσι τό όνομα του προσώπου είναι μιá ψυχή-εικόνα του πού ταυτίζεται μέ τίς άλλες εικόνες-ψυχές (όνειρική παράσταση, καθρέφτισμα, ίσκιος). Έτσι ό πρωτόγονος δέν φανερώνει τό αληθινό όνομά του, μή πέση στην γνώση εκείνων πού μπορούν, ενεργώντας πάνω του, νά τόν βλάψουν. Όμοια δέν φανερώνονται τ' αληθινά όνόματα των θεών, μή γίνουν υποχείριαι των έχθρών του λαού τους. Τό ίδιο κρύβονται και τά πραγματικά όνόματα πολιτειών, όπως της Ρώμης, άσσυριακών πολιτειών και χωριών του Καυκάσου. Μέ πολλή αυστηρότητα κρύβονται και τά όνόματα των βασιλιάδων, των ιερών, των άρχηγών, πού μέ την ύπόστασή τους είναι δεμένος ό ρυθμός της ζωής και του κόσμου. Είναι, πάλι, φορές πού οι συνονόματοι του νεκρού αλλάζουν όνομα, γιατί άλλιώς πρέπει νά είναι και αυτοί πεθαμένοι (παρ. 64). Στίς μυητικές, τέλος, τελετές (όπου τό πρόσωπο πεθαίνει και ξαναγεννιέται συμβολικά: παρ. 27 τό όνομα ή δίνεται έδώ για πρώτη φορά, όπως στο βάπτισμα, ή αλλάζεται για τόν μουόμενο, πού αφήνει τό παλιό σάν όνομα του νεκρού του έαυτού, και παίρνει τό νέο του, στοιχείο και σύμβολο της νέας ζωής του.

ΕΙΔΩΛΑ ΟΝΕΙΡΩΝ ΚΑΙ ΚΑΘΡΕΦΤΙΣΜΑΤΩΝ

ψυχή δ' ήύτ' όνειρος
Όδύσσεια 2, 222

Ό πρωτόγονος δέν ξεχωρίζει ανάμεσα στην πραγματικότητα και στο όνειρο (όπως και ανάμεσα στην πραγματικότητα και στην φαντασία). Οι μορφές, έτσι, πού του παρουσιάζονται στο όνειρο, είναι για αυτόν αληθινές και, για νά εξηγήση την παρουσία τους, δέν του μένει παρά νά δεχτή πώς ή ή δική του ψυχή ταξιδεύει και «θεάται» τά μακρινά, ή πώς οι ψυχές ή τά άυλα όμοιώματα των

άλλωνών έρχονται κοντά του (παρ. 23). Έτσι, όμως, έχει την απόδειξη πώς οι άνθρωποι (και μάλιστα και όλα τά πράγματα) έχουν ένα είδωλο ή άυλο όμοίωμα, πού δέν μπορεί νά είναι παρά ή ψυχή: τό «άλλο εγώ» του. (Οι άγροτικοί πληθυσμοί της Σικελίας έξηγοῦσαν τά όνειρα μέ τά άυλα όμοιώματα των πραγμάτων και των πλάσμάτων, πού θεωρούνται πώς διαπερνούν τά σώματα των άλλων).

Στό καθρέφτισμα, πάλι, ό πρωτόγονος, βλέποντας μιάν άυλη εικόνα του, πιστεύει πώς βλέπει έναν άυλο έαυτό του. Ότι τό είδωλο τουτο πιστεύεται πώς είναι ή ψυχή, συχνά μαρτυριέται. Η μελανησιακή αταί, πού περιγράφεται σάν «άόρατος δεύτερος έαυτός» είναι «ή ψυχή των καθρεφτισμάτων». Τό είδωλο πού παρουσιάζεται μέ τό καθρέφτισμα στους καθρέφτες ή στα νερά είναι στην Νέα Καληδονία, ή ίδια ή ψυχή του ανθρώπου. Οι Κά της Νέας Γουινέας θαρρούν τό καθρέφτισμα (και τό ίσκιο) σάν ψυχή ήμερη της ψυχής τους. Όταν οι Μοτουμότου του ίδιου νησιού πρωτοείδαν σέ καθρέφτη την όψη τους, πίστεψαν πώς είδαν την ψυχή τους. Οι κάτοικοι των νησιών Άνταμαν πιστεύουν πώς ή εικόνα πού βλέπουν σέ κάθε καθρέφτισμα, είναι ή ψυχή τους. Θέλοντας νά παραστήση πώς βλέπει ό Όμηρος τίς ψυχές (των νεκρών, βέβαια, μά πού συγγενεύουν, σάν είδωλα, μέ την ζωτική ψυχή-είδωλο), ό Απολλόδωρος καταφεύγει στις εικόνες των καθρεφτισμάτων: *υποπίθεται τάς ψυχάς τοίς είδωλοις τοίς έν τοίς κατόπτροις φαινομένοις και τοίς διά των ύδάτων συνισταμένοις, ά καθάπαξ ήμιν εξέείκασται και τάς κινήσεις μιμείται, στερεμινώδη δέ ύπόστασιν ούδεμίαν έχει εις αντίληψιν και άφήν*. Έτσι τό νά κοιτάζεται κανείς σέ νερό (τόν πρώτο καθρέφτη) είναι ένας επίμονος φόβος. Τό καθρέφτισμα σέ νερό είναι, για τούς αρχαίους Ινδούς, κάτι πού δέν συγχωρείται.

Ένα από τά πυθαγορικά παραγγέλματα όρμηνεύει νά μην καθρεφτίζεσαι σέ ποτάμι. Ό φόβος πού προδίνεται είναι πώς ή ζωτική ψυχή-Είδωλο κινδυνεύει από τά πνεύματα των νεκρών ή από όποιον άλλο κίνδυνο εκεί μέσα. Από έδώ και ό μύθος του Νάρκισσου πού κοιταζόταν στο νερό, όσο πού πέθανε από την ένατένισή του. Τό ίδιο πιστεύεται πώς παθαίνουν τά άλογα, πού σάν δοῦν την εικόνα τους στο νερό, έρωτεύονται τάχα τόν έαυτό τους, λησμονούν τίς βοσκές και πεθαίνουν από τόν πόθο. Ψυχοπαγίδες, έτσι, οι καθρέφτες και τά νερά, είναι και κατοικίες είδωλων ή ψυχών, από όπου ή πράξη της νερομαντείας και της καθρεφτομαντείας. Οι φόβοι για τό καθρέφτισμα στα νερά κατασταλάζουν, για τούς Έλληνες, στην όνειροκριτική, όπου τό νά δη κανείς στον ύπνο του πώς κοιτάζεται σέ νερό, είναι προμήνυμα θανάτου. Στο βάθος της δοξασίας ξεχωρίζεις την αρχαία πίστη και έδώ, πώς ή φευγάτη μέσα στο όνειρο ψυχή (παρ. 23) έχει βουλιάξει στο νερό και κινδυνεύει. Οι ίδιοι φόβοι μεταφέρονται και στους καθρέφτες. Η συχνή στην Εύρώπη πράξη νά σκεπάζουν ύστερα από θάνατο ή νά γυρίζουνε κατά τόν τοίχο τούς καθρέφτες του σπιτιού, είναι γιατί, αν σέ τέτοια περίπτωση, καθρεφτιστή κανείς, θά πεθάνη. Ό λόγος είναι πώς ή ψυχή του πεθαμένου, βρίσκοντας έξω από τά κορμιά τους τίς ψυχές, μπορεί νά τίς πάρη. Έτσι ή πράξη είναι όμόλογη μέ την αγρύπνια πού κρατούν οι σπιτικοί του νεκρού και οι άλλοι σάν ξενυχτούν τό λει-

ψανο, από τόν φόβο μή πάρη ό πεθαμένος την άπολυμένη μέσα στο όνειρο ψυχή τους (παρ. 48). Ανάλογες ιδέες έξηγοῦν και τό συνήθειο νά σκεπάζουν τούς καθρέφτες των άρρώστων: Τά έξασθενημένα από την άρρώστια κορμιά δέν καλοκρατούν την ψυχή, πού αλητεύει (παρ. 24). Έτσι και για τούς Έλληνες τό νά δη ό άρρωστος στον ύπνο του πώς καθρεφτίζεται, είναι προμήνυμα θανάτου. Όμόλογος είναι και ό φόβος νά κοιταχτή κανείς στον καθρέφτη την νύχτα. Ένα πυθαγορικό παραγγέλμα όρμηνεύει νά μην καθρεφτίζεται κανείς στο φώς του λύχνου. Η νύχτα είναι ή ώρα των δαιμόνων πού κυνηγοῦν τίς ψυχές και τίς παίρνουν. Έτσι και ανάμεσά μας και αλλού κρατεί ή δοξασία πώς, αν κοιτάξη κανείς νύχτα στον καθρέφτη, βλέπει τόν διάβολο μέσα.

Έδώθε, τέλος, και ή γνώριμη στην Εύρώπη δοξασία πώς τό νά μή βλέπη στον καθρέφτη κανείς την εικόνα του, είναι ένα μήνυμα θανάτου. Τό νά μην βλέπη κανείς στον καθρέφτη την όψη του, σημαίνει πώς έχασε πιά την ψυχή του.

Ο ΙΣΚΙΟΣ ΨΥΧΗΣ

τά έντός του τεμένουσ γενόμενα όμοίως πάντα και θηρία και ανθρώπους οὔ παρέχεσθαι σκιάν.

Παυσανίας 5, 38, 6

Ένα άλλο στοιχείο πού, δίπλα στα είδωλα του όνείρου και του καθρέφτη, μορφώνει την παράσταση της ψυχής-Ειδώλου, είναι ό Ίσκιος. Οι Κά της Νέας Γουινέας θαρρούν τό καθρέφτισμα και τόν ίσκιο τους ψυχή του ή μέρη της ψυχής του. Οι Μαορί ταυτίζουν την ψυχή πότε μέ την άναπνοή (hau) και πότε μέ τόν ίσκιο (waifuia). Στα νησιά Γιλβέρτου φαίνεται νά ταυτίζουν την ψυχή μέ τόν ίσκιο, γιατί ή λέξη τους πού σημαίνει την Ψυχή, είναι ή ίδια μέ την λέξη τους που σημαίνει τόν ίσκιο. Οι φυλές των Ινδιάνων του κάτω Φραιζερ Ποταμού πιστεύουν πώς ό άνθρωπος έχει τέσσαρες ψυχές, πού μιá τους είναι και ή σκιά του. Όρισμένοι Γροιλανδοί ξέρουν δυό του ανθρώπου ψυχές, τόν ίσκιο του και την άνασεμιά του. Μία από τίς πολλές ψυχές των σαμουέδων Γιουράκ και Γενισεί, είναι ή ψυχή πού ακολουθεί άπ' έξω τόν άνθρωπο, δηλαδή ή σκιά του.

Ανάλογες δοξασίες μαρτυρούν τό όμηρικό σκίη και τό ρωμαϊκό umbra για την ψυχή (του Νεκρού), καθώς και τό δικό μας «ίσκιος». Όντας έτσι «σκιές», οι ψυχές δέν ρίχνουν ίσκιο, όπως ξέρει μιá πυθαγορική δοξασία. Όμοια και οι ψυχές του Καθαρτηρίου αναγνωρίζουν τόν Δάντη για ζωντανό, γιατί, αντίθετα μέ αυτές, ρίχνει ίσκιο. Πολύκλαδες δοξασίες και πράξεις ανάμεσα στους πρωτόγονους, αρχαίους και νέους λαούς, μαρτυρούν την καθολικότητα της ιδέας πώς ό ίσκιος είναι ή ψυχή του ανθρώπου. Έτσι συχνή είναι ή ιδέα πώς βλάφτοντας τόν ίσκιο του άλλου ή δουλεύοντας πάνω στον ίσκιο του μέ τρόπους μαγικούς, βλάπτεις τό πρόσωπο πού του ανήκει ό ίσκιος. Στην κεντρική περιοχή της Κελέβης είναι βαρεία προσβολή νά πατήση κανείς τόν ίσκιο άλλου, και ό άνθρωπος, πού πατήθηκε ό ίσκιος του, πιστεύεται πώς άρρωσταίνει. Οι Μπαγκάντα της κεντρικής Άφρικης σκοτώνουν ή βλάπτουν τούς έχθρους τους ραβδίζοντας ή πα-

τώντας τις σκιές τους. Οί ινδιάνοι Όττάουα, κάνοντας όρισμένα σχεδιαγράμματα πάνω στόν ίσκιο κάποιου πι-στεύουν πώς τόν σκοτώνουν.

Τήν καυτηρίαση πού χρειάζεται ό άρρωστος, οί Κινέζοι γιατροί δέν δυσκολεύονται, γιά νά μήν πονέση ό άρρωστος, νά τήν κάμουν στό αντίστοιχο μέρος τής σκιάς του. Τό ούράνιο τόξο γιά τούς ντόπιους τοῦ νησιού Νίας εἶναι δίχτυ πού τό ρίχνει ένα πνεῦμα νά τούς πιάση τούς ἴ-σκιους. Αντίστροφα, τό νά πέση ό ἴσκιος ενός άλλου πά-νω σου, εἶναι ένας κίνδυνος γιά σένα (γιατί χάνεται εὐθύς ό δικός σου).

Κίνδυνος, πάλι, εἶναι νά ἀφήσης νά πέση ό ἴσκιος σου σέ τόπους ἐπιφοβους, όπου συχνάζουν δαίμονες καί φαντά-σματα, ἢ μέσα σέ ανοικτό τάφο. Έτσι στά νησιά Νικο-μπάρ τό θάψιμο γίνεται μετά τό βασίλειμα καί πρίν από τήν αὐγή, γιά νά μή πέση ό ἴσκιος κανενός μέσα στόν τά-φο. Οἱ νεκροθάφτες στήν Κίνα ἔδεναν ἐπάνω τους τόν ἴ-σκιο τους, σφιχτοδένοντας μιά λουρίδα ἀπό τά ροῦχα τους στήν μέση. Ανάλογοι φόβοι κρατοῦν στά θεμελιώ-ματα, μή πλακωθῇ ό ἴσκιος ἀπό τό θεμέλιο. Δίπλα στό σφάξιμο ενός πετεινοῦ, ξέμεινε στήν Εὐρώπη καί στά Βαλ-κάνια, λείψανο ἀλλοτινῶν ἀνθρωποθυσιῶν, τό θάψιμο ενός ἴσκιου.

Μέχρι πρόσφατα ὑπῆρχαν καί ἔμποροι ἴσκιων πού πλη-ρωνόντουσαν γιά νά φέρουν κανέναν ἀνήξερο καί νά τοῦ θάψουνε, μέ τό θεμέλιο, τόν ἴσκιο. Ἡ δυσκολία νά βρεθῇ τό ἰσκιόθυμα ὁδήγησε στό τέχνασμα νά παίρνουν τό μά-κρος τοῦ κορμιοῦ ἢ τοῦ ἴσκιου καί νά θάβουνε στά θεμέ-λια τό μέτρο. Τό ἴδιο ἔθιμο κρατοῦσε ἀνάμεσά μας μέχρι πρόσφατα. Τό πρόσωπο, πού θάβεται ό ἴσκιος του, πεθαί-νει πάνω στίς σαράντα ἡμέρες ἢ στόν χρόνο. Μιά, πάλι, καί ό ἴσκιος εἶναι ψυχή, πολύ φυσική εἶναι ἡ ἰδέα πώς ἡ ὑγεία καί ἡ δύναμη τοῦ ἀνθρώπου μικρομεγαλώνουν μαζί μέ τόν ἴσκιο. Οἱ Μπαγκάντα συχνά λένε γιά κάποιον πώς «λίγες εἶναι οἱ μέρες του, γιατί παραμίκρυνε ό ἴσκιος του» ἢ πώς «εἶναι περίκαλα στήν ὑγεία του, γιατί ό ἴσκιος του εἶναι μεγάλος». Τό νά χάση κανείς, ἔτσι, τόν ἴσκιο του, εἶ-ναι σάν χάσιμο τής ψυχῆς του, σημάδι ἢ σύμπτωμα θανά-του. Στήν νότια Ἀφρική πιστεύεται πώς ό ἴσκιος τοῦ ἀν-θρώπου παραμικραίνει καί χάνεται στόν θάνατό του.

Όποιοι ἔμπαινε στό ἱερό τοῦ Λυκαίου Διός, πάνω στό αρκαδικό βουνό Λύκαιον, ἔχανε, λένε τόν ἴσκιο του καί πέ-θαινε μέσα στόν χρόνο. Γιά μιά ταλμουδική δοξασία, τήν παραμονή τοῦ Hosha'na Rabbah, ὅταν μοιράζωνται οἱ τύχες τοῦ χρόνου, τό κεφάλι ἐκείνου πού θά πεθάνη μέσα στήν χρονιά, δέν ρίχνει ἴσκιο. Τό μεσημέρι, ἔτσι, ἡ ὥρα τής μέρας πού χάνεται ό ἴσκιος, εἶναι καί ἐπικίνδυνη ὥρα. Στά νησιά Ἀμπόυνα καί Οὐλιάσε, κοντά στόν Ἰσημερινό, όπου τό μεσημέρι δέν πέφτει καθόλου ἢ πέφτει λίγη μο-νάχα σκιά, οἱ ντόπιοι δέν βγαίνουν ἀπό τά σπίτια. Οἱ ἄγριοι Μεσίσι τής Μαλαϊκῆς Χερσονήσου δέν θάβουν με-σημέρι τούς νεκρούς, ἀπό τόν φόβο πώς τό κόντεμα τῶν ἴσκιων τους κονταίνει, μέ τό θάψιμο, καί τίς ζωές τους. Έτσι ἐξηγοῦνται καί οἱ δεισιδαιμονικοί φόβοι τῶν Ἑ-βραίων, καί τῶν Ἑλλήνων γιά τήν ὥρα τούτη πού θεωρεῖ-ται στοιχειωμένη. Τήν ὥρα κίόλας τούτη εἶναι πού οἱ Ἑλ-ληνες θυσιάζουνε στούς ἀνίσκιους πεθαμένους. Ανάλο-γοι φόβοι γιά τό μεσημέρι κρατοῦν ἀνάμεσα σέ λαούς τής Εὐρώπης καί ἀνάμεσά μας.

ΑΡΡΗΤΟΙ ΛΟΓΟΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΛΤΑΜΗ

Οἱ Ἄρρητοι Λόγοι θά συνεχίσουν καί ἐφέτος τήν παρουσίαση τῆς ἔρευνας πού ξεκίνησαν πρίν δύο ἔτη στό Ἰδεοθέατρον τοῦ Ραδάμανθου Ἀναστασάκη.

Ἄρρητοι Λόγοι εἶναι ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου πού θά κυκλοφορήσῃ σύντομα καί οἱ ἐπιθυμοῦντες νά παρα-κολουθήσουν τήν συνέχεια τῆς ἔρευνας, πού ἀφορᾷ κατά κύριον λόγον εἰς τήν Θόλον τῆς Ἐπιδαύρου, θά ἔχουν ἀνά κείρας τό κείμενο, πού θά ἀναπτυκθῇ μέ κάθε δυνατή λεπτομέρεια.

Παράλληλα μέ τήν παρουσίαση τῆς Θόλου ἀπό ἐσω-τερικῆς πλευρᾶς, ὁ Λόγος θά παρακολουθῇ καί θά ἐρ-μηνεύῃ μέσα ἀπό τά ἀποσπάσματα τοῦ Ἡρακλείτου, τούς Διαλόγους τοῦ Πλάτωνος καί τήν Ἀριθμοσο-φία τοῦ Πυθαγόρου, τήν σημασία τῶν συμβόλων τῶν γλυπτῶν ἀρχιτεκτονικῶν στοιχείων τοῦ Μνημείου.

Ὁ μυστηριακός Λαβύρινθος μέ τούς 6 διαδρόμους ὁδηγεῖ εἰς τό κέντρον τοῦ Εἶναι, ὅχι στόν Μινωικό Μι-νώταυρο, ἀλλά στό κέντρο τοῦ ἰσογείου δαπέδου, ἀπ' εὐθείας στό Ἡλιοκεντρικό μας Σύστημα.

Οἱ 6 πλανητικές τροχιές μεταδίδουν μέ τίς δονήσεις τῶν τήν φύσι τῶν θεῶν, πού ἐκπρόσωποῦν, διότι τά οὐ-ράνια σώματα εἶναι «πλήρη θεῶν», λέγει ὁ Πλάτων.

Ἡ ἔρευνα θά προσεγγίσῃ μέσῳ τῶν Ὀρφικῶν Ὕμνων τίς ἔννοιες τῶν Θεῶν.

Στήν ὁροφή τῆς Θόλου στέκουν ἀκίνητοι οἱ 360 σταυροί/Μοῖρες/Μόροι τοῦ Ἡρακλείτου προκειμένου νά ἐπέλθῃ συμφιλίωσις μέ τήν ἰδέα τοῦ θανάτου, διότι «*ψυχῆς πείρατα ἰών οὐκ ἂν ἐξεύροιο...*»

(τά πέρατα τῆς ψυχῆς δέν θά μπορούσες νά ἐξερευνήσης...).

Ἡ θαυμάσια τοικογραφία τοῦ Πausανίου μετατρέ-πει τήν Θόλο σέ Συμπαντικό Ἦχεο. Διανοίγεται δίαυ-λος Τετρακτιικός γιά πρώτη φορά σέ πλήρη ἀνάπτυξη μέ συγκεκριμένες συντεταγμένες.

Οἱ Ἄρρητοι Λόγοι δέν χρησιμοποιοῦν τά φτερά τῆς φαντασίας. Όλα τά εὐρήματα πού ἀποκαλύ-πτονται, ἀποδεικνύονται μέ τόν κριτικό ἔλεγχο τῆς λογικῆς, τῆς ἀναλογίας καί τῆς ἀντιπαραβολῆς μετὰ τῆς Θόλου καί τῶν κειμένων τοῦ Πλάτωνος.

Στόν κόσμο τῶν Ἰδεῶν, τά δύο Οἰκοδομήματα τῆς Θόλου καί τοῦ Πλατωνικοῦ Λόγου συνελήφθησαν καί ὑλοποιήθησαν ταυτοχρόνως.

Τά Μαθήματα θά πραγματοποιηθοῦν στό Ἰδεο-θέατρον (Στουρνάρη 57 & Γ' Σεπτεμβρίου) κάθε Πέμ-πτη στίς 8 μ.μ.

Γιά περισσότερες πληροφορίες τηλεφωνήσατε στό 52.37.543 κ. Μάρα Μαρτίνη.

Ἐναρξίς: Πέμπτη 7 Ὀκτωβρίου 8 μ.μ.

ΓΝΩΡΙΞΕ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΣΟΥ ΜΕ ΟΔΗΓΟ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΡΧΕΤΥΠΑ

ΜΑΙΡΗ ΜΑΚΡΑ

ΚΑΘΕ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 8-10 Μ.Μ. ΣΤΟ ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

Τά τελευταῖα χρόνια ἔχει εἰσβάλει στήν χώρα μας ένα κύμα Ξενοφέρτων μεθόδων καί διδασκαλιῶν, οἱ ὁποῖες ὑπόσχον-ται στόν νεοέλληνα τόν δρόμο πρὸς τό «Γνώθι σ' αὐτόν»

Οἱ διδασκαλίες αὐτές καί οἱ μέθοδοι ἦσαν σέ ἀκμή στήν Ἀ-μερική γύρω στήν 10ετία τοῦ '60. Ἀφύπνισαν τόν πολίτη τῆς πολυθόρυβης Ἀμερικῆς, τοῦ εἶπαν ὅτι ὑπάρχει καί Ἑσωτερικός ἑαυτός, ἐκτός ἀπό τό προσωπεῖο τῆς καθημερινότητος, πρό-τειναν τεχνικές οὐσιαστικῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἀτόμων, ἔσπειραν τόν σπόρο τῆς ἐνδοσκοπήσεως καί ἀφήνοντας τόν χρόνο νά δείξῃ τά ἀποτελέσματα, ξεπέρασαν τά σύνορα ἐκεί-νης τῆς γῆς καί ἀναῖξαν φτερά γιά ἄλλους τόπους.

Στήν Ελλάδα, ὑποδεχτήκαμε τό Ξενοφερτο κύμα ὡς «προϊόν εἰσαγωγῆς». Μέ δυσπιστία στήν ἀρχή, πού γίνεται περιέργεια ὅσο περνάει ὁ καιρός, ἴσως καί προθυμία σιγά-σιγά, υἱοθετή-σαμε πάντως ὅρους Αὐτογνωσίας καί μιλάμε συχνά πιά γιά «ἐ-σώτερο εαυτό», «θετική σκέψη», «ἐσωτερική ἀναζήτηση» καί ἄλλα πολλά.

Μά καθώς τό λεξιλόγιό μας ἐμπλουτίζεται μέ νέους ὅρους, ὅλο καί ἀπομακρυνόμαστε ἀπό τήν ἀλήθεια, ὅτι ἡ ἔννοια τῆς Αὐτογνωσίας ἔχει ρίζες βαθεῖς στήν Ελλάδα. Τό «Γνώθι σ' αὐτόν» τοῦ Σωκράτους εἶναι ένα σημαντικό κομμάτι ἀπό τούς θησαυρούς τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πνεύματος, πού γονιμο-ποίησαν τίς διάνοιες τῶν λαῶν. Ἡ Ἀναγέννηση ἔχει τίς ρίζες τῆς σ' αὐτήν τήν γονιμοποίηση. Κι ἂν τά φῶτα τῆς ἀπλώθηκαν στά πέρατα τῆς γῆς καί θαυμάζουμε ἐμεῖς σήμερα τίς ἀντανα-κλάσεις τῶν γνώσεων, πού καρποφόρησαν ἀλλοῦ, καλό θά ἦ-ταν προτοῦ υἱοθετήσουμε τίς ξένες περγαμηνές νά σκύψουμε μέ σεβασμό στό πάτριον ἔδαφος. Ἐδῶ ὑπάρχει βαθύ τό πηγάδι τῶν γνώσεων. Εἶναι τό Ἀρχαῖο Ἑλληνικό πνεῦμα. Τό δικό μας τό Πνεῦμα. Τό νά νοιώσουμε ὑπερήφανοι γιά τά «ιερά» τῆς Φυ-λῆς μας, δέν εἶναι Ἑθνικισμός πού στιγματίζει. Εἶναι προϋπόθε-ση ψυχικῆς ἰσορροπίας καί θεμέλιο ψυχικῆς ὁλοκληρώσεως, σύμφωνα πάντα μέ τήν ὑπογραφή τοῦ Κ. Γ. Γιούνγκ.

Σύμφωνα μέ τήν διδασκαλία του, οἱ ἄνθρωποι δέν εἶναι ἀδύ-ναμες μονάδες πάνω στήν γῆ. Ἀνῆκουν σέ δυνάμεις, οἱ ὁποῖες τούς συνδέουν μέ τό δυναμικό τῆς φύλης τους, μέσα ἀπό τό Συλλογικό Ἀσυνειδητο. Καί τό «Γνώθι σ' αὐτόν» δέν ὁλοκληρώνεται στήν ἐπαφή μέ τό ὑποσυνειδητο, ὅταν ἀνακαλύψῃ κάποιος τά ἀπωθημένα στοιχεῖα του ἢ καί τίς νευ-ρώσεις του.

Ὁ δρόμος μιᾶς ὁλοκληρωμένης Αὐτογνωσίας ὁδηγεῖ -κατά τόν Γιούνγκ- σέ ἀνώτερα ἐπίπεδα ψυχῆς, ὅπου ἔχουν ἔδρα οἱ ἀρετές, μαζί μέ τά ἰδανικά καί τήν Ἀγάπη γιά τόν συνάνθρωπο. Καί ἂν φτά-σουμε ἐκεῖ καί ἀνακαλύψουμε, ὅτι βαθειά μέ-σα μας σιγοκαίει ἡ Ψυχὴ τοῦ Ἑλλήνα, ὅπως αὐτὴ ἐκδηλώθηκε σέ στάδια ἐθνικοῦ μεγα-λείου, τότε θά ἔξορμε πολύ καλὰ τί ἤθελε νά πῇ ὁ Γιούνγκ ὅταν μιλοῦσε γιά τό «Συλ-λογικό Ἀσυνειδητο», γιά «Ἀγάπη πρὸς τήν Πατρίδα» καί γιά «ἰσορροπία ψυχῆς», πα-ράγοντες πού ὁδηγοῦν τό ἄτομο μέ ἀσφά-λεια πρὸς τήν ὁλοκλήρωση.

Μέχρι νά φθάσουμε ἐκεῖ, θά πρέπει νά ἐπιτευχθῇ ἡ γνωριμία μέ τίς Ἑλληνικές πη-γές Αὐτογνωσίας, ὅπως αὐτές ἀποκαλύ-πτονται ἀπό τίς μελέτες ἐμπνευσμένων ἐ-ρευνητῶν. Ἡ Ἑλληνικὴ Μυθολογία εἶναι μία ἀπ' αὐτές τίς πηγές. Οἱ μῦθοι τῶν θεῶν -

σύμφωνα μέ τήν μελέτη τοῦ Γάλλου, ψυχολόγου-ἐρευνητῆ, Paul Diel, συμβολίζουν ψυχικούς μηχανισμούς καί στάδια ἐξε-λίξεως, κοινὰ γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους. Γνωρίζοντας αὐτά τά στάδια, ὁ σύγχρονος ἀνθρώπος, εἶναι σάν νά ἔχη στά χέρια του ἕναν πολύτιμο «Χάρτη Ὀδοπορίας», πού θά τόν ὁδηγήσῃ μέ ἀσφάλεια στήν προσωπικὴ ἰσορροπία καί ὁλοκλήρωση. Αὐτός ὁ «Χάρτης», ὅπως τόν ὀνομάσαμε, εἶναι καταγραμμένος μέ σύμ-βολα στούς μύθους τῶν θεῶν καί τῶν ἡρώων. Οἱ χαρακτήρες τούς συμβολίζουν πρότυπα ἀρχέγονης συμπεριφορᾶς, τά ὁποῖα λειτουργοῦν ὡς ψυχικοί μηχανισμοὶ καί στάδια ἀνθρώπινης ἐ-ξελίξεως. Αὐτὰ τά πρότυπα ἀρχέγονης συμπεριφορᾶς, ὀνομάστηκαν ἀπὸ τόν Γιούνγκ ΑΡΧΕΤΥΠΑ.

Τὰ Ἀρχέτυπα προσφέρουν στὸν Ἀναζητητὴ τὴν ἀσφάλεια τοῦ «ἀνήκειν», ψυχικὸ φαινόμενο τό ὁποῖο προστατεύει τό ἄτο-μο ἀπὸ τό «ξεριζίζωμα». Μιά ψυχικὴ κατάσταση, δηλαδή, πολὺ ἐπικίνδυνη γιά τὴν ψυχικὴ ἰσορροπία τοῦ ἀτόμου, στὸν δρόμο πρὸς τὴν προσωπικὴ του ὁλοκλήρωση.

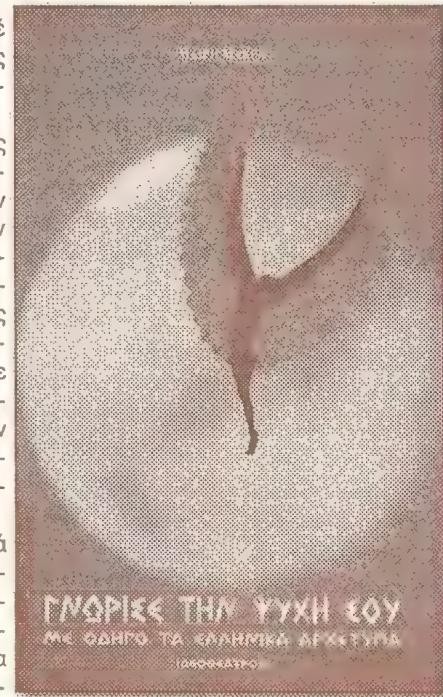
Μ' αὐτό τό δυναμικὸ, ὁ κάθε μῦθος ἀπορροφᾷ τό σύμπτω-μα κάθε ψυχικῆς δυσλειτουργίας. Μέ τίς ἐντυπώσεις, πού δη-μιουργεῖ στό συνειδητό, πυροδοτεῖ τὴν ἀνταλλαγὴ ἐνέργειας, μετὰ τῶν συνειδητοῦ καί ἀσυνειδήτου. Ἐτσι ἀπλᾶ -καί χωρὶς ἰ-διαίτερη προσπάθεια ἀπὸ τό ἄτομο- ἐξασφαλίζεται ἡ προϋπό-θεση τῆς Αὐτογνωσίας, πού εἶναι «ἡ ζωντανὴ σχέση μετὰ τῶν συνειδητοῦ καί ἀσυνειδήτου», μέσα ἀπὸ τὴν ὁποία τό ἄτομο παρατηρεῖ τὸν ἑαυτό του. Καί αὐτό εἶναι τό πρῶτο σημαντικό σκαλοπάτι τῆς ψυχικῆς ἐξελίξεως.

Σημαντικὸ ρόλο, στὸν δρόμο τῆς Αὐτογνωσίας, ὁ ὁποῖος ἀνοίγει μέσῳ τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρχετύπων, παίζουν οἱ λέξεις Λέ-ξεις τοῦ μῦθου, οἱ ὁποῖες -ὡς ἐνεργειακὰ φορτία- εἰσβάλλουν στό Ὑποσυνειδητο, τό ἐνεργοποιοῦν καί «ψαρεύουν» ἰσότημα (ἐνεργειακὰ) ἀπωθημένα στοιχεῖα, τά ὁποῖα εἶναι δυνατόν νά ὁδηγήσουν σέ νεύρωση. Π.χ. ἡ λέξη «Χάος» εἶναι ἰκανὴ νά «ψα-ρεύῃ» ἀπὸ τό ὑποσυνειδητο κάποια εἰκόνα-μνήμη, λόγῳ τῆς ὁποίας τό ἄτομο βιώνει «χαστικά», ἄρα μέ φόβο, κάθε νέα κατάσταση. Αὐτὸς ὁ φόβος, πού εἶναι ἀσυνειδητος, τὸν κάνει νά συμπεριφέρεται μέ τρόπους ἀρνητικoὺς γιά τὴν προσωπικὴ του πρόοδο καί ἐξέλιξη.

Ἡ τεχνικὴ τῶν λέξεων, μέσῳ τῆς ὁποίας «ψαρεύει» τό ἄτομο ἀπωθημένες μνήμες, ἀπὸ τό Ὑποσυνειδητο, ὀνομάζεται Συνειρμός (Γιούνγκ). Ὅσο γιά τίς ἀπορίες πού προκύπτουν στὸν δρόμο Αὐτογνωσίας, μέ ὁδηγὸ τὰ Ἑλληνικὰ Ἀρχέτυπα, ὁ κάθε μῦθος, μέ τὰ σύμβολά του, ἐξασφαλίζει πολλὰ ἀπαντήσεις. Κι αὐτό γιατί ἡ γνώση, πού ὑπάρχει στήν Ἑλληνικὴ Μυθολογία, στηρίζεται σέ Συμπαντικούς Νόμους ἰσορ-ροπίας, τούς ὁποῖους γινώριζαν οἱ Ἀρχαῖοι καί Σοφοὶ μας πρόγονοι. Σ' ἐμᾶς ἀνῆκει ἡ εὐθύνη νά ἐμπιστευθοῦμε τὴν Γνώση πού φώτισε ὁλόκληρὴ τὴν γῆ καί, στήν προκει-μένη περίπτωση, νά ποῦμε:

- Αὐτογνωσία; Μὲ μεγάλη χαρὰ.

Ἐχομε ὅμως καί δικές μας πηγές γνώσεως. Θὰ ἀντλήσουμε ἀπὸ αὐτές τό φῶς καί θὰ τό αὐξήσουμε μέ ὅ,τι χρῆσιμο προσφέρει ἡ εἰσαγόμενη ἐμπειρία τῶν ἄλ-λων λαῶν. Ἐτσι θὰ εἴμαστε σύμφωνοι καί μέ τό πνεῦμα ἐνὸς γνήσιου «Ὁδυσσέα», πού ἔμαθε πολλὰ καί ἀπὸ ἄλλους λαούς με-χρι νά φθάσῃ στήν πολυπόθητη Ἰθάκη του.

Ἐκ τῆς ἐγκυκλοπαιδείας τοῦ **ΗΛΙΟΥ**

Μέρος 3ον

ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Η ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Γενικός χαρακτηρισμός

Η περίοδος αὕτη, ἀρχομένη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἔκτου αἰῶνος, τερματίζεται περὶ τὰ μέσα τοῦ πέμπτου, ἤτοι κατὰ τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἀρχίζει νὰ δρᾷ ὁ Σωκράτης. Ἡ περιοχὴ ἣτις ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρία τῆς γενέσεώς της εἶναι ἡ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἰωνία, περὶ τῆς ὁποίας ἐκφράζεται κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον ὁ Ἡρόδοτος: «Οἱ δὲ Ἴωνες οὗτοι τῶν καὶ τὸ Πανιώνιον ἐστὶ, τοῦ μὲν οὐρανοῦ καὶ τῶν ὠρέων ἐν τῷ καλλίστῳ ἐτύγχανον ἰδρυσάμενοι πόλιας πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν». (Οἱ δὲ Ἴωνες οὗτοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνήκει καὶ τὸ Πανιώνιον, συνέβαινε νὰ ἰδρῦσουν πόλεις εἰς τὴν καλυτέραν ἀπὸ ἀπόψεως γεωγραφικοῦ κλίμα-τος καὶ ἐναλλαγῆς τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους τοποθεσίαν ἐξ ὧν τῶν μερῶν τῆς οἰκουμένης τὰ ὁποῖα ἡμεῖς γνωρίζομεν) (Ἡρ. Ι 142). Πράγματι αἱ γεωγραφικαὶ καὶ αἱ κλιματολογικαὶ συνθήκαι τῆς Ἰωνίας τυχάνουν ὅλως ἐξαιρετικά, ἡ δὲ γεωγραφικὴ θέσις τῆς περιοχῆς ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ ἔλθουν πρωϊμώτατα οἱ κάτοικοί της εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς ἀνατολικούς λαούς. Ἡ μητρόπολις τῆς Ἰωνίας ἦτο κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα ἡ Μίλητος, ἣτις εἶχεν ἐκπέμψει εἰς πλείστας μακρινὰς χώρας ἀποικίας. Εἶναι λοιπὸν εὐνόητον διατὶ εἰς τὸ πολιτιστικὸν αὐτὸ κέντρον ἐνεφανίσθησαν αἱ πρῶται ἀποπειრაὶ νὰ δημιουργηθῇ πέραν τῆς ἐμπειρίας γνῶσις ἐπιστημονικὴ καὶ ἔχουσα γενικοῦ κύρους θεμελίωσιν.

Οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν βεβαίως κάτοχοι μεγάλου ἀριθμοῦ γνώσεων. Δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως νὰ ὑψωθοῦν εἰς τὴν ἀντίληψιν τῆς ἐπιστήμης ὡς καθαρᾶς θεωρίας, ἣτις ἀξίζει νὰ καλλιεργῇται χάριν τῆς γνώσεως ἀνεξαρτήτως τῶν πρακτικῶν σκοπῶν τοὺς ὁποίους ἐξυπηρετεῖ. Ἡ μυθολογία τῶν Βαβυλωνίων καὶ τῶν Αἰγυπτίων δὲν κατάρθωσε νὰ ἀντικρύσῃ τὰς μυθικὰς παραδόσεις μὲ διάθεσιν φιλοσοφικὴν, ἡ ἀστρονομία των ἔμεινεν ὑποτεταγμένη εἰς τὴν ἀστρολογίαν, καὶ τὰ μαθηματικά των περιωρίσθησαν εἰς τὴν ἐξεύρεσιν λύσεων προβλημάτων τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

Τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν ἀπαιτήσεων τὰς ὁποίας προβάλλει ἡ καθημερινὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐπιδίωξιν τῆς γνώσεως ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν θεωρίαν, κατάρθωσαν διὰ πρῶτην φορὰν νὰ ἐγκαινιάσουν οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν Ἰωνίαν. Ἡ στροφή αὕτη πρὸς τὴν θεωρητικὴν τῆς πραγματικότητος ἐνατένισιν οὐδόλως ἐμείωσεν τὴν ὀξυδέρκειαν τῆς ἀντιλήψεώς των καὶ οὐδὲν ἐμπόδιον προέβαλεν εἰς τὴν πρόσκτησιν θετικῶν γνώσεων. Τὸ βλέμμα τῶν μεγάλων ἐρευνητῶν οἵτινες ἀνεφώνησαν εἰς τὴν Μίλητον οὐδόλως θολοῦται ἀπὸ τὴν στροφήν πρὸς τὴν θεωρίαν, ἀλλὰ τούναντίον δύναται νὰ ἀντιλαμβάνεται τὴν πραγματικότητα καθάρωτερον καὶ βαθύτερον.

Οἱ φιλόσοφοι τῆς προσωκρατικῆς ἐποχῆς ἀντικρίζουν τὸ ὄν εἰς τὸ σύνολόν του, ἀσχολοῦνται συγχρόνως τόσον μὲ τὴν θεμελίωσιν τῆς φιλοσοφίας, ὅσον καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν γνῶρισμα διὰ τοὺς Ἕλληνας φιλοσόφους, ὅχι μόνον τῆς πρῶτης ταύτης περιόδου, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑστερωτέρων, ὅτι δὲν εἶναι μόνον φιλόσοφοι ἀλλὰ καὶ μεγάλοι δημιουργικοὶ ἐπιστήμονες. Οἱ προσωκρατικοὶ φιλόσοφοι ἐξετάζουν τὰ πάντα ὁρμώμενοι ἀπὸ μιᾶς βασικῆς ἀρχῆς, ἀνακαλύπτουν τὰς βαθυτέρας σχέσεις τῆς ἐξαρτήσεως τῶν πραγμάτων καὶ πραγματοποιοῦν εἰς τὰς διαφόρους ἐπιστημονικὰς περιοχὰς θεμελιώδους σημασίας ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις.

Ἡ πρώτη ὁμὰς τῶν ἐρευνητῶν τούτων ἀναφαίνεται εἰς τὴν Μίλητον καὶ ἀκολουθεῖ ἐνιαίαν κατεύθυνσιν. Οἱ τρεῖς Μιλήσιοι φιλόσοφοι, οἱ **Θαλῆς**, **Ἀναξίμανδρος** καὶ **Ἀναξίμενης**, θέτουν τὸ ἐρώτημα τί εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν καθαυτὸ οὐσίαν τῶν κοσμικῶν ὄντων. Ἀναζητοῦν τὴν πρῶτην, ὅπως εἶπεν ὁ Ἀναξίμανδρος, ἀρχήν. Εἶναι προφανὲς ὅτι ἔχουν συνειδήσιν περὶ τοῦ πεπερασμένου χαρακτῆρος τῶν ἐγκοσμίων ὄντων καὶ περὶ τῆς ἐξαρτήσεώς των ἐξ ἀνωτέρας ἀρχῆς. Ἐκαστος δίδει διαφορετικὴν ἀπόκρισιν εἰς τὸ τεθὲν πρόβλημα: ὁ πρῶτος θεωρεῖ ὡς ἀρχὴν τὸ ὕδωρ, ὁ δεῦτερος τὸ ἀπειρον καὶ ὁ τρίτος τὸν ἀέρα. Τὸ κοινὸν χαρακτηριστικὸν καὶ διὰ τοὺς τρεῖς εἶναι ἡ ἀναγνώρισις μιᾶς θεμελιώδους ἀρχικῆς οὐσίας φερούσης ἐν ἑαυτῇ τὴν ἰκανότητα νὰ γίνῃ φορεὺς τῆς υπάρξεως καὶ ἐξελιξέως τῶν ἐγκοσμίων ὄντων.

Διαφορετικὴν λύσιν ἠθέλησε νὰ δώσῃ εἰς τὸ τεθὲν πρόβλημα ἡ ὁμὰς τῶν Πυθαγορείων φιλοσόφων. Ὡς ἀρχὴν τῶν ὄντων ἐθεώρησαν οὐχὶ συγκεκριμένην τινὰ οὐσίαν, ἀλλὰ τὰς τυπικὰς σχέσεις εἰς τὰς ὁποίας τὰ ὄντα εὐρίσκονται πρὸς ἀλλήλα. Τὸ οὐσιαστικὸν στοιχεῖον τῶν ὄντων, εἶπον οἱ Πυθαγόρειοι, τὸ ἀποτελοῦν οἱ ἀριθμητικοὶ καθορισμοί, οἱ ἀριθμοί. Οἷονδῆποτε ὑπαρκτὸν ὄν εἶναι καθωρισμένον ἀριθμητικῶς ἐν ἀντιθέσει δὲ πρὸς τὰ φθαρτὰ ὄντα οἱ ἀριθμοὶ δὲν ὑπόκεινται εἰς γένεσιν καὶ φθοράν. Δὲν ἔχει, ἐσκέφθησαν οἱ Πυθαγόρειοι, οὐδὲν νόημα ὁ διίσχυρισμός ὅτι ὁ ἀριθμὸς 8, π.χ., ἐγεννήθη ὅταν διεπίστωσεν ὁ ἀνθρώπος τὴν ὑπαρξίν 8 πραγμάτων καὶ ὅτι ὑπέκυψεν εἰς τὴν φορὰν ὅταν ἐφθάρησαν τὰ ὀκτὼ πράγματα. Οἱ ἀριθμοὶ καὶ αἱ ἀριθμητικαὶ σχέσεις ὑφίστανται αἰωνίως καὶ δὲν παρακολουθοῦν τὴν γένεσιν καὶ τὸν ἐξαφανισμόν τῶν προσκαίρων ἐγκοσμίων ὄντων.

Τρίτην ὁμάδα κατὰ τὴν προσωκρατικὴν περίοδον ἀποτελοῦν οἱ φιλόσοφοι τῆς πόλεως Ἐλέας ἐν Κάτῳ Ἰταλία, ἀποικίας κτισθείσης ὑπὸ τῶν Φωκαέων, κατὰ τὸ 549 π.Χ. Ἀρχηγέται τῆς ἐκεῖ ἀναπτυχθείσης φιλοσοφικῆς κινήσεως ἀνεδείχθησαν ὁ Ξενοφάνης, ὁ Παρμενίδης καὶ ὁ Ζήνων. Τὸ ἰδιαιτέρον χαρακτηριστικὸν τῆς νοοτροπίας τῶν φιλοσόφων τούτων εἶναι ἡ προσπάθεια νὰ ὑψωθοῦν ἀπὸ τὸν δεδομένον κόσμον τῶν αἰσθήσεων εἰς τὸν καθαρὸν κόσμον τῆς νοή-

σεως, ὅπως τὸν ἀποκαλύπτει ἡ σκέψις. Διὰ πρῶτην φορὰν γίνεται λόγος περὶ ἑνὸς κόσμου, ὅστις κεῖται πέραν τῶν αἰσθητῶν δεδομένων, ἀποτελῶν συνάμα τὴν ἀληθῶς ὑφισταμένην πραγματικότητα. Ὁ Παρμενίδης ἀνεκάλυψε τὸν «νοητὸν κόσμον», καὶ ὠμίλησε πρῶτος περὶ ὄντολογικῆς ἀληθείας. Διαφέρει ἡ ἀποψὶς τους ἀπὸ τὴν ἰωνικὴν κατὰ τὸ ὅτι στρέφεται πρὸς τὸ νοητὸν καὶ τὸ ἀφηρημένον καὶ θεωρεῖ τὸν δεδομένον αἰσθητὸν κόσμον ὡς ἀπλοῦν φαινόμενον, ὡς ὑποκειμενικὴν, ὅπως λέγομεν σήμερον, παράστασιν, ὡς «δόξαν» ὅπως ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι.

Ἰδιαν ὁδὸν ἀνοίγει ὁ Ἡράκλειτος, ὅστις ἀρνεῖται νὰ δεχθῇ τὴν στατικὴν θεώρησιν τοῦ σύμπαντος. Δὲν ὑπάρχει στατικὴ οὐσία ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ κυριαρχεῖ διαρκῶς εἰς ἀκατάλυτος ρυθμὸς γενέσεως καὶ φθορᾶς. Ἐνῷ ὁ Παρμενίδης ἔλεγεν ὅτι μόνον τὸ ὄν ὑπάρχει, τὸ δὲ μὴ ὄν εἶναι ἀνύπαρκτον, ὁ Ἡράκλειτος ἐγκαινιάζων τὴν διαλεκτικὴν σκέψιν διδάσκει ὅτι εἰς τὴν πραγματικότητα ἀντικρύζομεν μίαν διαρκῇ σύνθεσιν τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. Ἡ διαλεκτικὴ συνδιαλλαγὴ τῶν δύο τούτων ἀντιθέσεων ἔχει ὡς ἀποτέλεσμά της τὴν αἰωνίαν γένεσιν καὶ ἀδιάλειπτον ροὴν τῶν ὄντων, μεταπιπτόντων ἀπὸ τοῦ ὄντος εἰς τὸ μὴ ὄν καὶ τὰνάπαλιν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παρουσίασε μίαν ἀπὸ δυναμικῆς ἀπόψεως ἀρκούντως ἱκανοποιητικὴν ἐξήγησιν τῆς πραγματικότητος.

Διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείτου καὶ τοῦ Παρμενίδου εἰσαχθείσης διαλεκτικῆς ἀντιθέσεως μεταξύ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ γίνεσθαι ἐδόθη ἡ ἀφορμὴ νὰ διακριθῇ ἡ ἔννοια τοῦ ὄντος ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ μὴ ὄντος. Ὁ διαχωρισμός οὗτος παρέσχεν ἀφετηρίαν εἰς περαιτέρω σκέψεις. Οἱ ἰδρυταὶ τῆς ἀτομικῆς θεωρίας Λεύκιππος καὶ Δημόκριτος ἀνεγνώρισαν τὴν ταυτόχρονον ὑπαρξίν καὶ τῶν δύο στοιχείων, ταυτίσαντες τὸ μὲν ὄν πρὸς τὰ άτομα, τὸ δὲ μὴ ὄν πρὸς τὸν κενὸν χώρον. Ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐδέχθη ὡς ἀντιπροσωπευούσας τὸ ὄν ὀντότητας τὰ στοιχεῖα, ὁ δὲ Ἀναξαγόρας τὰ ὁμοιομερῆ.

Διὰ νὰ ἐξηγήσουν δὲ τὸ φαινόμενον τῆς ἐν τῇ φύσει διακοπῆς τῆς ὄντολογικῆς συνεχείας ἣτις ἐπέρχεται διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς γενέσεως καὶ τῆς φθορᾶς, ἐχρησιμοποίησαν δυνάμεις ἱκανὰς νὰ παραγάγουν τοὺς συνδυασμούς τῶν στοιχείων καὶ τῶν ὁμοιομερειῶν. Καὶ ὁ μὲν Ἐμπεδοκλῆς ἐθεώρησεν ὡς ταιαύτας κινητικὰς ἀρχὰς τὴν Φιλίαν καὶ τὸ Νεῖκος, ἀνανεῶνων παμπалаίᾳς ἀντιλήψεις τὰς ὁποίας εἶχεν ἐκφράσει διὰ μυθικῶν θρησκευτικῶν συμβόλων ὁ Ἡσίοδος. Ὁ Ἀναξαγόρας ἀφ' ἐτέρου προχωρεῖ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν ἰδιαιτέρου κινητικοῦ παράγοντος, ὁ ὁποῖος εἶναι κατὰ τὴν ἀντίληψίν του ὁ Νοῦς. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη τοῦ Ἀναξαγόρου ἦτο προωρισμένη νὰ ἀσκήσῃ τεραστίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς μελλοντικῆς ἀναπτύξεως τῆς παγκοσμίου φιλοσοφικῆς διανοήσεως. Παριστάμεθα εἰς τὴν πρῶτην ἐμφάνισιν τοῦ νοο-λογικοῦ παράγοντος ὡς ἐξηγητικῆς ἀρχῆς τοῦ σύμπαντος.

Τὸ κοινὸν χαρακτηριστικὸν τὸ ὁποῖον ἀνευρίσκεται εἰς τὰς διδασκαλίας τῶν ἀτομικῶν τοῦ Ἐμπεδοκλέους καὶ τοῦ Ἀναξαγόρου, εἶναι ἡ προσπάθεια νὰ συνδιαλλαγῇ ἡ ἔννοια τοῦ ὄντος πρὸς τὴν τοῦ μὴ ὄντος, τοῦ εἶναι καὶ τοῦ γίνεσθαι. Διὰ ταύτης ἐπιζητεῖται ἡ ἐναρμόνισις τῶν θετικῶν καὶ ἀρνητικῶν στοιχείων τῆς πραγματικότητος. Ζητεῖται νὰ καταστῇ νοητὸν πῶς κατορθῶνται τὸ ὄν καὶ ἐν τῷ συνόλῳ διασώζῃ ἐν τῷ κόσμῳ τὴν ὑπαρξίν του, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἐτέρου ἐρμηνεύεται ἡ μεταβολὴ καὶ ἡ φθορὰ εἰς τὴν ὁποίαν ὑπόκεινται τὰ μεμονωμένα ἐγκόσμια ὄντα. Αἱ δοθεῖσαι ὑπὸ τῶν μνημονευθέντων λύσεις δύνανται νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς

θετικά. Πρέπει ὅμως νὰ σημειωθῇ ὅτι ὑπεστηρίχθησαν καὶ λύσεις ἀρνητικά. Ὑπῆρξαν στοχασταὶ οἵτινες ἐδίδαξαν ὅτι δὲν δύναται νὰ συνδιαλλαγῇ τὸ ὄν πρὸς τὸ μὴ ὄν καὶ ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὑπερισχύει εἰς τὴν πραγματικότητα εἶναι τὸ μὴ ὄν. Ὁ κόσμος κατὰ συνέπειαν δὲ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καθωρισμένην καὶ

ἐπιδεκτικὴν φιλοσοφικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως σύστασιν. Ὑποστηρικταὶ τῆς ἐν λόγῳ ἀρνητικῆς ἀπόψεως ἀνεδείχθησαν κατὰ τὸν 5ον π.Χ. αἰῶνα οἱ Σοφισταί.

Συνοψίζοντες ἐν γένει τὴν κίνησιν τῶν ιδεῶν κατὰ τὴν προσωκρατικὴν περίοδον διαπιστοῦμεν ὅτι ὑπάρχουν αἱ ἀκόλουθοι φιλοσοφικαὶ κατευθύνσεις:

- 1) **Ἡ ὁμὰς τῶν τριῶν Μιλησίων φιλοσόφων** (Θαλῆς, Ἀναξίμανδρος, Ἀναξίμενης).
- 2) **Οἱ Πυθαγόρειοι** (ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ μαθηταὶ του).
- 3) **Οἱ Ἐλεᾶται** (Ξενοφάνης, Παρμενίδης, Ζήνων, Μέλισσος).
- 4) **Ὁ Ἡράκλειτος**.
- 5) **Οἱ ἀτομικοὶ** (Λεύκιππος καὶ Δημόκριτος).
- 6) **Ὁ Ἐμπεδοκλῆς καὶ ὁ Ἀναξαγόρας**.
- 7) **Οἱ Σοφισταί**.

Συνήθως χαρακτηρίζεται ἡ προσωκρατικὴ περίοδος ὡς κοσμολογική. Τοῦτο εἶναι σφάλμα, διότι τὰ διαφέροντα τῶν φιλοσόφων ἀναφέρονται ὅχι μόνον εἰς κοσμολογικὰ ἀλλὰ καὶ εἰς ἠθικά καὶ εὐρύτερα ὄντολογικὰ προβλήματα. Ἐπίσης ἀνακριβὴς εἶναι καὶ ὁ χαρακτηρισμός της ὡς δογματικῆς. Κατὰ τὸν Ἡράκλειτον καὶ τὸν Παρμενίδην καὶ τὸν Δημόκριτον ὑπάρχουν ἀντιρρήσεις ὡς πρὸς τὴν ἐγκυρότητα τῆς γνώσεως τῶν ὁποίων μᾶς παρέχουν αἱ αἰσθήσεις. Εἰς δὲ τοὺς Σοφιστὰς ἐμφανίζεται ἀρκούντως ἀνεπτυγμένος ὁ Σκεπτικισμός. Καὶ ὁ ἀποδοθεὶς ἰδίως εἰς τοὺς Μιλησίους φιλοσόφους ὕλοζῳισμός δὲν συμφωνεῖ μὲ τὰ πράγματα. Ὑλιστικὴ περὶ τῆς φύσεως ἀντίληψις ἡ μονομερὴς ἢ ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸν βιολογισμόν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ θεώρησις τοῦ κόσμου εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου συνθετικὴ.

Κατὰ τὴν προσωκρατικὴν περίοδον σχεδὸν ἀγνοεῖται ἡ χρῆσις τοῦ ὅρου «φιλοσοφία» εἰς τὴν ἔννοιαν τὴν ὁποίαν ἔλαβε κατὰ τὰς μετέπειτα ἐποχὰς. Ἡ ἀρχαιότερα χρῆσις τῆς λέξεως φιλόσοφος εὐρίσκεται εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 35 ἀπόσπασμα τοῦ Ἡρακλείτου:

«Χρὴ εὖ μάλα πολλῶν ἱστορας φλοσόφους ἀνδρας εἶναι»

(Πρέπει κατὰ τρόπον ὀρθὸν οἱ φιλόσοφοι ἄνδρες νὰ εἶναι ἐρευνηταὶ ὑπερβολικὰ πολλῶν πραγμάτων).

Ὁ Βιλαμόβιτς θεωρεῖ τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο ὡς νόθον, διότι νομίζει ὅτι ἀντιτίθεται πρὸς ἄλλα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Ἡράκλειτος κατακρίνει τὴν πολυμάθειαν· ἀλλὰ ὁ ἰσχυρισμός του οὗτος δὲν εὐσταθεῖ, διότι ὁ Ἡράκλειτος ψέγων τὴν πολυμάθειαν δὲν θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ φιλόσοφος δὲν πρέπει νὰ γνωρίζῃ πολλά. Θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ πολυμάθεια μόνη δὲν ἀρκεῖ διὰ νὰ γίνῃ κανεὶς φλόσοφος. Ὁ Ντὶλς φρονεῖ ὅτι ἡ λέξις φιλόσοφος θὰ ἐπλάσθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείτου διότι οὗτος χρησιμοποιεῖ ὡς τεχνικὸν ὄρον τὸ οὐδέτερον «σοφόν».

Ἡ αὕτη λέξις φιλόσοφος ἀπαντᾷ καὶ παρὰ Γοργία «φιλοσόφων λόγων ἄμιλ-λαι». Ἐπίσης τὴν εὐρίσκομεν εἰς τὸν Ἱπποκράτη (I, 620, IX 232) καὶ εἰς τὸν Ἡρόδοτον. Συνώνυμοι ὅροι εἶναι αἱ λέξεις σοφοὶ καὶ σοφισταί. Ἡ λέξις σοφία ἀπαντᾷ ἅπαξ μόνον παρ' Ὀμήρῳ ἐν «Ἰλιάδι» Ο 412, ἐνθα γίνεται λόγος περὶ τῆς τεχνικῆς ἰκανότητος τοῦ τέκτονος. Εὐρίσκεται προσέτι καὶ παρὰ Ξενοφάνει (Ἀπ. 2, 12).

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΜΙΛΗΣΙΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ

(*Ἡ θέσις τοῦ προβλήματος
περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ σύμπαντος*)

Θαλῆς (624-546 π.Χ.)

Ἀρχηγέτης καὶ πρῶτος θεμελιωτὴς τῆς εὐρωπαϊκῆς φιλοσοφίας καὶ ἐπιστῆμης ὑπῆρξεν ὁ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος σύγχρονος τοῦ Σόλωνα καὶ τοῦ Κροίσου. Κατήγετο, ὅπως μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος, ἀπὸ ἐπιφανῆ οἰκογένειαν καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν συμβουλευσας τοὺς Ἴωνας νὰ συστήσουν κοινὸν βουλευτήριον ἐν Τέω, τὸ ὁποῖον νὰ ἀποφασίζῃ διὰ τὰς κοινὰς ὑποθέσεις τῶν πόλεων. Ἐπεχείρησε μακρινὰ ταξίδια, ἐπεσκέφθη τὴν Αἴγυπτον. Κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου προεῖπεν τὴν κατὰ τὴν 28ην Μαΐου (Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου) τοῦ ἔτους 585 π.Χ. ἔκλειψιν ἡλίου ἐπισυμβᾶσαν κατὰ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν συνήπτετο μάχη μεταξὺ τῶν Λυδῶν καὶ τῶν Μήδων. Ἡ ὁμόφωνος μαρτυρία τῆς ἀρχαιότητος ἀναγνωρίζει τοῦτον ὡς χρονολογικῶς πρῶτον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων. Ὁ Ἀριστοτέλης ρητῶς ἀναφέρει (Μ.τ.φ. 983) ὅτι πρῶτον αὐτὸς ἔθεσεν ἐρώτημα περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων. Ὅπως εἶδομεν ἀνωτέρω τὸ ζήτημα τῆς ἀρχῆς εἶχεν ἀπασχολήσει τοὺς Ὅμηρον καὶ Ἡσίοδον. Ἀλλὰ τὸ ἐρώτημα τὸ ὁποῖον ἔθεσεν ὁ Θαλῆς ἦτο ὅλως διάφορον. Ἐκεῖνοι ἐξήταζον πῶς ἦσαν τὰ πράγματα εἰς τὴν ἀρχὴν. Ὁ Θαλῆς ζητεῖ νὰ εὕρῃ ὅχι τὶ συνέβη εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς κοσμογονικῆς ἢ θεογονικῆς ἐξελίξεως, ἀλλὰ, ὅπως λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, ποῖον εἶναι ἐκεῖνο τὸ δεδομένον: «Ἐξ αὐτοῦ ἔστιν ἅπαντα τὰ ὄντα καὶ ἐξ αὐτοῦ γίνεται πρῶτον καὶ εἰς ὃ φθείρεται τελευταῖον, τῆς μὲν οὐσίας ὑπομενουσῆς, τοῖς δὲ πάθει μεταβαλλούσης. Τοῦτο στοιχεῖον καὶ ταύτην ἀρχὴν».

(Ἐκ τοῦ ὁποίου συνίστανται ὅλα τὰ ὄντα, καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ἀρχικῶς λαμβάνουν ὑπόστασιν καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἐν τέλει διὰ τῆς φθορᾶς ἐπιστρέφουν, ἐνῶ ἡ οὐσία διασώζεται καὶ μεταβάλλεται μόνον ὡς πρὸς τὰς καταστάσεις της). Τοῦτο ἀνεγνώρισαν (οἱ πρῶτοι φιλοσοφῆσαντες) ὡς στοιχεῖον καὶ ὡς ἀρχήν.

Εἰδικῶς δὲ διὰ τὸν Θαλῆν προσθέτει ὁ Ἀριστοτέλης: «Ἀλλὰ Θαλῆς μὲν ὁ τῆς τοιαύτης ἀρχηγὸς φιλοσοφίας ὕδωρ εἶναι φησὶ (διὸ καὶ τὴν γῆν ἐφ' ὕδατος ἀποφαίνεται εἶναι) λαβὼν ἴσως τὴν ὑπόληψιν ταύτην ἐκ τοῦ πάντων ὁρῶν τὴν τροφὴν ὑγρὰν αὖσαν καὶ αὐτὸ τὸ θερμὸν ἐκ τούτου γιγνόμενον καὶ τούτῳ ζῶν». Ἀλλὰ ὁ Θαλῆς, ὁ ἀρχηγὸς τῆς τοιαύτης φιλοσοφίας, λέγει ὅτι ἡ ἀρχὴ εἶναι τὸ ὕδωρ (διὰ τοῦτο καὶ ἀποφαίνεται ὅτι ἡ γῆ ἴσταται ἐπάνω εἰς τὸ ὕδωρ). Εἶναι δυνατόν νὰ ἐσχημάτισεν αὐτὴν τὴν γνώμην, ἐπειδὴ ἔβλεπεν ὅτι ὅλων τῶν ὄντων ἡ τροφή εἶναι ὑγρὰ καὶ ὅτι ἡ θερμότης παράγεται ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ καὶ διὰ τούτου συντηρεῖται εἰς τὴν ζωὴν). Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου γίνεται φανερόν ὅτι ὁ Θαλῆς ἐγκαταλείπων τὰς μυθικὰς αἰτιολογίας προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν σύστασιν τοῦ σύμπαντος λαμβάνων ὡς βάσιν ἐν προσιτὸν εἰς τὴν παρατήρησιν φυσικὸν στοιχεῖον, τὸ ὕδωρ.

Ὁ Ἀριστοτέλης δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ μᾶς πληροφορήσῃ τοὺς λόγους οἵτινες ἤγαγον τὸν Μιλήσιον φιλόσοφον εἰς τὸ ἐν λόγῳ συμπέρασμα καὶ διὰ τοῦτο καταφεύγει εἰς τὴν εἰκασίαν ὅτι ὁ Θαλῆς ἀφορμώμενος ἀπὸ γεωγραφικὰς καὶ βιολογικὰς παρατηρήσεις ἀναγνωρίζει ὡς ἀρχὴν τῶν ὄντων τὸ ὕδωρ. Πάντως ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἀριστοτέλους ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Θαλῆς κινεῖται αὐστηρῶς ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς

ἐπιστημονικῆς παρατηρήσεως. Προϋποθέτει ὅτι κατὰ τὰ φαινόμενα ὑπάρχει ὠρισμένη βάσις καὶ ὅτι αὐτὴν δυνάμεθα νὰ τὴν ἀποκαλύψωμεν διὰ τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς σκέψεως. Ἄν λάβωμεν δὲ ὑπ' ὄψιν ὅτι εἶχε προεῖπει τὴν ἐκλειψιν τοῦ ἡλίου τὴν ἐπισυμβᾶσαν κατὰ τὸ 585 π.Χ., δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Μιλήσιος σοφὸς ἐπίστευεν εἰς τὴν ὑπαρξιν νομοτελοῦς ἐν τῷ σύμπαντι τάξεως.

Ὁ Θαλῆς, κατὰ τὰς μαρτυρίας τῆς ἀρχαιότητος, ὑπῆρξε κάτοχος μεγάλης ἐμπειρίας. Ἦτο γεωμέτρης, ἀστρονόμος, μετεωρολόγος καὶ μηχανικός. Κατὰ συμβουλὴν τοῦ Ὁ Κροῖσος εἶχε παροχετεύσει εἰς διώρυγας τὰ ὕδατα τοῦ Ἄλυσος καὶ κατῴρωσε νὰ διαβῇ τὸν ποταμόν. Ἡδύνατο ὁ Θαλῆς νὰ κάμνῃ προβλέψεις ὁρθὰς ἐν σχέσει καὶ μὲ τὴν πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν ζωὴν. Ἀλλὰ τὸ ἀξιοσημείωτον ὅπερ ἀνυψώνει τοῦτον εἰς τὴν περιωπὴν ἀληθοῦς φιλοσόφου καὶ ἐπιστήμονος, εἶναι ὅτι ὑπερβαίνων τὸν ἐμπειρισμὸν φθάνει εἰς τὴν θεωρητικὴν γνῶσιν.

Ὁ Πλάτων εἰς τὸν «Θεαίτητον» (174 B) τὸν παρουσιάζει ὡς τὸ πρότυπον τοῦ θεωρητικοῦ ἀνθρώπου ὅστις καταφρονεῖ τὰ ἐγκόσμια χάριν τῆς θεωρητικῆς γνώσεως, διηγεῖται δὲ καὶ σχετικὸν ἀνέκδοτον:

«Θαλῆν ἀστρονομοῦντα καὶ ἄνω βλέποντα, πεσόντα εἰς φρέαρ, Θραττά τις ἐμμελὲς καὶ χαρίεσσα θεραπαίνις ἀποσκῶψαι λέγεται, ὡς τὰ μὲν ἐν οὐρανῷ προθυμοῖτο εἰδέναι τὰ δ' ἐμπροσθεν αὐτοῦ καὶ παρὰ πόδας λανθάνει αὐτόν».

(Τὸν Θαλῆν ὅστις ἐνῶ ἔκαμνεν ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις καὶ ἐβλεπεν εἰς τὸν οὐρανόν, ἔπεσεν εἰς φρέαρ, λέγεται ὅτι μία θεραπαίνις ἐκ Θράκης, ἣτις ἦτο προσεκτικὴ καὶ πνευματώδης, τὸν περιέπαιξεν εἰποῦσα ὅτι καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν νὰ γνωρίζῃ τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ πράγματα, ἐκεῖνα δὲ ἅτινα εἶναι ἐμπροσθέν του καὶ εἰς τὰ πόδια του διαφεύγουν τὴν προσοχήν του).

Ἐκ τοῦ χαρακτηριστικοῦ τούτου ἀνεκδότου καταφαίνεται ὅτι ὁ Μιλήσιος σοφὸς εἶχεν ἐξαρθῇ εἰς τὴν ἐπιδιώξιν ἀποκτήσεως θεωρητικῆς γνώσεως, χωρὶς νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν πρακτικὴν ὠφελιμότητα. Ὅθεν δικαίως θεωρεῖται ὡς ὁ ἀρχηγέτης τῆς εὐρωπαϊκῆς θεωρητικῆς ἐπιστῆμης, ἣτις ἀρνεῖται νὰ μὲνῃ ἀγκιστρωμένη εἰς τὴν ἐμπειρίαν, ἀλλὰ ζητεῖ νὰ ἀπελευθερωθῇ ταύτης διὰ τῆς θεωρίας. Ἡ ἑλληνικὴ θεωρία δὲν ταυτίζεται μὲ τὸν ἡσυχασμὸν, οὐδὲ μειώνει τὴν ἐνεργητικότητα τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπαυξάνει τὴν δυνάμιν του, διότι τὸν ἀπελευθερώνει ἀπὸ τὴν δουλείαν εἰς τὸ τυχαῖον καὶ τὸ ἐμπειρικόν.

Ὁ Θαλῆς ἐδειξεν ὅτι ἡ ἐμπειρικὴ γνῶσις δὲν ἀρκεῖ, ἀλλὰ πρέπει νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἀρχῆς. Νὰ εὕρωμεν τὴν γενικὴν βάσιν, ἐκ τῆς ὁποίας θὰ δυνηθῶμεν νὰ αἰτιολογήσωμεν τὰ ἐπὶ μέρους φαινόμενα. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν συνέλαβε τὴν σκέψιν ταύτην ὁ μέγας Μιλήσιος σοφός, ἐτέθη τὸ θεμέλιον διὰ νὰ οἰκοδομηθῇ ἡ ἐπιστήμη.

Οἱ μεταγενέστεροι ἐχαρακτήρισαν τὸν Θαλῆν ὡς φυσικὸν φιλόσοφον καὶ ὡς φυσιολόγον. Διὰ νὰ ἀποφύγωμεν παρεξηγήσεις, αἰτνες δύνανται νὰ ἀπορρέουν ἐκ τῆς τοιαύτης ὀνομασίας, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ φύσις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σημαίνει τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς ὁποίας «φύονται», λαμβάνουν δηλαδὴ ὑπόστασιν, τὰ ὄντα. Ἡ περὶ φύσεως λοιπὸν ἐρευνα τοῦ Θαλοῦ εἶναι ἐρευνα περὶ τῆς πρώτης ἀρχῆς. Ἐκ τῶν ἱστορικῶν τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, ὁ Ἀγγλος Μπουρνεντ καὶ ὁ Αὐστριακὸς Γκόμπερτς, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ θετικισμοῦ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἐξήτασαν τὴν φι-

λοσοφίαν τῶν τριῶν Μιλησίων καὶ γενικότερον τῶν προσωκρατικῶν, ὑπὸ πρίσμα φυσιοκρατικόν. Ἡ φιλογολικὴ ὅμως ἐρευνα τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος διεσαφηνίσεν ὅτι ἡ τοιαύτη ἐρμηνεία εἶναι μονομερής. Ὁ Θαλῆς ἔχει τὸ ὄν ἐνώπιόν του ἐν τῷ συνόλῳ του. Τὸ κοσμικὸν σύνολον εἶναι δι' αὐτὸν κάτι τὸ θεῖον.

Ἡμεῖς οἱ νεώτεροι, ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὴν ὑλιστικὴν νοοτροπίαν, ἥτις βλέπει τὴν φύσιν ὡς ἄψυχον καὶ νεκρὸν ὕλικόν δεδομένον, δυσκολευόμεθα νὰ μετατεθῶμεν εἰς τὴν συνθετικὴν θεώρησιν τῶν προσωκρατικῶν καὶ ἀποροῦμεν ὅταν ὁ Ἀριστοτέλης λέγῃ ὅτι κατὰ τὸν Θαλῆν τὸ σύμπαν εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ θεοῦς «πάντα πλήρη θεῶν εἶναι».

Ὅταν ὁ Θαλῆς λέγῃ «πάντα», ἀναφέρεται εἰς τὸ σύμπαν ἐν τῷ συνόλῳ του, εἰς τὴν ἐννοίαν τοῦ ὄντος, ὅπως εἶπαν ἀργότερον οἱ μεταφυσικοί. Ὁ Θεὸς πρέπει νὰ νοηθῇ ὡς ὄν καὶ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὴν σφαῖραν τῶν ὄντων. Εἶναι φανερά ἡ ἀπομάκρυνσις του ἀπὸ τὰς μυθολογικὰς ἀντιλήψεις, αἵτινες διὰ νὰ ἐξηγήσουν τὸ κοσμικὸν φαινόμενον, ἐπεισάγουν μυθικὰς ὀντότητας.

Ἡ θεία ἐνέργεια εἶναι κατὰ τὸν Θαλῆν ὄντολογικὸν δεδομένον, ἔχει καὶ αὐτὴ ἄμεσον παρουσίαν μέσα εἰς τὴν κοσμικὴν περιοχὴν. Ὁ Ἀέτιος ἀναφέρει ὡς πρὸς τὰς δοξασίας τοῦ Θαλοῦ:

«Νοῦν τοῦ κόσμου τὸν θεόν, τὸ δὲ πᾶν ἐμψυχον ἅμα καὶ δαιμόνων πληρὲς διήκειν δὲ διὰ τοῦ στοιχειώδους ὑγροῦ δύναμιν θεῖαν κινητικὴν αὐτοῦ» (Ὁ Θεός εἶναι νοῦς τοῦ κόσμου, τὸ δὲ σύμπαν εἶναι ἐμψυχον συγχρόνως καὶ πληρὲς δαιμόνων διὰ μέσου δὲ τοῦ ἀποτελοῦντος τὸ ἀρχικὸν στοιχεῖον ὑγροῦ εἶναι κατανεμημένη ἐν συνεχείᾳ δυνάμεις θεία, ἥτις δύναται νὰ τὸ θέσῃ εἰς κίνησιν).

Ἡ μαρτυρία αὕτη δὲν ἀποδίδει καλῶς τὰ πράγματα, διότι ἔχει ἐπηρεασθῇ ἀπὸ τὰς ὑστερωτέρας δαιμονολογικὰς καὶ στωϊκὰς ἀντιλήψεις. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι λέγων ψυχὴ ὁ Θαλῆς ἐννοεῖ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐν τῇ φύσει ἐνεργείας. Ἐπειδὴ δὲ ὡς πηγὴ τῆς ἐνεργείας προκειμένου περὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐκλαμβάνεται ἡ ψυχὴ, συλλογιζόμενος ἀναλογικῶς ὁμιλεῖ περὶ ψυχῆς τῶν ὄντων. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐσκέπτετο ὁ Μιλήσιος σοφός ἐξ ὁλοκλήρου ἐπιστημονικῶς, χρησιμοποιῶν τὸν ἀναλογικὸν συλλογισμόν.

Ὁ Θαλῆς ἐδειξε τὸν δρόμον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔπειτα ἐβάδισεν ἡ φιλοσοφικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ διανόησις. Ἡ ἐπιστήμη ἐπλουτισθῇ εἰς περιεχόμενον καὶ παρουσίασεν τὰ λαμπρὰ θαύματα τὰ ὁποῖα ἡμεῖς σήμερον θαυμάζομεν. Ὡς ἰδέα ὅμως παραμένει ἀναλλοίωτος, ὅπως τὴν ἐσχεδίασεν ὁ μέγας Μιλήσιος σοφός. Παρέσχε διὰ τῶν ἰδικῶν του ἀνακαλύψεων τὸ πρότυπον, πρὸς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ συμμορφώνεται ἡ ἐπιστημονικὴ γνῶσις. Πολλοὶ ἐκ τῶν φιλοσοφικῶν τοῦ δοξαστῶν ἐχρησιμοποιήθησαν ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους του. Ὁ παρὰ τῷ Φαίδρῳ διδόμενος ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ὁρισμὸς περὶ ψυχῆς ὡς πηγῆς καὶ ἀρχῆς τῆς κινήσεως, ἀνάγεται εἰς τὸν Θαλῆν. Κατὰ τὸν Ἀέτιον «*Θαλῆς ἀπεφήνατο πρῶτος τὴν ψυχὴν φύσιν ἀεκίνητον ἢ αὐτοκίνητον*».

(Ὁ Θαλῆς ἐχαρακτήρισε πρῶτος τὴν ψυχὴν ὡς ἐν εἶδος ὄντος τὸ ὁποῖον εἶναι ἀεκίνητον ἢ αὐτοκίνητον). Ὅπισθεν τῆς συντόμου ταύτης ἀποφάνσεως ὑποκρύπτεται τὸ περὶ ἀφθαρσίας καὶ συνεχείας τῆς ἐν τῷ κόσμῳ κινήσεως καὶ ἐνεργείας δόγμα.

Ἀναξίμανδρος (611-546 π.Χ.)

Δεκαπέντε ἐτη νεώτερος τοῦ Θαλοῦ εἶναι ὁ δεύτερος ἐκ τῶν Μιλησίων φιλοσόφων. Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι ὑπῆρξεν «εταῖρος καὶ γνώριμος» τοῦ Θαλοῦ, ὅτι ἡγήθη τῆς ἀποικίας τῶν συμπολιτῶν του ἐκπεμφθείσης εἰς

τὴν Ἀπολλωνίαν καὶ ὅτι διέτριψεν ἐπὶ πῖνα χρόνον ἐν Σπάρτῃ, ἐνθα προειδοποίησε τοὺς κατοίκους περὶ ἐπικειμένου σεισμοῦ, προφυλάξας αὐτοὺς ἀπὸ μεγάλων καταστροφῶν. Ἐπραγματοποίησε πλείστας ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις ἀναφερομένας εἰς τὴν μετεωρολογίαν, τὴν γεωγραφίαν καὶ τὴν βιολογίαν. Πρῶτος αὐτὸς ἐπενόησε τὸν σχεδιασμὸν γεωγραφικῶν χαρτῶν, ἐτελειοποίησε τὰ ἡλιακὰ ὥρολόγια καὶ διετύπωσε τὴν περὶ ἐξελίξεως τῶν εἰδῶν βιολογικὴν θεωρίαν. Αἱ εἰς τὸ πεδῖον τῆς φιλοσοφικῆς ἐρεῦνης ἀναζητήσεις του ἀποτελοῦν συνέχειαν τῶν πρὸς καθορισμὸν τῆς πρώτης ἀρχῆς τῶν ὄντων προσπαθειῶν τοῦ Θαλοῦ. Καινοτομεῖ ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς δοξασίας τοῦ διδασκάλου του κατὰ τὸ ὅτι, ἐνῶ ἐκεῖνος ἐδέχετο ὡς βασικὴν οὐσίαν τῶν ὄντων τὸ ὕδωρ, οὗτος εἰσάγει νέαν ἀρχὴν, τὸ ἀπειρον.

Κατὰ τὰς μαρτυρίας τοῦ Συμπλίκιου καὶ τοῦ Ἰππολύτου, οὗτος διὰ πρώτην φορὰν ἔκαμε χρῆσιν τοῦ ὅρου «ἀρχή».

Ὁ Συμπλίκιος γράφει σχετικῶς: «*Τῶν δὲ ἐν καὶ κινούμενον καὶ ἀπειρον λεγόντων Ἀναξίμανδρος μὲν Πραξιάδου Μιλήσιος Θαλοῦ γενόμενος διάδοχος καὶ μαθητὴς ἀρχὴν τε καὶ στοιχεῖον εἶρηκε τῶν ὄντων τὸ ἀπειρον, πρῶτος τοῦτο τοῦνομα κομίσας τῆς ἀρχῆς*». [Ἐξ ἐκείνων δὲ οἱ ὁποῖοι παραδέχονται τὴν ὑπαρξιν ἐνὸς ὄντος κινουμένου καὶ ἀπειροῦ ὁ Ἀναξίμανδρος ὁ υἱὸς τοῦ Πραξιάδου ἐκ Μιλήτου ὅστις ὑπῆρξε διάδοχος (ἐν τῇ σχολῇ) καὶ μαθητὴς τοῦ Θαλοῦ, ἔχει ἀναγνωρίσει ὡς ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον τῶν ὄντων τὸ ἀπειρον, εἰσαγαγὼν αὐτὸς πρῶτος αὐτὸν τὸν ὅρον, δηλαδὴ τὴν ἀρχὴν].

Ἐπίσης καὶ ὁ Ἰππόλυτος γράφει: «*Θαλοῦ τούτου γίνεται ἀκροατὴς Ἀναξίμανδρος... αὗτος μὲν αὖν ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον εἶρηκε τῶν ὄντων τὸ ἀπειρον πρῶτο τοῦνομα καλέσας τῆς ἀρχῆς*». (Αὐτοῦ τοῦ Θαλοῦ, γίνεται μαθητὴς ὁ Ἀναξίμανδρος... Οὗτος βεβαίως ἔχει ἀναγνωρίσει ὡς ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον τὸ ἀπειρον, πρῶτος αὐτὸς χρησιμοποίησας αὐτὸν τὸν ὅρον, δηλαδὴ τὴν ἐνδειξιν ἀρχῆς).

Ὁ Ἀγγλος ἱστορικὸς τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας Μπουρνεντ ἐξέφρασε τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ παρατεθέντα χωρία δὲν ἔχουν τὸ νόημα ὅτι ὁ Ἀναξίμανδρος πρῶτος ἐχρησιμοποίησε τὸν ὅρον ἀρχή, ἀλλὰ σημαίνουν ὅτι ὁ Μιλήσιος φιλόσοφος ἀνεγνώρισεν ὡς ἀρχὴν τὸ ἀπειρον. Ὁ Μπουρνεντ ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀναξιμάνδρου εἰς ὄντολογικὴν σημασίαν ὁ ὅρος ἀρχή, ὅστις κατὰ τὴν γνώμην του εἰσῆχθη εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ὁρολογίαν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους. Ὁ Μπουρνεντ, ὡς ἐλέγχθη ἀνωτέρω, ὑπὸ τὸ κράτος θετικιστικῶν ἀντιλήψεων, θεωρεῖ τὰς ἐρεῦνας τῶν Μιλησίων φιλοσόφων ὡς ἀναφερομένας εἰς τὴν φυσικὴν κοσμολογίαν. Κατὰ τῶν ἀντιλήψεων τοῦ Ἀγγλου ἱστορικοφιλοσόφου ἀντεπεξῆλθεν ὁ Βέρνερ Γαϊγκερ, τονίσας ὅτι ἀμφότεραι αἱ μαρτυρίαι ἔχουν τὴν πηγὴν των εἰς τὸν Θεόφραστον καὶ ὅτι ἡ σύμπτωσις των δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι τυχαία. Ἐπίσης ἐσημείωσεν ὅτι ὁ ὅρος ἀρχή χρησιμοποιεῖται ἀργότερον καὶ ὑπὸ τοῦ Μελίσσου, ὅστις ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἀναξιμάνδρου γράφει «*ἀρχὴν τε καὶ τέλος ἔχον οὐδὲν οὔτε αἰδῖον οὔτε ἀπειρον*». (Οὐδὲν πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔχει ἀρχὴν καὶ τέλος δύναται νὰ εἶναι αἰώνιον καὶ ἀπειρον).

Συνεπώς ο Ἀναξίμανδρος ἐφρόνει ὅτι τὸ ἀπειρον δὲν ἔχει ἀρχὴν ἀλλ' ἀποτελεῖ αὐτὸ τοῦτο ἀρχήν. Ὁ Μιλήσιος φιλόσοφος εἶναι δυνατόν νὰ εἶχεν ὑπὲρ ὅσων του καὶ τὴν παρ' Ὀμήρῳ χρῆσιν τῆς λέξεως ἀρχή, εἰς τὴν σημασίαν τῆς πρώτης αἰτίας καὶ ἀφορμῆς. Οὕτω ὁ Ὅμηρος ἐν Ἰλιάδος Χ 116 προκειμένου περὶ τῆς Ἑλένης ὡς ἀφορμῆς, δι' ἣν ἐγένινεν ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος, γράφει «ἦτ' ἐπλετο νεῖκεος ἀρχή» (ἡ ὁποία ὑπῆρξε πρώτη αἰτία τοῦ πολέμου). Γενικῶς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν νοοτροπίαν προσιδιάζει ἡ «ἐξ ἀρχῆς» θεώρησις τῶν πραγμάτων.

Ὁ Ἡρόδοτος περιγράφων τὴν ἱστορικὴν πάλην μεταξὺ τοῦ κόσμου Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὸ προοίμιόν του, δηλοῖ ὅτι θὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῆς αἰτίας ἣς ἐπροκάλεσε τὸν πόλεμον καὶ θὰ ἀποκαλύψῃ ἐκεῖνον περὶ τοῦ ὁποίου γνωρίζει ὅτι ἔκαμε τὴν πρώτην ἀρχὴν τῶν ἐναντίων Ἑλλήνων ἀδικιών «τὸν δὲ αἶδα αὐτὸς πρῶτον ὑπάρξαντα ἀδίκων ἐργων εἰς τοὺς Ἕλληνας». Συνεπῶς οὐδόλως εὐσταθεῖ ἡ ἀντίρρηση τοῦ Μποῦρνεντ ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν κατὰ τὸν 6ον π.Χ. αἰῶνα νὰ εἶχε χρησιμοποιήσει ὡς φιλοσοφικὸν ὄρον ὁ Ἀναξίμανδρος τὴν ἐνδειξὴν ἀρχή.

Πολλαὶ συζητήσεις ἐγένονταί περὶ καθορισμὸν ἀπὸ πραγματολογικῆς ἀπόψεως τοῦ σημασιολογικοῦ περιεχομένου τὸ ὁποῖον ἀποδίδει ὁ Μιλήσιος φιλόσοφος εἰς τὸν ὄρον ἀπειρον. Τὸ ὀρθότερον εἶναι νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι μὲ τὸν ὄρον αὐτὸν νοεῖται ἡ κατ' ἐξοχὴν πρώτη ἀρχή ἀπὸ τὴν ὁποίαν λαμβάνει τὴν ἀφετηρίαν του τὸ γεγονός τῆς κοσμικῆς ἐξελέξεως καὶ τὴν ὑπαρξίν του οἰονδῆποτε πεπερασμένον ὄν. Τὸ ἀπειρον εἶναι κάτι τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει ἀρχήν, ἀλλ' ἀποτελεῖ, ὅπως εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης, αὐτὸ τὸ ἴδιον ἀρχή. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἔχει ἀρχὴν δὲν δύναται νὰ ἔχῃ οὔτε τέλος, οὔτε νὰ ὑπόκειται εἰς φθοράν. Συνεπῶς εἶναι τὸ ἀπειρον ἀθάνατον, ἀνώλεθρον καὶ θεῖον.

Ἀλλὰ δὲν ἀποτελεῖ μόνον χρονικὴν ἀρχὴν ἀλλὰ ἀσκεῖ τὴν ἐξουσίαν του ἐπὶ τῶν πεπερασμένων ὄντων. Αὐτὸ περιέχει καὶ κυβερνᾷ τὸ σύνολον τῶν πεπερασμένων ὄντων: «Τοῦ δὲ ἀπείρου οὐκ ἐστὶν ἀρχή· εἴη γὰρ ἂν αὐτοῦ πέρας. Ἐπὶ δὲ καὶ ἀγέννητον καὶ ἀφθαρτον ὡς ἀρχή τις οὔσα... δι' ὃ αὐτῆς ἀρχή, ἀλλ' αὕτη τῶν ἄλλων εἶναι δοκεῖ καὶ περιέχειν καὶ πάντα κυβερνᾷ καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ θεῖον ἀθάνατον γὰρ καὶ ἀνώλεθρον, ὡς φησὶν ὁ Ἀναξίμανδρος» (Ἀριστ. φυσ. 20 Τ β 6). [Διὰ δὲ τὸ ἀπειρον δὲν ὑπάρχει ἀρχή· διότι (ἐν τῇ αὐτῇ περιπτώσει) θὰ ὑπῆρχε δι' αὐτὸ καὶ τέλος.

Ἀκόμη διὰ τὸ ἀπειρον, ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι ἐν εἶδος ἀρχῆς, δὲν ὑπάρχει γένεσις καὶ φθορά, ἀλλὰ τὸ ἀπειρον φαίνεται ὅτι εἶναι ἀρχὴ τῶν ἄλλων καὶ ὅτι περιέχει καὶ κυβερνᾷ τὰ ἄλλα. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ θεῖον. Διότι εἶναι ἀθάνατον καὶ ἀνώλεθρον, ὅπως λέγει ὁ Ἀναξίμανδρος].

Ἐκ τῆς ἱστορικῆς ταύτης μαρτυρίας τοῦ Ἀριστοτέλους καταδεικνύεται ὅτι ὁ Μιλήσιος σοφὸς ἐταύτιζε τὸ ἀπειρον μὲ τὸ θεῖον. Ἐφρόνει προσέτι ὅτι κυβερνᾷ ἡ πρώτη καὶ θεία αὕτη ἀρχὴ τὸν κόσμον. Εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο τὸν ἐφερεν ἀναμφιβόλως καὶ ἡ δευτέρα σημασία τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἡ λέξις ἀρχή. Διότι αὕτη δὲν σημαίνει μόνον τὴν ἀπὸ χρονικῆς καὶ ὀντολογικῆς ἀπόψεως ἀφετηρίαν τῆς κινήσεως καὶ ἐνεργείας. Σημαίνει προσέτι καὶ ἀσκήσιν ἐξουσίας. Δεικνύει κάτι τὸ ὁποῖον διαρκῶς ὑφίσταται καὶ ἀσκεῖ κυριαρχικὴν καὶ κυβερνητικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τινος ἄλλου κυριαρχουμένου.

Ὅταν ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι «ἡ τῶν Ἀθηναίων ἀρχή», ἠγόουν τὴν ἐκ μέρους τῶν Ἀθηναίων ἀσκήσιν κυριαρχίας ἐπὶ τῶν

συμμάχων. Κατ' ἀνάλογον τρόπον καὶ ὁ Ἀναξίμανδρος θεωρεῖ τὸ ἀπειρον ὡς ἀσκοῦν ὀντολογικὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῶν ἐγκοσμίων ὄντων. Εἶναι φανερόν ὅτι ἡ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἀντίκρουσις τοῦ κοσμολογικοῦ φαινομένου προέρχεται ἐξ ἐπεκτάσεως τῆς εἰς τὰς πολιτικὰς κοινωνίας ὑφισταμένης δικαιο-

πολιτικῆς τάξεως. Ὅπως εἰς τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις ὑπῆρχε πολιτικὴ ἐξουσία «ἀρχή», κατ' ἀνάλογον τρόπον, φρονεῖ ὁ Ἀναξίμανδρος ὅτι ὑπάρχει καὶ ἐπὶ τοῦ σύμπαντος μία κυριαρχικὴ αὐθεντία, κυβερνητικὴ ἀρχὴ ἀσκουμένη ὑπὸ τοῦ ἀπείρου. Σημειώνει τοῦτο τὴν παρουσίαν του εἰς τὴν περιοχὴν τῶν πεπερασμένων ὄντων ὡς ἀποκαθιστῶσα τὴν τάξιν ἀρχή.

Σύμφωνον πρὸς τὰς ἐκτεθείσας ἀντιλήψεις εἶναι καὶ τὸ διασωθὲν συντομώτατον ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ «Περὶ φύσεως» συγγράμματός του, μὲ τὸ ὁποῖον ἀρχίζει ἡ εὐρωπαϊκὴ φιλοσοφικὴ φιλολογία: «Ἐξ ὧν δὲ ἡ γένεσις ἐστὶ τοῖς οὖσι καὶ τὴν φθορὰν εἰς ταῦτα γίνεσθαι κατὰ τὸ χρεὼν διδόναι γὰρ αὐτὰ δίκην καὶ τίσιν ἀλλήλοις κατὰ τὴν τοῦ χρόνου τάξιν» (Σιμπλίκ. σχόλ. εἰς «Φυσικά» Ἀριστ. 24, 18). [«Ἐξ ἐκείνων δὲ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὑπάρχει εἰς τὰ ὄντα ἡ γένεσις, εἰς ταῦτα γίνεται καὶ ἡ φθορά των, συμφῶνως πρὸς τὸ (ὀφειλόμενον) χρέος· διότι τὰ ὄντα δικάζονται καὶ πληρώνουν τὸ ἐν εἰς τὸ ἄλλο ἀποζημίωσιν ἔνεκα τῆς ἀδικίας, συμφῶνως μὲ τὴν προσταγὴν τοῦ χρόνου»].

Τὰ πεπερασμένα ὄντα, λέγει ὁ Ἀναξίμανδρος, ὡς ἀντλοῦνται ἀπὸ τὸ ἀπειρον τὴν ὑπόστασίν των ἐν εἶδει χρέους (κατὰ τὸ χρεὼν) ὀφείλουν νὰ φθαροῦν ἐπανερχομένης τῆς ὑποστάσεως των εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἀπείρου. Τὰ ἐγκόσμια ὄντα ἀγονταί εἰς δίκην ἐνώπιον τοῦ χρόνου ὡς δικαστοῦ, ὅστις ἀποκαλύπτει τὴν ἐλλειπτικότητα των (ἀδικίαν) καὶ τὰ ἐξαναγκάζει νὰ πληρώσουν ἀποζημίωσιν τὸ ἐν εἰς τὸ ἄλλο (διδόναι τίσιν ἀλλήλους). Ἀλλὰ πῶς νοεῖ ὁ Ἀναξίμανδρος τὴν πληρωμὴν τῆς τοιαύτης ἀποζημιώσεως «πίσεως» τοῦ ἐνὸς ὄντος πρὸς τὸ ἄλλο; Τὸ πιθανὸν νόημα τῆς ἀποφάνσεώς του εἶναι ὅτι τὰ ὄντα λόγῳ τοῦ πεπερασμένου χαρακτῆρος τῆς ὑποστάσεώς των τείνουν πρὸς τὴν ἀδικίαν. Ἐπειδὴ εἶναι περιωρισμένα ρέπουσιν πρὸς τὴν ἀρτίωσίν των, πρὸς τὸ «πλέον ἔχειν», τὴν πλεονεξίαν. Ἐνεκα τούτου περιέρχονται εἰς συγκρούσεις καὶ ἀγονταί πρὸ τοῦ δικαστηρίου τοῦ ἐκπροσωπούμενου ὑπὸ τοῦ χρόνου, ὅστις ἐπιβάλλει τὴν ἰσομοίαν.

Ὁ Βέρνερ Γαϊγκερ λίαν ὀρθῶς ἔχει συσχετίσει τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο πρὸς τὰς περὶ δίκης ἀντιλήψεις τὰς ἐκφραζόμενας ὑπὸ τοῦ Σόλωνος, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ δίκη συσχετίζεται συχνά μὲ τὸν χρόνον. Ἀποδεικνύεται ἀσφαλῶς διὰ τοῦ ἐν λόγῳ ἀποσπάσματος ὅτι ὁ στοχασμὸς τῶν προσωκρατικῶν εἶναι συνθετικὸς, περιλαμβάνων εἰς ἐν συνοπτικὸν βλέμμα τὸ φυσικόν, συνάμα καὶ τὸ ἀνθρωπολογικὸν φαινόμενον.

Συγκρινομένη ἡ περὶ ἀπείρου ὡς πρώτης ἀρχῆς δοξασία τοῦ Ἀναξιμάνδρου πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Θαλοῦ ὅτι ἡ πρώτη ἀρχὴ εἶναι τὸ ὕδωρ, παρουσιάζει τὴν ὁμοιότητα ὅτι καὶ ὁ Θαλῆς ἀκολουθῶν παλαιότερας ἀντιλήψεις, τὴν παρουσίαν τῶν ὁποίων ἤδη ἐσημειώσαμεν παρὰ τῷ Ὀμήρῳ, ἐθεώρει τὸ ὕδωρ ὡς ἀπειρον ποσότητα. Ὁ Ἀναξίμανδρος ὁμῶς φθάνει εἰς καθαρωτέραν κατανόησιν τῆς ἀρχῆς καὶ ἀντιλαμβάνεται ὅτι αὕτη δὲν δύναται νὰ ταυτίζεται μὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ στοιχεῖα. Ἡ σκέψις του προφανῶς εἶναι περισσότερον θεωρητικὴ καὶ ἀφηρημένη. Θέλει νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν πρώτην ἀρχὴν ἀπὸ τοὺς ποιητικούς προσδιορισμούς καὶ νὰ θέσῃ αὐτὴν ἐκτὸς τῆς σαφηνείας τῆς ἐγκοσμίου αἰτιοκρατικῆς διαδικασίας. Συγχρόνως ἀπαλλάσσει αὐτὴν καὶ παντὸς ὁρίου

ἀνακηρύσσων αὐτὴν ὡς ἀνεξάντλητον πηγὴν, ἐξ ἧς λαμβάνει ἀνεξάντλητον ὑπόστασιν ἀπειρία κόσμων.

Ἡ τοιαύτη γένεσις τῶν κόσμων ἐκ τοῦ ἀπείρου συνεπάγεται καὶ τὴν φθαρτότητά των καὶ καθιστᾷ νοητὸν τὸν πεπερασμένον χαρακτήρα των. Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι εἰς τὰς πρώτας τῆς ἀρχῆς ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφικὴ σκέψις ὑψώνει τὴν ἐννοίαν τοῦ ἀπείρου ὑπεράνω τῆς ἐννοίας τοῦ πεπερασμένου. Αἱ ὑποστηρικθεῖσαι ἀντιλήψεις ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ ἱστοριοφίλοσοφου Σπένγλερ, ὅστις ἠθέλησε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ νοοτροπία, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν νοοτροπίαν τῆς νέας ἐποχῆς, ἀποκρούει τὴν ἰδέαν τοῦ ἀπείρου, ἐλέγχονται ἐκ τῶν ἱστορικῶν δεδομένων ὡς ὅλως ἀνακριβεῖς.

Ὁ Ἀναξίμανδρος ἔχει ὑψώσει τὸ ἀπειρον εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς πρώτης ὑπερβατικῆς ἀρχῆς καὶ τὸ ἔχει ταυτίσει μὲ τὸ θεῖον. Προπαρεσκεύασε τοιοτοτρόπως καὶ τὴν μαθηματικὴν περὶ τοῦ κόσμου ἀντίληψιν, ὑποδείξας ὅτι τὸ οὐσιῶδες γνώρισμα τῶν ἐγκοσμίων ὄντων τὸ ἀποτελεῖ ὁ πεπερασμένος χαρακτήρ αὐτῶν. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται ἡ προσπάθειά του νὰ καθορίσῃ τὰς ἀριθμητικὰς σχέσεις αἰτινες κυριαρχοῦν εἰς τὸ σύμπαν χρησιμοποιῶν τὰ πολλαπλάσια τοῦ ἀριθμοῦ 3, ὅστις ἀνεκαθεν ἐθεωρεῖτο ἱερός. Δέχεται ὅτι ἡ κατὰ τὸ πλάτος διάμετρος τοῦ κυλίνδρου, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν γῆν, εἶναι τριπλασία τῆς καθ' ὕψος διαμέτρου του, ἡ διάμετρος τοῦ κύκλου ἐπὶ τοῦ ὁποίου κινεῖται ἡ σελήνη εἶναι ἐν συγκρίσει μὲ τὴν γῆν τὴν διάμετρον 2x3x3, ἥτοι 18 φορές μεγαλυτέρα, ἡ δὲ διάμετρος τοῦ κύκλου ἐπὶ τοῦ ὁποίου κινεῖται ὁ ἥλιος 3x3x3, ἥτοι 27 φορές μεγαλυτέρα τῆς διαμέτρου τοῦ κύκλου ἐπὶ τοῦ ὁποίου κινεῖται ἡ σελήνη. Ἐπίσης θεωρεῖ τὰς ὑπὸ τῶν οὐρανίων σωμάτων ἐκτελουμένας κινήσεις ὡς διαγραφούσας κυκλικὰς τροχιάς. Ὅθεν καθίσταται πρόδηλον ὅτι ἐπιχειρεῖται ἡ ἐπὶ τῇ βάσει ἀριθμητικῶν καὶ γεωμετρικῶν καθορισμῶν περιγραφή τῶν σχέσεων τῶν ἐγκοσμίων ὄντων. Ἡ ἰδία δὲ μαθηματικοποίησις τῆς φύσεως ἐμφανίζεται καὶ εἰς τὸ ἐρμηνευθὲν ἀπόσπασμά του εἰς τὸ ὁποῖον ἀποφαίνεται ὅτι ὁ χρόνος ἀποκαθιστᾷ τὴν ἰσομοίαν τῶν πεπερασμένων ὄντων.

Ἀναξίμενης (585-525 π.Χ.)

Ὁ τρίτος ἐκ τῶν Μιλησίων φιλοσόφων εἶχε φθάσει εἰς τὴν ὥριμον ἡλικίαν του κατὰ τὴν ἄλυσιν τῶν Σάρδεων ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἥτοι κατὰ τὸ 546 π.Χ. Συνεπῶς θὰ εἶχεν εὐτυχῆσαι νὰ ἔλθῃ εἰς προσωπικὴν ἐπαφὴν ὀχι μόνον μὲ τὸν Ἀναξίμανδρον, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν Θαλῆν. Διὰ τοῦτο φαίνεται ὅτι ἐπέδρασαν ἐξ ἴσου ἐπὶ τῆς σκέψεώς του καὶ οἱ δύο προγενέστεροί του σοφοί. Διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀκολουθεῖ τὸν Θαλῆν θέτων ὡς ἀρχὴν συγκεκρίμενον στοιχεῖον, ἀφ' ἑτέρου δὲ συμμορφούμενος πρὸς τὰς περὶ ἀπείρου διδασκαλίας τοῦ Ἀναξιμάνδρου δέχεται ὡς ἀρχὴν οὐχὶ τὸ ὕδωρ, ἀλλὰ τὸν ἀέρα. Συγκρίνων ὁ Ἀναξίμενης τὸν ἀέρα πρὸς τὸ ὕδωρ τὸν εὗρισκε κατέχοντα ἰδιότητας, αἰτινες τὸν ἐμφανίζουν περισσότερον προσεγγίζοντα πρὸς τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀπείρου.

Ὁ ἀὴρ ἐκτείνεται παντοῦ καὶ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν, περιέχει τὰ πάντα καὶ εἰσδύει πανταχοῦ. Ὅθεν συνδυάζων τὰς ἀντιλήψεις ἀμφοτέρων τῶν διδασκάλων του ἐδέχθη τοῦτον ὡς ἀρχὴν ἐξ ἧς παράγονται τὰ πάντα. Διὰ τοῦ Ἀναξιμένους δὲν ἐπέρχεται ὀπισθοδρομῆσις, ὅπως φρονοῦν τινές, εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σκέψιν, ἀλλὰ ἐπιτελεῖται μία διαλεκτικὴ σύνθεσις. Ἄν θεωρήσωμεν τὸ ὕδωρ τοῦ Θαλοῦ ὡς ἀρχικὴν θέσιν, καὶ τὸ ἀπειρον τοῦ Ἀναξι-

μάνδρου ὡς ἀντίθεσιν, ἀμφότεραι αἱ τεθεῖσαι ἐννοιαὶ συντίθενται εἰς τὸν ἀέρα, ὅστις κατὰ τὸν Ἀναξίμενην συνενώνει τὰ προσόντα ἅτινα ἐμφανίζουν διὰ νὰ ἀνακηρυχθοῦν ὡς πρῶται ἀρχαὶ καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ ἀπειρον. Ἐπὶ πλεον φαίνεται ὅτι καὶ ὁ τρίτος Μιλήσιος φιλόσοφος ἀπέδωκεν εἰς τὸν ἀέρα ὡς ἀπειρον

πρώτην ἀρχὴν καὶ τὴν ἰκανότητα τῆς ζωῆς καὶ τῆς νοήσεως. Περὶ τούτου μᾶς πληροφορεῖ ὁ Φιλόπονος γράφων «οἱ δὲ ἀερίαν τὴν ψυχὴν ὡς Ἀναξιμένης καὶ πινες τῶν Στωϊκῶν» («μερικοὶ δὲ λέγουσιν ὅτι ἡ ψυχὴ συνίσταται ἐξ ἀέρος, εἶναι δὲ αὗτοι ὁ Ἀναξίμενης καὶ μερικοὶ ἐκ τῶν Στωϊκῶν»). Ὁ Κικέρων λέγει ὅτι διὰ τὸν Ἀναξίμενην ὁ ἀὴρ εἶναι θεός.

Ἡ μεγάλη ἀνακάλυψις τοῦ Ἀναξιμένους ἦτο ἡ προσπάθειά του νὰ ἀναγάγῃ τὰς ποιοτικὰς μεταβολὰς εἰς ποσοτικὰς. Τὸ πολυθρύλητον καὶ τοσοῦτον σήμερον διαφημιζόμενον δόγμα ὅτι ἡ ποιότης δύναται νὰ ἀναχθῇ εἰς τὴν ποσότητα ἀνεκαλύφθη διὰ πρώτην φοράν ὑπὸ τοῦ τρίτου ἐκ τῶν Μιλησίων σοφῶν. Ἐνῷ ὁ Ἀναξίμανδρος παρήγε τὴν ποικιλίαν τῶν ὄντων, δεχόμενος ὅτι αἱ διαφορισμένοι ὕλοι προκύπτουν δι' ἐκκρίσεων ἐκ τοῦ ἀπείρου, ὁ Ἀναξίμενης εἶπεν ὅτι ἡ ποικιλία δύναται νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τῆς μηχανικῆς διαδικασίας τῆς πυκνώσεως καὶ τῆς ἀραιώσεως («πυκνώνει καὶ μανώσει»).

Εἰς ὅλα τὰ ὄντα ὑπόκειται ὡς κοινὴ οὐσία ὁ ἀὴρ, ἀναλόγως δὲ τῆς μεγαλυτέρας ἢ μικροτέρας πυκνότητός του ἡ ἀραιότητός του ἐμφανίζεται ὡς ὕδωρ, ὡς γῆ, ὡς πῦρ καὶ ἐν γένει ὡς πρᾶγμα συγκεκρίμενον μὲ καθωρισμένας ἰδιότητας. Οἰαδήποτε μεταβολὴ τῆς ἀρχικῆς ὕλης δύναται νὰ αἰτιολογηθῇ διὰ τῆς μηχανικῆς ἐνεργείας τῆς προκαλουμένης ὑπὸ τῆς κινήσεως. Τὴν κίνησιν δέχεται ὁ Ἀναξίμενης μαζὶ μὲ τὸν Ἀναξίμανδρον ὡς αἰωνίαν καὶ ἀπειρον: «αἰδιον». Εἶναι φανερόν ὅτι ἐνῷ ὁ Ἀναξίμανδρος εἶχε παρουσιάσει μίαν μαθηματικὴν αἰτιότητα, ὁ Ἀναξίμενης ἐξηγεῖ τὸ κοσμικὸν γεγονός διὰ μηχανικῆς αἰτιότητος. Ἀνεδείχθη τοιοτοτρόπως εἰσηγητῆς τῆς μηχανικῆς ἐρμηνείας τοῦ κόσμου. Διεκρίθη δὲ διὰ τὴν συστηματικότητα τῆς σκέψεώς του καὶ διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς παρατηρήσεως τῶν φυσικῶν φαινομένων. Πρῶτος αὐτὸς κατῴρθωσε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἡ σελήνη δανεῖζεται τὸ φῶς τῆς ἀπὸ τὸν ἥλιον, διέγνωνσε δὲ καὶ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν ἐκ τῆς ὁποίας προκαλοῦνται αἱ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης. Διὰ τοῦ Ἀναξιμένους δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι τίθεται τὸ θεμέλιον διὰ τὴν μηχανικὴν ἐρμηνείαν τῶν φυσικῶν φαινομένων.

Μὲ τὸν Ἀναξίμενην τερματίζεται ἡ φιλοσοφικὴ παράδοσις τῆς Μιλήτου. Ἦδη ἀπὸ τοῦ 560 π.Χ. τὸ βασιλεῖον τῶν Λυδῶν ἐπεξέτεινε τὴν κυριαρχίαν του ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἀκτῶν τῆς Ἰωνίας καὶ ἡ Μίλητος κατέστη φόρου ὑποτελὴς εἰς τὸν Κροῖσον. Κατὰ τὸ 546 ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Κύρος κατέλυσε τὸ βασιλεῖον τῶν Λυδῶν καὶ ὑπήγαγεν εἰς τὴν ἐπιρροὴν του τὰς Ἑλληνικὰς ἀκτὰς. Ὁ ζυγὸς τὸν ὁποῖον ἐπέβαλον οἱ Πέρσαι ἦτο ἀπείρως βαρύτερος τοῦ λυδικοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἠναγκάσθησαν οἱ Ἴωνες νὰ ἐπαναστατήσουν. Ἀποτέλεσμα τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης ἦτο ἡ δραματικὴ ἄλωσις τῆς Μιλήτου κατὰ τὸ 494 π.Χ. ὑπὸ τῶν περσικῶν στρατευμάτων. Ἡ πόλις ἀνωκοδομήθη καὶ πάλιν, ἀλλ' οὐδέποτε συνεχίσθη εἰς αὐτὴν ἡ ἐκεῖθεν ἀρξαμένη πνευματικὴ κίνησις. Κατέστη μόνον περίφημος διὰ τὴν τρυφὴν τῶν κατοίκων τῆς μέχρις ὅτου, κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους, ἡρμώθη καὶ ὁ χώρος τῆς κατεκαλύφθη ἀπὸ τὰ ὕδατα τοῦ Μαϊάνδρου.

ΕΟΡΤΑΙ ΤΩΝ ΟΡΦΙΚΩΝ

Εἰς τὰ Ὅρφικὰ Μυστήρια ἐγένοντο ἐορταὶ διὰ τῶν ὁ-
πῶν ἐξεδήλουτο ἡ λατρεία πρὸς τὴν Φύσιν καὶ ἐν ταύ-
τῳ διεδηλοῦτο ἡ ἱστορία τῆς ἐμφάνισης τῶν ἀνθρωπίνων
ψυχῶν καὶ ἡ ἀνοδὸς των πρὸς τοὺς πνευματικούς κόσμους.

Ἐώρταζον τὴν φθινοπωρινὴν Ἰσημερίαν κατὰ πρῶτον
θεῖαν δημιουργίαν, διότι ἔφερε τὰ ὄντα εἰς τό εἶναι αὐτῶν
καὶ πρωτίστως ὁ ἐορτασμός των ἐστρέφετο εἰς τό γεγονός
τῆς ἐμφάνισης τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Τὴν ψυχὴν ὠνόμα-
ζον κόρην πρωτογόνην καὶ ἐσπούδαζον τὰς ἐκδηλώσεις της,
διὰ τῶν ὁποίων ἔφθασεν αὕτη νὰ διακριθῇ ὡς νοητικόν ὄν
τῆς Φύσεως. Εἰκονίζον τὴν περίοδον ἀπὸ τῆς Φθινοπωρινῆς
Ἰσημερίας μέχρι τῆς Χειμερινῆς Τροπῆς τοῦ Ἡλίου ὡς ἀντι-
στοιχοῦσαν πρὸς τὴν περίοδον τοῦ χρόνου κατὰ τὸν ὁποῖον ἡρ-
νήθη αὕτη (ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ), νὰ ἐκδηλώσῃ τὰς δυναμι-
κότητάς της, διὰ τῶν ὁποίων ἐχαρακτηρίσθη ὡς πράγματι
νοητικόν ὄν. Δηλαδή, ὄν ἱκανόν νὰ δεχθῇ τὰς ἐπιδράσεις
τοῦ Οὐρανοῦ, διαπλάσῃ τὸν ἡθικόν χαρακτήρα τοῦ ἀνθρώ-
που καὶ διαμορφώσῃ τὴν συνειδήσιν του κατὰ τρόπον ὥστε
νὰ διακανονίζῃ τὴν ζωὴν του ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τοὺς ὁμοίους
του ὅπως ἀποτελέσῃ μετ' αὐτῶν τὰς ἀνθρωπίνας κοινωνίας
διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἐξηραλιζέτο ἡ πρόοδός των.

Ἡ περίοδος ἀπὸ τῆς Φθινοπωρινῆς Ἰσημερίας μέχρι τῆς
Χειμερινῆς Τροπῆς τοῦ Ἡλίου, ἀντιστοιχοῦσε κατὰ
τούς Ὅρφικούς, πρὸς τὴν πρώτην περίοδον τοῦ ἀνθρωπίνου
γένους κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπάλαισε ἡ ψυχὴ αὐτοῦ διὰ νὰ εὕρῃ
τὴν ὁδὸν πρὸς σύστασιν τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν. Αἱ ἀπο-
σφαιρικαὶ μεταβολαὶ τὸν χρόνον τῆς περιόδου αὐτῆς, ἔλεγον,
εἶναι ζῶσα ἀλληγορικὴ εἰκὼν τῆς πρώτης ψυχικῆς ἱστο-
ρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ πτώσις τῶν ὑδάτων κατὰ
τόν χρόνον τοῦτον εἰκονίζει τὰς κατερχομένας ἐξ Οὐρανοῦ
ἀκτῖνας τοῦ φωτός καὶ ὡς αὕτη καθιστᾷ γόνιμον τὴν Γῆν
πρὸς καλλιέργειαν τῶν σπερμάτων διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἐμφα-
νισθῇ ἡ βλάστησις καὶ ἐξ αὐτῆς τὰ ἄνθη καὶ οἱ καρποί,
οὕτω καὶ διὰ τῶν ἀκτίνων τοῦ φωτός αἱ ἀνθρώπιναι ψυχαὶ
θὰ ἐκδηλώσουν τὰς ιδέας καὶ συναισθήματα αὐτῶν. Ὅπως
καλλιεργεῖται ἡ Γῆ διὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς βλαστήσεως
αὐτῆς, οὕτω πρέπει νὰ καλλιεργοῦνται καὶ αἱ ἀνθρώπιναι
ψυχαὶ, διὰ νὰ ἐκδηλοῦν τὰς δυνάμεις των καὶ τὰς μεταβά-
λουν εἰς ιδέας καὶ συναισθήματα.

Κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Χειμερινῆς Τροπῆς τοῦ Ἡλίου οἱ
Ὅρφικοὶ ἐώρταζον τὴν γέννησιν τοῦ Διόνυσου τοῦ Ζα-
γρέως. Ἡ ἐορτὴ αὕτη ἦτο ὑφίστης σπουδαιότητος, διότι
κατ' αὐτὴν ἀπεκάλυπτον ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἔφθασε εἰς
τὰ ὅρια τῆς διανοήσεως νὰ ἐκδηλώσῃ δυναμικότητάς διὰ
τῶν ὁποίων θὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸν Οὐρανόν ἐκ τῶν
ἐπιδράσεων τοῦ ὁποίου θὰ ἐκδηλωθοῦν ἐν αὐτῇ ἱκανότητες
πρὸς ἀπόκτησιν μεγαλυτέρας γνώσεως, ἡ ὁποία θὰ τὴν φέ-
ρῃ εἰς κατάστασιν νὰ γνωρίσῃ τὰ μέσα τῆς πνευματικῆς
της ἀνοδού.

Ἡ ἐποχὴ τῆς φθινοπωρινῆς Ἰσημερίας μέχρι τῆς Χειμε-
ρινῆς Τροπῆς τοῦ Ἡλίου ἐλαμβάνετο ὡς ἀλληγορικὴ
εἰκὼν τοῦ χρόνου τῆς προπαρασκευῆς τῶν ἀνθρωπίνων
ψυχῶν, κατὰ τὸν ὁποῖον θὰ ἐξεδηλοῦτο παρὰ αὐτῶν συναι-
σθήματα καὶ πράγματι φυσικαὶ ιδέαι, διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἐπρο-
χώρουν πρὸς τὴν πνευματικὴν των ἀναγέννησιν ἡ ὁποία θὰ
σημειωθῇ κατὰ τὸν χρόνον τοῦ ἔαρος, ὅτε καὶ αἱ ἀκτῖνες
τοῦ φωτός τοῦ Ἡλίου θερμότερον ἐπιδροῦν διὰ τὴν

ἐκδήλωσιν καὶ λειτουργίαν τοῦ νόμου τοῦ Φάνητος. Τὰ ἐκ-
δηλούμενα ὑπὸ τῆς βλαστήσεως τῆς μητρὸς Γῆς ἄνθη καὶ
μῦρα, κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, ἡ χαρὰ καὶ τό χάσμα τῆς
μητρὸς Γῆς τὰ ὁποῖα ἐκλεπτύνουν τὰς ἀνθρωπίνας αἰσθή-
σεις εἶναι ἡ ἀλληγορικὴ εἰκὼν, κατὰ τὸν θεῖον Ὁρφέα, ἡ ἐμ-
φανίζουσα τὰς ἐκδηλώσεις τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, ἐκεῖνων
αἱ ὁποῖαι θαίνουν πρὸς τὴν ἀθανασίαν των φέρουσαι τὰ εἰκονι-
ζόμενα ὑπὸ τοῦ γέλωτος τοῦ Φάνητος πλέον ἐν τῇ φύσει αὐτῶν.

Κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Χειμερινῆς Τροπῆς τοῦ Ἡλίου τῶν
Ὅρφικῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὕμνου τὴν γέννησιν τοῦ
Διόνυσου τοῦ μέλλοντος ἀπελευθερωτοῦ τῶν ἀνθρωπί-
νων ψυχῶν ἐκ τοῦ Ἄδου, οἱ Ὅρφικοὶ ἐσπούδαζον τὰ μεγά-
λα γεγονότα τῶν μεταμορφώσεων τῶν ψυχῶν τῆς Γῆς καὶ διὰ
τῆς σπουδῆς ταύτης ἐγνώριζον τὰ μέσα τὰ ὁποῖα θὰ τοὺς
καθοδηγουν διὰ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀθανα-
σίας. Κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν τοῦ ἔτους ἐγεννήθησαν καὶ ὅλοι οἱ
μεγάλοι διδάσκαλοι τῆς μυστηριακῆς γνώσεως, ἐκεῖ-
νοι οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν οἱ πρωτοπόροι πασῶν τῶν ἀρχαίων
φρησκειῶν. Ἡ γέννησις ὅμως αὕτη δέν εἶναι ἡ ἐμφάνισις
τῶν ἀνθρωπίνων αὐτῶν ὁργανισμῶν, ἀλλὰ ἡ ἀλληγορικὴ
εἰκὼν τῆς πνευματικῆς αὐτῶν ἀναγεννήσεως, διὰ τῆς ὁ-
ποίας κατανικᾷται ὁ τιτανικός κόσμος.

Ἐώρταζον οἱ Ὅρφικοὶ τὴν Ἑαρινὴν Ἰσημερίαν, τό σύμ-
βολον τοῦ ἡθικοῦ θανάτου τῆς τιτανικῆς τῶν ἀνθρώ-
πων φύσεως καὶ τῆς πνευματικῆς των ἀναστάσεως ἢ τῆς
νέας αὐτῶν γεννήσεως εἰς τὰς πνευματικὰς φύσεις τοῦ πνευ-
ματικοῦ κόσμου τῶν ἀθανάτων. Ἐώρταζον τὸν θάνατον τοῦ
Διόνυσου τοῦ Ζαγρέως καὶ τὴν ἐκ νέου αὐτοῦ γέννησιν ἐκ
τῆς φύσεως τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Τὴν γέννησιν Διόνυσου τοῦ
Ἐλευθερωτοῦ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, τὴν σύζευξιν τῆς
ἀποκαθαρθείσης ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἐκ τῶν παθῶν τῆς τι-
τανικῆς αὐτῶν φύσεως μετὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ Διόνυσου εἰκονι-
ζομένου ἄρματος τῶν ἀθανάτων πνευμάτων. Ἡ ἐορτὴ αὕτη
τῶν Ὅρφικῶν, ἀπετέλεσεν τὴν πνευματικὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ
Ὁρφέως καὶ θὰ εἶναι πανευτυχεῖς αἱ ψυχαὶ τῶν μουμένων
εἰς τὰ Ὅρφικὰ μυστήρια, ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι θὰ κατανοήσουν
τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἡγέτου τούτου τῆς ὑπερόχου αὐτοῦ θά-
σεως τῆς Θεογονίας.

Κατὰ τὰς ἐορτάς τῶν Ὅρφικῶν αἱ ὁποῖαι ἐλάμβανον χώ-
ραν κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐαρινῆς Ἰσημερίας, ἐτελοῦν-
το καὶ τὰ συμπόσια αὐτῶν. Τὰ συμπόσια τῶν ὠμοφάγων.
Ἐθυσίαζον τὸν Διονυσιακὸν Ταῦρον καὶ ἔτρωγον ἐκ τῶν
σαρκῶν αὐτοῦ. Ἀλλὰ ποῖος ἦτο ὁ Διονυσιακὸς Ταῦρος; Εἰς
τό σημεῖον αὐτό τῆς ἀλληγορικῆς ταύτης εἰκόνης, ἐπιμελῶς
ἐκρύβη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Ὁρφέως ἡ μεγάλη ἀλήθεια, τὴν
ὁποίαν μόνον ἄκρως μεμνημένοι εἰς τὰ Ὅρφικὰ μυστήρια θὰ
ἠδύναντο νὰ κατανοήσουν. Μόνον ὀλίγας λέξεις δύναμαι νὰ
προσδῶω διὰ τὴν ἀλληγορικὴν ταύτην εἰκόνα. Διόνυσος
καὶ Ταῦρος. Ὁ Διόνυσος εἶναι τέκνον τοῦ Διός καὶ ὁ Ταῦρος
μία ἐκ τῶν πτυχῶν τοῦ νόμου τοῦ Φάνητος. Ὁ Φάνης ἀφο-
μοιωθεῖς εἰς τὴν φύσιν τοῦ Διός ἔδωσεν εἰς αὐτόν τὰς πνευ-
ματικὰς ἐξουσίας τοῦ Οὐρανοῦ... Ἐν ἐκ τῶν τέκνων τοῦ
Θεοῦ Διός φέρεται ὡς σύμβολον αὐτοῦ τὸν Ταῦρον. Ἐκεῖνος
ἐκ τῶν μυστῶν τῶν Ὅρφικῶν μυστηρίων ὁ ὁποῖος θὰ ἐγνώ-
ριζεν καὶ θὰ ἐξετίμα τό τέκνον τοῦτο τοῦ Θεοῦ Διός, θὰ
ἠγνόει τὴν συμβολικὴν ἔννοιαν τοῦ Ταύρου. Ὁ συνδυασμός
τῶν δύο ἔννοιῶν τοῦ Διόνυσου καὶ τοῦ Ταύρου ἀποτελοῦν
τὴν βάσιν τῆς μεγάλης ἀποκαλυφθείσης ἀληθείας τοῦ

Θεοῦ Ὁρφέως. Ἀποτελοῦν τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος πε-
ρὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Καὶ ὁ Θεὸς Ζεὺς
κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν παράδοσιν μετεμορφώθη εἰς Ταῦρον,
προκειμένου νὰ ἔλθῃ εἰς ἐρωτικές σχέσεις πρὸς μίαν Νύμ-
φην, πρὸς μίαν Τιτανικὴν φύσιν ἔχουσαν ψυχὴν, πρὸς μετα-
μόρφωσιν τῆς φύσεώς της ταύτης.

Τὰ διασωθέντα ὑπὸ ἀμνητων περὶ τῶν Ὅρφικῶν συμπο-
σίων κατὰ τὰ ὁποῖα πράγματι οἱ Ὅρφικοὶ ἔτρωγαν
ὠμάς σάρκας, εἶναι ἄξια νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν μόνον
ὑπὸ ἀμνητῶν ἀνθρώπων καὶ φρονῶ ὅτι δέν ἀξίζει νὰ λεχθῇ
οὐδεμία λέξις περὶ τούτων, ἀφοῦ ἐπίσης εἶναι γνωστόν ὅτι οἱ
Ὅρφικοὶ ἠκολοῦθουν ἀκρεοφαγικὴν δίαιταν.

Αἱ ἐορταὶ τῆς ἐαρινῆς Ἰσημερίας τῶν Ὅρφικῶν ἀπετέ-
λουν δι' αὐτοὺς ὑφίστην σπουδὴν. Θάνατος καὶ ἐκ νέ-
ου ἀναγέννησις τοῦ Διόνυσου παρέχει τὴν ἔννοιαν τοῦ
θανάτου τῆς τιτανικῆς φύσεως καὶ εἰσόδου τῆς ψυχῆς αὐτοῦ
εἰς τό βασίλειον τῶν ἀθανάτων. Εἶναι ὁ θάνατος τῶν
παθῶν τῆς τιτανικῆς φύσεως τῶν μεμνημένων καὶ ἡ
ἐμφάνισις τῶν μεγάλων ἀρετῶν αἱ ὁποῖαι ἐξασφαλίζουν τὸν
θρίαμβον αὐ-τῶν. Αὐτόχρομα κατατρόπως τῆς τιτανικῆς
φύσεως ἡ ὁ-ποία ὡς νόμον αὐτῆς ἔχει τὸν θάνατον.

Οἱ Ὅρφικοὶ ἐτέλουν ἐορτάς καὶ κατὰ τὴν θερινὴν Τροπὴν
τοῦ Ἡλίου. Κατ' αὐτάς ἀνεφέροντο εἰς τὸν θρίαμβον
κατὰ τοῦ νόμου τοῦ θανάτου τῶν τιτανικῶν φύσεων Διόνυ-
σου τοῦ Ἐλευθερέως. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς τελετάς ταύτας
οἱ Ὅρφικοὶ ἐξεδήλουν τὴν λατρείαν των πρὸς τὴν θεῖαν δη-
μιουργίαν, ἡ ὁποία ἔφθασεν διὰ τῶν ἐκδηλώσεων τῶν νό-
μων αὐτῆς εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῶν νόμων τῆς Θεοποιήσεως
τῶν ὄντων της. Ἐξεδήλουν δέ καὶ εὐγνωμοσύνην εἰς τὰ
θεοποιηθέντα ὑπέροχα τέκνα αὐτῆς, ὑπὸ τὴν προστασίαν
τῶν ὁποίων ἐτίθεντο διὰ τῆς ἐλευθέρας αὐτῶν διαθέσεως.
Ὁ Θεὸς Ἀπόλλων, ἡ ἐκπροσώπησις τῆς αἰωνίας νεότητος
τῶν ἀθανάτων, ἀπετέλει τό κορύφωμα τῆς ἐκδηλώσεως
τῆς εὐγνωμοσύνης των. Ἡ λύρα του κατ' αὐτὴν τὴν ὥρα
τοῦ ἔτους παρεδίδοτο ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεῖον Ὁρφέα, διὰ
νὰ κρούῃ τὰς χορδὰς της καὶ μεταδίδῃ τοὺς ἤχους της εἰς
τὰς ψυχὰς τῶν μεμνημένων, ὅπως ἐναρμονίζουσιν τὰς πνευ-
ματικὰς των δυνάμεις πρὸς τὴν πνευματικὴν φύσιν τοῦ
Θεοῦ τῆς αἰωνίας νεότητος.

Εἰς τὰς ἐορτάς τῆς Θερινῆς Τροπῆς τοῦ Ἡλίου τῶν
Ὅρφικῶν, ἐλάμβανον μέρος ἐξ αὐτῶν, ἐκεῖνοι μόνον οἱ
ὁποῖοι εἶχον διέλθει ὅλους τοὺς βαθμοὺς τῆς Ὁρφικῆς μυή-
σεως καὶ τὰ συμπόσιά των δέν ἀπετελοῦντο ἀπὸ ὠμοφάγια,
ἀλλὰ ἀπὸ τροφὴν τὴν ὁποίαν ἀπεκάλουν ἀμβροσιακὴν καὶ
ἀπὸ ποτόν τό ὁποῖον ἀπεκάλουν Διονυσιακόν οἶνον. Δέν
δύναμαι, διότι δέν γνωρίζω, νὰ εἶπω τι περισσότερο περὶ
τῶν ἐορτῶν τῶν Ὅρφικῶν τῆς Θερινῆς τροπῆς τοῦ Ἡλίου.
Ἐξετέθησαν μέ σαφῆνειαν, ὅσον ἦτο δυνατόν νὰ ἐκτε-
θῶν τὰ ἐκ τῆς παραδόσεως σωζόμενα περὶ τῶν Ὁρ-
φικῶν καὶ τοῦ Θεοῦ Ὁρφέως μέ τὴν πίσιν ὅτι θὰ ἀποτελέ-
σουν ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν μεταγενεστέρων ἀντακείμενον εὐρύτερας
ἐρευνῆς καὶ μέ τὴν δεβαιότητα ὅτι θὰ τὰ συγκρίνουν μέ τὴν
ἰδεολογίαν τῶν συγχρόνων φιλοσοφικῶν ὁργανώσεων καὶ
θὰ ἐμβαθύνουν οὕτοι εἰς τὰς ἀληθείας, τὰς ὁποίας μόνον
σκεπτόμενοι ἀνθρωποὶ δύνανται νὰ κατανοοῦν.

Αἱ ἀλληγορικαὶ εἰκόνες τῶν Ὅρφικῶν μυστηρίων ἀποτε-
λοῦν τὰ μεγάλα ἐρείσματα διὰ τοὺς μεμνημένους, ὅπως
κατανοοῦν τὰς ἔννοιās τῆς θείας Πνευματικῆς Φύσεως, αἱ
δὲ συνθέσεις αὐτῶν εἶναι ἀπαύγασμα τῆς ὑπερόχου διανοή-
σεως τοῦ μεγάλου διδασκάλου Ὁρφέως, τοῦ πρωταρχικοῦ
τούτου διδασκάλου τῶν μυσταγωγικῶν ἀληθειῶν, πρὸς τὸν
ὁποῖον ὀφείλουν νὰ ἐκδηλοῦν ἅπαντες τὴν εὐγνωμοσύνην
των.

Σ. ΝΑΓΟΣ

ΟΙ ΔΙΑΛΞΕΙΣ ΤΟΥ ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΥ
Κάθε Κυριακὴ 6:30 μ.μ. Γεν. εἴσοδος 1.500 δρμ.

Σεπτέμβριος '99

Η ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΗ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑ
ΚΑΙ Η ΕΥΓΧΡΟΜΗ ΦΥΣΙΚΗ
Μ. Δανέλης - Σ. Θεοδοσίου (ἐν. (Καθ' ἑξ. Παν/που)

Ὁκτώβριος '99

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟ
Δημήτριος Μακρυγιάννης (Φυσικός)

ΞΕΛΤΕΡΙΚΗ ΑΛΧΗΜΕΙΑ
Θεόδωρος Καφετζόπουλος (Εκδότης - Ἐρευνητής)

Η ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ
Ἀριστείδης Κωνσταντινίδης
(Νομικός - Δοκ. Ἐπιχειρήσεων)

ΗΡΩΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΔΟΤΕΣ
ΕΤΗΝ ΚΑΤΟΧΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ
Τάσος Κουτιγιαννίδης (Διμοσφομαρτός)

ΤΟ ΕΠΟΣ ΤΟΥ '40
Γιώργος Τσαγκάρης
(Συνθέτης - Δ/ντής τοῦ Γ. Προγράμματος)

Νοέμβριος '99

Η ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ
ΚΑΙ Η ΣΥΝΤΕΛΕΙΑ
Λευτέρης Σαρανθός
(Ἐρευνητής - Παικτρονικός σπουδ. Δημόκριτος)

Η ΗΠΕΙΡΟΣ ΤΗΣ ΠΕΝΤΑΤΟΝΙΑΣ
ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΘΕΑΜΑ
ΤΑΞΙΔΙ ΕΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ
Συμμετέχουν: Ἀ. Γκολφίδης, Ἐ. Δήμου,
Γ. Λεγκάκης, Β. Κωτίσση, Ν. Παρίκου
(Θα παρουσιασθῇ ἐν τῷ τραυνοῦ
ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ (30 λεπτά)

Η ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ
ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
Ἐρμάνουηλ Μικρογιαννάκης
(Καθηγητής Φιλοσοφικῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν)

ΤΟ ΑΘΑΝΑΤΟ ΝΕΡΟ
Ἡλίας Μαργιολάκης
(Καθηγητής Γεωλογίας Παν/μίου Ἀθηνῶν)

Δεκέμβριος '99

ΤΟ ΔΙΚΑΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
ΕΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ
Κώστας Μπένης
(Καθηγητής Πολιτικῆς Δικονομίας Παν/μίου Ἀθηνῶν)

ΠΕΡΙ ΕΥΘΥΜΙΑΣ
ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
Γιώργος Λαθούρης (Δικηγόρος)

Υπεύθυνη Προγράμματος Μάρα Μαρτίνη * Τηλ. 52.37.543

ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΚΑΙ ΔΙ ΦΥΣΙΟΚΡΑΤΙΚΑΙ ΤΩΝ ΒΑΣΕΙΣ

ΙΩΑΝ. ΒΑΣΙΛΗ

ΑΡΧΗ ΠΡΩΤΗ

«Ο άνθρωπος αποτελεί εν τη φύσει αυτόνομον και ένσυνειδήτον ατομικότητα, έξελισσομένην διά της προσαρμογής της προς τόν Φυσικόν Νόμον».

Διά νά διεκδικήση ὁ ἄνθρωπος τά δικαιώματά του πρέπει νά τά γνωρίζη. Ὡσαύτως δέ νά γνωρίζη πόθεν ἀρύεται ταῦτα. Ἐπί τοῦ προκειμένου προϋπóθεσις ἀπαραίτητος εἶναι ἡ γνῶσις τῆς ὄντολογικῆς προελεύσεως καί τῆς σχέσεώς του πρὸς τὸ φυσικόν καί ἀνθρώπινον περιβάλλον, ὡς καί ἡ γνῶσις τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐξαρτήσεώς του ἐκ τούτου. Δέν εἶναι ὅμως ὁ χῶρος οὗτος κατάλληλος, οὔτε αἱ σημεριναί συνθήκαι ἐπιτρέπουν τὴν λεπτομερῆ ἀπάντησιν εἰς ὅλα αὐτά τά μεγάλα ἐρωτήματα, τά ὁποῖα γεννοῦν τὰς ἀνησυχίας εἰς τὸ ἔνδον παντός σκεπτομένου. Ἐν τούτοις διά νά ἀκολουθήσωμεν νέας ἀρχάς καί τὰς ἐνστερνισθῶμεν ἐνσυνειδήτως, ἀποβαίνει ἀπαραίτητος σχετικὴ διαφώτισις, ἡ ὁποία νά βοηθήσῃ καί ἐδραιωθῇ ἐν ἡμῖν ἡ ἀκράδαντος πεποίθησις περὶ τοῦ ἀληθοῦς τῆς κοσμοθεωρίας ἐξ ἧς αἱ ἀρχαί αὗται ἀπορρέουν. Καί χωρὶς νά ἐμπλακῶμεν εἰς κοσμογονικάς καί μεταφυσικάς συζητήσεις δυνάμεθα νά εἰπώμεν ἀπὸ τοῦδε, ὅτι τὰ μέσα τῆς προσαρμογῆς καί ἀντιλήψεως, πού διαθέτει ὁ ἄνθρωπος (καί εἶναι ταῦτα αἱ αἰσθήσεις καί ἡ νόησις, αἱ ψυχικά καί πνευματικά ἰκανότητες, τὰ δημιουργικά αἶτια πού συντελοῦν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὀρθοῦ λόγου) εἶναι ἰκανά, εἰς τὸ ἀνθρώπινον τοῦτο περιβάλλον, ἐν ᾧ δρῶμεν, διά νά μᾶς κάμουν νά κρίνωμεν καί νά ἐκτιμήσωμεν τὴν ἀλήθειαν τοῦ περιεχομένου καί τὸ βάσιμον τῆς πρώτης ἀρχῆς.

**«Ο ἄνθρωπος ἀποτελεῖ ἐν τη φύσει
αὐτόνομον ατομικότητα».**

Πλήρες καί σαφές εἶναι τὸ νόημα τῆς ὡς ἄνω περικοπῆς. Ἀποδίδει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰ κατηγορήματα πού τὸν τοποθετοῦν εἰς τὴν θέσιν καί τὴν κατάστασιν εἰς ἣν πραγματικῶς εὐρίσκεται. Μετά τὴν διαφοροποίησίν του ἐκ τῶν οὐσιῶν τοῦ ἀπείρου, εἰς ἣν συνετέλεσεν ὁ χρόνος καί ἄλλοι νόμοι καί ἐνέργειαι τοῦ συνόλου τῆς φύσεως, ὁ ἄνθρωπος ἀπετέλεσεν ἴδιαν ατομικότητα, ἰκανὴν νά κινῆται, νά δρᾷ, νά αὐτενεργῇ. Νά λαμβάνῃ, διά τῶν μέσων, μέ τὰ ὁποῖα τὸν περιέβαλον αἱ δυνάμεις τῆς φύσεως, συνειδήσιν τοῦ ἑαυτοῦ του καί ὅλων τῶν φαινομένων, τῶν μορφῶν, καί τῶν συνειδήσεων πού τὸν περιβάλλουν. Ἐφθασεν εἰς τὴν βαθμίδα τῆς ζωολογικῆς κλίμακος πού τοῦ ἐπιτρέπει καί νά αὐτονομηται. Ἐάν ἔχῃ ὑπόστασιν, δέν τὴν ἔλαβεν ἀπὸ ἀλλοῦ, ἀλλὰ μόνο ἀπὸ τὰς οὐσίας τῆς φύσεως. Ποτέ λόγῳ χάριτος ἢ συγκαταβάσεως ἄλλης τινός ὄντοττος. Ἀλλὰ διότι οὕτω καθορίζουν ἡ ἀνάγκη, ὁ νόμος τῶν οὐσιῶν τῆς φύσεως, τὸ εἰμαρμένον αὐτῆς, κατὰ τὰς δοξασίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Ἐάν τὸ πᾶν εἶναι θεῖον, εἶναι καί ὁ ἄνθρωπος μέρος τοῦ θείου καί φέρει ἐν ἑαυτῷ «δυνάμει» τὰς οὐσίας καί τοὺς νόμους τοῦ παντός. Ἐάν ἡ φύσις εἶναι θεός, εἶναι καί ὁ ἄνθρωπος θεός, διότι ἐξ αὐτοῦ προήλθε, φέρει δέ κατ' ἀνάγκην λανθανόντως τὰς ἰκανότητάς του, τὰς δυνάμεις του, αἵτινες τῷ ἐπιτρέπουν νά καταστῇ καί αὐτός δη-

Ἀρχὴ 1η

Ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖ ἐν τη φύσει αὐτόνομον ἐνσυνειδήτον ατομικότητα ἐξελισσομένην διά τῆς προσαρμογῆς τῆς πρὸς τὸν Φυσικόν Νόμον. Ὡς φυσικός Νόμος νοεῖται ἡ ὑπὸ αὐτῆς ταύτης τῆς οὐσίας καθε μορφῆς, ἐνσυνειδήτου ἢ μὴ, ὑπαγορευομένη λειτουργία ἢ δρᾶσις, ἐπὶ τῷ σκοπῷ, ἀφ' ἐνός τῆς ἀνελιξεως τῶν ἐν αὐτῇ δυνάμεων καί ἰκανοτήτων καί ἀφ' ἑτέρου τῆς δημιουργίας ἁρμονικῶν σχέσεων καί θετικῆς ἀλληλεπιδράσεως μεταξύ ὅλων τῶν μελῶν τοῦ συνόλου.

Ἀρχὴ 2α

Ἡ ἀνθρωπίνη προσωπικότης φέρει, μαζί μέ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἐν τη ζωῇ, ὡς νόμον τῆς ὑποστάσεώς τῆς, τὸ δικαίωμα ν' ἀντλή ἐκ τοῦ περιβάλλοντος τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως τοῦ ὁργανισμοῦ τῆς καὶ τὰ μέσα τῆς πνευματικῆς ἀνελιξεως.

Ἀρχὴ 3η

Οὐδεὶς ἄνθρωπος εἶναι προνομιούχος ἐν τη φύσει καί συνεπῶς δέν πρέπει νά εἶναι προνομιούχος ἐν τη κοινωνίᾳ. Πάντες ἔχουσι τὰ αὐτά δικαιώματα καί τὰς αὐτάς ὑποχρεώσεις ἐναντι τοῦ συνόλου.

Ἀρχὴ 4η

Ἡ ἀναγνώρισις τῶν ἀνωτέρω ἀρχῶν ὑπὸ τῶν μελῶν τῶν ἐν ευνομούμενῃ κοινωνίᾳ διαβιούντων ἀνθρώπων, ἀποτελεῖ πρᾶξιν δικαιοσύνης, ἣτις, ἀναγνωρίζουσα ἐκάστω τὸ ἀνήκον, αὐτομάτως θά θεσπίσῃ νόμους δημιουργοῦντας μεταξύ τῶν ἀνθρώπων σχέσεις ὁμαλὰς καί ἁρμονικάς, ταυτέστιν συνθήκας βίου ἁρμόζοντος εἰς λογικά καὶ πνευματικά ὄντα, ὡς εἶναι ὁ ἄνθρωπος.

Ἀρχὴ 5η

Φυσικὸν ἐπακολούθημα τῶν ἀνωτέρω ἀρχῶν θά ᾗτο ἡ ἀναγνώρισις εἰς ἓνα ἕκαστον ἄνθρωπον τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως, τοῦ λόγου καί τῆς συνειδήσεως, ὡς ἀναφαιρέτου δικαιώματος.

Ἀρχὴ 6η

Ἡ ἐλευθερία εἶναι νόμος καθε συνειδητῆς μορφῆς, ἐκδηλωσάσης τὴν αὐτόματον κίνησιν. Ἡ δὲ ἀνθρωπίνη ἐλευθερία δέν ἔχει ὅρια παρὰ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀπαιτεῖ ἡ ἁρμονικὴ συμβίωσις τῶν ἀνθρώπων καί ἡ ὁμαδικὴ πρόοδος.

Ἀρχὴ 7η

Ὁ πολίτης ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν νά ἐνδιαφέρῃται διὰ τὴν εὐημερίαν καί πρόοδον τοῦ συνόλου. Ἐχει τὸ δικαίωμα νά ὀρίσῃ τὴν μορφήν τοῦ πολιτεύματος τῆς χώρας, νά θεσπίσῃ νόμους, νά ἐλέγξῃ καί νά ἀπομακρύνῃ τοῦ δημοσίου βίου, πάντα ὅστις ἤθελεν ἐπιβουλευθῇ τὰ δικαιώματα τῆς πλειοψηφίας τῶν πολιτῶν.

45

μιουργός καί νομοθέτης, ὑφαίνων μόνον, διά τῆς αὐτενεργείας του καί δυνάμει τοῦ αὐτεξουσίου του τὸ εἰμαρμένον του εἰς τὸ ὅποιον μόνον δουλεύει καί ὑποτάσσεται διότι αὐτός ὁ ἴδιος διά τῆς δράσεώς του τὸ ἐδημιούργησε. Φέρει ἐν ἑαυτῷ τὴν ἰκανότητα νά λαμβάνῃ συνειδήσιν τῶν ἐν ἑαυτῷ καί τῶν πέριξ αὐτοῦ, νά γνωρίζῃ τὴν ἀλήθειαν, καί οὐδεὶς δύναται εἰς τοῦτο νά τὸν ἐμποδίσῃ, εἰμὴ ἢ ὀλιγωρία καί ἡ νωθρότης του, ἡ ἄγνοια πού γεννᾷ καί τρέφει τὴν πλάνην, τὸν φόβον, τὰς ψευδεῖς δοξασίας. Ταῦτα εἶναι τὰ μορμολύκεια τὰ ὁποῖα ὅμως διαλύονται, ὡς σκιαί, ὅταν ἡ διαφώτισις φανερῶσῃ τί εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη προσωπικότης. Ἀκτῖνας τινὰς διαφωτιστικὰς προσπαθοῦμεν νά ρίψωμεν καί ἡμεῖς ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν συνανθρώπων μας. Εἰς τοῦτο μᾶς ὠθεῖ τὸ καθήκον πού αἰσθανόμεθα νά ἀγαπῶμεν τὸν ἄνθρωπον, διότι εἰς τὸ πρόσωπόν του βλέπομεν τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτόν μας. Εἰς τὸ πρόσωπόν του διακρίνομεν μορφοποιημένας τὰς οὐσίας καί τὰς δυνάμεις τοῦ κοινοῦ μας δημιουργοῦ, τοῦ κοινοῦ μας πατρός, μετὰ τοῦ ὁποῖου τὰ πάντα καί οἱ πάντες ἀποτελοῦμεν τὸ Μέγα Ἐν, τὸ μέγα Πᾶν.

Τὸ Πᾶν ὅμως λειτουργεῖ ἁρμονικῶς, ἀκολουθοῦν νόμους αἰώνιους καί ἀσαλεύτους, οἱ ὁποῖοι παρά τὴν ροὴν καί τὴν διηνεκὴ μεταμόρφωσιν τῆς μορφῆς τῶν φαινομένων, μᾶς ἐπιτρέπουν τὴν ἀπόκτησιν τῆς γνώσεως τῶν λειτουργιῶν των καί τῆς δυνάμεώς των. Οἱ νόμοι οὗτοι ὠθοῦν τὰ μέρη, τὰς συνειδήσεις, τὸ Πᾶν, εἰς ἀέναον καί ἀτέρμονα ἐξέλιξιν ἥτοι εἰς ἐκτύλιξιν τῶν ἐν αὐτοῖς λανθανουσῶν δυνάμεων. Καί ὁ ἄνθρωπος, ὡς ἀποτελῶν μέρος τοῦ ὅλου ἐξελιχθεὶς εἰς αὐτόνομον, αὐτοτελῆ καί ἐνσυνειδήτον ατομικότητα, ὡς πολὺ προσφυῶν ἀπεκλήθη μικρόκοσμος, δέον νά συλλειτουργῇ ἁρμονικῶς μέ τὸ σύνολον καί διά τοῦτο πρέπει νά ἔχῃ τὸ δικαίωμα νά γνωρίζῃ καί νά ἀκολουθῇ τὸν φυσικὸν νόμον. Παράλληλον δέ πρὸς τοῦτον, καί κατὰ τὸ ὑπόδειγμά του, δέον νά θεσπίσῃ καί τὸν κοινωνικὸν νόμον ὅστις δέν θά εἶχεν ἄλλον σκοπὸν εἰμὴ νά ἐξασφαλίσῃ τὴν ἁρμονίαν καί τὴν παντοτεινὴν πρόοδον ὅλων τῶν ἀτόμων, πού ἀποτελοῦν τὰς ἀνθρωπίνους ὁμάδας.

Ἐάν λοιπόν αἱ ὡς ἄνω ἀλήθειαι γίνουν καταληπταί καί τὰς ἀκολουθήσωμεν, ὡς ἀρχάς πρὸς τὰς ὁποίας νά ἀφομοιώσωμεν τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ τε ἐσωτερικοῦ ατομικοῦ καί κοινωνικοῦ βίου μας, καί δι' αὐτῶν διαφωτισθῶσιν οἱ πολλοί, ἡ ὄψις τῆς ἀνθρωπότητος θά μεταβληθῇ. Πλήρης μεταμόρφωσις καί ἀναγέννησις ἰδεολογικὴ καί ἠθικὴ θά συντελεσθῇ εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων. Νέα πνοή θά ὠθήσῃ εἰς δρᾶσιν κοινωνικὴν καί νέοι νόμοι, ἐξασφαλίζοντες τὴν πρόοδον καί τὴν εὐδαιμονίαν, θά διέπουν τὰς μεταξύ τῶν ἀνθρώπων σχέσεις.

Ἡ πλήρης κατανόησις τοῦ περιεχομένου τῆς πρώτης ἀρχῆς θά μεταβάλλῃ εἰς συντρίμματα τὰ εἰδῶλα τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀνεγείρῃ ἐν ἡμῖν ἡ ἄγνοια καί ἡ νηπιώδης σκέψις, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ πνευματικὴ δεσποτεία ἔχει στηρίξει τὸν τυραννικὸν της θρόνον.

Ἐγέρθητι ἄνθρωπε καὶ ἀνάνηψε. Μάθε ὅτι εἶσαι αὐτόνομος καὶ αὐτεξούσιος συνειδητῇ δυνάμει καί δέν εἶσαι ἐξάρτημα ἢ ἐνεργούμενον οὐδεμιᾶς φυσικῆς ἢ πνευματικῆς δυνάμεως. Μάθε καί πίστευε ὅτι εἶσαι καί σύ μιά φυσικὴ καὶ πνευματικὴ δυνάμεις, μέ ἀπείρους ἰκανότητας καὶ κρατεῖς μόνος σου, εἰς τὰς χεῖρας σου, τὰ πεπρωμένα σου. Ἀποτίναξε τὸν λήθαργον, διεκδίκησε τὰ δικαιώματά σου, γενοῦ ἐλεύθερος. Εἶναι τοῦτο ἀναφαίρετον καί ἀνα-

παλλοτρίωτον δικαίωμά σου. Ἐνώσου μέ τοὺς συνανθρώπους σου, γενοῦ κρίκος ἰσχυρὸς μιᾶς ἀλύσεως ἀθραύστου καί ἰσχυρᾶς διὰ νά ἀλυσσοδέσῃς τὴν κακίαν καί κάθε εἶδους δεσποτείαν. Δεσποτείαν πνευματικὴν, δεσποτείαν πολιτικὴν, τυραννίαν οικονομικὴν. Ἐγείρου, στήθι ὡς ἄνθρωπος μέ δικαιώματα ἐπὶ τῆς ζωῆς, ἐλευθερώσου καί ἐλευθέρωσε τοὺς συνανθρώπους σου ἀπὸ τὴν πλάνην, ἀπὸ τὸ ψεῦδος, ἀπὸ τὸν φόβον καί ἀπὸ κάθε εἶδους ὑποδούλωσιν.

Ἐγείρου καί ἀξίωσε νά σοῦ ἀναγνωρίσουν τὰ δικαιώματα, πού σοῦ ἔχει ἀναγνωρίσει καί σοῦ ἔχει δώσει ἡ μεγίστη τῶν δυνάμεων, ἡ δημιουργὸς Φύσις, καί τὰ ὁποῖα τολμοῦν νά σοῦ παραγνῶρίζουν καί καταπατοῦν τὰ ὄντα τὰ ὁποῖα ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι ἄνθρωποι. Πίστευε εἰς τὴν ζωτάνιαν καί τὴν δύναμιν τῶν ἰδεῶν αὐτῶν, πού ἀπορρέουν ἀπὸ τὰς ἀρχάς μας καί αὐτομάτως θά αἰσθανθῇς τὴν ἀξίαν καί τὴν δύναμιν πού ἔχεις ὡς ἄνθρωπος. Κατανόησε καλῶς καί πίστευε εἰς αὐτάς καί θά ἀντιληφθῇς νά γιγαντοῦται ἐν σοὶ μία δυνάμεις κατὰ τῆς ὁποίας οὐδεμία ἄλλη ἀνθρωπίνη δυνάμεις δύναται νά ἀντιστῇ. Πρό τῆς ἱερότητος τοῦ δικαιώματός σου, νά εἶσαι ὁ κυρίαρχος τοῦ ἑαυτοῦ σου, τῆς ζωῆς σου, καί τῶν πεπρωμένων σου. Πρό τοῦ φυσικοῦ σου δικαιώματος νά γνωρίσῃς τὴν ἀλήθειαν, νά γνωρίσῃς καί νά ἀκολουθήσῃς τὸν φυσικὸν νόμον, νά προαχθῇς, νά προσδεύσῃς, νά τελειοποιηθῇς, νά ἀπολαύσῃς τὴν χαρὰν καί τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς, οὐδεὶς δύναται νά σ' ἐμποδίσῃ. Οὐδεμία ὑπόστασις ἀνθρωπίνη ἢ ὑπερανθρωπίνη, ὅσον ἰσχυρά καί ἂν εἶναι αὕτη, ἔχει τὸ δικαίωμα νά σοῦ τὰ παραγνῶρίσῃ. Μόνον ἐάν σύ ὁ ἴδιος ἀπεμπολήσῃς τὰ δικαιώματά σου καί παρασυρθῇς ἀπὸ τὴν δουλοφροσύνην, ἀπὸ τὴν ταπεινότητα τοῦ πάθους καί τὴν ἄγνοιαν. Μόνον ἐάν σύ τέρπεσαι εἰς τὴν δουλείαν τῆς ἀγνοίας σου, τῶν ἀδυναμιῶν σου, καί τοῦ φόβου, προορίζεσαι νά μείνης δοῦλος καί τῶν ἄλλων.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πορεύσου ὡς θέλεις, μέχρις ὅτου ἡ δοκιμασία, ὁ πόνος καί ὁ ἐξευτελισμὸς τῆς δουλείας, ξυπνήσουν μέσα σου τὸ ναρκωμένον αἶσθημα τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ ἀνθρώπου. Θά ἔλθῃ ὅμως ἡ ἡμέρα, τὴν ὁποίαν καί εὐχόμεθα σύντομον, ὅτε ἡ ἱερὰ σπίθα πού κρύπτει κάθε ἄνθρωπος μέσα του θά ἀνάψῃ, θά σέ θερμάνῃ, θά σέ ξυπνήσῃ, θά σέ φωτίσῃ. Τότε κατὰ πρῶτον θά αἰσθανθῇς ἓνα ἠθικὸν σάλον, μίαν διανοητικὴν ταραχὴν, μίαν ἐσωτερικὴν ἐπανάστασιν. Μὴ φοβᾶσαι. Τὸ γλυκοχάραμα τοῦ λυτρωμοῦ σου ἐγγίξει.

Ἐπαναστάτησε κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου, κατὰ τοῦ παρελθόντος σου, κατὰ τῆς ἀδρανείας τῆς σκέψεώς σου, κατὰ τῆς ἀδρανείας τοῦ θεληματικοῦ σου. Ξερρίζωσε ἀπὸ μέσα σου κάθε φόβον, κόψε κάθε δεσμόν μέ τὸ παρελθόν σου, γκρέμισε κάθε δεσποτείαν πού κρατᾷ τὴν σκέψιν σου κοιμισμένην. Ζήτησε μέ θάρρος τὴν ἀλήθειαν, τὴν αὐτονομίαν σου, τὴν ἐλευθερίαν σου. Ζήτησε καί ἀτένισε τὸ φῶς.

Ὅλα αὐτά ὅμως ζήτησέ τα καί διά τοὺς ἄλλους καί βοήθησέ τους νά τὰ ἀποκτήσουν καί αὐτοί. Καί τότε ἡ ἱερὰ σπίθα πού εἶναι κρυμμένη μέσα στοῦ «εἶναι» σου, θά φουντώσῃ, θά σέ φωτίσῃ καί θά σοῦ δείξῃ τὸν δρόμον πού ἀρμόζει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν καί πού τὴν φωτίζει καί τὴν ὁμορφαίνει πάντοτε τὸ φῶς τῆς ἐλευθερίας καί τῆς χαρᾶς. Τὸν δρόμον τοῦτον θά τὸν εὕρῃς εὐκόλα τώρα. Σοῦ τὸν δείχνει ἓνα φωτεινὸ βέλος· ἰδοῦ, εἶναι ὁ φυσικὸς νόμος. Γνώρισέ τον, προσαρμόσου πρὸς αὐτόν, ἀκο-

λούθησέ τον. Ἐὰς εἶναι αὐτός ὁ καθοδηγητής τῶν πολλῶν. Ἐκεῖνος θά μᾶς διδάξῃ πλήρως τά ἀνθρώπινά μας δικαιώματα, ἐκεῖνος θά μᾶς περιφρουρῇ παντοτεινά, διότι ἡ δύναμις του θά μᾶς καταστήσῃ δυνατούς, ἐλευθέρους καί εὐτυχεῖς.

ΑΡΧΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

«Ἡ ἀνθρωπίνη προσωπικότης φέρει, μαζί μέ τήν ἐμφάνισίν της ἐν τῇ ζωῇ, ὡς νόμον τῆς ὑποστάσεώς της, τό δικαίωμα ν' ἀντλή ἐκ τοῦ περιβάλλοντος τά μέσα τῆς συντηρήσεως τοῦ ὁργανισμοῦ της καί τά μέσα τῆς πνευματικῆς της ἀνεξίξεως».

Μόνον τύφλωσις, ἢ διαστρέβλωσις διανοητική ἐμποδίζουν τήν κατανόησιν τῆς ἀληθείας τῆς ὡς ἄνω ἀρχῆς. Μόνον πνευματική ὑποδούλωσις θά ἐδικαιολόγῃ τήν μή ἀναγνώρισιν τοῦ ὡς ἄνω πρωταρχικοῦ ἀνθρωπίνου δικαιώματος ἀναγνωρισθέντος ὑπό αὐτῆς ταύτης τῆς Δημιουργίας, πρίν ἢ ἡ ἀνθρωπίνη ὑπόστασις ἐξελιχθῇ εἰς τόν σημερινόν βαθμόν τῆς πλήρους ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Ἡ ἀπλή παρατήρησις καί ἡ ἐμπειρία μᾶς πείθουν ὅτι, ὁ ἄνθρωπος, ἀπό τῆς καταστάσεως τοῦ ἐμβρύου ἀκόμη, καί ὅταν οὗτος εὐρίσκεται εἰσέτι ἐντός τοῦ μητρικοῦ κόλπου διαπλασσόμενος εἰς ὀργανικὴν μορφήν, ἀντλεῖ ἐκ τοῦ μητρικοῦ ὁργανισμοῦ καί τοῦ μητρικοῦ περιβάλλοντος, τά μέσα τῆς συντηρήσεώς του καί τῆς ἀναπτύξεώς του. Ὅταν δέ ἐξέλθῃ εἰς τό εὐρύ περιβάλλον τῆς ζωῆς, κατ' ἀρχάς εἰς τήν βρεφικὴν ἡλικίαν καί εἴτα εἰς τήν παιδικήν, δι' ἐνός κινήτρου, πού ἐξημερώνει καί ἐξευγενίζει τήν σκληρότητα καί αὐτῶν τῶν θηρίων, ἡ φύσις ὠθεῖ, διὰ τοῦ συναισθήματος τῆς στοργῆς, τοὺς ἀνθρώπους εἰς τήν ἀναγνώρισιν τοῦ δικαιώματος τῆς ζωῆς, εἰς τοὺς ὁμοίους των, καί εἰς τήν παροχὴν τῶν μέσων τῆς ὑπάρξεως εἰς τόν μὴ δυνάμενον εἰσέτι ν' ἀντλή μόνος του τά μέσα συντηρήσεώς του. Κατά ποῖον λοιπὸν εἰρμόν νά μὴ ἀναγνωρισθῇ τό ὡς ἄνω δικαίωμα, διὰ τὸν περαιτέρω βίον καί δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, οἰουδήποτε γένους, τάξεως, φυλῆς; Πόθεν ἀντλοῦν τό δικαίωμα ὠρισμένοι ἄνθρωποι ἢ ὁμάδες ἀνθρώπων ἢ καί κράτη ἀκόμη, νά κρατοῦν αὐτοὶ δι' ἑαυτοὺς τά ἀγαθὰ τῆς ζωῆς καί νά καταδικάζουν τοὺς ὁμοίους των εἰς παντοειδεῖς στερήσεις, εἰς τήν ἀμάθειαν, ἀκόμη δέ καί εἰς τὸν ἐξ ἀσιτίας καί πείνης θάνατον καί εἰς τήν πνευματικὴν νέκρωσιν; Πόθεν ἀρύονται τό δικαίωμα οἱ ἄνθρωποι οὗτοι νά θεσπίζουν νόμους προστατεύοντας τήν διὰ τῆς βίας κτῆσιν τῆς γῆς, πού ἀνήκει εἰς τό σύνολον, νά δημιουργοῦν καί ν' ἀναγνωρίζουν τήν μεγάλην ἰδιοκτησίαν, νά συγκεντρώνουν τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς, τὰ προϊόντα τῆς ἐργασίας τῶν ἄλλων καί τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ καί νά στεροῦν τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους τῆς στέγης, τῆς τροφῆς καί τῶν λοιπῶν μέσων τῆς ζωῆς καί τῆς προόδου;

Πᾶν ὅ,τι κατέχει ὁ ἄνθρωπος, πέραν τῶν ἀναγκῶν του, εἶναι κατακράτησις ἐκ τῶν ὅσων δικαιοῦνται νά ἔχουν εἰς τήν διάθεσίν των οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι διὰ τήν πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν των. «**Ἀδιανέμητα πάντα πάντες κεκτήσῃτε**».

Φίλοι, ἐφιστῶ τήν προσοχήν σας ἐπὶ τῆς ὡς ἄνω ἀρχῆς. Τὰ ἀνωτέρω ἀποτελοῦν τήν ἔκφρασιν μιᾶς βαθείας καὶ ἀνεκτιμήτου ἀληθείας, τήν ὁποῖαν ἀτυχῶς δέν ἐπρόσεξαν οὐδέ κατενόησαν τά διάφορα συστήματα, τά ἀσχολούμενα μέ τὰς ἀρχάς τῆς κοινωνιολογίας καί τῆς οἰκονομίας.

Ἡ μεγαλύτερα ὕβρις κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος εἶναι ἡ ἐνδεια καί ἡ πείνα, εἰς ἣν ἄνθρωποι ἔχοντες ἰσχύν, εἴτε διανοητικὴν εἴτε ὕλικήν, καταδικάζουν σκληρὰ τοὺς ὁμοίους των. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι, οἱ ἀδύνατοι καί καταπιεζόμενοι, ἔχουν τό δικαίωμα νά διεκδικήσουν ὅ,τι τοὺς ἀνήκει φυσικῶ καί ἀνθρωπίνῳ δικαιώματι, μέ ὅσα μέσα ὕλικά, ἠθικά καί πνευματικά τοὺς ἀπομένουν. Τοῦτο θά τό ἐπιτύχουν ἐάν ἐνωθοῦν εἰς μίαν ἰσχυράν ἄλυσιν καί ἀξιώσουν τήν ἀναγνώρισιν τῶν δικαιωμάτων τῆς ζωῆς καί τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, πού τοὺς καταπατοῦν οἱ ὅμοιοι των, ἐνῶ τοὺς τά ἀναγνωρίζει ἀνεκδοκίμως ἡ ἰσχυροτέρα δύναμις πού λέγεται Φύσις.

Ἡ μεγαλύτερα βλασφημία κατὰ τῆς φύσεως εἶναι ἡ διάκρισις πού γίνεται μεταξύ τῶν ἀνθρώπων εἰς τάξεις, εἰς πλουσίους καὶ πτωχοὺς, εἰς δυναμικοὺς, εἰς ἰσχυροὺς καί ἀδυνάτους. Κάθε κοινωνία ἀνθρώπων ἐπρεπε νά καταισχύνεται ἀνεχομένη ὅπως μέλη αὐτῆς χαρακτηρίζονται ἀπόκληροι τῆς τύχης, καί ὑφίστανται παντοειδεῖς στερήσεις καί ἀποθνήσκουν ἀκόμη ἐκ πείνης.

Ἄλλ' ἐφευρέθη πρὸς δικαιολογίαν τῶν ἀνωτέρω, ἓνας τρόπος ὅστις ικανοποιεῖ μερικοὺς διὰ νά ἐκτοξεύεται κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας ὁ μεγαλύτερος ἐξευτελισμός. Ἡ ικανοποίησις αὕτη ἐπιτυγχάνεται ἐκ μέρους τῶν φιλευσπλαγχνῶν διὰ τῆς παροχῆς τῆς ἐλεημοσύνης. Τὴν ἐλεημοσύνην πλεῖστα θρησκευτικὰ συστήματα, παρεφθαρμένα, καί γενόμενα θεραπευτικὰ τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν, χαρακτηρίζουν ὡς ἀρετήν, ἐνῶ ἀπλούστατα εἶναι μία ἀδικία.

Καταδέχονται οἱ ἐλεοῦντες νά ἐξευτελίζουν τοὺς συνανθρώπους των, παρέχοντες ἀπὸ συγκατάβασιν καί φιλανθρωπίαν, ψυχία τινὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Λησμονοῦν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ὑποχρεοῦνται νά ἀναγνωρίζουν εἰς ὅλα γενικῶς τὰ μέλη τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ἀδιακρίτως φυλῆς, τάξεως, καταγωγῆς, γένους, τό δικαίωμα νά ικανοποιοῦν τὰς ἀνάγκας των, οὗτοι δέ διὰ τῆς καταβολῆς τῶν προσπαθειῶν τῆς ἐργασίας των, διανοητικῆς ἢ σωματικῆς, νά ἀντλοῦν μόνοι των τὰ μέσα τῆς ἀναπτύξεώς των. Εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητον ὅτι τό φαινόμενον τοῦ παρασιτισμοῦ καί τῆς ἐνδείας, ὡς καί τῆς ἀνεργίας διατηρεῖται ἐκ τῆς μὴ παροχῆς ἐκ μέρους τοῦ κράτους, εἰς ὅλους τοὺς πολίτας τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς καί τῆς ἐργασίας.

Συνήθως ὡς πνευματικὴν ἀνάπτυξιν νοοῦμεν τήν ἀπόκτησιν γνώσεων καί τὸν πλουτισμόν τῆς διανοίας. Μέ τὴν φράσιν «**πνευματικὴ ἀνάπτυξις**» δέον νά νοῆται ὁλόκληρος ὁ κύκλος τῶν πνευματικῶν ἰκανότητων, εἰς τὸν ὁποῖον πρέπει νά περικλείωνται καί αἱ λοιπαὶ ἠθικαὶ ἰκανότητες ἡται αἱ συναισθηματικαὶ ἰκανότητες. Ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἰκανότητων τούτων, πού χαρακτηρίζουν κυρίως τήν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα, δέον νά γίνεται ἰσοδυναμῶς καί νά μὴ κατευθύνεται ἡ προσπάθεια τῆς ἀγωγῆς πρὸς ὑπερβολικὴν καλλιέργειαν τῆς μιᾶς ἐκ τῶν τριῶν, ὡς συνήθως παρατηροῦμεν εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν.

Ἡ πλημμελής ἀγωγή συντελεῖ εἰς τὴν ἀτροφικὴν ἀνάπτυξιν τῶν λοιπῶν ἰκανότητων. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος ἔνεκα τοῦ ὁποῖου δέν ἐπιτυγχάνεται ἡ πλήρης ἰσοροπημένη καί ὁλοκληρωτικὴ πνευματικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ μίαν τοιαύτην πνευματικὴν ἀνάπτυξιν διακαίεται ὁ ἄνθρωπος νά ἔχῃ εἰς τὴν διάθεσίν του ὅλα τὰ μέσα ἐκ μέρους τῆς κοινωνίας. Πρωτίστως πρέπει νά ἔχῃ ἀρτίας αἰσθήσεις, διὰ τῶν ὁποίων νά δέχεται τὰς παραστάσεις τοῦ περιβάλλοντος καί διὰ τῆς παρατη-

ρήσεως νά σχηματίζῃ πλήρη νοήματα. Ἡ ἐμπειρία καί ἡ γνῶσις τῆς προηγηθείσης ἀνθρωπότητος, πρέπει διὰ τῆς παιδείας νά παρέχεται εὐκόλως καί ἄνευ περιορισμοῦ ὀρίων καί δογματικῶν ἀξιώσεων, πρὸς εὑρεσιν τῆς ἀληθείας. Τὰ μέσα τῆς ὀργανικῆς καί πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νά παρέχωνται ἀπὸ τὴν κοινωνίαν καί τό κράτος εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καί εἰς ὅλους τοὺς πολίτας ἐν πλήρει ἰσότητι δικαιωμάτων.

Ὁ ἄνθρωπος, ὁ συναισθανόμενος ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀξίαν τῆς καταγωγῆς του, ὁ ἔχων ἐπίγνωσιν τῶν δικαιωμάτων, πού φέρει μαζί μέ τὴν ἐμφάνισίν του ἐν τῇ ζωῇ, ὁ ἄνθρωπος πού εἶναι ἀξιος τοῦ ὀνόματός του θά ἀποτινάξῃ τὴν νάρκην, εἰς τὴν ὁποῖαν προσπαθοῦν νά τὸν κρατοῦν οἱ ἐγκωκεντρισμοὶ τῶν συνανθρώπων του. Πρέπει ν' ἀνορθωθῇ, νά ἐπαναστατήσῃ καί νά διεκδικήσῃ ὅ,τι, φυσικῶ δικαιώματι, τοῦ ἀνήκει. Δέν πρέπει ν' ἀπαιτήσῃ, δέν πρέπει νά ζητήσῃ ἐλεημοσύνην ἢ εὐσπλαγχνίαν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὁ ἴδιος ἀναγνωρίζει τὴν δεσποτείαν καί τό δικαίωμα τῶν τυράννων του.

Ἡ ἰσχὺς τῶν τυράννων ὑπάρχει καί γιγαντοῦται ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν, τὴν ὀλιγωρίαν, τὴν δειλίαν ἢ τὴν ἀγνοίαν τῶν δικαιωμάτων μας. Τὰ δικαιώματα τῆς ζωῆς καί τῆς προόδου πρέπει νά τὰ ἀπαιτήσῃ, νά τὰ διεκδικήσῃ πλήρως καί ὁλοκληρωτικῶς κάθε ἄνθρωπος. Τότε μόνον θά τοῦ τὰ ἀναγνωρίσουν ὅταν διαφωτισθοῦν οἱ πολλοί, ὅταν οὗτος ἀποκτήσῃ ἰσχύν. Τὴν ἰσχύν δέ θά τὴν ἀποκτήσῃ, ὅταν ἐνωθῇ καί ἀποτελέσῃ τὴν μεγάλην ἄλυσιν τῶν ἀδικουμένων συνανθρώπων του. Ἐὰς μάθουν τοῦτο οἱ ἄνθρωποι ὅτι κάθε τυραννία, κάθε δεσποτεία στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀδικίας τῆς ὁποίας σύντροφος ἀχώριστος, ὡς σκιά της, εἶναι ὁ φόβος καί ἡ δειλία πού ἐμφωλεύουν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀδικουμένων. Ἐχθρὸς τῶν τυράννων καί καταλυτὴς των εἶναι ἡ διαφώτισις, ἡ ἐξέγερσις τῶν πολλῶν, ἡ διεκδικήσις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ἐὰς διεκδικήσωμεν λοιπὸν τὰ ἀναφαίρετα δικαιώματα πού ἔχομεν ἐπὶ τῆς ζωῆς καί τῆς πνευματικῆς μας ἀναπτύξεως.

ΑΡΧΗ ΤΡΙΤΗ

«**Οὐδεὶς ἄνθρωπος εἶναι προνομιούχος ἐν τῇ φύσει καί συνεπῶς οὔτε πρέπει νά εἶναι καί ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Πάντες ἔχουν τὰ αὐτὰ δικαιώματα καί τὰς αὐτὰς ὑποχρεώσεις ἐναντι τοῦ συνόλου**».

«Προνομιούχος» εἶναι μία ἀπὸ ἐκεῖνας τὰς λέξεις πού ἔχουν χάσει, μέ τὴν ἀστοχον χρῆσιν, τὴν σημασίαν των. Τοῦτο συμβαίνει, διότι ὁ μὴ ἔχων σαφὴ ἔννοιαν μιᾶς φυσικῆς λειτουργίας ἢ παρομοίας ἐκδηλώσεως, ὁ μὴ εἰσδύων εἰς τό αἶτιον ἐνός φαινομένου ἢ ὁ ἀνίκανος νά συλλάβῃ τὴν πραγματικότητα, μεταχειρίζεται ὀρολογίαν ἀτελὴ διὰ νά διατυπώσῃ, μέ λέξεις, τό νόημα, πού κατορθώνει νά συλλαμβάνῃ, καί νά ἐξωτερικεύῃ ἡ διανοητικὴ του ἰκανότης. Οὕτω, διὰ νά ἐξάρωμεν ἢ νά τονίσωμεν τὰς ἰκανότητας, τὰς ιδιότητες, τὴν ἐπίδοσιν καί τὴν ἐν γένει δυναμικότητα ἐνός ἀτόμου, μεταχειριζόμεθα ἀτόπως τὴν λέξιν προνομιούχος, ἀμελοῦντες τὴν κυριολεξίαν της.

Ὅ,τι ἐμφανίζει, εἰς ἐνέργειαν καί δρᾶσιν τῶν πνευματικῶν ἢ ὀργανικῶν ἰκανότητων καί δυνάμεων ἐν ἄτομον, εἶναι ἀναντηρήτως διαφορετικὸν εἰς βαθμόν καί ἐνέργειαν ἀπὸ ὅ,τι παρουσιάζει ἐν ἄλλῳ ἄτομον. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ψυχικὴν ἱστορίαν ἐνός ἐκάστου, εἰς τὴν

πνευματικὴν του ὠριμότητα, εἰς τὰς προσπάθειάς του καί τὰς ἐπιδόσεις του, εἰς τὰς συνθήκας καί τὴν ἐπίδρασιν τοῦ περιβάλλοντος. Ὅ,τι παρουσιάζει εἰς ἐκδηλώσεις καί ἀποτελέσματα ἓνας ἕκαστος, τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διότι ἔθεσεν ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς δρᾶσιν καί ἐνέργειαν τὰς ἰκανότητάς καί τὰς δυνάμεις τὰς ὁποίας κάθε ἀνθρωπίνη προσωπικότης φέρει λανθανόντως ἐν ἑαυτῇ, ὅμα τῇ συστάσει της.

Ἡ φύσις ἔχει νόμους, εἰς τοὺς ὁποίους ὑποτάσσονται, καί δυνάμει τῶν ὁποίων ἐνεργοῦν αἱ οὐσίαι της, ὡς καί αἱ μεταμορφούμεναι ἐν χρόνῳ, εἰς μορφικά καί συνειδητὰ ἐγῶ, εἰς οἰανδήποτε βαθμίδα τῆς καθ' ὅλου ὑπάρξεως καί ἂν εὐρίσκωνται ταῦτα.

Ὅ,τι παρέχει ὁ φυσικὸς νόμος εἰς ἐν ἄτομον, τό παρέχει εἰς ὅλα τὰ ἄτομα ἰσοπόσως καί ἰσοδυναμῶς. Ἐξαρτᾶται ἤδη ἀπὸ τὴν ἀφομοιωτικὴν ἰκανότητα κάθε μορφῆς νά δέχεται, μέχρις ὠρισμένου βαθμοῦ, τὰς εὐεργετικὰς ἐπιδράσεις τοῦ φυσικοῦ νόμου. Ἡ μελέτη τῶν λειτουργιῶν τῆς φύσεως θά μᾶς ἀποκαλύψῃ τὴν ὑπαρξιν τοῦ νόμου ἐκείνου, πού ἡ νοητικὴ ἰκανότης τοῦ ἀνθρώπου συλλαμβάνει καί ἐκφράζει μέ τό νόημα τῆς λέξεως **ἰσότης**. Ὑπάρχει καί λειτουργεῖ ἐν τῇ φύσει ὁ νόμος τῆς ἰσότητος. **Νοεῖται δέ ὡς ἰσότης ἐκεῖνο ὅπερ δικαιοῦται νά λαμβάνῃ ἐκ τοῦ περιβάλλοντος ὁ ἄνθρωπος, δηλαδὴ πᾶν ὅ,τι διὰ κάθε μορφὴν ἀναγκαῖο διὰ τὴν ὑπαρξίν της καί διὰ τὴν ἐξέλιξίν της, ἀλλὰ ταῦτοχρόνως πᾶν ὅ,τι ὑποχρεοῦται αὕτη ν' ἀναγνωρίζῃ καί νά παρέχῃ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν ὑπαρξιν καί τὴν πρόοδον τῶν ἄλλων**. Ἐπομένως, ἡ ἰσότης νοεῖται ὡς ἡ ἀναγνώρισις ὅτι πάντες, πάντα τὰ ὄντα, πᾶς ἄνθρωπος καί πᾶσα συνειδήσις, ἔχουν ἀπέναντι τῆς φύσεως καί ἐναντι τοῦ συνόλου τὰ αὐτὰ δικαιώματα καί τὰς αὐτὰς ὑποχρεώσεις. Ἐφιστῶμεν τὴν προσοχήν εἰς τοῦτο, ὅτι ἐν τῇ φύσει δέν πρέπει νά συγχέωμεν τὸν νόμον τῆς ἰσότητος, μέ τὸν νόμον τῆς βιολογικῆς προσαρμογῆς, ὅστις νοεῖται ὡς νόμος τῶν ποσοτικῶν καί ποιοτικῶν σχέσεων κάθε μορφῆς πρὸς τό περιβάλλον.

Ἐπομένως ὁ νόμος τῆς ἰσότητος ὡς τὸν ἐννοοῦμεν ἀποκλείει ἐν τῇ φύσει τὴν ὑπαρξιν καί τὴν ἀναγνώρισιν προνομιοῦχων ὄντων, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἀναγνώρισις τῶν προνομίων θά ἐταυτίζετο μέ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀδικίας, καθ' ὅσον αὕτη θά ἐνείχε τὴν σημασίαν τῆς προτιμήσεως τῆς εὐνοίας καί τῆς χάριτος, διότι θά παρείχετό τι ἐπὲρ ἢ παρά τὸν νόμον. Ὁ φυσικὸς νόμος ὡς εἰπομεν, οὐδεμίαν διάκρισιν κάμνει μεταξύ ὄλων τῶν ὄντων καί τῶν μορφῶν τῆς δημιουργίας. Παρέχει δέ διὰ τῆς λειτουργίας του, τὰς δυνάμεις του ἐκεῖνας πρὸς ὅλας τὰς μορφὰς καί τὰς ὑπάρξεις τῆς φύσεως, βοηθῶν οὕτω τὴν συντήρησίν των καί τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν δυνάμεων των, ἐν μιᾷ λέξει συντρέχων εἰς τὴν ἀέναον ἐξέλιξιν.

Εἵπομεν ὅτι ἐν τῇ φύσει διακρίνομεν ἰσότητα δικαιωμάτων καί ὑποχρεώσεων, οὐχὶ ὁμως καί ἰσότητα ἰκανότητων πνευματικῆς ἢ ὀργανικῆς ποιότητος. Αἱ τελευταῖαι αὗται ἰκανότητες προέρχονται, ὡς ἐτονίσσαμεν, λόγω τῆς χρονικῆς ἀφετηρίας πρὸς μορφοποίησιν καί συνειδητοποίησιν τῶν οὐσιῶν τῆς φύσεως. Κάθε συνειδήσις, φθάνει εἰς ἐν σημεῖον τελειότητος καί ὑπεροχῆς, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς συνειδήσεις τῆς ἰδίας συνομοταξίας, ὅταν συντελέσουν εἰς τοῦτο αἱ ἐκ τῶν ἔσω σταθεραὶ προσπάθειαι της, αἱ δυνάμεις καί αἱ ἐπιδράσεις τοῦ φυσικοῦ καί πνευματικοῦ συνόλου. Ἐπομένως κάθε ἰδιότης ἣν κέκτηται τυχόν ἓνας ἄνθρωπος, πλεον τῶν ὁμοίων του, τὴν ὀφείλει κατὰ κύριον λόγον εἰς τὰς δυνάμεις καί τὴν ἐπίδρασιν

του συνόλου, τήν δρᾶσιν καί τήν ἐμπειρίαν τῶν προηγ-
θέντων του ὁμοίων. Εἶναι λοιπόν δίκαιον πᾶν ὅ,τι ἔχει ἐκ
τοῦ συνόλου λάβει ὡς ἐνίσχυσιν, πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν ἱκα-
νοτήτων του, νά τό διαθέσῃ καί αὐτός μέ τήν σειράν του,
διά νά βοηθήσῃ τήν ἐξέλιξιν καί τῶν ἄλλων. Καί τοῦτο ὡς
ὕποχρέωσιν καί καθήκον, ὡς νόμον, χωρίς καμμίαν ἀξίωσιν
ἀναγνωρίσεώς του ἐκ μέρους τῶν ἄλλων.

Ἐκεῖνο ὅπερ ἰσχύει δι' ἐν άτομον, ἔχει ἐφαρμογήν διὰ
τά ἔθνη καί τās φυλάς. Οὐδεμία φυλή, εἶναι προνομιοῦ-
χος ἐν τῇ φύσει, οὐδέ ἐκλεκτή τοῦ Κυρίου. Οὐδέν ἔθνος ἢ
ὁμάς ἀνθρώπων ἢ καί ὁ δυναμικώτερος ἄνθρωπος εἶναι
δυνατόν νά προβάλλῃ τήν ἀξίωσιν ὅτι προορίζεται νά κυ-
ριαρχῇ καί νά διοικῇ ἐλέφ' θεοῦ, δικαιωματικῶς τούς
ἄλλους ἀνθρώπους. Τά παράδοξα ὅμως καί ἄτοπα αὐτά
ἀνθρώπινα αἰτήματα, ἀτυχῶς ὑφίστανται καί μέχρι τῶν
ἡμερῶν μας καί βλέπομεν ὠρισμένους λαούς καί ὠρισμέ-
νους ἀνθρώπους νά ἰσχυρίζονται ὅτι ἔχουν τό προνόμιον,
ἀναγνωρισθέν αὐτοῖς ὑπό τῆς θείας προνοίας, νά διευθύ-
νουν τās τύχας ὁλοκλήρων λαῶν. Καί τοῦτο ἀτυχῶς συμ-
βαίνει διότι οἱ ἄνθρωποι δέν ἐγνώρισαν συνειδητὰ τά δι-
καιώματά των ἢ διότι τά ἀπεμπόλησαν ἢ καί διότι ἀπώλε-
σαν τήν ἐννοιαν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας καί ἐπρο-
τίμησαν διὰ νά ἐπιτύχουν μίαν δῆθεν ἡσυχίαν νά μετα-
βληθοῦν εἰς ἐθελοδούλους, θλιβερόν σύμπτωμα μιᾶς ψυ-
χικῆς καί πνευματικῆς ἀτονίας.

Ἐάν ἐν τῇ φύσει δέν ὑπάρχουν ὄντα προνομιοῦχα,
διότι ἡ φύσις οὐδέν ἀναγνωρίζει ὑπέρ ἢ παρά τόν νόμον,
ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν ἀνθρώπων ὅμως ἀναγνωρίζονται οἱ
προνομιοῦχοι διότι ἡ ἄγνοια ἢ ἡ ἀδυναμία τῶν ἀνθρώπων
ἀναγνωρίζουν προνόμια κοινωνικά καί παρέχουν τοιαῦτα
εἰς ἀνθρώπους, συνήθως, ἄνευ ἀξίας καί ἄνευ ἱκανότητος.
Ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀναγνωρίζονται προνόμια τάξεως, κατα-
γωγῆς, ἐπαγγέλματος. Ἀναγνωρίζονται διακρίσεις διὰ νά
ικανοποιητῇ ἡ ἀνθρωπίνη ματαιοδοξία τῶν κυρίων, οἱ ὁ-
ποῖοι ὡς προορισμόν των θεωροῦν νά καταπατοῦν, νά
παραγνωρίζουν, νά ἀφαιροῦν τά δικαιώματα τῶν ἄλλων
καί νά κατεργάζονται τά δεσμά καί τήν δουλείαν τῶν
πολλῶν. Οὕτω λοιπόν δημιουργεῖται καί ἐκκολλάπτεται ἡ
μοναρχία, ἡ ὀλιγαρχία, ἡ μᾶστιξ αὐτῇ τῆς ἀνθρωπότητος
καί ἡ ἀφορμή τῆς σημερινῆς ἀδελφοσφαγῆς. Τήν ὀλι-
γαρχίαν τήν ἠνέχθησαν οἱ ἄνθρωποι, δέν ἀντετάχθησαν
ἐναντίον της, δέν ἐπανεστάτησαν καί οὕτω ὑπεδουλώ-
θησαν καί ὠδηγήθησαν εἰς τήν ἀθλιότητα, εἰς τήν ἐξουθέ-
νωσιν, εἰς τήν σφαγὴν. Εἰς τό κατάντημα αὐτό, τό ἄνευ
προηγούμενου εἰς τήν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους,
ἐφθασαν οἱ ἄνθρωποι διότι ἠγνόησαν τά δικαιώματά των
ἢ ἀπεμπόλησαν ταῦτα καί οὕτω ἐγένοντο δοῦλοι ὀλίγων
τυράννων.

Ἡ τυραννία ἢ ὀλιγαρχία καίτοι μισεῖται ὑπό τῶν πολ-
λῶν, ὑπό τῶν πολλῶν συντηρεῖται, ὑφίσταται δέ λόγῳ
ἐπιβολῆς τῆς βίας καί τῆς τρομοκρατίας, μέσων, διὰ τῶν
ὁποίων οἱ ὀλίγοι κρατοῦν εἰς τόν λήθαργον καί τήν νάρ-
κην τούς πολλούς. Συνήθως οἱ ἐπιβάλλοντες τήν τρομο-
κρατίαν εἶναι οἱ δειλότεροι τῶν ἀνθρώπων, στερούμενοι
καί ἀτομικοῦ θάρρους ἢ ἀτομικῆς τινός ἀρετῆς, φαντά-
ζονται δέ καί ἀξιοῦν ἀπό τούς πολλούς νά πιστεύουν ὅτι
εἶναι προνομιοῦχα ὄντα, δυναμικοὶ ἄνθρωποι καί ὡς
τοιούτους πρέπει νά τούς ἀναγνωρίζουν οἱ λοιποί. Οἱ ἀδύ-
νατοι τήν σκέψιν πλανῶνται πιστεύοντες ὅτι, εἰς ὠρισμέ-
νας καταστάσεις τοῦ ἐθνικοῦ βίου ἐνός κράτους, εἶναι ἀ-
παραίτητον ἓνας ἠθικός δικτάτωρ, ἢ μία ὀλιγαρχία «ἠθι-
κῶν ἀνθρώπων» καί «ἰδεολόγων» πρὸς τό συμφέρον τῶν

πολλῶν, νά μεταχειρισθοῦν βίαν διὰ τήν ἐφαρμογήν ἐνός
ἰδεολογικοῦ συστήματος, ἐξασφαλίζοντος δῆθεν τήν
πρόοδον καί τήν εὐημερίαν τοῦ συνόλου. Ἄλλ' ἀπό τήν
στιγμὴν πού ἓνας ἄνθρωπος συνέλαβε τήν ἰδέαν καί
ἀπεφάσισε νά ἐφαρμόσῃ, παρά τήν θέλησιν τῶν πολλῶν,
τό τελειότερον ἔστω σύστημα διακυβερνήσεως, ὁ ἄν-
θρωπος αὐτός ἀπομακρύνεται αὐθωρεῖ τῆς ἠθικῆς, ἀσεβεῖ
πρὸς τόν φυσικόν νόμον, περιφρονεῖ καί ὑποτιμᾷ τούς
συνανθρώπους του, τούς ὁποίους ἐκλαμβάνει ὡς κατώτε-
ρα αὐτοῦ νοητικά ὄντα, οὕτω, ὁ ἄνθρωπος αὐτός μετα-
βάλλεται εἰς τύραννον. Ψεύδεται ἰσχυριζόμενος ὅτι ἐρ-
γάζεται διὰ τό καλόν τοῦ συνόλου. Ἀπλούστατα ἱκανο-
ποιεῖ οὕτω διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς βίας τόν ἐγκωκεντριισμόν
του καί τās ἀδυναμίας του.

**Συμπέρασμα: Οὐδεὶς δικτάτωρ ἔχει σχέσιν μέ τήν
ἠθικήν καί οὐδεμία ὀλιγαρχία εἶναι δίκαια, οὐδέ δύναται ν'
ἀναγνωρίσῃ τά δικαιώματα τοῦ πολίτου, νά ἀγαπήσῃ, νά
συμπονέσῃ, νά βοηθήσῃ πραγματικά τήν πρόοδον τῶν
πολλῶν, διότι πορεύεται παρά τόν φυσικόν νόμον καί τόν
ἠθικόν, καί ζῇ ἐντός τοῦ ἐσωτερικοῦ του κύκλου, ἐν τῷ
ὁποίῳ προσπαθεῖ νά ἱκανοποιήσῃ τήν ψευδαίσθησίν του
ὡς προνομιοῦχου ὄντος.**

Ἄλλωστε τά ἱστορικά δεδομένα μᾶς πείθουν ὅτι πᾶσα
δρᾶσις, ἐπιβληθεῖσα παρά τήν θέλησιν τῶν πολλῶν, ἔστω
καί ἂν φαινομενικῶς παρουσίασεν ἀγαθὴν τινὰ πρόσκαι-
ρον ἀπόδοσιν, αὕτη πάντοτε, κατὰ μαθηματικὴν ἀκρί-
βειαν, καταλήγει εἰς βλάβην καί συχνά εἰς καταστροφὴν
τοῦ συνόλου. Ὁ φυσικὸς νόμος καί ἡ ἀλήθεια δέν ἀνέχον-
ται συμβιβασμούς καί οὐδέποτε ἐπιδέχονται νοθείαν. Διὰ
τοῦ ψεύδους δέν γνωρίζεται ἡ ἀλήθεια οὔτε δι' ἐκεῖνου
ἐπικρατεῖ αὕτη. Πᾶσα παρέκβασις ἐκ τοῦ φυσικοῦ νόμου
καί τῶν ἀρχῶν του ἐπιφέρει διασάλευσιν τῆς ἰσορρο-
πίας ἐξ ἧς ἡ φυσικὴ ἁρμονία. Ἡ διασάλευσις αὕτη προκα-
λεῖ τήν διαταραχήν, τήν σύγχυσιν, ἐξ ἧς γεννῶνται ἡ
πλάνη καί αἱ παρεκτροπαί.

Μόνον προσήλωσις σταθερά πρὸς τās ἀρχάς τās ἀ-
πορρεούσας ἐκ τῆς μελέτης τοῦ φυσικοῦ νόμου καί πιστὴ
ἐφαρμογὴ τούτων, εἰς τόν ἀτομικόν καί κοινωνικόν βίον,
θά ὀδηγήσουν τούς ἀνθρώπους εἰς ἓνα ἐπίπεδον πραγ-
ματικά ἀνωτέρου πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος δέν θ' ἀνεχθῇ
προνομιοῦχους, ἀλλὰ θά σέβεται μόνον καί θά τιμᾷ τούς
σοφοὺς καί τούς ἐναρέτους, διότι μόνον οἱ πραγματικά
σοφοὶ καί ἐνάρετοι σέβονται τόν φυσικόν νόμον, τήν ἀ-
λήθειαν καί τούς ὁμοίους των. Ὅσοι γνωρίζουν καί σέβον-
ται τόν φυσικόν νόμον οὐδέποτε θά ζητήσουν ὑπέρ
αὐτῶν ἢ ὑπέρ τῶν ἄλλων προνόμια. Θά ἀκολουθοῦν, εἴτε
ὡς ἄρχοντες εἴτε ὡς ἀρχόμενοι, τό δίκαιον.

Τοιούτους ἄρχοντας πρέπει νά ἀναδεικνύῃ ἡ πλειο-
ψηφία τῶν πολιτῶν, τούς ἐναρέτους δέ καί τούς σοφοὺς
δέον ν' ἀναζητήσῃ προσεκτικὰ ἀπὸ τήν ἀφάνειαν τῆς με-
τριοφροσύνης των, ἐάν θέλῃ ἡ πλειονότης νά λειτουρ-
γοῦν οἱ νόμοι καί νά μὴ ἀναδεικνύονται οἱ δῆθεν προνο-
μιοῦχοι, οἱ λυμεῶνες τῆς κοινωνίας, οἱ σφετερισταὶ τῶν
δικαιωμάτων τοῦ πολίτου.

Ἡ εὐημερία τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας εὐρίσκεται εἰς
χεῖρας τῶν πολλῶν καί ἐξαρτᾶται ἀπὸ τήν πεφωτισμένην
θέλησιν κάθε ἀνθρώπου ὅστις πρέπει νά γνωρίζῃ καί ἔχῃ
ὡς ἀρχὴν ὅτι ἐν τῇ κοινωνίᾳ δέν πρέπει νά ὑπάρχῃ, ὅπως
καί ἐν τῇ φύσει δέν ὑπάρχει, ἄνθρωπος προνομιοῦχος καί
ὅτι πάντες ἔχουν τά αὐτὰ δικαιώματα καί τās ὑποχρεώ-
σεις ἐναντι τοῦ συνόλου.

ΑΡΧΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

**«Ἡ ἀναγνώρισις τῶν ἀνωτέρω ἀρχῶν ὑπὸ τῶν μελῶν
τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων ἀποτελεῖ πρᾶξιν δικαιοσύ-
νης, ἥτις ἀναγνωρίζουσα ἐκάστω τό ἀνῆκον, αὐτομάτως θε-
σπίζει νόμους, δημιουργοῦντας μεταξύ τῶν ἀνθρώπων σχέ-
σεις ὁμαλὰς καί ἁρμονικάς, ἥτοι συνθήκας βίου ἁρμόζοντος
εἰς λογικά καί πνευματικά ὄντα, ὡς εἶναι ὁ ἄνθρωπος».**

Διὰ νά εἰσδύσωμεν εἰς τό νόημα τῆς ὡς ἄνω ἀρχῆς
ἀποβαίνει ἀπαραίτητον νά ἐνθυμηθῶμεν τās τρεῖς προη-
γουμένας ἀρχάς. Οὕτω ἡ ἐννοια τῆς δικαιοσύνης ἀκο-
λουθεῖ ὡς φυσικός καί λογικός εἰρμός, μετὰ τās τρεῖς
ἀρχάς, αἵτινες μᾶς κατατοπίζουν ἐπὶ α) τῆς θέσεως τοῦ
ἀνθρώπου ἐν τῇ φύσει, ὡς αὐτονόμου, ἐνσυνειδήτου ἀτο-
μικότητος, ἐξελισσομένης διὰ τῆς προσαρμογῆς πρὸς
τόν φυσικόν νόμον, 2) τοῦ δικαιώματος τῆς ζωῆς καί τῶν
μέσων τῆς πνευματικῆς ἀνελιξεως, 3) τῆς θέσεως καί τῆς
ὕποχρέωσης τοῦ ἀτόμου ἐναντι τοῦ συνόλου. Ἡ ἐννοια
τῆς δικαιοσύνης ἔρχεται ὡς συμπλήρωμα, ὡς ἐπιστέγα-
σμα τοῦ πρώτου κύκλου τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων, πού
πρέπει ν' ἀναγνωρίζονται, ἐκ μέρους τοῦ συνόλου, πρὸς
τό άτομον.

Συνήθως, διὰ νά ἐπιτύχωμεν εὐχερῶς τήν κατανόησιν
μιᾶς ἐννοίας, μεταχειριζόμεθα, διὰ τήν μεταφορικὴν πα-
ρομοίωσιν, εἰκόνας καί σύμβολα. Τήν κοινωνίαν τῶν ἀν-
θρώπων συχνά τήν παραλλήλουν πρὸς ἓν οἰκοδόμημα
τοῦ ὁποίου οἱ λίθοι εἰκονίζουν τά άτομα, πού ἀποτελοῦν
τό κοινωνικόν σύνολον. Ὅπως διὰ νά εἶναι στερεόν τό οἰ-
κοδόμημα πρέπει νά καταβάλλεται ἡ δέουσα προσοχή
καί ἐπιμέλεια εἰς τήν κατεργασίαν τῶν λίθων, τῶν ὁποίων
ἡ συμμετρία θά δώσῃ τήν στερεότητα καί τόν ρυθμόν εἰς
τό οἰκοδόμημα, ἔτσι καί εἰς τήν κοινωνίαν πρέπει νά κα-
ταβάλλεται ἡ μέριμνα διὰ τήν κατεργασίαν τοῦ ἀτόμου,
ἠθικὴν καί ἰδεολογικὴν, ὥστε δι' ὑγιῶν ἀρχῶν νά ἀπαλύ-
νται αἱ ἀντικανονικαὶ ὀξυτήτες καί ἀντιθέσεις καί νά κα-
τεργάζεται οὕτω ὁμαλὸς καί ἀνώτερος ὁ χαρακτήρ του.

Ἡμεῖς, μὴ παραγνωρίζοντες τήν βασικὴν καί θεμελιώ-
δη φυσικὴν ἀρχὴν καθ' ἣν ἡ ἀνθρωπίνη ἀτομικότης ἀπο-
τελεῖ ἀξίαν καί δύναμιν ἥτις περικλείει μυρίας ἱκανότητος,
νοητικὰς καί ἠθικάς, τήν ἐκδήλωσιν τῶν ὁποίων πρέπει νά
ὑποβοηθήσουν κατάλληλοι βιολογικαὶ καί κοινωνικαὶ συν-
θήκαι, πιστεύομεν ὅτι διὰ νά βελτιώσωμεν τό σύνολον
τῆς κοινωνίας πρέπει ν' ἀρχίσωμεν νά καλλιεργῶμεν καί
νά μεταμορφώσωμεν ἰδεολογικῶς καί ἠθικῶς τό κοινωνι-
κόν άτομον. Πιστεύομεν ὅτι πρέπει νά καλλιεργῇται κα-
ταλλήλως ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἀτομικότητος, ἡ δέ ὁμαλὴ
ὠριμότης της θά ἐπιτευχθῇ καί θά εἶναι ἀποδοτικὴ μόνον
ἐάν κατανοηθῇ καί ἐφαρμοσθῇ ἐκ μέρους ὄλων τό βαθύ
νόημα πού περιέχει ἡ λέξις δικαιοσύνη καί τό ὅποῖον δια-
τυπῶται καί ταυτοχρόνως ἐρμηνεύεται μέ τās τρεῖς ταύ-
τας λέξεις: **Ἐκάστω τό ἀνῆκον.**

Πρωτίστως ἀνήκει εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον ν' ἀναγνω-
ρισθῇ αὐτῷ ἡ θέσις ἣν κατέχει ἐν τῇ φύσει, ἀφ' οὗ ἐρευ-
νηθῇ ἡ προέλευσίς του, νά κατανοηθῇ ἡ ὑπόστασις του
καί ἐκτιμηθῇ οὕτω ἡ ἀξία του. Πᾶσα ἀνθρωπίνη προσωπι-
κότης, καθ' ἡμᾶς, εἶναι μία φυσικὴ καί πνευματικὴ ἀξία ἐν
τῇ ὁποίᾳ πρέπει νά διακρίνωμεν τόν ἴδιον τόν ἑαυτόν μας,
νά διαγιγνώσκωμεν εἰς αὐτὴν τήν συνισταμένην τῶν οὐ-
σιῶν καί τῶν δυνάμεων τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς δημιουρ-
γίας. Πᾶσα ἀνθρωπίνη ὄντοτης περικλείει, ἐν μικρογρα-
φίᾳ, τό Πᾶν. Εἶναι, ἂν θέλετε, ὁ μικρόκοσμος κινούμενος

καί δρῶν ἐν μεγάλῳ κόσμῳ. Ἡ προσωπικότης αὕτη ἀδια-
κρίτως γένους, φυλῆς, τάξεως, μορφώσεως, ἠθικῆς καί
πνευματικῆς τελειότητος ἢ κατωτερότητος, εἶναι ἀξία
ἀγάπης, σεβασμοῦ καί βοήθειας.

Ἡ ἀνθρωπίνη ὄντοτης ἀποτελεῖ μορφικόν εἶναι, τοῦ
ὁποίου αἱ συνιστώσαι αὐτό οὐσίαι, ὀργανικά καί πνευμα-
τικά, προέρχονται ἐκ τοῦ ἀπείρου κόσμου, ἐκ τοῦ ὁποίου
προέρχεται καί πᾶσα οὐσία, πᾶσα μορφή, πᾶσα συνείδησις.

Ἀποτελοῦμεν μέρος τοῦ ὅλου καί οἱ δεσμοὶ μας πρὸς
αὐτό εἶναι οὐσιαστικοί, αἱ δέ σχέσεις αἱ μὲς πρὸς αὐτό πρέ-
πει νά εἶναι ἁρμονικά. Οἱ ἄνθρωποι, ἀναλόγως τῆς ὠριμό-
τητός των, ἀνῆγειραν ναοὺς πρὸς τόν θεόν, ὡς τόν δη-
μιουργόν τοῦ παντός, πρὸς τούς θεοὺς, τούς εκπροσώ-
πους τῶν φυσικῶν δυνάμεων, πρὸς ἓν σύμβολον εἰκονίζον
τό Πᾶν ἢ τήν Φύσιν καί ἐλάτρευσαν αὐτά προσφέροντες
ἀγάπην καί σεβασμόν. Ἀντιθέτως, πρὸς τό μέρος τοῦ ὁ-
λου, πρὸς τόν ὁμοίον των, πρὸς τόν ἄνθρωπον, τήν εἰκόνα
καί μικρογραφίαν τοῦ παντός, οἱ ἄνθρωποι, παρά πᾶσαν
λογικὴν καί δικαιοσύνην, ἀντὶ ἀγάπης ἐκδηλώνουν μῖσος,
ἀντὶ σεβασμοῦ περιφρόνησιν, μὴ κατανοοῦντες ὅτι, οὕτω
πράττοντες, ἐν τῷ προσώπῳ παντός ἀνθρωπίνου ὄντος
ὑβρίζουν ἢ λατρεύουν αὐτὴν ταύτην τήν δημιουργίαν, σέ-
βονται ἢ περιφρονοῦν τόν ἴδιον τόν ἑαυτόν των.

Ἐκάστω τό ἀνῆκον. Ἀνήκει εἰς τόν ἄνθρωπον τό
δικαίωμα ν' ἀναγνωρισθῇ ὡς αὐτόνομος, ἐνσυνειδήτος ἀ-
τομικότης, ἱκανὴ νά ἐξελίσσεται ἀπείρως ἐν τῷ ἀπείρῳ,
διὰ τῆς προσαρμογῆς της πρὸς τόν φυσικόν νόμον. Ἐπο-
μένως πᾶσα παρεμβολὴ ἀλλοτρίας θελήσεως, εἰς τήν
αὐτονομίαν καί τόν ἐξελικτικόν ροῦν, πού ἀκολουθεῖ ἡ
ἀνθρωπίνη προσωπικότης, ὠθυμένη ἐπὶ τῆς γραμμῆς τοῦ
φυσικοῦ νόμου, ὑπὸ τῆς ἐσωτερικῆς ὁρμῆς καί τάσεως
της, θά τήν ἐξέτρεπε τῆς ἀνελικτικῆς τροχιάς, ἥτις, ὡς ὁ-
δηγὸν ἔχουσα τήν κεντρόφυγα ψυχικὴν της δύναμιν, θά
διαγράφῃ ἀφ' ἑαυτῆς καί ἀνεπηρεάστως τούς ἀνελκτι-
κοὺς της κύκλους διὰ τῆς ἀλληλοδιαδοχῆς τῶν ἐκάστοτε
φαινομένων ζωῆς καί θανάτου, μέχρις ὅτου ἐγγίσῃ τό ση-
μεῖον τοῦ ὀρίζοντος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου θ' ἀνατείλῃ ἡ πνευ-
ματικὴ της τελείωσις.

Ἡ κοινωνία τῶν ἀνθρώπων δέν ἔχει ἄλλο δικαίωμα
παρὰ ἐκεῖνο πού τήν ὑποχρεώνει νά παρέχῃ εἰς ἓνα ἕκα-
στον ἄνθρωπον τās συνθήκας τοῦ βίου καί τά μέσα, πού
ἀναγκαιοῦν εἰς αὐτόν διὰ τήν ὡς ἄνω προσπάθειαν κάθε
μέλους της. Ἡ κοινωνία ἔχει τήν ὑποχρέωσιν, ἀνεξαίρε-
τως πρὸς ὅλα τά μέλη της, νά παρέχῃ τά μέσα τῆς δια-
τροφῆς καί τῆς συντηρήσεως, τά μέσα τῆς πνευματικῆς
ἀναπτύξεως διὰ τῆς παιδείας καί τῆς αἰσθητικῆς καλ-
λιεργίας. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὑποχρεώσεων ἀρύεται ἡ κοι-
νωνία τό δικαίωμα, ὡς ἀπρόσωπον σύνολον, νά νομοθετῇ,
νά κυβερνᾷ, νά ἐφαρμόζῃ κυρώσεις καί ποινὰς πρὸς τόν
μοναδικόν σκοπὸν νά ἐξασφαλίσῃ συνθήκας βίου τοιαύ-
τας, αἵτινες νά ἐπιτρέπουν τήν ἐλευθέραν κίνησιν καί
δρᾶσιν ἐνός ἐκάστου, χωρίς νά παραβλάπτηται ἢ νά ἐμ-
ποδιζήται ἡ πρόοδος καί ἡ εὐημερία οὐδενός. Ἐν τῷ δι-
καιώματι τούτῳ ἡ κοινωνία ὑποχρεοῦται νά διαχειρίζεται
τήν γῆν, τά προϊόντα της, τά μέσα τῆς παραγωγῆς καί
ὅλα τά ἀγαθὰ τῆς ζωῆς καί κατανέμῃ, ἐν πνεύματι ἀπο-
λύτου δικαιοσύνης, **ἐκάστω τό ἀνῆκον**, παρεμποδίζουσα
τούς σφετερισμοὺς τῶν ἰσχυροτέρων καί τήν ἀνάδειξιν
προνομιοῦχων ἀτόμων ἢ καί τάξεων.

Ὅταν γίνῃ κοινὴ συνείδησις τί ἀνήκει ἐκάστω, τότε
αὐτομάτως θά θεσπισθοῦν νόμοι δημιουργοῦντες συνθή-

κας βίου, ἀρμόζοντος εἰς λογικά καί πνευματικά ὄντα καί αἱ σχέσεις τῶν ἀνθρώπων μεταξύ των θά εἶναι ὁμαλαί καί ἀρμονικαί, διότι ἡ ἀτομική δρᾶσις καί ἐνέργεια οὐδαμοῦ θά παρακωλύεται διότι θά ἐμπνέεται ἀπό τήν ἔννοιαν τῆς καθολικῆς δικαιοσύνης ἣτις ἀποβλέπει καί ἐπιδιώκει τήν καθολικήν πρόοδον καί εὐημερίαν. Ἡ πρόοδος καί ἡ εὐημερία ἀποτελοῦν τόν σκοπόν τῶν προσπαθειῶν ὧν τῶν πολιτικῶν καί κοινωνικῶν συστημάτων.

Κατά πόσον, ὅμως, ταῦτα ἐπέτυχον καί ἐπλησίασαν κἄν τούς τοιούτους σκοπούς, τό μαρτυρεῖ ἡ σημερινή ἀλληλοσφαγή τῶν ἀνθρώπων, τό βροντοφωνοῦν ἡ ἔνδεια, ἡ πείνα, ὁ ἐκτροχιασμός τῶν ἀνθρώπων ἀπό τόν φυσικόν νόμον, ἀκόμη καί ἀπό τόν νόμον πού οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι, κοινῇ συναινέσει, καθιέρωσαν διά τήν κοινωνικήν τάξιν καί εὐνομίαν. Τήν πρόοδον καί τήν εὐημερίαν τῆς ἀνθρωπότητος ἰσχυρίζονται ὅτι ἐπιδιώκουν καί τά τυραννικά καθεστῶτα. Ὑπόσχονται καί ἐπιδιώκουν ᾗθις τήν πρόοδον καί τήν εὐημερίαν τοῦ συνόλου καί ἐφαρμόζουν, ὡς δικαιολογοῦνται, χάριν σκοπιμότητος, τήν βίαν καί τήν δέσμευσιν τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας. Λησμονοῦν ὅμως τά ὀλιγαρχικά αὐτά συστήματα ὅτι ἡ παρεκτροπή ἀπό τόν φυσικόν νόμον ἢ ἀπό τόν κοινωνικόν νόμον δέν παραμένει ἀτιμώρητος.

Εἶναι ἱστορικῶς ἀλάνθαστος παρατήρησις ὅτι ἡ βία καί ἡ παρανομία οὐδέποτε ἐβοήθησαν τήν πρόοδον καί τήν εὐημερίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Θεμέλιον ἀσάλευτον καί ἀκατάλυτον τοῦ κοινωνικοῦ οἰκοδομήματος εἶναι ἡ κατανόησις καί ἡ ἐφαρμογή, παρ' ἑνός ἐκάστου κοινωνικοῦ ἀτόμου, τοῦ περιεχομένου τῆς ἐννοίας τῆς δικαιοσύνης καί ἡ ἀναγνώρισις ἐκ μέρους τοῦ συνόλου τοῦ περιεχομένου τῶν τριῶν αὐτῶν λέξεων: **Ἐκάστω τό ἀνήκον.**

ΑΡΧΗ ΠΕΜΠΤΗ

«Φυσικόν ἐπακολούθημα τῶν ἀνωτέρω ἀρχῶν θά ᾔτο ἡ ἀναγνώρισις εἰς ἕνα ἕκαστον ἄνθρωπον τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως τοῦ λόγου καί τῆς συνειδήσεως ὡς ἀναφαρέτου δικαιώματος».

Συμφώνως πρὸς τὰς φυσιοκρατικές θεωρίας ἡ δρᾶσις καί νομοθέτησις τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων τῶν ὁποίων ἡ νοητική ἱκανότης λειτουργεῖ φυσιολογικῶς ἔπρεπε νά εἶναι παράλληλος πρὸς τόν φυσικόν νόμον, ὅστις οὕτω θά ἀπέβαιεν ὁ ρυθμιστής ὧν τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ἀνθρωπίνης ἀτομικότητος καί κατὰ συνέπειαν καί ὁ ἐμπνευστής τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ ἔννοια τῆς δικαιοσύνης ὡς διατυπῶται εἰς τήν τετάρτην ἀρχήν, δέν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ ἡ ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων ἀναγνώρισις ὅ,τι ἀνήκει καί παρέχεται ἐκάστω ἀνθρώπῳ ἐκ μέρους τῆς φύσεως. Διότι ἡ μέν φύσις δίδει ἐκάστω τό ἀνήκον καί παρέχει πᾶν ὅ,τι συντελεῖ εἰς τήν ἀέναον ἐξέλιξιν κάθε μορφῆς συνειδητῆς ἢ μὴ, ἐνῶ ἡ ἀνθρωπίνη νομοθεσία, ἀγνοοῦσα τήν σύστασιν, τὰς ἀνάγκας καί τόν σκοπόν κάθε ἀτόμου χαρακτηρίζει δίκαιον καί τό περιβάλλει μέ τήν ἰσχύν τοῦ κοινωνικοῦ νόμου πᾶν ὅ,τι ἐξυπηρετεῖ τό συμφέρον τῶν ὀλίγων ἢ τῶν πολλῶν καί τό ὅποιον ὑπαγορεύει συχνά ἡ σκοπιμότης, ὡς τήν ἐννοεῖ ἡ ἀνθρωπίνη φαντασία καί ἡ ἀτέλεια, ἐνίοτε δέ ἡ ἀγνοία τῆς ὠφελιμότητος καί τέλος ἡ πλάνη. Ἐπομένως, ἀπό τόν ἄνθρωπον δέν ζητεῖ ἡ φύσις νά δημιουργήσῃ οὗτος τήν δικαιοσύνην καί τό δίκαιον, ἀλλά ν' ἀναγνωρίσῃ οὗτος ὅ,τι αὐτῇ ἡ ἴδια παρέχει εἰς ἕνα ἕκαστον ἄνθρωπον καί νά τό σεβα-

σθῇ, τουλάχιστον ὡς φυσικόν του δικαίωμα.

Ὡς φυσικόν λοιπόν ἐπακολούθημα, μετά τήν κατανόησιν τῆς φυσικῆς ἐννοίας τῆς δικαιοσύνης, ἀνήκει εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον, ὡς ἀναφαίρετον δικαίωμα, ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψεως, τοῦ λόγου καί τῆς συνειδήσεως, ὡς ἀπαραιτήτων ἐκδηλώσεων, διά τῶν ὁποίων καί μόνον ἀνέρεχεται τήν κλίμακα τῆς πνευματικῆς του ἀνεξίξεως καί αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουν τόν ἄνθρωπον ὡς αὐτόνομον μορφὴν καί ἐνσυνειδήτην ἀτομικότητα.

Ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψεως: Ἡ λειτουργία τῆς σκέψεως εἶναι μία ἐκ τῶν ὑπερόχων ἐκείνων ἱκανότητων τὰς ὁποίας, μετά τήν διαφοροποίησιν τῆς ἐκ τῶν πρωταρχικῶν αὐσιῶν τῆς φύσεως, ἐξεδήλωσε διά τοῦ χρόνου καί τοῦ μεγάλου νόμου τοῦ ἔρωτος, ἡ ἀνθρωπίνη ἀτομικότης, ἀφοῦ ἀπέκτησε πρὸς τοῦτο κατάλληλον αἰσθησιακόν σύστημα καί ὁργανισμόν ἀνάλογον τῆς πνευματικῆς ὥριμότητος, ἣτις βοηθεῖ ἐκάστοτε τήν προσαρμογὴν τῆς πρὸς τό περιβάλλον καί τήν κατανόησιν τοῦ περιβάλλοντος, τόν ἄνθρωπον, κόσμου, ἐν ᾧ οὗτος κινεῖται καί δρᾷ.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ περιβάλλοντος δημιουργεῖ διά τῶν αἰσθήσεων εἰς τόν ἄνθρωπον τὰς παραστάσεις ἢ τούς τύπους τῶν μορφῶν τοῦ περιβάλλοντος. Αἱ παραστάσεις τῶν μορφῶν χαρασσόμεναι ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἀπεικονίζονται εἰς τόν νοῦν ὡς ἰδέαι ἐφ' ὅσον ἡ συνειδήσις εὐρίσκει εἰς ἐνάργειαν. Αἱ ἰδέαι ἀποτελοῦν τό ὑλικόν διά τοῦ ὁποίου ἡ ἀνθρωπίνη σκέψις κατορθώνει νά γνωρίσῃ τόν ἀντικειμενικόν κόσμον, εἰσδύουσα εἰς τὰς λειτουργίας τῶν νόμων τῶν οὐσιῶν τῆς φύσεως, κατανοοῦσα τήν σύνθεσιν τῶν μορφῶν καί τῶν ἐκδηλώσεων των, συλλαμβάνουσα οὕτω τήν πραγματικότητα καί τήν ἀλήθειαν. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται ἐφ' ὅσον ἡ λειτουργία τῆς σκέψεως ὑποβοηθεῖται ἀπό ὅλους τούς λοιπούς παράγοντας, πού ἀποτελοῦν τήν ἀνθρωπίνην ὄντότητα. Διά νά ἐπιτύχῃ τοῦτο ἡ σκέψις, πρέπει νά λειτουργῇ ἐλευθέρως, ἄνευ οὐδενὸς περιορισμοῦ, οὐδέ ἄλλης πινός παρεμβολῆς, διότι ἡ ἀφομοίωσις αὐτῆς πρὸς τήν ἀλήθειαν τότε ἐπιτυγχάνεται, ὅταν δέν εἰσχωρῇ ἄλλος τις παράγων μεταξύ τῆς ἀτομικῆς σκέψεως καί τῆς πραγματικότητος. Ἡ σκέψις, διά νά λειτουργῇ ὁμαλῶς καί νά ἐπιτύχῃ τόν σκοπόν της, δέν πρέπει νά ἐπηρεάζεται οὔτε ἀπὸ προκαταλήψεις οὔτε ἀπὸ παντός εἶδους ἀδυναμίας οὔτε ν' ἀναγνωρίζῃ φραγμούς, ἐμπόδια ἢ ὅρια εἰς τήν ἐρευνάν της. Χωρὶς νά περιφρονῇ τά πορίσματα τῆς σκέψεως τῶν ἄλλων καί τήν ἐμπειρίαν τῶν προηγηθέντων αὐτῆς ἀνθρώπων, ἡ ἐλευθέρα σκέψις δέον νά κρίνῃ ταῦτα ὑπὸ τό πρῖσμα τῆς ἀτομικῆς ἱκανότητος, ἐάν δέν θέλῃ νά συνθλιβῇ ὑπὸ τόν ὄγκον τῆς αὐθεντίας ἢ τοῦ ἀλαθήτου τῶν ἄλλων καί ἀποβῇ οὕτω ἀπλοῦς δουλικὸς δέκτης ξένων ἰδεῶν καί ἀλλοτρίας σκέψεως.

Ἡ σκέψις, διά νά ἐπιτύχῃ τόν σκοπόν της, ὅστις δέν εἶναι ἄλλος παρὰ ἡ κατανόησις τῆς πραγματικότητος, διά τῆς ἀτομικῆς προσπάθειας καί ἱκανότητος, καί ἡ ἀφομοίωσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τήν ἀλήθειαν, οὐδέν φαινόμενον δέον ν' ἀφίνη ἀνεξερευνήτον, δέον ν' ἀνακαλύπτῃ τά αἶτια καί νά φθάνῃ νά γνωρίζῃ τόν σκοπόν κάθε μορφῆς ἐνσυνειδήτου ἢ μὴ.

Ἡ ἀκτίς τῆς σκέψεως ὑπερβαίνει τά ὅρια τῆς ἐρεῦνης πού δύναται νά ἐγγίσῃ ἡ ἱκανότης τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθήσεων. Συνεπῶς, μόνον διά τῆς σκέψεως συλλαμβάνομεν τήν εἰκόνα τοῦ ἀπείρου μέ τὰς ἀπείρους ἐκδηλώσεις του καί μόνον δι' αὐτῆς δυνάμεθα νά τό ἐρευνή-

σῶμεν καί νά τό κατανοήσωμεν, ἐπιτυγχάνοντες τήν καθολικὴ ἐποπτεῖαν παντός τοῦ ἐπαισθητοῦ.

Ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου: Τά πορίσματα τῆς σκέψεως θά ᾔσαν στεῖρα καί ἀνωφελῆ διὰ τό σύνολον καί τήν κοινωνίαν, ἐάν ἐνεκλείοντο εἰς τόν ἐγκέφαλον τοῦ ἀνθρώπου ὅστις τά συνέλαβε καί δέν μετεδίδοντο διά τοῦ λόγου εἰς τούς λοιπούς ἀνθρώπους. Ἡ ἐμπειρία καί ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις, δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ἡ πνευματικὴ πρόοδος καί ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, δέν θά ὑπῆρχον ἐάν ἔλειπεν ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψεως καί τοῦ λόγου. Εἰς ὅλην τήν κλίμακα τῆς ζωῆς ἐν τῇ φύσει διακρίνομεν τήν παραγωγὴν τῶν μορφῶν καί τόν πολλαπλασιασμόν τῶν δυνάμεων των διά τῆς λειτουργίας τῆς ἀλληλεπιδράσεως, ἣτις χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὡς νόμος ἀγάπης, ὡς **Νόμος Ἐρωτος**. Ὁ βασικός καί πρωταρχικός οὗτος μέγας καί θεῖος νόμος ἔχει τήν ἐφαρμογὴν του εἰς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις, εἰς ὅλας τὰς λειτουργίας, εἰς ὅλα τὰ φαινόμενα πού παράγουν αἱ μορφαὶ ἐν τῇ φύσει.

Ἡ σκέψις, παράγωγον τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς, διά νά εἶναι παραγωγικὴ πρέπει νά ἐπιδρᾷ εἰς τήν σκέψιν τῶν ἄλλων. Καί νά ἐπιδρᾷ διά τοῦ λόγου. Οὕτω πολλαπλασιάζονται αἱ σκέψεις διά τῆς ἀλληλεπιδράσεως, διά τῆς συγκρίσεως καί τῆς συγκρούσεως ἐνίοτε. Ἐπιζοῦν δέ ἐκεῖναι μόνον αἱ σκέψεις πού φέρουν τό σπέρμα τῆς ἀληθείας. Ἀποβαίνουν οὕτω αἱ ἀληθεῖς σκέψεις ἀθάνατοι, διασωζόμεναι ἀπείρως εἰς τό ἄπειρον, ἀκατάλυτοι ἀπὸ τόν χρόνον καί ἀπὸ οἰανδήποτε ἀνθρωπίνην δύναμιν. Καί τό ἀποτέλεσμα τοῦτο κατορθοῦται διά τῆς δυνάμεως τοῦ λόγου, ὅστις δικαίως ὠνομάσθη ἡ μαγικὴ δύναμις τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν συμπεράσματι καταλήγομεν ν' ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψεως, διά νά εἶναι ἀποτελεσματικὴ ἢ παραγωγικὴ, πρέπει ν' ἀκολουθῇται ἀπαραιτήτως ἀπὸ τήν ἐλευθερίαν τοῦ λόγου.

Ἡ ἐλευθερία τῆς Συνειδήσεως: Οἱ ἄνθρωποι μεταχειριζόμενοι τήν φράσιν «σεβασμόν τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως» ἐννοοῦν κυρίως τόν σεβασμόν πρὸς τήν ἐλευθερίαν μέ τήν ὁποίαν δικαιοῦται ἕκαστος ἄνθρωπος νά πιστεύῃ τό αἶπιον τῶν κόσμων, κατὰ τόν δοκοῦν, καί νά λατρεύῃ τοῦτο κατ' ἐλευθέραν βούλησιν. Καθ' ἡμᾶς, ἡ ἔννοια τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως, ἐκτός τῆς ὡς ἄνω σημασίας, ἔχει πλατύτερον καί βαθύτερον νόημα, περικλεῖον ἐντός αὐτοῦ τήν ἑκτασιν τῆς ἐξελίξεως καί τόν βαθμόν τῆς πνευματικῆς ὠριμότητος κάθε ἀτομικοῦ ἐγῶ. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ συνειδήσις ἔχει καί αὐτὴ τό στάδιον τῆς ἀναπτύξεώς της καί τῆς διαπλάσεώς της καί συνεπῶς δέον πρὸς τοῦτο ν' ἀφίεται ἀπολύτως ἐλευθέρα, ἵνα ἀβιάστως καί ἄνευ ἐπιβολῆς μορφώσῃ τό περιεχόμενον της, ἀφ' ἑαυτῆς, τῇ βοηθείᾳ τῶν παραγόντων ἐκείνων μέ τούς ὁποίους τήν περιέβαλον καί τήν ἐφωδίασαν αἱ δυνάμεις τῆς φύσεως.

Ἐάν διά τήν ἀνάπτυσιν τῆς σκέψεως ἀπαιτοῦνται αἱ μορφαὶ καί αἱ αἰσθήσεις, διά τήν ἀνάπτυσιν τῆς συνειδήσεως συντρέχουν αἱ αἰσθήσεις, ἡ σκέψις, τό συναίσθημα καί ἴσως ἄλλος τις παράγων, ὅστις, χωρὶς νά ὑπόκειται εἰς τόν ἔλεγχον τῶν ἀνωτέρω ἱκανότητων τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ἀποτελεῖ αὐτόν οὗτος κριτήριον ὑπέρτερον, ἀπορρέον κυρίως ἐκ τῆς ἐσωτάτης ὑποκειμενικότητος ἐκάστης ἀτομικότητος. Σοφοὶ πινές ὠνόμασαν τήν συνειδήσιν ὡς τήν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ φωνήν τῆς φύσεως. Δέν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ ἡ **συνισταμένη ὧν τῶν γνωστικῶν ἱκανότητων τοῦ ἀνθρώπου**, ἡ ὁποία ἀναλόγως

τῆς τελειότητός της ἀποφαίνεται μετὰ βεβαιότητος, μετὰ πίστεως ἐάν θέλετε, περὶ τοῦ ὀρθοῦ, τοῦ πραγματικοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ τῆς ὑποκειμενικῆς δόξης. Τήν δόξαν ταύτην ἡ ὁποία ἀπετέλεσε τήν ἀκράδαντον ἄλλοτε πίστιν μας, δέν ἀποκλείεται κάποτε νά τήν ἀπορρίψωμεν ὡς πλάνην καί τοῦτο εἶναι, ὅπερ φανερώνει τό μεταβλητόν τοῦ περιεχομένου τῆς συνειδήσεως. Πάντως ὅμως ἡ συνειδήσις, ὡς ἐμφωλεύουσα εἰς τὰ μυχιώτατα τοῦ ἀνθρώπου, ἐάν εὐρίσκεται εἰς ὁργανισμόν, ἀρτίως καί φυσιολογικῶς λειτουργοῦντα, καί δέν βαρύνεται ἀπὸ διεστραμμένη σκέψιν καί στεῖραν συναισθηματικότητα, θά ᾔτο εἰς θέσιν νά πλησιάσῃ περισσότερο τήν ἀλήθειαν, νά τήν αἰσθανθῇ ἀκόμη περισσότερο ἢ ν' ἀκούσῃ εὐκρινέστερον τήν φωνήν τῆς φύσεως, ἣτις θά τήν ὠδήγῃ εἰς τήν πλήρη σύλληψιν τῆς πραγματικότητος. Διά νά ἐπιτύχῃ τοῦτο πρέπει ν' ἀφεθῇ ἐλευθέρα ἡ συνειδήσις ἐκάστου ἀνθρώπου ν' ἀναπτύσσῃται ἀφ' ἑαυτῆς καί νά μὴ ἐπιζητῇται διά τοῦ τρόμου, τῆς βίας, τῆς διαφθορᾶς, ἡ ὑποδούλωσίς της ὑπὸ οἰονδήποτε ζυγόν, ἔστω καί ἂν αὐτός ὁ ζυγὸς νομίζεται παρὰ τινων ὅτι ἔχει ὡς σκοπόν τήν πρόοδον καί εὐτυχίαν της. Ἡ συνειδήσις εἶναι τό ἄδυτον τοῦ ναοῦ ἐκάστου ἀνθρώπου εἰς τόν ὁποῖον μόνον ἡ ἴδια του ψυχὴ καταφεύγει διά νά τελετουργῇ τήν βαθυτέραν μυσταγωγίαν διά τῆς ὁποίας ἐπιτυγχάνεται ἡ μετουσίωσις τῶν ἀγενῶν ἰδεολογικῶν ἢ συναισθηματικῶν στοιχείων εἰς εὐγενῆ, ἡ μετατροπὴ τῆς πλάνης εἰς ἀλήθειαν καί ἡ ἐνατένισις αὐτοῦ τούτου τοῦ φωτός τῆς ἐν τῇ φύσει ὑλικῆς καί πνευματικῆς πραγματικότητος. Τό ἄδυτον λοιπόν τοῦτο πρέπει νά παραμείνῃ ἄβατον ἀπὸ τήν ἐπέμβασιν ἀλλοτρίων βουλήσεων.

Ἡ τριλογία τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως, τοῦ λόγου καί τῆς συνειδήσεως, πρέπει ν' ἀποβῇ ὁ πολιτικὸς ἀστήρ κάθε ἀνθρωπίνου συστήματος ἀποβλέποντος εἰς τήν πραγματικὴν πρόοδον καί τοῦ ἀτόμου καί τῆς κοινωνίας ὁλοκλήρου. Οἱ μελετῶντες τόν ἄνθρωπον ἢ οἱ ἀρεσκόμενοι εἰς τήν ἐρευναν τῶν κοινωνικῶν φαινομένων δέν θά καταλήξουν ποτέ εἰς ἀσφαλῆ συμπεράσματα καί εἰς κοινωνιολογικά συστήματα ἐγγυώμενα τήν πρόοδον καί εὐημερίαν τῶν ἀνθρωπίνων μαζῶν καί ὁμάδων, ἐάν δέν λάβουν ὑπ' ὄψιν των ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀτομικότης μέ προσωπικόν χαρακτήρα καί ἡ ὁποία μόνον διά τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως, τοῦ λόγου καί τῆς συνειδήσεως προοδεύει καί ἐκτυλίσσει τὰς ἐν αὐτῇ εὐρισκομένας δυνάμεις της. Ὅ,τι δέ ἰσχύει δι' ἕκαστον ἄτομον πρέπει νά ἰσχύῃ καί διά τούς πολλούς. Ὅ,τι ἀνήκει εἰς ἕνα ἕκαστον, ἀνήκει καί εἰς τούς πολλούς, ὡς δικαίωμα ἀναφαίρετον καί ἀναπαλλοτρίωτον. Τοιοῦτον δικαίωμα εἶναι ἡ ἀναγνώρισις ὑπὸ πάντων τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως, τοῦ λόγου καί τῆς συνειδήσεως.

ΑΡΧΗ ΕΚΤΗ

«Ἡ ἐλευθερία εἶναι νόμος κάθε συνειδητῆς μορφῆς, ἐκδηλωσάσης τήν αὐτόματον κίνησιν. Ἡ δέ ἀνθρωπίνη ἐλευθερία δέν ἔχει ὅρια παρὰ ἐκεῖνα τά ὁποῖα ἀπατεῖ ἡ ἀρμονικὴ συμβίωσις τῶν ἀνθρώπων καί ἡ ὁμαδικὴ πρόοδος».

Νόμος, παγκόσμιος καί καθολικός, ἡ ἐλευθερία, ἔχει ὡς ἀρχὴν καί ἀφετηρίαν τήν οὐσίαν τῆς φύσεως, ἐκείνην πού περικλείει ἐν αὐτῇ τήν αὐτόματον κίνησιν ἣτις ἐμφωλεύει εἰς τό κέντρον τοῦ ἐσωτάτου οὐσιαστικοῦ μέρους κάθε

συνειδητοῦ ἐγὼ καὶ διαθέτει ὡς μέσον τῆς ἐκδηλώσεως ταύτης τὸ ὄργανον τῆς ἐνεργείας.

Συνεπῶς, οἱ νόμοι τῆς κινήσεως, τῆς ζωῆς, τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς ἐλευθερίας, ὡς πρωταρχικοὶ καὶ φυσικοὶ νόμοι συνυπάρχουν καὶ συλλειτουργοῦν εἰς κάθε ἀνθρωπίνην προσωπικότητα τῆς ὁποίας ὁ βαθμὸς τῆς ἐξέλιξεως καὶ ἡ ἀξία ἐκτιμῶνται καὶ χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὸν βαθμὸν τῆς ἐντάσεως καὶ ἀπὸ τὴν δύναμιν τῆς ἐνεργείας, μέ τὴν ὁποίαν ἐκδηλώνει αὕτη τὸν νόμον τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας καὶ σέβεται τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἄλλων. Ὅπως διὰ τὰ ἐλθόντα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ εἶναι αἱ κοσμικαὶ οὐσίαι ἐξεδήλωσαν ἀφ' ἐαυτῶν τὸν νόμον τῆς κινήσεως, διότι «εἶναι» ἀνευ κινήσεως δὲν εἶναι νοητόν, οὕτως καὶ κάθε ἄτομον πού περιέχεται ἐν αὐταῖς διὰ τὰ ἐξέλθῃ τοῦ κύκλου τῆς ἀδρανείας, ἐξεδήλωσε τὴν ὁρμὴν πρὸς διαφοροποίησιν καὶ οὕτως ἀνέπτυξε τὴν αὐτόματον κίνησιν, τὴν ὁποίαν πρέπει ὄντολογικῶς καὶ βιολογικῶς νὰ ταυτίσωμεν μέ τὴν ἐννοιαν τῆς ἐλευθερίας τῆς ὁποίας ὅμως τὸ πλήρες νόημα ἀντιλαμβανόμεθα καὶ διακρίνομεν σαφῶς ὅταν τὸ ἄτομον φθάσῃ τὴν βαθμίδα τῆς ἐνσυνειδήτου μορφῆς καὶ ἰδίᾳ τὴν βαθμίδα ἐκείνην ἀπὸ ὅπου προβάλλει ἀκτινοβολοῦσα ἡ ἀξία τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος.

Σύμφωνα μέ τὰ ἀνωτέρω ὁ ἄνθρωπος ὡς ἐνσυνειδήτος μορφή ἐξεδήλωσεν ἀφ' ἐαυτοῦ τὴν αὐτόματον κίνησιν καὶ συνεπῶς φέρει, ὡς νόμον τοῦ εἶναι του, τὸν νόμον τῆς ἐλευθερίας, διὰ τοῦ ὁποίου δύναται νὰ ἐκτυλίσῃ τὰς ἐν τῇ οὐσίᾳ του εὕρισκομένας φυσικὰς καὶ πνευματικὰς τοῦ δυνάμεις καὶ δι' αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας νὰ κατευθύνῃ τὰς ἰκανότητάς του μέχρι τοῦ σημείου ἐκείνου ἀπὸ τοῦ ὁποίου διὰ τῆς προσαρμογῆς του πρὸς τὸ περιβάλλον θ' ἀποκτήσῃ τὴν πλήρη γνῶσιν καὶ κατανόησιν τούτου, θὰ κυριαρχήσῃ τοῦ τοιοῦτου περιβάλλοντος καὶ θὰ βαδίζῃ ἀενάως πρὸς ἀτέρμονα ἐξέλιξιν, πρὸς περιβάλλοντα καὶ νόμους τελειότερους, πρὸς ὁλοκλήρωσιν τῆς ἐλευθερίας.

Ἀλλὰ τί νι τρόπον καὶ μέ ποῖα μέσα θὰ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς τελειώσεώς του ὁ ἄνθρωπος; Διὰ τοῦ ὁργάνου τῆς ἐνεργείας, ὅταν τοῦτο ἀποκτήσῃ πλήρεις καὶ ἀρτίας αἰσθήσεις αἵπνες θὰ τὸν βοηθήσουν νὰ λάβῃ νόημα τοῦ περιβάλλοντος κόσμου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκάστοτε ζῇ καὶ δρᾷ, ὅταν ἀντιληφθῇ τὴν ποικιλίαν τῶν μορφῶν καὶ ἀποκτήσῃ συνειδήσιν ὅτι ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸς αὐτόνομον καὶ αὐτεξούσιον ἀτομικότητα. Τέλος, ὅταν γνωρίσῃ ὅτι ξεχωρίζει ἀπὸ τὰς οὐσίας καὶ τὰς μορφὰς τοῦ περιβάλλοντός του καὶ ὅτι δύναται νὰ κινῆται καὶ νὰ ἐνεργῇ κατ' ἐλευθέραν βούλησιν, ἀνεξάρτητος ἀπὸ ἄλλην θέλησιν. Ἡ γνῶσις αὕτη θ' ἀποτελέσῃ τὸ πολυτιμότερον ἐφόδιον, πού δύναται ν' ἀποκτήσῃ ἡ ἀνθρωπίνη προσωπικότης ἐν τῇ μακραίῳνι δράσει της, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ δοκιμάζωνται καὶ θ' αὐξάνωνται αἱ ἰκανότητες, τόσοι αἱ γνωστικαὶ ὅσον καὶ αἱ βουλευτικαί.

Ἡ γνῶσις λοιπὸν τῶν οὐσιῶν καὶ τῶν μορφῶν τοῦ περιβάλλοντος, ἡ κατανόησις τῶν νόμων τῶν οὐσιῶν καὶ τῶν μορφῶν, συνειδητῶν ἢ μὴ, τοῦ περιβάλλοντος. Ἡ πλήρης γνῶσις τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ περιβάλλον.

Ἡ αὐτογνωσία θ' ἀποτελέσῃ τὸν πρῶτον παράγοντα ὅστις θὰ μᾶς διαφωτίσῃ διὰ τὸ ὅτι φέρομεν ἐν ἡμῖν δυνάμεις τοῦ νόμου τῆς ἐλευθερίας. Ἡ διαφώτισις αὕτη θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀφύπνισιν, τὴν ἐνίσχυσιν ἐν ἡμῖν τῆς

βουλευτικῆς ἰκανότητος, ἥτις, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς γνωστικῆς τοιαύτης, θὰ δώσουν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν δύναμιν νὰ κάμῃ καὶ νὰ βούλῃται ὅ,τι θέλει ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ βλάβῃ, οὔτε καὶ νὰ ἐπιδρᾷ ἀρνητικῶς ἐπὶ τῶν ἄλλων καὶ ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του. Μόνον ὑπὸ τὴν ἐννοιαν αὐτὴν ἡ ἐλευθερία, ὡς νόμος φυσικὸς, θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐκκόλαψιν, τὴν ἐκτύλιξιν, τὴν ἐξέλιξιν, τὸν πολλαπλασιασμόν, ἐν τῷ ἀπείρῳ καὶ ἀπείρῳ, τῶν δυνάμεων καὶ ἰκανοτήτων πού περιελίξει ἐν αὐτῇ, «δυνάμει», κάθε συνειδητῇ μορφῇ, κάθε ἀνθρωπίνῃ ἀτομικότητι. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ δευτέρα περίοδος τῆς 3ης ἀρχῆς συμπληροῦται διὰ τῆς φράσεως: **Ἡ δὲ ἀνθρωπίνη ἐλευθερία δὲν ἔχει ὅρια πλὴν ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἀπατῇ ἡ ἁρμονικὴ συμβίωσις τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ὁμαδικὴ πρόοδος.**

Κατὰ τὰς φυσιοκρατικὰς θεωρίας, αἵπνες ἀπορρέουν ἐκ τῆς μελέτης τῶν νόμων τῆς φύσεως, τῆς μόνης πραγματικῆς ἀληθείας πού δύναται νὰ συλλάβῃ ἡ ἀνθρωπίνη νόησις, τὰ μόνα ὅρια πού τίθενται εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ νόμου τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ κάθε συνειδήσιν εἶναι ἐκεῖνα πού χαράσσουν αἱ ἀνάγκαι τῆς ἐπιτεύξεως τῆς ἁρμονικῆς συμβιώσεως τῶν ἀνθρώπων ἐν κοινωνίᾳ καὶ ἡ καθολικὴ πρόοδος τούτων. Ἐπίσης αἱ ἴδιαι θεωρίαι ἀναγνωρίζουν τὴν ὑπαρξιν τοῦ κακοῦ, οὐχὶ ὡς ὑφιστάμενου φύσει, ἀλλὰ μόνον θέσει. Τουτέστιν, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀπέκτησεν ἡ συνειδήσις τὴν δύναμιν τῆς ἐλευθερίας δύναται νὰ δρᾷ καὶ ἐνεργῇ θετικῶς, σύμφωνα καὶ παράλληλα πρὸς τὸν φυσικὸν νόμον, ἢ χρωμένη, ἀνθρωπίνη συνειδήσις, τοῦ αὐτεξουσίου της δύναται νὰ δρᾷ καὶ νὰ ἐνεργῇ ἀρνητικῶς καὶ ἀντίθετα πρὸς τὸν φυσικὸν νόμον. Ἡ θετικὴ τῆς δρᾶσις βοηθεῖ τὴν πρόοδον καὶ τὴν ἀτομικὴν καὶ τὴν ὁμαδικήν, ἡ δὲ ἀρνητικὴ ἀνατρέπει τοὺς ὅρους τῆς ἁρμονικῆς συμβιώσεως καὶ δημιουργεῖ τὴν στασιμότητα καὶ τὸ ἀνεξέλικτον τῶν συνειδήσεων. Ἀλλ' ἡ φύσις πάντοτε προοδεύει καὶ ἀενάως ἐξελίσσει τὰς μορφὰς της. Πρὸς τοῦτο ἐφαρμόζει στοργικῶς ἀλλ' ἀμειλίκτως, πρὸς τὰς συνειδήσεις ἐκεῖνας πού παρεκκλίνουν τοῦ φυσικοῦ νόμου, ἕτερον νόμον, τὸν σωφρονιστικὸν νόμον τοῦ ἀντιπεπονητότος, ὅστις διὰ τοῦ πόνου καὶ τῆς δοκιμασίας ἐπαναφέρει τὰ πάντα καὶ τοὺς πάντας εἰς τὸν ἐξελεγκτικὸν ροῦν τοῦ φυσικοῦ νόμου, ὅπου ἡ ἁρμονία καὶ ἡ χαρὰ ἀναγεννοῦν καὶ μεταμορφώνουν τὰς ψυχὰς τῆς γῆς.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, ἐξαγομεν τὸ ἀσφαλές συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἀντίληψις καθ' ἣν ἡ ἐλευθερία εἶναι προνόμιον τῶν ὀλίγων ἢ εἶναι δῶρον, διδόμενον εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸν θεόν ἢ ἀπὸ ἄλλους ἀνθρώπους, εἶναι ἀντίληψις πεπλανημένη, σαθρά, σφαλερὰ καὶ ἀνευ οὐσιαστικοῦ νοήματος. Ἡ ἐλευθερία εἶναι δικαίωμα φυσικόν, πού κέκτηται κάθε συνειδήσις ἅμα τῇ ἐμφανίσει της ὡς τοιαύτη. Εἶναι δικαίωμα ἀναφαίρετον καὶ ἀναπαλλοτρίωτον καὶ οὐδεὶς θεός, ἄξιός τοῦ ὀνόματός του, ἢ ἄνθρωπος, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μὴ τὸ ἀναγνωρίσῃ καὶ νὰ μὴ τὸ σεβασθῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Ὁ ἄνθρωπος φέρει ἐν τῇ οὐσίᾳ του, ὡς νόμον βιολογικόν, τὸν νόμον τῆς ἐλευθερίας καὶ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὸν ἐκδηλώσῃ, πλήρως καὶ ὁλοκληρωτικῶς, εἰς ὅλα τὰ πεδία τῆς δράσεώς του καὶ μέ ὅλας του τὰς ἰκανότητας, διότι ἔτσι θὰ ἐκπληρώσῃ τὸν προορισμόν πού ἔχει ἐν τῇ φύσει. Καὶ μόνον ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τῆς πλήρους κατανόησεως τοῦ νόμου τούτου θὰ αἰσθανθῇ ὁ ἄνθρωπος ὅτι εἶναι μία δύναμις πού ἔχει δικαίωμα νὰ ζῇ τὴν χαρὰν καὶ τὸ φῶς τῆς ζωῆς καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ ἐλευ-

θέρως, ὡς ἐλευθέρα ὄντοτης, ὅλα τὰ ἀγαθὰ πού σκορπᾷ ἀφειδῶς ἡ δημιουργία δι' ὅλας τὰς συνειδήσεις. Τὸ μέγα τοῦτο ἀγαθόν τῆς ἐλευθερίας τὸ ἐστερήθη μόνος του ὁ ἄνθρωπος, ἀγνοήσας τὰ δικαιώματά του καὶ τοῦ τὴν ἀφῆρεσαν καὶ δὲν τὸν σέβονται οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι λόγῳ ἀγνοίας ἢ ἐλλείψεως διαφωτίσεως.

Ἀλλὰ τὸ ἱερὸν τοῦτο δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ τὸ ἐπανακτήσῃ καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ διὰ τοὺς ἄλλους. Τὰ μέσα τῆς ἐπανακτήσεώς του εἶναι ἡ διαφώτισις, ἡ πειθῶ, ἡ διαμαρτυρία, ἡ ἀντίστασις, ἡ ἐπανάστασις καὶ ἐν ἀνάγκῃ τὸ ὄπλον. Οὐδεμία θυσία εἶναι ματαία γινομένη διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Οὐδεμία προσπάθεια καὶ ἀντίστασις πρὸς προσπάσιιν τῆς ἐλευθερίας ἐξαγνίζει περισσότερον τὸν ἄνθρωπον, ὅταν οὗτος φθάσῃ μέχρι τοῦ ἡρωϊσμοῦ, μέχρις αὐτοθυσίας διὰ τὸ φυσικόν τοῦτο δικαίωμα πού ὀνομάζομεν ἐλευθερίαν. Καὶ οὐδεὶς εἶναι μισητότερος μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ ἐκεῖνον πού ἐπιβουλεύεται, πού δὲν σέβεται, πού ἀφαιρεῖ τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἄλλων.

Καίτοι ἔχουν τόσα γραφῇ, ἀπὸ σοφούς, διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἔχει τόσον τονισθῇ καὶ ἐξαρθῇ ἡ ἀξία της, καὶ ἔχουν χυθῇ τόσοι ποταμοὶ ἀνθρωπίνου αἵματος, ἐν τούτοις ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐξετίμησε οὔτε ἐκτιμᾷ τὸ μέγα τοῦτο ἀγαθόν.

Τὸ ἐκτιμᾷ καὶ τὸ νοσταλγεῖ ὅταν τὸ ἀπολέσῃ. Εἴθε ἡ σημερινὴ τῆς στέρησις, ἡ σημερινὴ αὐτῇ παγκόσμια καὶ ὁλοκληρωτικὴ δοκιμασία, νὰ διδάξῃ τὸν ἄνθρωπον περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην θεωρητικὴν διδασκαλίαν καὶ διαφώτισιν, νὰ ἐκτιμῇ δεόντως καὶ νὰ διεκδικήσῃ δι' ἑαυτόν καὶ δι' ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς γῆς, τὸ ἱερὸν καὶ φυσικόν τοῦτο ἀνθρώπινον δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας.

Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν δύο εἶδη ἐλευθερίας: 1) **τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν**, 2) **τὴν ὁμαδικὴν ἐλευθερίαν**.

Τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) **Ἐλευθερία τῆς σκέψεως**, 2) **ἐλευθερία τοῦ λόγου**, 3) **ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως**.

Τῆς δὲ ὁμαδικῆς ἐλευθερίας αἱ ὑποδιαιρέσεις εἶναι αἱ ἑξῆς: 1) **Οἰκονομική**, 2) **κοινωνική** καὶ 3) **πολιτική ἐλευθερία**.

1) **Ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψεως.** Ὁ ἄνθρωπος ἀποκτήσας αἰσθησιακὸν σύστημα δέχεται τὰς ἐπιδράσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Σχηματίζει οὕτως τὰς παραστάσεις, τὰς ἐννοίας καὶ τὰς ἰδέας. Οὕτως, τῇ συλλειτουργίᾳ τοῦ ὁργανισμοῦ καὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ τοῦ συνειδητοῦ ἐγὼ, νοεῖ, προσαρμόζεται καὶ κατανοεῖ τὸν περιβάλλοντα αὐτόν κόσμον καὶ τελικῶς γνωρίζει τὴν ἀλήθειαν. Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο δέον νὰ μὴ ἀναγνωρίζῃ ἐμπόδιον ἢ κώλυμα εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἀληθείας, τουτέστιν νὰ ἔχῃ τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν σκέψεως καὶ νὰ σέβεται τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως τῶν ἄλλων, ἥτις ἐκδηλουμένη ἐλευθέρως βοηθεῖ τοὺς πάντας νὰ προσεγγίσουν τὴν ἀλήθειαν.

2) **Ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου.** Ἡ σκέψις διὰ νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ ἀποβῇ συντελεστικὴ τῆς προόδου τῶν ἄλλων ἔχει ἀνάγκην μέσου ἐκδηλώσεως. Τὸ μέσον τοῦτο εἶναι ὁ λόγος. Οὗτος μεταβιβάζει τὰ πορίσματα τῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς σκέψεως τῆς προηγηθείσης ἀνθρωπότητος. Οὗτος διέσωσε τὸ μέγα κεφάλαιον τῆς γνώσεως καὶ τῆς πείρας τῶν αἰώνων. Οὗτος ἐπιδρᾷ εἰς τοὺς συνανθρώπους μας καὶ διανοίγει νέους ὁρίζοντας εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῆς

ἀληθείας. Ἡ σκέψις ἀνευ τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου θὰ ἦτο στεῖρα καὶ περιωρισμένης ἀξίας. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου ἔχει τὰ ὅριά της. Ταῦτα δέον νὰ εἶναι μόνον ἐκεῖνα πού καθορίζει ἡ ὠφέλεια τῶν ἄλλων ἢ ἡ ἐνδεχομένη βλάβη ἐκείνων τῶν ὁποίων ἡ πνευματικὴ ὠριμότης δὲν εἶναι ἰκανὴ ν' ἀφομοιώσῃ διατυπωμένη ἀλήθειαν.

3) **Ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως.** Μέ τὴν λέξιν συνειδήσιν χαρακτηρίζομεν ἀφ' ἐνός τὴν ἐσωτάτην οὐσιαστικὴν ὄντοτητα, ἥτις μέ τὴν γνωστικὴν τῆς ἰκανότητα ἀποτελεῖ τὸ κινεῖν κέντρον τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ἀφ' ἐτέρου τὸ περιεχόμενον τὸ συναισθηματικόν καὶ ἰδεολογικόν πού ἀποτελεῖ τὸν ἠθικὸν κανόνα, ὅστις ρυθμίζει τὴν δρᾶσιν κάθε ἀνθρώπου ὡς ἠθικῆς ὑποστάσεως. Πάντως τὰ ὅρια τοῦ περιέχοντος καὶ περιεχομένου εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐλευθερίας συναντῶνται. Διότι ἐάν τὸ ἰδεολογικόν καὶ συναισθηματικόν περιεχόμενον δὲν ἀποτελῇται ἀπὸ ἰδεᾶς καὶ συναισθήματα φυσικά, ἀσφαλῶς ἡ συνειδήσις ὡς οὐσιαστικὴ ὄντοτης, δὲν δύναται νὰ χαρακτηρίζεται ὡς ἐλευθέρα ἐφ' ὅσον θὰ τὴν πιέζῃ, θὰ τὴν βαρύνῃ, θὰ τὴν δεσμεύῃ μία ποιότης ἰδεῶν καὶ συναισθημάτων, οὐχὶ παραλλήλων πρὸς τὸν φυσικὸν νόμον. Ἡ ποιότης αὕτη τῶν ἰδεῶν εἶναι ἐκείνη ἥτις δημιουργεῖ τὴν ἐσωτερικὴν δυσαρμονίαν, αἰτίαν τῶν τύψεων τοῦ συνειδότος. Ἡ ἐναρμόνισις τῶν δύο τούτων παραγόντων τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τοῦ ἀτόμου ἐπιτυχάνεται διὰ τῆς διαφωτίσεως καὶ τῆς μεταβολῆς τῶν πεπλανημένων ἰδεῶν, αἰτίας γενεσιουργοῦ τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας.

Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα τὰς ὑποδιαιρέσεις τῶν ὁμαδικῶν ἐλευθεριῶν.

1) **Οἰκονομική**, 2) **κοινωνική** καὶ 3) **πολιτική ἐλευθερία**.

1) **Οἰκονομικὴ ἐλευθερία.** Θὰ ἦτο ματαία προσπάθεια πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας ἐάν ἐκ παραλλήλου δὲν καθιεροῦντο ἐν τῇ κοινωνίᾳ συνθήκαι ἐξασφαλίζουσαι τὴν οἰκονομικὴν ἀνεξαρτησίαν. Ἐάν δὲν ἐξασφαλίζοντο εἰς ἕνα ἕκαστον μέλος τῆς κοινωνίας ἐπαρκῶς τὰ μέσα τῆς ζωῆς, τότε τὸ ἐνστικτον τῆς αὐτοσυντηρήσεως θὰ κινῇ ἕνα ἕκαστον πρὸς ἀπόκτησιν, διὰ τῆς ἀρπαγῆς καὶ τῆς βίας, τῶν ἀναγκασιούτων διὰ τὴν ζωὴν του, ὅποτε ἀντὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἁρμονικῆς συμβιώσεως τῶν ἀνθρώπων θὰ βασιλεύουν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἡ ἀδικία, αἱ συγκρούσεις τῶν συμφερόντων καὶ ὁ πόλεμος, τὰ αἷτια τῆς δυστυχίας τῶν ἀνθρώπων.

2) **Κοινωνικὴ ἐλευθερία.** Τὰ διάφορα ἰδεολογικά ρεύματα καὶ θρησκευτικὰ δοξασία, ἔχουν ἐπιδράσει κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὰς σκέψεις τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ δημιουργοῦνται παραδόσεις καὶ κοινωνικαὶ προκαταλήψεις.

Αὗται ἀσκοῦν τοιαύτην δεσποτείαν ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ ἀτόμου ὥστε τούτου αἱ κινήσεις καὶ ἡ πορεία νὰ μὴ κανονίζονται ἀπὸ τὰς ἐμπνεύσεις καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ φυσικοῦ νόμου, ἀλλ' ἀπὸ τὰς ἀξιώσεις τῆς κοινῆς γνώμης, αἱ ὁποῖαι συνήθως εἶναι παράλογοι καὶ ἀντιφυσικαὶ ἐμποδίζουσαι τὴν ἐλευθέραν ἐκδήλωσιν τῶν ἰδεῶν καὶ ἰκανοτήτων τῶν φυσιολογικῶς διαβιούντων ἀνθρώπων. Κάθε μέλος ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἔχει ἀναφαίρετον δικαίωμα νὰ κινῆται καὶ νὰ δρᾷ ἐλευθέρως, ἀρκεῖ νὰ μὴ βλάβῃ τὸν ἑαυτόν του, διότι πράττων οὕτως ἀφαιρεῖ τῆς κοινωνίας ἐν μέλος τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ τὴν ὠφελήσῃ. Εἰς τὰς κοινωνικὰς προλήψεις, αἵπνες κρατοῦν εἰς τὸν κλοιὸν τῶν τὸν ἄνθρωπον, πρέπει

ν' αντιτάξωμεν τήν διαφώτισιν επί τῶν δικαιωμάτων πού ἔχει ὁ ἄνθρωπος ὡς ἐλευθέρα, αὐτόνομος, αὐτεξουσία καί ἐνσυνείδητος προσωπικότης.

3) Πολιτική ἐλευθερία. Ἡ καθολική καί ὁμαδική ἐλευθερία εὐρίσκει τήν πληρεστέραν τῆς ἔκφρασιν εἰς τήν πολιτικήν ἐλευθερίαν, διότι δι' αὐτῆς εἶναι δυνατόν νά ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐλευθερία τοῦ ατόμου καί ἐκείνη τοῦ συνόλου. Πρός ἐπιτυχίαν ταύτης, φυσικόν καί ἀπαραίτητον εἶναι νά ὑπάρχῃ ρυθμιστής διακανονίζων τὰς σκέψεις μεταξύ τῶν μελῶν μιᾶς κοινωνίας, μιᾶς πολιτείας. Καί ὁ ρυθμιστής οὗτος εἶναι ὁ νόμος. Ὁ νόμος, ὅστις δέν πρέπει νά ἐκπροσωπῇ τήν θέλησιν τοῦ ἐνός, τοῦ μονάρχου, οὔτε τήν θέλησιν τῶν ὀλίγων τουτέστιν τῆς ὀλιγαρχίας, ἀλλά ν' ἀπορρέῃ ἀπό τήν θέλησιν τῶν πολλῶν διὰ νά βοηθῇ τήν πρόοδον ὅλων καί νά ικανοποιῇ τό σύνολον. Ὁ νόμος οὗτος πρέπει νά ἔχῃ ὡς ἐμπνευστήν, ὡς ὑπόδειγμα, πρότυπον, τόν φυσικόν νόμον. Οἱ πολιτικοί καί κοινωνικοί νόμοι δέν πρέπει ν' ἀποβλέπουν εἰς τόν συμβιβασμόν ἢ τήν ικανοποίησιν τῶν συμφερόντων μερικῶν τάξεων τῆς κοινωνίας ἢ μιᾶς τάξεως εἰς βάρος τῶν ἄλλων. Ὁ κοινωνικός νόμος δέον νά ἔχῃ ὡς σκοπόν νά ἐξασφαλίζῃ τήν ἐλευθερίαν ἐνός ἐκάστου καί τήν ἀνεξαρτησίαν τοῦ συνόλου. Νά ἔχῃ χαρακτῆρα καθολικόν καί οὐχί ταξικόν. Ὁ ταξικός χαρακτήρ ἐνός νόμου φέρει ἐν αὐτῷ τό σπέρμα τῆς ἀδικίας καί οὐδέποτε θά ἐξασφαλίῃ τήν ἁρμονικὴν συμβίωσιν τῶν μελῶν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας καί τήν πρόοδον τοῦ συνόλου.

Εἰς τήν πρώτην ἐρμηνείαν τῆς ἑκτῆς ἀρχῆς ἐπεχειρήσαμεν, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, νά τονίσωμεν τὰ κεντρικά σημεῖα τοῦ μεγάλου τούτου κοινωνικοῦ νόμου. Ἄλλ' ἡ ἀπλότης τῆς διατυπώσεως τῆς ἀρχῆς ταύτης εἶναι τόσον φυσική, ὅσον εἶναι καί ἡ ἀλήθεια ἐν τῇ φύσει, ὥστε δέν χρειάζεται ἐμὴ ἀγαθὴ διάθεσις ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀφομοίωσιν τοῦ νοήματός της, ἀλλά καί σταθερὰ θέλησις πρὸς διεκδίκησιν καί ἀναγνώρισιν ὑπὸ πάντων τοῦ μεγάλου τούτου φυσικοῦ νόμου, πού οἱ ἄνθρωποι ὀνομάζουν ἐλευθερίαν, τήν ὁποίαν ὅμως δέν ἔμαθαν νά σέβωνται καί νά προασπίζουσιν. Ἀλλά καί τήν ὁποίαν νοσταλγοῦν ὅταν τήν στερηθοῦν καί διὰ νά τήν ἀποκτήσουν χρειάζονται ἀγῶνες, θυσίαι ὅλων τῶν ἀγαθῶν καί αὐτῆς τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Διότι δέν ὑπάρχει εἰς τήν φύσιν ὑπέρτερον ἀγαθόν ἀπὸ τήν ἐλευθερίαν.

ΑΡΧΗ ΕΒΔΟΜΗ

«Ὁ πολίτης ἔχει τήν ὑποχρέωσιν νά ἐνδιαφέρεται διὰ τήν εὐημερίαν καί τήν πρόοδον τοῦ συνόλου. Ἐχει τό δικαίωμα νά ὀρίξῃ τήν μορφήν τοῦ πολιτεύματος τῆς χώρας, νά θεσπίξῃ τοὺς νόμους, νά ἐλέγχῃ, νά ἀπομακρύνῃ τοῦ δημοσίου βίου πάντα ὅστις ἤθελεν ἐπιβουλεύεσθαι τὰ δικαιώματα τῆς πλειοψηφίας τῶν πολιτῶν».

Αἱ παγκόσμιοι συνθήκαι τῆς ζωῆς καί αἱ μηχανικαὶ πρόοδοι, ἰδίᾳ ἡ ἐκμηδένισις τοῦ διαστήματος, ἔφεραν εἰς συχνήν ἐπικοινωνίαν τόν ἄνθρωπον μετὰ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, καί τοιαύτη εἶναι ἡ ἀλληλεπίδρασις καί ἡ ἀλληλεξάρτησις, ἡ οἰκονομική καί πνευματική, μεταξύ τῶν πλεόν ἀπομεμακρυσμένων κατοίκων τῆς γῆς, ὥστε ἐκεῖνο πού οἱ μεγάλοι φιλόσοφοι ὠραματίσθησαν καί ἐνοστάλησαν γίνεται σήμερον πραγματικότης. Ὁ Ἕλλην φιλόσοφος Πλάτων διετύπωσε τήν καθολικὴν αὐτὴν σκέψιν ὡς ἑξῆς:

«Οὐκ εἰμί μόνον Ἀθηναῖος ἢ Ἕλλην, ἀλλὰ πολίτης». Naί πολίτης οὐχί μιᾶς πόλεως ἢ μιᾶς χώρας, ἀλλὰ πολίτης τῆς Γῆς. Εἴτε θέλει, εἴτε δέν θέλει, ὑπὸ τήν πίεσιν τῆς ἐξελιξεως τῶν γεγονότων τῆς ζωῆς καί τῆς ἐν γένει προόδου, ὁ ἄνθρωπος δέν δύναται ὡς ἐρμημίτης νά ἐγκλεισθῇ ἐντὸς τοῦ ατομικοῦ του κύκλου χωρὶς νά ἐνδιαφέρεται διὰ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους, διὰ τοὺς πολλούς. Ὅφειλε νά ἐνδιαφέρεται διὰ τήν εὐημερίαν καί τήν πρόοδον τοῦ συνόλου. Διότι κατ' ἀναπόδραστον ἀνάγκην θά ὑφίσταται τό ἄτομον, τό μέρος, ἄθελά του ἀγαθὴν ἢ κακὴν τήν ἐπίδρασιν τοῦ συνόλου. Ὁ ἄνθρωπος, εἴτε εὐρίσκεται εἰς τό οἰκογενειακόν του περιβάλλον, εἴτε ζῇ τόν νομαδικόν βίον, εἴτε εἶναι μέλος μιᾶς κοινωνίας ἀνθρώπων, πόλεως, χώρας, φυλῆς, ἀποτελεῖ τήν μονάδα, ἀποτελεῖ τό ἄτομον πού συντελεῖ εἰς τήν σύνθεσιν τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῆς ὁμάδος, τῆς οἰκουμένης. Ἀποτελεῖ κρίκον μιᾶς ἀλύσεως, πού ἡ φορὰ τῆς τόν παρὰ φύσιν φυγοκέντρωσις πρὸς τήν κατεύθυνσιν τῶν πολλῶν. Ἐάν οἱ πολλοὶ εὐημεροῦν καί προοδεύουν, κατ' ἀνάγκην καί τό μέρος θά αἰσθανθῇ τήν ἐπίδρασιν τῆς εὐημερίας καί τῆς προόδου.

Ἀντιθέτως, ἐάν τό ἄτομον ἔχῃ προοδεύσει καί εὐημερῇ, ἐάν ἔχῃ προσεγγίσει διὰ τῆς γνώσεως τήν ἀλήθειαν καί κατέχῃ τήν γνῶσιν τοῦ φυσικοῦ νόμου καί θέλῃ ν' ἀκολουθήσῃ τὰς ἐμπνεύσεις καί τὰς ὑποδείξεις τοῦ φυσικοῦ νόμου, θά προσκρούσῃ πρὸς τὰς ἀντιλήψεις καί τὰς διαθέσεις τῶν πολλῶν. Ὁ ἀντιμετωπίσῃ τήν ἄρνησιν καί τήν διώξιν τοῦ περιβάλλοντος. Ἡ πραγματικότης θά τόν διδάξῃ ὅτι ὀφείλει κατὰ πρῶτον νά διαθέσῃ τὰς ἰκανότητάς του πρὸς διαφώτισιν τῶν πολλῶν, νά ἐνδιαφερθῇ διὰ τήν ἐξέλιξιν καί τήν πρόοδον τῶν συνανθρώπων του, νά ἐργασθῇ διὰ τήν δημιουργίαν κοινωνίας εὐημερούσης καί σεβομένης τήν ἐλευθερίαν καί τὰ δικαιώματα κάθε ἀνθρώπου. Ἐάν ἐπίσης εὐημερῇ ὡς ἄτομον, δέν θά εἶναι δυνατόν νά ἀπολαύσῃ τήν χαρὰν τῆς ζωῆς ἐφ' ὅσον θά τόν περιστοιχίζουσιν ἡ πείνα, ἡ δυστυχία, ὁ πόνος τῶν συνανθρώπων του. Συμπέρασμα ἀσφαλές καί ἀκλόνητον ὅτι **ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖ μέρος τοῦ συνόλου, μαζί μέ τὰς προσπάθειάς πού καταβάλλει διὰ τήν ατομικὴν του πρόοδον, ἀπαραιτήτως πρέπει νά διαθέτῃ ὅλας του τὰς ἰκανότητας καί τὰς δυνάμεις διὰ νά προοδεύῃ καί εὐημερῇ τό περιβάλλον του, τό σύνολον, διότι ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστον μέρος ἐνός ζῶντος ὁργανισμοῦ. Τότε μόνον κατοχυροῦται ἡ ατομικὴ εὐημερία, ὅταν ἐξασφαλίζεται ἡ καθολικὴ εὐημερία τῶν ἀνθρώπων τῆς γῆς.**

Ὁ ἄνθρωπος ὡς μέλος μιᾶς κοινωνικῆς μονάδος τῆς οἰκογενείας, τῆς πόλεως, τῆς χώρας, προσφέρει παντοιοτρόπως τὰς προσπάθειάς του, τὰς ἰκανότητάς του, τὰς δυνάμεις του, τὰ μέσα του καί τήν ζωὴν του ἀκόμη διὰ τήν συγκρότησιν τῆς οἰασθήποτε μονάδος, διὰ τήν ἀνάπτυξίν της, τήν συντήρησίν της, διὰ τήν ἀσφάλειάν της καί τήν πρόοδόν της. Διὰ τοῦ νόμου τῆς ἀναπαραγωγῆς συντρέχει εἰς τήν διατήρησιν, τήν συνέχισιν καί τήν ἐνίσχυσιν τῆς κοινωνικῆς μονάδος πού ἀνήκει. Διὰ τῆς χειρωνακτικῆς ἐργασίας του, πολλαπλασιάζει τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς πού παρέχει ἡ γῆ. Διὰ τῆς πνευματικῆς ἐπιδόσεώς του προάγει τήν ἐξημέρωσιν καί τήν ἀνύψωσιν τῶν συνανθρώπων του. Τέλος, διὰ τῆς ζωῆς του καί τοῦ αἵματος του, προασπίζει τήν ἐλευθερίαν καί τήν ἀνεξαρτησίαν τῆς χώρας εἰς τήν ὁποίαν κατοικεῖ, ὅταν αὕτη ἀπειλῆται ἀπὸ τήν ἀπληστίαν καί τήν βαρβαρότητα ἄλλων.

Ἐν ᾧ λοιπόν τόσα προσφέρει ὁ πολίτης εἰς μίαν κοινωνίαν, μέ τήν ὁποίαν εἶναι συνυφασμένη ἡ ζωὴ του καί ὅλα του τ' ἀγαθὰ, πῶς εἶναι δυνατόν νά νοηθῇ ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτός δέν ἔχει δικαίωμα νά ἐκφέρῃ τήν γνώμην του καί νά ἐνδιαφέρεται διὰ τήν κοινωνίαν αὐτὴν ἀλλὰ νά ἐμπιστευτῇ τήν ρύθμισιν τῆς τύχης του καί τῆς ζωῆς του εἰς τόν Ἕνα, τόν μονάρχην, τόν δυναμικόν ἢ τόν ἐλέω Θεοῦ βασιλέα ἢ τόν τύραννον ἢ τοὺς ὀλίγους, τοὺς δῆθεν ἀρίστους, τοὺς δυναμικούς, τοὺς ἰσχυροὺς; Διὰ μίαν ἀνθρωπίνην συνείδησιν, ἐλευθέρως σκεπτομένην, δέν ὑπάρχει μεγαλύτερα ἀδικία, δέν ὑπάρχει μεγαλύτερα βλακεία νά παραδέχεται ὁ ἔχων σώας τὰς φρένας ἄνθρωπος καί φανταζόμενος τόν ἑαυτὸν τοῦ ἐξελιγμένου, ὅτι εἶναι θεμιτόν καί νόμιμον ν' ἀφίεται νά κυβερνᾶται καί νά εἶναι δοῦλος τοῦ ἐνός ἢ τῶν ὀλίγων, ἐνίοτε κατωτέρας διανοητικῆς καταστάσεως, συνήθως δέ ἠθικῆς κατωτέρας, οἱ ὅποιοι μετέρχονται τό ἐπάγγελμα τοῦ κυβερνήτου καί τοῦ ρυθμιστοῦ τοῦ πεπρωμένου τῶν πολιτῶν, ἐπεὶδὴ οὗτοι φαντάζονται ὅτι ἀρύονται τό δικαίωμα τοῦτο ἀπὸ τήν θείαν πρόνοιαν ἢ τήν ατομικὴν των ὑπεροχή. Εἶναι ὕβρις κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας τό κατάντημα τοῦ πολίτου ὅστις ἀγνοεῖ τὰ στοιχειώδη δικαιώματά του καί ἀφίεται μοιρολατρικῶς νά ὀδηγῆται ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ἄρπαγας καί σφετεριστάς τῆς ἐξουσίας.

Ὁ πολίτης ἔχει τό δικαίωμα νά ὀρίξῃ αὐτός ὁ ἴδιος μέ ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, πού ἀποτελοῦν τήν κοινωνικὴν ὁμάδα, τήν μορφήν τοῦ πολιτεύματος καί τόν τρόπον τοῦ διοικεῖσθαι. Τό δικαίωμα τοῦτο θά τό διεκδικήσῃ διὰ τῆς ἐκφράσεως τῆς καθολικῆς γνώμης, τό κύρος τῆς ὁποίας κατοχυροῦται διὰ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τήν ἐκδήλωσιν τῆς θελήσεως τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ. Ἐκ ταύτης μόνον πρέπει νά προέρχωνται οἱ νόμοι καί οἱ θεσμοί, διὰ νά εἶναι σεβαστοὶ παρ' ὅλων. Ἐκ τῆς πλειοψηφίας δέον ν' ἀπορρέῃ πᾶσα ἐξουσία καί πᾶσα διοίκησις διὰ νά ἔχῃ κύρος καί πραγματικὴν ἐπιβολήν.

Ὁ πολίτης ἔχει τό δικαίωμα νά ἐλέγχῃ καί ν' ἀπομακρύνῃ τοῦ δημοσίου βίου πάντα, ὅστις ἤθελεν ἐπιβουλεύεσθαι τὰ δικαιώματα τῆς πλειοψηφίας τῶν πολιτῶν. Διὰ κάθε λειτουργίαν δημοσίου ἐνδιαφέροντος, διὰ κάθε διαχείρισιν οἰκονομικὴν καί διοικητικὴν, ὁ ἐλεγχος εἶναι δικαίωμα καί ὑποχρέωσις κάθε πολίτου. Ἡ ἔλλειψις ἢ παραμέλησις τοῦ ἐλέγχου, ψυχολογικῶς ἐπιδρᾷ ὀλεθρίως ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν διαχειριζομένων τὰ κοινά, ὥστε νά ἐξαχρειώσῃ ἐνίοτε καί τόν ἐμπνεόμενον ἀπὸ τὰς ἀγαθότερας τῶν διαθέσεων δημόσιον λειτουργόν.

Μόνον ὁ μονάρχης, ὁ δικτάτωρ, καί οἱ ὀλιγαρχικοὶ καθέλωσαν τό ἀνεύθυνον, τό ἀνεξέλεγκτον, διότι ὄντως δέν δύνανται ν' ἀνεχθοῦν ἔλεγχον ἀπὸ πολίτας τοὺς ὁποίους ὑπεδούλωσαν καί κρατοῦν δούλους πειθηνίους εἰς τὰ κελεύσματα καί τὰς ὁρέξεις των, δούλους, εἰς τοὺς ὁποίους ἀναγνωρίζουν μόνον ὑποχρεώσεις χωρὶς κανένα δικαίωμα.

Ἐνίοτε ὁ ἐλεγχος, αὐστηρὸς καί δίκαιος, συγγέεται μέ τήν ἀσύδοτο ἐπικρίσιν, ἡ ὁποία καταντᾷ ἐλάττωμα ἐθνικόν δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας. Ἡ τοιαύτη ἐπικρίσις μὴ φειδομένη οὐδενός, μὴ σεβομένη οὐδέν ὄριον, καταργοῦσα κάθε κώλυμα, συχνά εἶναι ἀδικος, πάντοτε δέ ὀλεθρία διότι γίνεται αἰτία ἐμποδίζουσα τοὺς χρηστοὺς καί τοὺς μετριοφρονas νά προσφέρουν καί αὐτοὶ τὰς ἰκανότητάς των καί τήν συμβολὴν των διὰ τήν ἐξυπηρέτησιν τῶν πολλῶν. Πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἰκανότητος ἐλέγχου καί ἀποβολὴν τοῦ ἐλαττώματος τῆς ἀυστολῆς ἐπικρίσεως,

χρειάζεται πολιτικὴ διαπαιδαγώγησις καί πολιτικὴ ὥριμότης. Ἡ ἔλλειψις τοῦ ἐλέγχου ἢ ὁ ἀβασάνιστος καί ἀδικος ἐλεγχος ἔχουν διὰ τήν διαχείρισιν τῶν κοινῶν τὰ αὐτὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα.

Ὁ φιλοδοξῶν νά ἀποδυθῇ εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ πολιτικοῦ στίβου πρέπει νά προσφέρῃ τὰ ἐφόδιά του, τὰ διανοητικά καί ἠθικά, ὑπὲρ τοῦ συνόλου, χωρὶς ν' ἀναμένῃ ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης ἀνταλλάγματα ὑλικά. Οὔτε νά μετέρχεται τήν πολιτικήν, ὡς βιοποριστικόν ἐπάγγελμα ἢ μέσον ικανοποιήσεως ἀδυναμιῶν του ἢ τῶν κομματικῶν του συμφερόντων.

Διὰ τόν ἐκπεσμόν καί τήν διαφθοράν τῆς πολιτικῆς συνειδήσεως τήν μεγαλύτεραν εὐθύνην φέρουν οἱ πολιτικοὶ ταγοί, οἱ ὅποιοι οὐδέποτε διεφώτισαν τόν λαόν, περὶ τῶν ὁρίων τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτου, οὕτω δέ οἱ πολῖται, οἵτινες οὐδεμιᾶς πολιτικῆς διαπαιδαγωγήσεως ἔτυχον, ἀφέθησαν νά ὀδηγοῦνται ἐπὶ κινήτρων ατομικοῦ συμφέροντος, εἰς βάρος τοῦ καθολικοῦ συμφέροντος.

Ἡ ἔκφρασις τῆς θελήσεως τῶν πολιτῶν διατυποῦται, κατὰ τόν ἀνθρωπίνως δυνατόν πληρέστερον τρόπον, διὰ τῶν λεγομένων ἀναλογικῶν ἐκλογικῶν συστημάτων. Μόνον μέσῳ τῶν τοιούτων συστημάτων ἐπικρατοῦν αἱ δημοτικαὶ θεωρίαι, ἐφ' ὅσον ἡ νοθεία καί ἡ δημαγωγία δέν κατορθώνουν νά ἐπιβάλουν τήν θέλησιν τοῦ ἐνός ἢ τῶν ὀλίγων.

Μόνον ἡ διαφώτισις ἐπὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτου θά διαπαιδαγωγήσῃ ἀρτίως τόν λαόν, θά τοῦ δώσῃ τήν πολιτικὴν ὥριμότητα ἐκείνην ἣτις θά τοῦ ἐπιτρέψῃ ὥστε ἡ πολιτικὴ ζωὴ νά ρυθμίζεται ἀποκλειστικῶς καί μόνον ἀπὸ τήν ἀνόθευτον θέλησίν του, ἀσφαλῆ βάσιν τῆς καθαρᾶς καί πραγματικῆς δημοκρατίας. Τότε καί μόνον θ' ἀποκτήσῃ τό πολιτικόν ἐκεῖνον αἰσθητήριον διὰ τοῦ ὁποίου θά διακρίνῃ τοὺς ἰκανοὺς καί τοὺς χρηστοὺς πολιτικούς καί θά ἀνακαλύπτῃ τοὺς ἰδιοτελεῖς καί τοὺς σφετεριστάς τῆς πολιτικῆς ζωῆς, διὰ νά τοὺς ἐκτοπίζῃ τοῦ πολιτικοῦ στίβου καί νά τοὺς καθιστᾷ ἀκινδύνους καί ἀβλαβεῖς εἰς τήν πολιτικὴν ζωὴν.

Πρέπει νά ἐλπίζωμεν βασίμως, ὅσοι ἐπιζητῶμεν τῆς τρομερᾶς καί ἀπεράντου αὐτῆς δοκιμασίας, τήν ὁποίαν ἐγέννησε καί ἐγαλούχησεν εἰς ὅλας τὰς χώρας ἡ ἀγνοία ἢ ἡ ἀπεμπόλησις τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτου, ὅτι οἱ ἄνθρωποι θά ἀνανήψουν καί θά πεισθοῦν, ὅτι ἡ ἀπώλεια τῆς ατομικῆς καί πολιτικῆς ἐλευθερίας ὀδηγεῖ εἰς τήν μεγαλυτέραν συμφοράν, εἰς τήν καταστροφὴν, εἰς τήν δουλείαν.

Ἄς μάθουν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι οὐδέν ταπεινώνει, οὐδέν ἐξευτελίζει περισσότερον τόν ἄνθρωπον ἀπὸ τήν δουλείαν. Ἄς ζητήσουν οἱ ἄνθρωποι νά διεκδικήσουν πάντοτε ἡνωμένοι τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματά των. Ἄς ζητήσουν νά γίνουν καί νά μείνουν πάντοτε ἐλεύθεροι ἄνθρωποι. Ἄς μάθουν νά προασπίζουσιν τήν ἐλευθερίαν των, τήν οἰκονομικὴν, τήν πολιτικὴν καί τήν πνευματικὴν, ὡς τό μεγαλύτερον ἀγαθόν τῆς ζωῆς, ὡς τό ἱερώτερον δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἄς τήν ζητήσωμεν καί τήν προασπίσωμεν ὅλοι μας μέ ὅ,τι μπορούμε: Μὲ τήν σκέψιν, μέ τόν ἐνθουσιασμόν μας, μέ τὰ ὅπλα, μέ τὰ χέρια, μέ τὰ δόντια σάν τόν Κυνέγειρο.

Ἄς δώσωμεν τὰ πάντα, καί τήν ζωὴν μας ἀκόμη, διὰ ν' ἀποκτήσωμεν τήν ἐλευθερίαν μας, καί νά μείνωμεν γιὰ πάντα ἐλεύθεροι ἄνθρωποι, ἐλεύθεροι καί συνειδητοὶ πολῖται μιᾶς πολιτείας, ἡ ὁποία εὐρίσκεται πάντοτε εἰς τόν χώρον τόν ἱερόν, εἰς τόν ὁποῖον ἐδιδάχθη τό ἀρχαῖον ἑλληνικόν πνεῦμα ἀλλὰ καί καθιερώθη ὡς πολίτευμα ἡ καθαρώτερα ἀμιγῆς δημοκρατία τῶν Ἀθηνῶν.

ΓΟΝΕΩΝ ΑΓΩΓΗ

Μαθήματα αυτογνωσίας γονέων και υποψηφίων γονέων της Φιλοσοφικής Ψυχολογίας
και Ψυχοθεραπείας βασισμένα στους Έλληνες Φιλοσόφους

μέ τον Γ. ΡΙΖΟ Δρ. Ψυχολογίας

Θά μπορούσε κανείς να ρωτήσει:

- * Γιατί χρειάζεται η αυτογνωσία για να γνωρίσει κανείς το παιδί του (ή όποιονδήποτε άλλον θέλει), προκειμένου να το διαπαιδαγωγήσει και γενικά να επικοινωνήσει μαζί του σωστά, με όσο τό δυνατόν δηλαδή λιγότερα λάθη;
- * Ένας γονέας ή όποιος γεννάει το παιδί του, δεν εξυπακούεται άραγε ότι το γνωρίζει καλύτερα από τον καθένα;
- * Ποιός άλλος μπορεί να του πη περισσότερα και ακριβέστερα από όσα γνωρίζει ο ίδιος;

Η απάντηση της Φιλοσοφικής Ψυχολογίας και Ψυχοθεραπείας σε αυτά αλλά και σε άλλα παρεμφερή ερωτήματα, είναι η εξής:

Κατ' αρχάς, τό ότι ένας άνθρωπος, υπακούοντας στους πανίσχυρους φυσικούς Νόμους της Αναπαγωγής (ή διακρίσεως) του είδους του, γεννάει έναν άλλον άνθρωπο και αναλαμβάνει να τον βοηθήσει μέχρι να αναπτυχθεί (ώριμάσει) ψυχολογικά, δεν σημαίνει ότι μπορεί και να γνωρίσει αυτόματα και την ιδιαίτερη προσωπικότητά του.

Τά ιδιαίτερα δηλαδή έμφυτα στοιχεία τά όποια, μέ την βοήθεια των περιβαλλοντικών έρεθισμάτων που θά δεχθί στην ζωή του και σε όλα τά επίπεδα της υπάρξεώς του, θά σχηματίσουν την ιδιαίτερη και μοναδική Προσωπικότητά του. Και ισχύει αυτό διότι τό ότι τον γέννησε, δεν σημαίνει ότι τον έφτιαξε συνειδητά, τον δημιούργησε...

Επομένως τον άγνοεί και θά πρέπει (όφειλει) να τον γνωρίσει, άφού ο άνθρωπος δεν είναι ούτε φυτό, ούτε ζώο, αλλά ούτε και μηχανή (άν και εκφράζει στο μεγαλύτερο μέρος της ζωής του τέτοιες λειτουργίες...). Πώς είναι δυνατόν όμως να γνωρίσει κάποιος ουσιαστικά έναν άλλον άνθρωπο, είτε τον γέννησε είτε όχι, εάν άγνοη ουσιαστικά τον ίδιο του τον έαυτό;

Λέγοντας έδω «ουσιαστική γνώση» (ή αντίθετα «ουσιαστική άγνοια») του ανθρώπου, σύμφωνα μέ τά παραπάνω, έννοούμε την γνώση (συνειδητοποίηση) των πραγματικών στοιχείων της ανθρώπινης υπάρξεως που συνδέτουν την δική του ιδιαίτερη προσωπικότητα.

Δέν έννοούμε προφανώς την έξωτερική (κοινωνική) συμπεριφορά (νοοτροπία, αντιδράσεις, κ.λπ.) που έχει διαμορφώσει ζώντας σ' ένα συγκεκριμένο περιβάλλον.

Όταν, επομένως, παστεύη κάποιος και λέει ότι «γνωρίζω τό παιδί μου» ή κάποιον άλλον, και τό λέει αυτό έχοντας διαμορφωμένη μία συμπεριφορά (προσωπικότητα) ή όποια έχει έλάχιστα, και αυτά διαστρεβλωμένα, από τά πραγματικά (φυσικά) στοιχεία της υπάρξεώς του, μία προσωπικότητα δηλαδή ή όποια έχει δεχθί πλήθος επιβαρύνσεων και διαστρεβλώσεων στις υποστάσεις του (σώμα, ψυχή και πνεύμα), μέ αποτέλεσμα ο πυρήνας, τό κέντρο της υπάρξεώς του, τό Έγώ του, να μένη αδύναμο και υποανάπτυκτο, ή «γνώση» αυτή είναι πολύ σχετική.

Είναι δηλαδή υποκειμενική. Και είναι σχετική και υποκειμενική άφού ή κρίση και ή βούλησή του (τά κύρια «όργανα» του Έγώ μέ τά όποια αυτό εκφράζεται), είναι άφ' ενός μέν αδύναμα, άφ' έτέρου δέ επιβαρυνμένα (έπιρρεασμένα) από τά έξωτερικά θάρη και τίς διαστρεβλωτικές καταστάσεις των υποστάσεων. Μόνον άν αποκαταρθούν και ένισχυθούν αυτές οι βασικές λειτουργίες του Έγώ αλλά και όλης της υπάρξεώς του από κάθε ξένο και διαστρεβλωτικό στοιχείο, θά μπορέσει να γνωρίσει πραγματικά τόσο τον έαυτό του όσο και όποιονδήποτε άλλον.

Και ή καθαρή αυτή, ή όποια οδηγεί άμεσα στην πραγματική αυτογνωσία, άπαιτεί συστηματική εκπαίδευση, συστηματική άγωγή.

Μέ αυτά λοιπόν τά δεδομένα, ή Φιλοσοφική Ψυχολογία και Ψυχοθεραπεία θεωρεί άπολύτως άναγκαία την αυτογνωσία του ανθρώπου, τόσο για εκείνον που θέλει άπλά και μόνο να γνωρίσει πραγματικά και να εκφράζει τον έαυτό του βρισκόμενος σε έπαφή συνεχώς μέ αυτόν, όσο και για εκείνον που θέλει να γνωρίσει αντικειμενικά και να επικοινωνή πραγματικά μέ κάποιον άλλον.

Οί συνέπειες επιτεύξεως αυτής της συνειδησιακής κατάστασης από τον άνθρωπο, και στον βαθμό που αυτή έπαυχθί, θά είναι αισθητές στην ποιότητα τόσο της άτομικής του ζωής (έπικοινωνία μέ τον έαυτό) όσο και της κοινωνικής του (έπικοινωνία μέ τούς άλλους).

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

ΘΕΑΤΡΟΝ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ - ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ - ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

Δευτέρα

6-8 μ.μ.

ΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

Μέ τον Ραδάμανθυ Άναστασάκη

8-10 μ.μ.

ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ
Πλάτωνος: ΝΟΜΟΙ

Μέ την Διευθύντρια του Κέντρου Φιλοσοφίας της Ακαδημίας Αθηνών Άννα Κελεσίδου

Τετάρτη

6-8 μ.μ.

ΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

Μέ τον Ραδάμανθυ Άναστασάκη

8-10 μ.μ.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ '21

Μέ τον Ιστορικό - Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Δημήτρη Κακάμπουρα

Πέμπτη

6-8 μ.μ.

ΖΗΝ ΚΑΤΑ ΦΥΣΙΝ - Η Φιλοσοφία των Στωικών

Μέ τον Δρ. Ψυχολογίας Γιώργο Ρίζο

8-10 μ.μ.

ΑΡΡΗΤΟΙ ΛΟΓΟΙ

Μέ την Άλτάνη

Παρασκευή

6-8 μ.μ.

ΓΟΝΕΩΝ ΑΓΩΓΗ

Μέ τον Δρ. Ψυχολογίας Γιώργο Ρίζο

8-10 μ.μ.

ΓΝΩΡΙΣΕ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΣΟΥ

ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΡΧΕΤΥΠΑ

Μέ την Συγγραφέα - Θεραπεύτρια Μαίρη Μάκρα

Σάββατο

Τμήματα:

9-1 π.μ.

11-1 π.μ.

1-3 μ.μ.

ΟΜΗΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑ

6:30 μ.μ.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Κυριακή

Μέ τον Φυσικό Δημήτρη Μακρυγιάννη

6:30 μ.μ.

ΟΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ - ΣΤΟΥΡΝΑΡΗ 57 & Γ' ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 104.32 ΑΘΗΝΑΙ

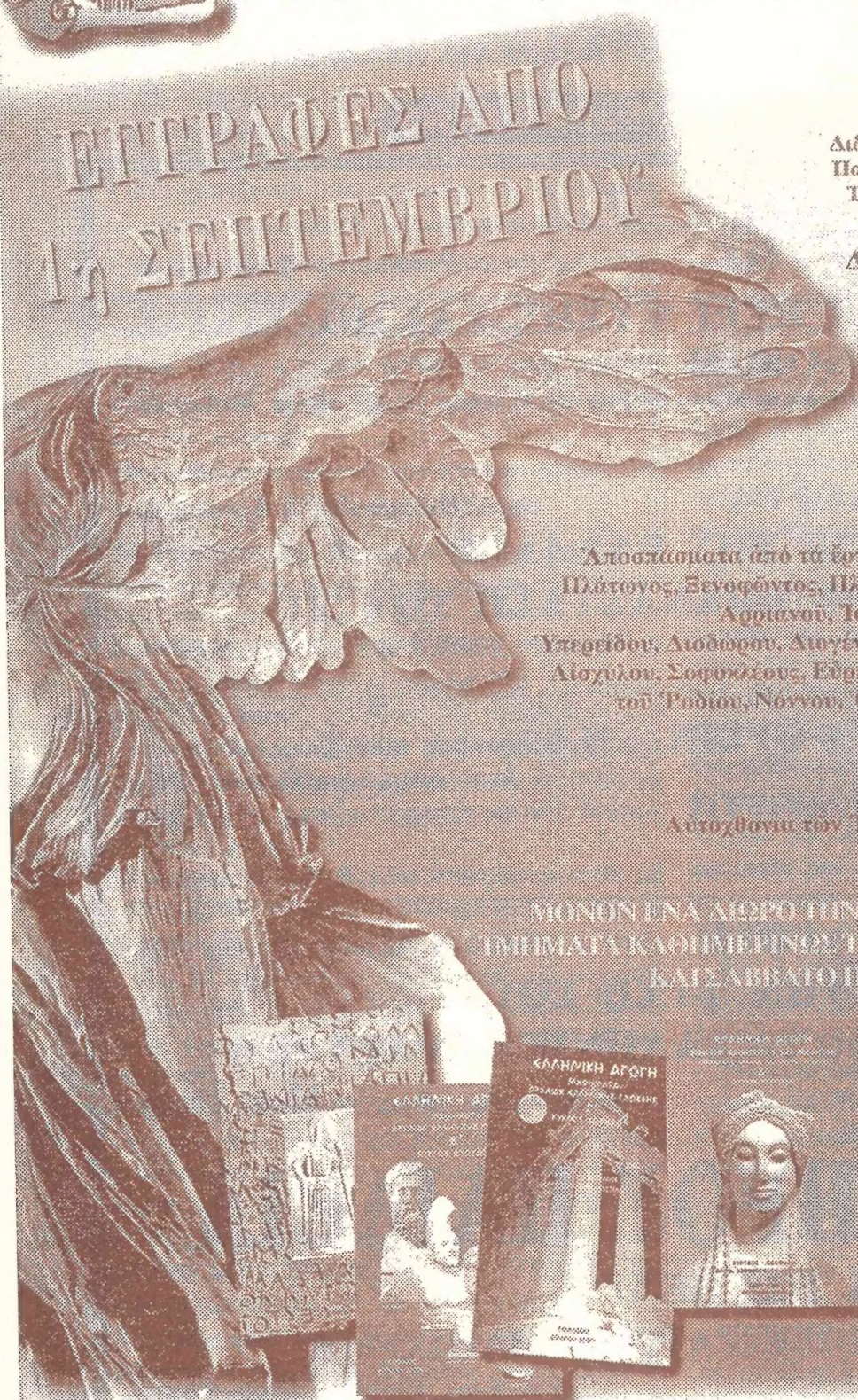
Υπεύθυνη Προγραμμάτων: ΜΑΡΑ ΜΑΡΤΙΝΗ * Τηλ.: 52.37.543 - Τηλεομοιότυπον (Φάξ): 52.26.694

Τά Μαθήματα θά πραγματοποιηθούν στο Ίδεοθέατρον (Στουρνάρη 57 & Γ' Σεπτεμβρίου)

Γιά περισσότερες πληροφορίες τηλεφωνήσατε στο 52.37.543 κ. Μάρα Μαρτίνη.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

Διδασκαλία: Άννα Τζιροπούλου-Ευσταθίου
Παιδικού Τμήματος: Ειρήνη Μανροπούλου
Τμήμα Αρχαιολογίας: Εύαγγελος Μπεζής

Διευθυντής: Άδωνις Α. Γεωργιάδης

Διδάσκονται:

Καταγωγή της Έλληνικής
Γλώσσας, Γραμική Β',
Το Έλληνικό Αλφάβητο,
Πολιτονισμό, Έπιτολογία,
Έλληνικές λέξεις στο Εθνοπαιδικό
Λεξιλόγιο, Όρθογραφία.

Άποσπάσματα από τα έργα των: Διονυσίου Αλικαρνασσεύς,
Πλάτωνος, Ξενοφάντος, Πλουτάρχου, Ηρόδοτου, Φιλοστράτου,
Αρριανού, Ισοκράτους, Θουκυδίδη, Στράβωνα,
Υπερίδου, Διοδώρου, Αιογένη, Αθηναίου, Ομήρου, Ηρόδοτου,
Αισχύλου, Σοφοκλέους, Εὐριπίδου, Αριστοφάνους, Απολλωνίου
του Ροδίου, Νόννου, Όρφικων Ύμνων, Καίβου, Σοφοκλή,
Παλαρό κ.α.

Μηδία, Πελοποννησιακός πόλεμος.

Αυτοχθονία των Ελλήνων, Εκστρατεία του Διονύσου.

Άλωση Κων/πόλεως, Εθνεγερσία.

ΜΟΝΟΝ ΕΝΑ ΔΙΩΡΟ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ
ΤΗΜΗΜΑΤΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΩΣ ΤΑ ΔΙΩΡΕΥΜΑΤΑ
ΚΑΙ ΣΑΒΒΑΤΟ ΠΡΩΙ

ΑΘΗΝΑΙ: Στουρνάρη 57 τηλ. 01-52.21.314

ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ: Άγιος Θέων 5 τηλ. 01-60.03.777 ή ΧΑΛΚΙΔΑ: Ίωαννίδου 13 τηλ. 0221-28.894

ΟΡΕΣΝΙΚΗ: Τσιμισκή 86 τηλ. 031-22.00.27 - 28.24.27

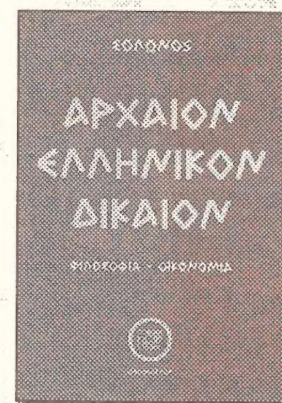

Εκδόσεις * Ίδεο-Θέατρον

Στουρνάρη 57 Τηλ.: 52.37.543

ΡΑΔΑΜΑΝΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗ

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ ΤΟΥ ΕΟΛΩΝΟΣ

5.000 δρχ.

ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΚΑΚΟΥΡΗ

ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΑ

Διαδοκική διατριβή
γιά τήν ΑΝΑΣΤΕΝΑΡΙΑ
καί τήν σχέση τους μέ τή
Διονυσιακή Μυστήρια.

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ

5.000 δρχ.

Ο καθ'ής Φιλοσοφίας τού Παν/μίου Αθηνών
Γ. Σακελλαρίου

ἀναλύει ὅλο τὸ μυθικὸ
καὶ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα τοῦ
ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ

Πῶς μποροῦμε νὰ ἐφαρμόσουμε
σήμερα τὸ ἠθικὸ τοῦ συστήματος.

Τὸ μοναδικὸ πρακτικὸν
ἐγχειρίδιον αὐτογνωσίας
καὶ πνευματικῆς ἀνεξίσεως
διὰ μέσου τῆς
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ

ΕΧΕΙΣ ΠΥΘΑΓΟΡΙΣΜΟΥ-ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

5.500 δρχ.

Ο ΧΑΡΗΣ ΤΟΥ ΘΕΑΓΕΝΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ

Ο Χάρης, ἓνα νέο ἀγόρι
μᾶς ξεναγεῖ στήν κλασική Ἑλλάδα
μέσα ἀπὸ τήν περιπετειώδη ζωὴ του.

**ΕΝΑ ΟΛΟΖΩΝΤΑΝΟ
ΜΑΘΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ**

πού περιγράφει ἐπίσης ἀναλυτικά
καὶ τὸν τρόπο ἐκπαιδεύσεως τῶν νέων
στὴν Ἀθήνα ἀλλὰ καὶ στήν Σπάρτη.

Ἕνα πολὺ εὐχάριστο ἀνάγνωσμα.

Ἕνα βιβλίο πού πρέπει
νὰ διαβάσουν ὅλα τὰ Ἑλληνόπουλα.

3.500 δρχ.

ΗΧΟΓΡΑΦΗΜΕΝΕΣ ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ
μέ τόν ΡΑΔΑΜΑΝΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗ

Α. Ἀσπμακόπουλου
**ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΑ
ΟΡΕΣΤΗ**

Πλάτωνος
**ΑΠΟΛΟΓΙΑ
ΕΣΚΡΑΤΟΥΣ**

Πλάτωνος
**ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ
ΦΑΙΔΡΟΣ**

3.000 δρχ. ἐκαστή κασέτα

Ἡ πλέον
ἐγκυρὸς
καὶ
ἐπιστημονικὴ
μελέτη γιά τὰ
Μυστήρια.
Περιλαμβάνει ὅλα
τὰ ἀποσπάσματα
τῆς ἀρχαίας
ἐλληνικῆς
γραμματείας
γιά τὰ

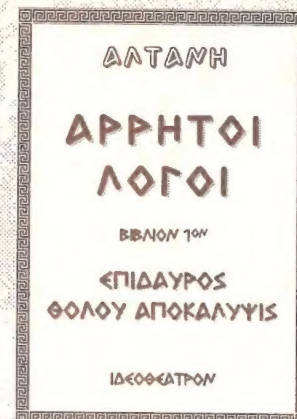
**ΟΡΦΙΚΑ
ΚΑΒΕΙΡΙΑ
ΔΙΟΝΥΣΙΑ
ΕΛΕΥΣΙΝΙΑ**

4.000 δρχ.

Τὸ Ἴδεο-Θέατρον
παρουσιάζει τὸ πρῶτο
βιβλίο τῆς **ΑΛΤΑΝΗ**
μέ θέμα τὸν ἀποκαλυπτικὸ
συμβολισμό τῆς Θόδου.

Ἀναλογίες, ἀρχιτεκτονικὰ
στοιχεῖα, γλυπτὰ
καὶ 360 σταυροὶ
φέρουν σὲ προσκλήνιο
τοῦ 2.000
τὴν θαρμένη
2.000+360 χρόνια
ἀπόρρητο Μυσταγωγία
τοῦ **ΛΟΓΟΥ**

**ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ**

Μία ἐπιστημονικὴ μελέτη
τῆς Δίαιτας τοῦ Κέντρου
Φιλοσοφίας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν
ΑΝΝΑ ΚΕΛΕΣΙΔΟΥ

Τὸ ἐρώτημα πού τέθηκε
στὸν Λιαντίν σὲ δρόμο:
**ΚΑΘΩΣ ΚΟΙΤΑΣ ΤΟ ΜΗΔΕΝ
ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ, ΔΥΝΕΣΑΙ
ΝΑ ΜΗΝ ΑΠΟΚΑΤΕΡΗΣΕΙΣ,**

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΥ
ΠΕΡΙ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΥ
Σύνοψις τῶν βασικῶν ἀρχῶν τῆς
ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ
καί τῆς Μυστηριακῆς καί Μεταφυσικῆς
διδασκαλίας περί θεῶν καί κόσμου,
ἀνθρώπου, ψυχῆς καί εἰμαρμένης.
1.500 δρχ.

Jean Mallinger
ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ
ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ
ΤΑ ΑΠΟΡΡΗΤΑ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΝ
3.500 δρχ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ
ΕΙΣ ΜΗΤΕΡΑ ΘΕΩΝ
ΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΑ ΗΛΙΟΝ
3.000 δρχ.

ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ
ΑΚΟΥΣΜΑΤΑ
ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑ
1.500 δρχ.

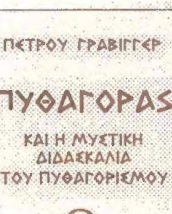
ΧΑΛΔΑΪΚΑ ΛΟΓΙΑ
Τό βιβλίο
πού συνεβουλεύοντο ὅλοι
οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι
4.500 δρχ.

ΙΑΜΒΛΙΧΟΥ
ΤΑ ΘΕΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ
ΤΗΣ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ
3.500 δρχ.

ΙΕΡΟΚΛΕΟΥΣ
ΣΧΟΛΙΑ
ΕΙΣ ΤΑ ΧΡΥΣΑ ΕΠΗ
ΤΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ

Π. ΓΡΑΒΙΓΓΕΡ
ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ
Η ΜΥΣΤΙΚΗ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ
ΠΥΘΑΓΟΡΙΣΜΟΥ
12.000 δρχ.

ΓΝΩΡΙΣΤΕ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΟΦΟΥΣ
Α. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ
Μία μοναδική πραγματεία
καί ἐσωτερική ἀνάλυσις
τῶν διδασκάλων τῆς ἀνθρωπότητας
ΟΡΦΕΥΣ - ΘΑΛΗΣ
ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ
ΑΝΑΞΙΜΕΝΗΣ - ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ
ΞΕΝΟΦΑΝΗΣ - ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ
ΖΗΝΩΝ - ΕΜΠΕΔΟΚΛΗΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ - ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ
ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ - ΕΛΚΡΑΤΗΣ
ΠΛΑΤΩΝ - ΕΤΑΙΡΙΚΟΙ
5.500 δρχ.

Β. ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ
Φιλοσοφική προσέγγιση
τῆς ΑΡΜΟΝΙΑΣ
τοῦ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ
καί τῶν ΟΝΤΩΝ
μέ ΜΟΥΣΙΚΗ
καί ΧΟΡΟ
2.500 δρχ.

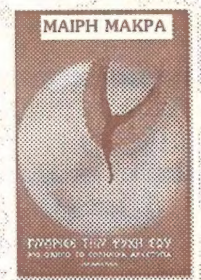
Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ
ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΑ
(Διήγησις Μυθολογική)
Μέ ἓνα μοναδικό ἀφηγηματικό τρόπο
παρουσιάζονται ὅλα τὰ μυθολογι-
κά στοιχεῖα πού ἀφοροῦν τήν περί-
φημη Ἀργοναυτική ἐκστρατεία.
Ἀπό τήν προετοιμασία τῶν Ἀργο-
ναυτῶν μέ τόν Κένταυρο Χείρωνα
ἕως τήν ἀποθέωσή τους
1.500 δρχ.

ΕΛΕΝΗ ΔΑΓΙΟΥ
ΟΙ ΑΡΓΟΝΑΥΤΕΣ
ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝ
Οἱ ἱπτάμενοι δίσκοι πού ἐμφανίζο-
νται στήν Γῆ ἀφήνουν γραπτές μαρ-
τυρίες ὅτι εἶναι ἀπόγονοι τῶν Ἑλλή-
νων, πού ζοῦν ἐντὸς ἀτράκτου. Διέφυ-
γαν στό διάστημα μετά τήν Τιτανομα-
χία. Τό πλήρωμα τοῦ χρόνου ὅμως
ἔφθασε καί ...
ΟΙ ΑΡΓΟΝΑΥΤΕΣ
ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝ
4.500 δρχ.

Α. ΧΑΛΑ
Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΟΥ
ΜΕ ΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ ΜΑΣ
ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ
Ἕνα βιβλίο πού ἀποκαλύπτει
τίς βαθύτατες ἐσωτερικές
γνώσεις τοῦ μεγάλου ποιητοῦ.
3.000 δρχ.

ΜΑΙΡΗ ΜΑΚΡΑ
ΓΝΩΡΙΞΕ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΕΟΥ
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΡΧΕΤΥΠΑ
Ὁδηγός αὐτογνωσίας
ἀλλά καί ψυχολογικῆς
ἀναλύσεως τῆς Μυθολογίας
2.500 δρχ.

Ὅλα τὰ βιβλία τοῦ καθηγητῆ Δημήτρη Λιαντίνη
ΓΚΕΜΜΑ - ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ - ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΟ (ΣΤΟΑ ΚΑΙ
ΡΩΜΗ) - ΜΥΦΟΜΑΝΗΕ (ΞΕΦΕΡΗΣ) - ΧΑΣΜΑ ΞΕΙΣΜΟΥ
(ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΣ ΣΟΛΛΑΜΟΣ) - ΕΞΥΠΝΟΝ ΕΝΥΠΝΙΟΝ
(ΡΙΛΚΕ) ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ - Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ
Ἀρχαῖο κείμενο - μετάφραση
Ἐπὶ πλέον τό βιβλίο περιλαμβάνει τήν ζωή καί τό ἔργο
τοῦ Σωκράτους, τήν σχέση του μέ τόν Πλάτωνα, τό
ἱστορικό πλαίσιο τῆς δίκης, τοὺς λόγους πού καταδι-
κάστηκε σέ θάνατο, ποῖό ἦταν τό δαιμόνιό του. **Σχόλια:**
Διογένηος Λαερτίου, Χρ. Μαλεβίσιου, Ρ. Α. Ἀναστασάκη,
Α. Ἀσπρηκόπουλου, F. Nietzsche.
2.500 δρχ.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΟΔΥΣΣΕΙΑ
ΤΩΝ ΝΥΜΦΩΝ ΑΝΤΡΟΥ
Ἀρχαῖο κείμενο - μετάφρασις - σχόλια - ἀνάλυσις
φιλοσοφίας Πορφυρίου Ἁγίου καί Παν. Μαρίνης
Κυκλοφορεῖ γιά πρώτη φορά τό κορυφαῖον φιλοσοφικόν-
θεολογικόν τοῦ Πορφυρίου. Γέμει μυστηριακῶν καί ἀπορρή-
των ἀληθειῶν γιά τήν πορεία τῆς ψυχῆς μετά θάνατον, ἀποσυμ-
βολίζοντας μέρος τῆς μυστικῆς διδασκαλίας τοῦ Ὁμήρου.
2.500 δρχ.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ
ΜΙΑ ΑΛΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΣΕΛΗΝΗ
ΚΑΙ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ
ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ
1.500 δρχ.

Διδῶς Καλλέργης
MEMBER OF THE INTERNATIONAL PYTHAGOREAN PHILOSOPHICAL SOCIETY
Ἡ σημαντικώτερη ἐρμηνεία γιά Δωδεκάθεο
ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ
ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ
ΟΛΥΜΠΙΟΙ ΘΕΟΙ
3.500 δρχ.

Διδῶς Καλλέργης
MEMBER OF THE INTERNATIONAL PYTHAGOREAN PHILOSOPHICAL SOCIETY
Τι εἶναι κατὰ τοὺς Πυθαγορείους
Ο ΝΟΥΣ, Η ΓΝΩΣΗ
Η ΨΥΧΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ
1.800 δρχ.

Διδῶς Καλλέργης
MEMBER OF THE INTERNATIONAL PYTHAGOREAN PHILOSOPHICAL SOCIETY
ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ
Ἡ πνευματική κληρονομιά τῆς Ἑλλάδος
ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΡΕΑΣ-ΓΗΣ
ΤΟΥ ΙΔΑΙΟΥ ΔΙΑ-ΚΟΡΥΒΑΝΤΙΚΑ-ΛΑΒΥΡΥΝΘΙΚΑ
ΟΛΥΜΠΙΑ - ΔΕΛΦΟΙ - ΔΩΔΩΝΗ - ΑΡΓΟΣ * ΜΑΝΤΕΙΑ-ΧΡΗΣΤΗΡΙΑ
2.000 δρχ.

Διδῶς Καλλέργης
MEMBER OF THE INTERNATIONAL PYTHAGOREAN PHILOSOPHICAL SOCIETY
ΥΜΗΤΤΟΣ
ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΟΡΟΣ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
Ἡ ἱστορία τοῦ Ὑμηττοῦ
ἀπό τὰ Πελασγικά χρόνια ἕως σήμερα
1.500 δρχ.

Σπύρου Πιμπλή
ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ
Πῶς ἐτελοῦντο - Ὁ συμβολισμός -
Ἡ διαμόρφωσις καί ὀργάνωσις τῶν
Παναθηναίων - Ἀγῶνες καί Πομπή
2.000 δρχ.

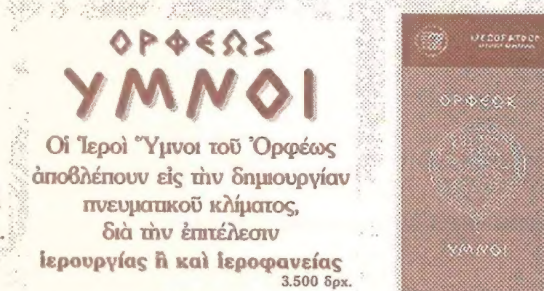
ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ

Νέα μετάφραση μέ προσέγγιση
τῆς Ὀμηρικῆς διαλέκτου ἀπό τόν
Κώστα Δούκα
Μία ἱστορική ἔκδοση
Μέ τήν συνεργασία τοῦ οἴκου "Γεωργιάδης" ἕκαστο 13.500 δρχ.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ
Ἀναστάσης Ἀσπρηκόπουλου
Ἐσωτερική ἀνάλυσις,
ἀποσυμβολισμός καί συνέχεια
τοῦ
ΟΙΔΙΠΟΔΑ ΤΥΡΑΝΝΟΥ
ΟΙΔΙΠΟΔΑ ΕΠΙ ΚΟΛΩΝΩ
τοῦ Σοφοκλέους
δραματουργική ἐπεξεργασία
Ραδάμανθη Ἀναστασάκη
2.000 δρχ.

(Ἡ χρήση τῶν λίθων ἀπό τόν Ὀρφέα)
Ἀρχαῖο κείμενο - μετάφραση
Ἐπὶ πλέον
ἀναλυτική παρουσίασις
τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας
- πίνακες καί ἀποσυμβολισμός.
3.000 δρχ.

ΑΠΟΣΤΕΛΛΟΝΤΑΙ ΜΕ ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΗ * ΤΗΛ.: 52.37.543

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

Τριμηνιαίο περιοδικό για την
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΚΑΙ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ 5.000 δρχ.
ΤΗΛ. 52.37.543

Τό βιβλίο περιλαμβάνει
όλες τις μεταφυσικές
ἀπόψεις του Πλάτωνα
οι οποίες αναλύονται
ἐπιστημονικῶς.

Ὁ γνωστός μαθημα-
τικός και διαφωτιστής τῆς
Γαλλικῆς ἐπανάστασης
Dupuis
ἐρμηνεύει τόν
ΤΟΝ ΜΥΘΟ
ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ ΠΟΥ
ΛΑΤΡΕΥΘΗΚΕ
ΜΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ
ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

ΑΠΟΣΤΕΛΛΟΝΤΑΙ
ΜΕ ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΗ

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

ΕΤΟΥΡΝΑΡΗ 57 104.32 ΑΘΗΝΑΙ
ΤΗΛ.: 52.37.543 - ΦΑΞ: 52.26.694

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ ΡΑΔΑΜΑΝΘΟΥ Α. ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗ

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ '99
Τιμές χωρίς ΦΠΑ 4%

Όμηρου:	ΙΛΙΑΣ	13.500
Όμφεως:	ΟΔΥΣΣΕΙΑ	13.500
Όμφεως:	ΥΜΝΟΙ - FRAGMENTA	3.500
Όμφεως:	ΛΙΘΙΚΑ - ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΑ	3.000
Πλάτωνος:	ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ	2.500
Πλάτωνος:	ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ - ΦΑΙΔΡΟΣ (ΕΡΩΤΟΣ ΜΥΣΤΕΥΡΙΑ)	2.000
Πορφυρίου:	ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΤΩΝ ΝΥΜΦΩΝ ΑΝΤΡΟΥ	2.500
Σόλωνος:	ΑΡΧΑΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ (ΑΠΑΝΤΑ)	5.000
Λουκιανού:	ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ: ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΣΕΛΗΝΗ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ	1.500
Σ. Νάγου:	ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΙΔΕΑΙ	1.500
Άδριανόπουλου:	ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ	5.500
Γ. Σακελλαρίου:	ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ - Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΩΝΩΝ	5.500
Κ. Κουρτίδου:	ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ	4.000
Δ. Καλλέργη:	ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ ΟΛΥΜΠΙΟΙ ΘΕΟΙ	3.500
Δ. Καλλέργη:	Ο ΝΟΥΣ, Η ΓΝΩΣΗ, Η ΨΥΧΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ	1.800
Δ. Καλλέργη:	ΑΡΧΑΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ	2.000
Δ. Καλλέργη:	ΥΜΗΤΤΟΣ ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΟΡΟΣ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	1.500
Σ. Πιμπλή:	ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ	2.000
С. Dupuis:	Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ ΠΟΥ ΛΑΤΡΕΥΘΗΚΕ ΜΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ	2.500
Π. Βασιλειάδου:	Η ΠΛΑΤΩΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ	3.000
Άσπρηκώπουλου:	ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΑ ΟΡΕΣΤΗ	1.000
Άσπρηκώπουλου:	ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΟΙΔΙΠΟΔΑ	2.000
Γρ. Ζώρζου:	ΑΜΒΡΟΣΙΑ - ΤΟ ΑΘΑΝΑΤΟΝ ΣΠΕΡΜΑ	1.500
Γρ. Ζώρζου:	ΝΕΚΤΑΡ - ΤΟ ΚΟΣΜΙΚΟΝ ΠΥΡ	1.500
Γρ. Ζώρζου:	ΑΠΑΡΧΑΙ - Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΣΤΟΝ ΘΕΟ	1.500
Γρ. Ζώρζου:	ΣΠΟΝΔΑΙ - Η ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΤΟΝ ΘΕΟ	1.500
Γρ. Ζώρζου:	ΘΑΓΕΤΟΙ - ΠΕΛΑΣΓΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ	1.500
Ε. Λάγιου:	ΟΙ ΑΡΓΟΝΑΥΤΕΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝ	4.500
Κ. Κακούρη:	ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΑ	5.000
Μ. Κωνσταντινίδη:	ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΑ (Διάγνυμα)	1.500
Β. Λαμπροπούλου:	ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ (ΧΟΡΟΣ ΚΑΙ ΑΡΜΟΝΙΑ)	2.500
Μ. Μάκρας:	ΓΝΩΡΙΣΕ ΤΗΝ ΨΥΧΗΣΟΥ	2.500
Μ. Μάκρας:	ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΡΧΕΤΥΠΑ	2.000
Α. Χαλά:	ΟΙ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΚΑΙ ΤΑ ΚΥΚΛΑΜΙΝΑ	2.000
Α. Χαλά:	Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΟΥ ΜΕ ΤΟΝ Κ. ΠΑΛΑΜΑ	3.000
Α. Γεωργιάδου:	ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ	...
Α. Κελεσιδου:	ΣΠΟΥΔΕΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ	3.000
Ν. Έλδαιου:	Ο ΧΑΡΗΣ ΤΟΥ ΘΕΑΓΕΝΗ (Ιστορικό ἀνάγνωσμα) . 2.500 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ, Η ΘΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΗΣ	3.500
Αλτάνη:	ΧΑΛΔΑΪΚΑ ΛΟΓΙΑ	4.500
Σαλουστίου:	ΠΕΡΙ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΥ	1.500
Γαμβλίχου:	ΤΑ ΘΕΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ ΤΗΣ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ	3.500
Π. Γράβιγγερ:	Ο ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ Η ΜΥΣΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΑΠΟΡΡΗΤΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΝ	12.000
Ιουλιανού:	ΕΙΣ ΜΗΤΕΡΑ ΘΕΩΝ - ΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΗΛΙΩΝ	3.500
Π. Γράβιγγερ:	ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΙ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΙ ΥΜΝΟΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	3.000
Πυθαγορείου:	ΑΚΟΥΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑ	5.000
Π. Γράβιγγερ:	Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΩΝ ΔΟΝΗΣΕΩΝ	1.500
Γερκελούς:	ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΑ ΧΡΥΣΑ ΕΠΗ ΤΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ	...
Γ. Οικονομίδου:	Η ΜΥΘΗΝ ΤΟΥ ΔΙΑΓΟΡΑ	...
Ι. Βασιλῆ:	ΤΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟ ΕΝΟΣ ΜΥΣΤΟΥ	...
Η. Νικολοῦδου:	ΕΡΩΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ	...
Η. Νικολοῦδου:	ΕΛΛΗΝΙΑΣ - Ο ΛΑΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ	...
Ε. Βαλλερὰ Rickerson:	ΑΡΧΑΙΕΣ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΑΘΛΗΤΡΙΕΣ	...
Anne Reese:		...

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

ΡΑΔΑΜΑΝΘΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗ

ΕΤΟΥΡΝΑΡΗ 57 ΑΘΗΝΑΙ, ΤΗΛ.: 52.37.543

Στ' ἀλήθεια, ἀπό τήν νηπιακή ἡλικία, τά μικρά παιδιά, πού μόλις ἀρχίζουν νά μαθαίνουν, ἔχουν γιά τροφό τήν διδασκαλία τοῦ Ὁμήρου. Σάν νά ἔχουμε σπαργανωθῇ μέ τά ἔπη του, ποτίζουμε τίς ψυχές μας μέ τό γάλα τῶν στίχων του. Στέκεται δίπλα στόν καθέ-
να ἀπό τήν ἀρχή, ἀλλά καί στά χρόνια κατὰ τά ὅποια σιγά σιγά ἀνδρώνεται. Γνωρίζει δέ τήν μεγαλύτερη ἀκμή κατὰ τήν ἡλικία τῆς ὁλοκλήρωσης τοῦ καθενός καί μέχρι τά γηρατειά δέν ὑπάρχει ὁ παραμικρός κορεσμός, ἀλλά σταματώντας γιά λίγο, διψᾷμε πάλι γι' αὐτόν.

Γενικά, μποροῦμε νά ποῦμε πῶς μέ τόν Ὁμηρο τελειώνει κανεῖς, ὅταν τελειώνει καί μέ τήν ζωή του.

Ἡράκλειτος 1ος μχ. «Ὁμηρικά Προβλήματα»

Τό Ἰδεοθέατρον θέλοντας νά συμβάλλῃ στήν παρουσίαση τῆς Κλασσικῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας στό θέατρο, δημιούργησε τήν **ΟΜΗΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑ**!

Ένα θεατρικό ἐπιμορφωτικό δρώμενο
μέ στόχο τήν οὐσιαστική γνώση
τῶν Ὁμηρικῶν Ἐπῶν καί διά τῆς
θεατρικῆς μιμήσεως τήν δημιουργία
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ

Διδάσκονται:

ΚΙΝΗΣΙΟΛΟΓΙΑ - ΥΠΟΚΡΙΤΙΚΗ
ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ
ΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ - ΟΡΘΟΦΩΝΙΑ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ
ΙΛΙΑΣ - ΟΔΥΣΣΕΙΑ

ΟΜΗΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΤΜΗΜΑΤΑ:

ΠΑΙΔΩΝ - ΕΦΗΒΩΝ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: ΤΗΛ.: 52.37.543

ΔΙΔΑΣΚΕΙ: Ο ΡΑΔΑΜΑΝΘΟΥΣ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗΣ